ALISPÁNI JELENTÉS

HUNYADVÁRMEGYE KÖZIGAZGATÁSI ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1914. ÉVBEN.

* *

KÖZLI:

CSULAY LAJOS

H. ALISPÁN.

DÉVA

NYOMATOTT LAUFER VILMOS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN

1916. 160.

Méltóságos Főispán Ur!

Tekintetes Törvényhatósági Bizottság!

A reánk kényszeritett világháboru vármegyénk egész közigazgatását a hadviseléssel járó sokoldalu uj és nehéz feladat megoldása elé állitotta.

Ez okozta, hogy a hadba vonulás folytán megapadt tisztikar minden buzgalma dacára sem voltam képes az 1886. évi XXI. t.-c. 68. §. 1 pontjában előirt rendelkezés alapján az 1914. évben tett intézkedéseimről és a törvényhatóság állapotáról a rendes időben jelentésemet megtenni.

Törvényhatósági bizottságunk méltányolva a fenforgó nehézségeket, 1915. év május hó 29-én tartott rendes közgyülésén szóbelileg tett igazoló jelentésemet tudomásul vette, utasitott azonban, hogy az eddig követett gyakorlatnak megfelelően, a fontosabb eseményekről egybeállitandó évi jelentésemet szerkesszem meg, nyomassam ki és a bizottsági tagoknak küldjem el.

Midőn ezen rendelkezésnek eleget teszek, mindenek előtt megnyugvással jelentem, hogy az 1914. évi nyár derekán elrendelt általános mozgósitás vármegyénket készületlenül nem találta.

Felséges Urunk és Királyunk hivó szavára fiaink

vallás- és nemzetiségi különbség nélkül talpra állottak és harcikészséggel vonultak be csapattesteikhez.

Jóleső érzéssel emlékezem meg azon egységes hazafias állásfoglalásról, melyet vármegyénk egész közönsége a háborus idők beálltával tanusitott.

Büszkeséggel emlitem fel, hogy e vármegyében kezdődött meg román testvéreinknek az az aktiója, a mi országos lett és a mi egybeforrasztott bennünket a haza védelmében és a győzelem kivivásában.

Vármegyénk, városaink és községeink lelkes tisztviselői sokszor éjjeli munkával teljesitették a hadviselés érdekében azokat a hazafias kötelességeket, melyek legfelsőbb királyi elismerésben részesültek.

Őrizzük meg mélységes kegyelettel harctéren elesett névtelen hőseink emlékét. Bensőségteljes részvéttel osztozzunk ővéik, özvegyeik és árváik szomorú gyászában.

Gyógyitsuk vitéz katonáink sajgó sebeit. Viseljük el férfias bátorsággal a reánk nehezedő sok megpróbáltatást, de helyzetünkön ne aggódjunk!

Bizalommal tekinthetünk fegyvereink végleges győzelme elé. Szivós hadseregünk határainkon tul biztos helyen őrt áll. — Ádáz ellenségeink harci kedve lanyhulni kezd! — Már nem is lehet messze az áldott béke, midőn félbeszakitott tevékenységünket ismét megkezdve, egyesült erővel munkálkodhatunk a köz javára.

A) Belügyi közigazgatás.

I. Törvényhatósági bizottság.

1. Szervezet.

A vármegye törvényhatósági bizottsága 516 tagból áll.

A legtöbb egyenes államadót fizető törvényhatósági bizottsági tagok 1915. évi névjegyzéke.

F. sz.	NÉV	Lakás	Adó K	Adó f
1	Kriskó Bohus*	Lupény	12528	—
2	Báró Jósika Samu	Branyicska	9358	42
3	Kendeffy Gábor	Ő.-A.-Boldogf.	5435	66
4	Dr. Csernovitz Mihály	Zám	5231	18
5	Dr. Vlád Aurél*	Szászváros	4921	04
6	Schulleri Frigyes	„	4831	57
7	Török Géza	Óbrettye	4688	25
8	Vulku János	Szászváros	3421	12
9	Dr. Rosenberg Ignácz*	Petrozsény	3058	98
10	Dr. Mihu János	Felkenyér	3039	58
11	Bergh Tivadar*	Kudzsir	3024	—
12	Schulleri Károly	Szászváros	2974	75
13	Buczek József*	Vajdahunyad	2883	—
14	Dr. Munteán Aurél*	Szászváros	2740	76
15	Dr. Barcsay Andor*	Nagybarcsa	2598	06
16	Dr. Kacander József*	Lupény	2538	—
17	Binder Vilmos*	Szászváros	2470	98
18	Báró Zeyk József	Zeykfalva	2298	42
19	Fáy Béla	Dédács	2286	70
20	Moţia János*	Szászváros	2282	60
21	Olár Konstantin	Kudzsir	2207	10
22	Gróf Tohorckay Miklós	Kernyesd	2156	58
23	Dr. Apáthy Árpád*	Déva	2155	36
24	Peccol Jenő	Ő.-A.-Boldogf.	2089	88
25	Lázár Lajos*	Budapest	2074	76
26	Weil Lajos	Őrváralja	1924	—
27	Fáy Viktor	Naláczvád	1879	64
28	Berkovics Izidor	Alvácza	1777	43
29	Dr. Antóni Ede*	Szászváros	1772	66
30	Obholczer Béla*	Vajdahunyad	1749	60
31	Dr. Ulain Ferencz*	Déva	1735	44
32	Dr. Dublesiu György*	Vajdahunyad	1718	64
33	Dr. Abrahám József*	Perozsény	1701	60
34	Balázs József	Borbátviz	1700	25
35	Pogány Károly	Poklisa	1696	97

A csillaggal jelöltek a 26. §. szerint.

F. sz.	NÉV	Lakás	Adó K	Adó f
36	Mara László	Déva	1691	60
37	Dr. Rafael Miksa*	Algyógy	1678	—
38	Dr. Mótz Miklós*	Déva	1620	58
39	Dr. Schulhof Zsigmond	„	1617	70
40	Gróf Lónyai Menyhért	Alsófarkadin	1537	05
41	Marek Mór	Petrozsény	1577	28
42	Fried Eskeles	Algyógy	1521	80
43	Kohn Lajos*	Déva	1515	04
44	Major Mihály*	„	1501	26
45	Dr. Kölgyesi Adrián*	Hátszeg	1474	60
46	Dr. Markovinovics Viktor*	Szászváros	1469	24
47	Dr. Margita János*	Algyógy	1458	24
48	Szereday Aladár	Lesnyek	1452	22
49	Salamon Andor	Algyógy	1407	59
50	Dr. Nemes József*	Vajdahunyad	1382	80
51	Ferenczy József*	„	1372	64
52	Sárói Szabó Péter*	Szászváros	1365	64
53	id. Moldován Sándor	Déva	1341	55
54	Dr. Popu János	Szászváros	1315	58
55	Klobusicky Andor	Guraszáda	1315	31
56	Pénzes Benő*	Vajdahunyad	1296	70
57	Szentiványi Gábor*	Marossolymos	1292	36
58	Hajduczky József*	Déva	1274	38
59	Blum Zsigmond	„	1270	44
60	Grausam Károly	Petrozsény	1269	25
61	Barcsay Tamás	Gyalu	1267	68
62	Szente Béla	Magyarbrettye	1265	77
63	Baicu Konstantin*	Szászváros	1257	62
64	Kugel Károly	Brád	1251	92
65	Terényi János*	Kudzsir	1232	80
66	Dr. Ajtay Aladár*	Hátszeg	1228	74
67	Hirsch Adolf*	Déva	1205	52
68	Dr. Sándor Sándor*	„	1200	10
69	Dr. Szegő Henrik*	Algyógy	1200	—
70	Fejér Áron	Brád	1166	99
71	Schulmeister Gábor	Szászváros	1161	80
72	Porazik Antal*	Vajdahunyad	1156	20
73	Cs. Lázár László	Lapusnyak	1149	17
74	Klein Henrik	Petrozsény	1140	77

F. sz.	NÉV	Lakás	Adó K	Adó f
75	Mohilla Antal	Piskitelep	1130	38
76	Cseh László	Vajdahunyad	1122	76
77	Dr. Pap Domokos*	Déva	1107	—
78	Sándor János*	Szászváros	1099	52
79	Hirsch Ignácz	Hátszeg	1095	71
80	Brády Albert	Brád	1082	52
81	Dr. Moldován Silvius*	Szászváros	1072	38
82	Dr. Boka Romulus*	,,	1063	58
83	Gálfi Gábor	Guraszáda	1045	87
84	Sternberg Bertalan	Petrozsény	1042	32
85	Dr. Deák Lajos*	Hátszeg	1040	48
86	Pecher Henrik*	Russ	1040	—
87	Szabó György	Piskitelep	1037	12
88	Graffius József*	Szászváros	1030	60
89	Dr. Schulek Jenő*	Petrozsény	1027	40
90	Wegner Frigyes	Szászváros	1025	56
91	Pick Samu	Petrozsény	1017	13
92	Id. Thodoszie Miklós	Hátszeg	978	74
93	Gellért Jenő	Lupény	971	92
94	Dr. Gróza Péter*	Déva	966	—
95	Maderspach Viktor*	A.-B.-Iszkrony	961	92
96	Winklehner János	Petrozsény	949	—
97	Reichenberger Izidor	Alsólunkoj	945	07
98	Schäffer Mihály	Petrozsény	936	42
99	Dr. Neumann Manó*	Vajdahunyad	936	—
100	Lobstein Antal	Zs.-M.-Parosény	935	26
101	Zsakó István	Bokajalfalu	928	21
102	Sartoris Kálmán*	Vajdahunyad	928	10
103	Gondos János	Déva	922	83
104	Deák Gerő*	Szászváros	921	34
105	Simon Ferencz*	,,	911	32
106	Melitska János	,,	903	26
107	Vajk József*	Vajdahunyad	902	60
108	Schumacher Lajos*	Szászváros	900	72
109	Dr. Gerey Gyula*	Déva	898	58
110	Dr. Haragos Ádám*	,,	896	56
111	Sámuel Adolf	Petrilla	882	34
112	Lefkovits Ármin	Szászváros	881	62
113	Pap Sándor*	Vulkán	875	84

P. sz.	NÉV	Lakás	Adó K	Adó f
114	Dr. Farkas Béla*	Déva	873	42
115	Zobel M. Gottfried	Szászváros	867	94
116	Kohn Lázár	Petrozsény	865	56
117	Dr. Meskó Aladár*	Déva	862	08
118	Bojthor Ferencz	Vajdahunyad	860	58
119	Berger Márton	Tustya	851	77
120	Dr. Kolconay Iván*	Vajdahunyad	849	60
121	Dr. Dobó Romulus*	Szászváros	848	86
122	Zeibig F. Ferencz	Boicza	847	72
123	Dr. Rozvány István*	Marosillye	847	38
124	Kohn Ferencz	Déva	842	09
125	Radics Jenő	Petrozsény	836	90
126	Dr. Radu János*	Brád	835	76
127	Pap Adolf	Déva	833	60
128	Ifj. Corvin Simon	Szászváros	825	83
129	Lehoczky Kelemen	Lupény	825	50
130	Dr. Deák Ágoston*	Szászváros	825	—
131	Reisenberger Lajos	Zeykfalva	814	27
132	Balog Géza	Déva	814	—
133	Popper József*	Brád	819	—
134	Diamantstein Jakab	Déva	818	64
135	Rudolf József	Petrozsény	800	30
136	Dr. Székely József*	Déva	800	—
137	Beke Ferencz*	,,	798	54
138	Fehér Ignácz	Petrozsény	798	—
139	Dániel János	Déva	797	27
140	Csák Gusztáv*	Vajdahunyad	788	40
141	Nussbaum József	Déva	783	20
142	Németh János*	Szászváros	781	08
143	Dr. Fehér Róbert*	Déva	780	74
144	Dr. László Lázár*	,,	777	26
145	Simén Béla	Tustya	775	78
146	Nagy Albert	Marosillye	774	63
147	P. Albert Kasszián	Déva	774	60
148	Kompolthy Aladár	Marossolymos	768	31
159	Nussbaum Hermann	Déva	766	41
150	Jánó Albert*	Hátszeg	762	84
151	Csuts József	Marosillye	762	83
152	Kohn Salamon	Lupény	758	78

F. sz.	NÉV	Lakás	Adó K	Adó f
153	Sándor Lajos	Déva	757	41
154	Trstyánszky Károly*	„	745	80
155	Kugel Miksa	Brád	740	33
156	Istvánffy László*	Vajdahunyad	739	80
157	Ambrus Viktor*	„	739	80
158	Dr. Dávid Kornél*	Szászváros	738	34
159	Hercz Henrik	Lupény	737	20
160	Blasek Aladár*	Vulkán	734	62
161	Schelker Frigyes	Szászváros	734	09
162	Kovács Gyula	„	733	13
163	Schwarcz Zsigmond	„	730	70
164	Sorbán István	Petrilla	729	70
165	Deutsch Miksa	Déva	723	09
166	Báró Nopcsa Elek	Szacsal	722	79
167	Barcsi János	Szászváros	722	10
168	Grausam József	Lupény	718	46
169	Kenderessy Arpád	Arad	717	—
170	Kugel Sándor	Brád	712	22
171	Spitz József	Zám	708	53
172	Frosch Pál	Livazény	700	—
173	Berkovics Henrik	Hátszeg	698	04
174	Kohn Jónás	Marosillye	683	99
175	Eisenburger Gyula	Szászváros	680	32
176	Demeter Kornél*	„	677	62
177	Pogány Béla	Déva	674	15
178	Ferjentsik György*	Vajdahunyad	669	60
179	Bernád Béla	Hátszeg	668	50
180	Mahler Dávid	Algyógy	667	51
181	Nábráczky Gyula*	Kőrösbánya	663	44
182	Olteán Simon	Kudzsir	648	58
183	Berkovics Henrik	Hátszeg	648	04
184	Lobstein József	Szászváros	644	20
185	Ács Sándor*	Marosillye	637	28
186	id. Pietsch Lajos	Fehérvíz	635	42
187	Amlacher Gusztáv	Szászváros	635	11
188	Kiss József	Piskitelep	632	58
189	Dr. Mende Manó*	Déva	629	60
190	Rosenthal Manó	Petrozsény	628	20
191	Dr. Déri Jenő*	Hátszeg	628	02

F. sz.	NÉV	Lakás	Adó K	Adó f
192	Bács János	Hátszeg	627	27
193	Mészáros József	Kudzsir	626	40
194	Dr. Vajna Farkas	Hátszeg	626	32
195	Chirca Simon	Vajdahunyad	626	16
196	Dr. Pap János*	Brád	622	44
197	Dr. Szőllősy János*	Szászváros	614	56
198	Scharer Dávid	„	613	07
199	Baum Mihály	„	610	67
200	id. Issekutz Gergely	Déva	606	42
201	Preisich Jakab	Szászváros	606	03
202	Wagner Gusztáv	„	602	92
203	Hirsch Sámuel	Déva	602	75
204	Mesztrik István	Vajdahunyad	602	15
205	Dr. Gróf Khun Zsigmond*	Algyógy	601	72
206	Jár Manaszie*	Ópiski	601	36
207	Rafael Ignácz	Algyógy	600	15
208	Dr. Meskó Miklós*	Déva	595	76
209	Dr. Havas Berthold*	„	595	60
210	Boneu Vazul*	Brád	593	74
211	Ábrahám Izidor	Puj	593	26
212	Petrovics József	Dobra	591	31
213	Kutyán János	Brád	586	32
214	Dr. Pápin Enea*	Szászváros	585	98
215	Ábrahám Izsák	„	581	30
216	Steiner Gáspár	Arany	577	54
217	Csulay Albert*	Déva	576	41
218	Dr Horváth Kamilló*	„	576	38
219	Gyárfás Bálint	Vajdahanyad	575	79
220	Gombosy Gyula*	„	568	82
221	László Zsigmond*	Kisbarcsa	567	52
222	Petrovics Sándor	Zám	562	76
223	Hirschenhauser József	Vajdahunyad	562	46
224	Dr. Török Arthur*	Kristyor	561	32
225	Dr. Grosz Ignácz	Lupény	561	04
226	Albu István	Brád	560	70
227	Valentin Lajos	Boicza	558	45
228	Opinkár Miklós	Szászváros	557	49
229	Dr. Komlós József	Marosillye	555	82
230	Stefanescu Juonuc	Petrosz	551	16

F. sz.	NÉV	Lakás	Adó K	Adó f
231	Török Árpád	Puj	545	70
232	Karácsonyi Ferencz	Lupény	541	97
233	Dr. Gidró Jenő*	Vulkán	540	18
234	Licker Viktor	Vajdahunyad	533	48
235	Hosszu Ferencz*	Déva	533	28
236	Grausam Lőrincz	Pusztakalán	531	73
237	Lázár Adolf	Déva	530	50
238	Naláczy Ákos	Naláczvád	530	31
239	Buda Béla	Vajdahunyad	528	97
240	Ferber János	Piskitelep	528	01
241	Dr. Pop Justin*	Déva	527	98
242	Ulrichshofer Pál	Benczencz	526	90
243	Seiden József	Alpestes	525	06
244	Breier Sámuel	Déva	520	45
245	Naláczy Géza	Puj	520	33
246	Dr. Nesztor Kamil*	Petrozsény	520	—
247	Dr. Weisz József*	"	520	—
248	Balog Gyula	Déva	509	60
249	Dr. Csiky Tivadar*	Gyalár	507	60
250	Ábrahám Salamon	Hátszeg	504	64
251	Dávid Emánuel	Gyalár	503	86
252	Lobstein Henrik	Vulkán	499	40
253	Stefaneszcu Péter	Petrosz	498	—
254	Skuteczky Lajos*	Arad	497	44
255	Dr. Glück Ede*	Déva	497	—
256	Bezerédy Mihály	Ponor	492	83
257	Puy Zsigmond	Hátszeg	488	—
258	Kovács Lajos	Déva	487	34

Az 1916., illetve 1919. év végéig terjedő megbizatással választott törvényhatósági bizottsági tagok névsora.

Folyó szám	A vál. ker. megnev.	A bizottsági tag neve	A bizottsági tag lakhelye	Azon év, meddig a megbizatás terjed
1	I. Petrozsényi	Janza Vazul	Petrozsény	1916
2		Prileszky Pál	"	"
3		Varjassy István	"	"
4		Schulek Jenő	"	"
5		Hacker Márton	"	"
6		Róth Floris	Budapest	1819
7		Kosztella János	Petrozsény	"
8		Külley Elemér	Lupény	"
9		Müller Albert	Petrozsény	"
10		Henrich Viktor	Budapest	"
1	II. Pujji	Balázs Farkas	Borbátviz	1916
2		Balázs Árpád	"	"
3		Frischolcz Jenő	Puj	"
4		Szállási Károly	"	"
5		Fekete Máté	Fehérviz	"
6		Bercsényi Sándor	Szászváros	"
7		Czinkora János	Mezőlivádia	"
8		Dénes Károly	Déva	"
9		Puy Aladár	Totesd	"
11		Mailand Oszkár	Déva	"
19		Dr. Pietsch Béla	Hátszeg	"
12		Lészay Zoltán	Puj	1919
13		Géczy Imre	"	"
14		Dr. Boér Géza	"	"
15		Bóra János	Petrosz	"
16		Vladonya János	Ponor	"
17		Szilágyi Károly	Puj	"
18		Vitán Péter	Bajesd	"
19		Buday János	Petrozsény	"
20		Balázs Ferencz	Mezőlivádia	"
21		Puy László	Hátszeg	"
22		Farkas János Belea	Fehérviz	"

Folyó szám	A vál. ker. megnev.	A bizottsági tag neve	A bizottsági tag lakhelye	Azon év, meddig a megbizatás terjed
1	III. Felsőszálláspataki	Kenderessy Árpád	Déva	1916
2		Kenderessy Ferencz	Arad	„
3		Kenderessy Károly	Déva	„
4		Brády Lajos	F.-szálláspatak	„
5		Brázovay Zoltán	„	„
6		Dr. Tirea Mihály	Puj	„
7		Dr. Popu Viktor	„	1919
8		Ifj. Pietsch Lajos	„	„
9		Brázovay Ödön	Demsus	„
10		Bálil József	F.-szálláspatak	„
11		Székely Mózes	Déva	„
12		Schneider József	„	„
1	IV. Nagypestényi	Pap Ernő	Hátszeg	1916
2		Tornya Samu	Ö.-A.-Boldogf.	„
3		Litsek Gyula	Várhely	„
4		Susmann Péter	Alsószilvás	„
5		Brázovay Dezső	Brázova	„
6		Buda Géza	Sztgyörgyválya	„
7		Dr. Radu Jakab	Lugos	„
8		Dr. Bartha Dezső	Hátszeg	1919
9		Vitán Gábor	„	„
10		Puy Zsigmond	„	„
11		Ifj. Tornya Gyula	Szentpéterfalva	„
12		Id. Fekete Károly	Malomviz	„
13		Pap Jenő	Déva	„
14		Goró Ferencz	„	„
1	V. Hátszeg	Szakáts Emil	Hátszeg	1916
2		Takács János	„	„
3		Dr. Popescu Kornél	„	„
4		Jovián Viktor	„	„
5		Jánó Albert	„	1919
6		Lády Gyula	„	„
7		Lenkes József	„	„
8		Dr. Székely Dezső	„	„

Folyó szám	A vál. ker. megnev.	A bizottsági tag neve	A bizottsági tag lakhelye	Azon év, meddig a megbizatás terjed
1	VI. Rákosdi	Söpkész Sándor	Budapest	1916
2		Buda Jenő	K.-almás	„
3		Szoboszlay B. Lajos	Szászváros	„
4		Barcsay Adorján	Algyógy	„
5		Istvánffy Endre	Batiz	„
6		Ifj. Finta Albert	Gyalár	„
7		Csighy Sándor	Algyógy	„
8		Csák Gusztáv	Gyalár	„
9		Ajtay Géza	Kitid	1919
10		Tornya Ákos	Rákosd	„
11		Tornya Ödön	Alsótelek	„
12		Csiky Albert	Felpestes	„
13		Rimbás Győző	Vajdahunyad	„
14		Id. Imre István	Rákosd	„
15		Andersen József	Déva	„
1	VII. Vajdahunyadi	Popu János	Vajdahunyad	1916
2		Dr. Büchler Mór	„	„
3		Dr. Strausz Árpád	„	„
4		Schäffer Ödön	„	„
5		Sárkány Balázs	„	„
6		Dr. Reisz Béla	„	„
7		Zalányi Miklós	„	„
8		Wachter József	„	„
1	VIII. Dévai	Kovács Károly	Máriaradna	1916
2		Rádai Ferencz	Déva	„
3		Balogh Géza	„	„
4		Kontz Domokos	„	„
5		Kovács Lajos	„	„
6		Barabás Endre	„	1919
7		Göllner Károly	„	„
8		Dr. Laufer Árpád	„	„
9		Dávid József	„	„
10		Székely Gergely	„	„

Folyó szám	A vál. ker. megnev.	A bizotsági tag neve	A bizotsági tag lakhelye	Azon év, meddig a megbizatás terjed
1	IX. Alpestesi	Jancsó Ernő	Piskitelep	1916
2		Dr. Pásztor Sándor	„	„
3		Balázs Béla	„	„
4		Csulay Lajos	Déva	„
5		Beregszászy Árpád	„	„
6		Barcsay Tibor	Alpestes	„
7		Bakcsy Lajos	„	„
8		Csősz Gábor	„	„
9		Meskó János	Piskitelep	1919
10		Juhász Izidor	„	„
11		Bugyul Sándor	„	„
12		Buday István	Szántóhalma	„
13		Herbay Agoston	Vecel	„
14		Id. Retteghy Gyárfás	Déva	„
15		Dr. Mailand Henrik	„	„
16		Balia Zsombor	„	„
1	X. Dobrai	Dr. Chiriloviciu István	Marosillye	1916
2		Dátka Demeter	„	„
3		Sujága Emánuel	Lapusnyak	„
4		Juga Miklós	Marosbrettye	„
5		Herbai Miklós Bublea	Dobra	„
6		Id. Stagl Jakab	„	„
7		Dreschmidt Domokos	„	1919
8		Dr. Petrik Lőrincz	„	„
9		Finna János	Marosillye	„
10		Muntyán János	Roskány	„
11		Petrovits Valér	Alsólapugy	„
12		Illyés Szávin	Lapusnyak	„
1	XI. Marosillye.	Csató Pál	Branyicska	1916
2		Kovács Lajos	Marosillye	„
3		Dr. Károlyi József	„	„
4		Rignáth Béla	Guradobra	„
5		Frits Ernő	Zám	1919
6		Sztojkovits György	Burzsuk	„
7		Hollósy András	Marosillye	„
8		Barcsay Ákos	„	„

Folyó szám	A vál. ker. megnev.	A bizottsági tag neve	A bizottsági tag lakhelye	Azon év, meddig a megbizatás terjed
1	XII. Nagyrápolti	Sziklay Alfonz	Nagyág	1916
2		Pogány Árpád	Algyógy	„
3		Dr. Rafael Miksa	„	„
4		Vitán Géza	Felsőcsertés	„
5		Marton Gyula	Nagyrápolt	„
6		Székely Ákos	Bábolna	„
7		Buda Imre	Petrozsény	„
8		Bigner József	Csikszereda	1919
9		Fóris Gábor	Déva	„
10		Székely Sándor	„	„
11		Lukács Ignácz	Algyógy	„
12		Bencze Imre	„	„
13		Baló Kálmán	Haró	„
14		Farkas János	Nagyalmás	„
1	XIII. Romoszi	Dr. Orbonás Szevér	Szászváros	1916
2		Dr. Oláriu Virgil	Déva	„
3		Osvada C. Vazul	Vajdahunyad	„
4		Dr. Frentiu F. Vazul	Lugos	„
5		Baszarába Ádám	Romosz	„
6		Vajdeán János	„	1919
7		Gredina Kornél	„	„
8		Herlea Sándor	Felkenyér	„
9		Vláik Demeter	Benczencz	„
10		Andrei Miklós	Romosz	„
1	XIV. Lozsádi	Fodor Gyula	Szászváros	1916
2		Zudor József	Lozsád	„
3		Zudor György	„	„
4		Pásztohy Dénes	„	„
5		Varga Árpád	Nagydenk	„
6		Sólyom Ferencz	Lozsád	1919
7		Kováltsik József	Bácsi	„
8		Mallász József	Déva	„
9		Dr. Görög Ferencz	Szászváros	„
10		Görög József	Lozsád	„

Folyó szám	A vál. ker. megnev.	A bizottsági tag neve	A bizottsági tag lakhelye	Azon év, meddig a megbízatás terjed
1	XV. Szászvárosi	Dósa Dénes	Szászváros	1916
2		Dr. Kristóf György	"	"
3		Graef János (Hans)	"	"
4		Demián Szilviusz	"	"
5		Vulcu Gergely	"	"
6		Dr. Pataky Dániel	"	"
7		Balogh József	"	1919
8		Baksay Endre	"	"
9		Orendi Gyula	"	"
10		Dr. Martini Ágoston	"	"
11		Wagner Gusztáv	"	"
12		Seiler János	"	"
13		Peteán József	"	"
1	XVI. Brádi	Gligor Ámosz	Brád	1916
2		Dr. Böhm Vilmos	"	"
3		Krasznay Béla	"	"
4		Popper Ignácz	"	"
5		Molnár Lajos	"	"
6		Szabó Lajos	"	"
7		Plástea Pánfil	Mihelény	"
8		Kardos Árpád	Déva	"
9		Florea Azariás	Boicza	"
10		Demián Vazul	Brád	1919
11		Mihalusz Sándor	"	"
12		Dr. Haragos István	"	"
13		Gesztesi Jenő	Bucsesd	"
14		Bogdán Andron	Brád	"
15		Russu János	Váka	"
16		Komsa Emánuel	Brád	"
17		Rimbás Péter	"	"
18		Glusa János	"	"
1	XVII. Boiczai	Dr. Moldován Cornél	Boicza	1916
2		Román Áron	Felsőlunkoj	"
3		Dr. Pap János	Brád	"
4		Dr. Bontescu Viktor	Hátszeg	"

Folyó szám	A vál. ker. megnev.	A bizottsági tag neve	A bizottsági tag lakhelye	Azon év, meddig a megbízatás terjed
5	XVII. Boiczai	Oláriu János	Boicza	1916
6		Perián János	Kristyor	"
7		Russán Sebestyén	Vulkán	"
8		Matei János	Pestyere	"
9		Pekurár Miklós	Szelistye	"
10		Szimedre Gábor	Szkrófa	"
11		Perián Miklós	Szelistye	1919
12		Pap Miklós	Ormingye	"
13		Joachim Iván	Podele	"
14		Dregán György	Boicza	"
15		Fugeta János	Alsólunkoj	"
16		Igna Miklós	Déva	"
17		Botics Ávrám	Boicza	"
18		Perián Lázár	"	"
19		Dr. Gláva Kornél	Brád	"
20		Popica Miklós	Boicza	"
1	XVIII. Alvácza	Bulzán János	Felvácza	1916
2		Csutak Lajos	Tomesd	"
3		Szentiványi Elemér	Birtin	"
4		Stefea János	Ternáva	"
5		Dr. Veress Jenő	Kőrösbánya	"
6		Dr. Baumgarten János	"	"
7		Dr. Nemes Viktor	"	"
8		Boér Mihály	"	"
9		Andersen László	Déva	"
10		Onk János	Tomesd	1919
11		Vlád János	"	"
12		Piszeu Miklós	Baszarabásza	"
13		Zsurzs Vazul	Alvácza	"
14		Sztoikovits Viktor	"	"
15		Fröchlich Gyula	"	"
16		Szakács István	Petrozsény	"
17		Dr. Baternay Károly	Kőrösbánya	"
18		Igaz György	Déva	"

Folyó szám	A vál. ker. megnev.	A bizottsági tag neve	A bizottsági tag lakhelye	Azon év, meddig a megbízatás terjed
1	XIX. Körösbányai	Brády Atilla	Kőrösbánya	1916
2		Dr. Oncu Nerva	"	"
3		Major Gyula	"	"
4		Pap Konstantin	"	"
5		Dr. Florea Miklós	"	"
6		Coţiou Romulusz	"	"
7		Kozma Mihály	Riskulicza	"
8		Stanila Száv	Ribicsóra	"
9		Sipos János	Lunka	"
10		Veress Gyula	Ribicze	1919
11		Pap Károly	Czebe	"
12		Serbán Szilárd	"	"
13		Tisz József	"	"
14		Indrei János	"	"
15		Dr. Rob Miklós	Kőrösbánya	"
16		Kiss József	"	"
17		Miok Pál	Tomesd	"

2. Működése.

Törvényhatósági bizottságunk 1914. évben összesen 5 közgyülést tartott, 2 rendest és 3 rendkivülit. A hozott határozatok száma összesen 1881. Az 1913. évben hozott határozatok számához (3182) viszonyitva 1301-el kevesebb.

Az 1914. évi április hó 25-én tartott rendkivüli közgyülést *Mara László* főispán ur a következő beszéddel nyitotta meg:

„Néhány nap előtt lesujtó hir terjedt szét az országban: a Király Ő Felsége beteg. Ő Felségének agg korára való tekintettel mélységes fájdalommal és aggodalommal töltött el ez a hir minden magyar embert, hisz a nemzetnek történeti erénye, hogy lojális szeretettel és alattvalói hódolattal viseltetik az uralkodó fenkölt személye iránt.

Ez az aggodalom Istennek hála megszünt, s Ő Felsége hódolattal szeretett Királyunk, jövő egészségi állapota elé megnyugvással tekinthetünk.

Szeretett Királyunk személye iránt érzett hódolat kiterjed a királyi család valamennyi tagjára is.

A magyar királyi trón várományosa, Ferenc Ferdinánd főherceg ur Ő Fensége a közel multban 50-ik születése napját ünnepelte. Inditványozom tehát, hogy ezen alkalomból kifolyólag a törvényhatósági bizottság Ő Császári és Királyi Fenségét feliratilag üdvözölje és egyuttal alattvalói hüségéről biztositsa."

A bizottság jelen volt valamennyi tagja által állva végighallgatott és zajos éljenzésekkel félbeszakitott beszéd elhangzása után a közgyülés az inditványt általános lelkesedéssel egyhangulag magáévá teszi, s ehhez képest elhatározza, hogy Ferenc Ferdinánd főherceg ur Ő cs. és kir. Fenségét 50-ik születésének évfordulója alkalmából feliratilag üdvözli és egyuttal Ő Fenségét alattvalói hűségéről biztositja.

Ezután tárgyalás alá vette a közgyülés a ministeri leiratokat. Belügyminister urnak a községi kör- és segédjegyzők illetményeinek szabályozásáról szóló 1913. évi LX. t.-c. végrehajtása tárgyában kiadott 37000/914 X. számu körrendeletére a következő véghatározatot hozta.

Hunyadvármegye törvényhatósági bizottsága belügyminister ur 37000/914 számu körrendeletének is-

mertetése után a vármegye alispánjának bejelentését, mely szerint a hivatkozott körrendelet beérkezte után annak végrehajtása iránt a szükséges intézkedéseket nyomban megtette, hogy továbbá a körrendelet 11. §-a szerint a községek által tárgyalt és elfogadott I. A. és I. B. kimutatások egy részét a 12. §. értelmében megvizsgálás végett a m. kir. pénzügyigazgatóság mellé rendelt számvevőségnek megküldötte, másik részét pedig pótlás végett az elsőfoku hatóságoknak volt kénytelen visszaküldeni és ennélfogva a megvizsgált kimutatásokat tárgyalás és elfogadás végett csak a jövő hó 27-én tartandó tavaszi rendes közgyülésen lesz módjában előterjeszteni, — az állandó választmány javaslatához képest tudomásul veszi és ehhez képest a törvényhatósági bizottság felkéri belügyminister ur Őnagyméltóságát, hogy a körrendelet 13. §-ában meghatározott határidőt meghosszabbitani és az I. A. és I. B. kimutatás felterjesztésére, tekintettel arra, hogy a hozandó közgyülési véghatározat a Hivatalos Lapban kihirdetendő, a kihirdetési határidő lejártáig, vagyis f. évi junius hó végéig haladékot engedélyezni kegyeskedjék.

Ezután ugyancsak belügyminister urnak 56000/914 számu leirata, a képviselő választási szavazó körök megállapitása tárgyában, vétetett tárgyalás alá és az állandó választmány javaslatához képest a közgyülés a következő véghatározatot hozta:

Hunyadvármegye törvényhatósági bizottsága az 1914. évi XV. t.-c. értelmében megállapitott dévai, marosillyei, petrozsényi és vajdahunyadi képviselő választó kerületekben a szavazó köröket az 1914. évi XIV. t.-c. 23. §-a alapján a következőképen állapitja meg:

Dévai választókerület. Székhelye: *Déva.*

1. Algyógyfelfalui szavazókör.

1 Algyógyalfalu
2 Algyógyfelfalu
3 Arany
4 Bábolna
5 Bakonya
6 Balsa
7 Boj
8 Bokajalfalu
9 Bokajfelfalu
10 Bózes
11 Bulbuk
12 Cseb
13 Csigmó
14 Erdőfalva
15 Feredőgyógy
16 Folt
17 Glod
18 Gyertyános
19 Homoród
20 Kisalmás
21 Kisrápolt
22 Középalmás
23 Kurpeny
24 Máda
25 Nádasdia
26 Nagyalmás
27 Nagyrápolt
28 Nyirmező
29 Pojána
30 Porkura
31 Renget
32 Tekerő
33 Valeajepi
34 Valeamare (algyógyi járás)
35 Voja

2. Dévai szavazókör.

Székhelye: Déva.

1 Déva r. t. város.

3. Marossolymosi szavazókör

Székhelye: Maros-Solymos

1 Alsókajanel
2 Bánpatak
3 Bárbura
4 Berekszó
5 Bezsán
6 Boholt
7 Bojabirz
8 Brettyelin
9 Burjánfalva
10 Felsőcsertés
11 Fornádia
12 Füzesd
13 Grujelács
14 Gyalumare
15 Haró
16 Herepe
17 Hondol
18 Kaun
19 Kecskedága
20 Kéménd
21 Kerges
22 Kersecz
23 Kozolya
24 Lesnyek
25 Magura
26 Marosnémeti
27 Marossolymos
28 Merisor (dévai j.)
29 Nagyág
30 Nozság
31 Nyavalyásfalva
32 Szárazalmás
33 Szelistyora
34 Sztojenyásza
35 Szuliget
36 Toplicza
37 Valisóra
38 Veczel
39 Vormága
40 Vulcsesd

4. Piskitelepi szavazókör.

Székhelye: Piskitelep.

1 Alpestes
2 Árki
3 Bácsi
4 Csernakeresztur
5 Dédács
6 Kisbarcsa
7 Nagybarcsa
8 Nagytóti
9 Ópiski
10 Petrény
11 Piskitelep
12 Popesd
13 Sárfalva
14 Szántóhalma
15 Szentandrás
16 Tompa

II. Marosillyei választókerület. Székhelye: *Marosillye.*

1. Alvácza szavazókör.

Székhelye: Alvácza.

1 Alvácza
2 Báldovin
3 Baszarabásza
4 Birtin
5 Brotuna
6 Csungány
7 Dobrócz
8 Felvácza
9 Karaszló
10 Kazanesd
11 Lunka
12 Lyaucz
13 Obersia
14 Prevaleny
15 Prihodest
16 Steja
17 Sztrimba
18 Tataresd (kőrösbányai járás)
19 Ternáva
20 Tomesd
21 Tyiulesd
22 Valeamare (kőrösbányai járás)

2. Boiczai szavazókör.

Székhelye: Boicza.

1 Boicza (brádi j.)
2 Felsőkajanel
3 Hercegány
4 Krecsunesd
5 Ormingya
6 Pestyere
7 Szelistye
8 Tresztia

3. Brádi szavazókör.

Székhelye: Brád.

1 Alsólunkoj
2 Brád
3 Czereczel
4 Felsőlunkoj
5 Podele
6 Ruda
7 Szkrófa
8 Váka
9 Váleabrád

4. Dobrai szavazókör.

Székhelye: Dobra.

1 Abucsa
2 Alsólapugy
3 Bástya
4 Batrina
5 Briznik
6 Dobra
7 Dumbravica
8 Fazacsel
9 Felsőlapugy
10 Fintóág
11 Gerend
12 Guradobra
13 Holgya
14 Kismuncsel
15 Kosesd
16 Lapusnyak
17 Laszó
18 Mihalesd
19 Nagymuncsel
20 Ohába
21 Pánk
22 Pánkszelistye
23 Radulesd
24 Roskány
25 Szakamás
26 Sztancsesdohába
27 Sztregonya
28 Sztrettye
29 Tisza
30 Tyej

5. Kőrösbányai szavazókör.

Székhelye: Kőrösbánya.

1 Bulzesd
2 Czebe
3 Grohot
4 Karács
5 Kőrösbánya
6 Mesztákon
7 Ribicsóra
8 Ribicze
9 Riska
10 Riskulicza
11 Tomnatek
12 Ujbaresd
13 Zsunk

6. Kristyóri szavazókör.

Székhelye: Kristyór.

1 Blezsény
2 Bucsesd
3 Bukuresd
4 Dupapiatra
5 Kristyor
6 Kurety
7 Mihelény

8 Pottingány
9 Rovina
10 Seszur
11 Sztanizsa
12 Zdrápcz

7. Marosillyei szavazókör.
Székhelye: Marosillye.

1 Almasel
2 Almásszelistye
3 Alsóboj
4 Alsócsertés
5 Bácsfalva
6 Baresd (marosillyei járás)
7 Bóz
8 Bradaczel
9 Branyicska
10 Brassó
11 Burzsuk
12 Cserbia
13 Danulesd
14 Dumesd
15 Felsőboj
16 Furksóra
17 Füzesdbogara
18 Glodgilesd
19 Godinesd
20 Gothátya
21 Guraszáda
22 Gyalakuta
23 Kabesd
24 Karmazinesd
25 Kimpenyszurduk
26 Kimpur
27 Kózsa
28 Kulyes
29 Lunksóra
30 Marosbrettye
31 Marosillye
32 Mikanesd
33 Petresd
34 Poganesd
35 Runksor
36 Szirb
37 Tamasesd
38 Tataresd (marosillyei járás)
39 Tirnáva
40 Tirnovicza
41 Ulyes
42 Valealunga
43 Vika
44 Viszka
45 Vorcza
46 Zám

III. Petrozsényi választókerület. Székhelye: *Petrozsény.*

1. Felsőszálláspataki szavazókör.
Székhelye: Felsőszálláspatak.

1 Alsószálláspatak
2 Bajesd
3 Fehérviz
4 Felsőszálláspatak
5 Korojesd
6 Kőaljaohába
7 Maczesd
8 Malajesd
9 Nuksóra
10 Párospestere
11 Rusor
12 Vajedej

2. Lupényi szavazókör.
Székhelye: Lupény.

1 Felsőbarbateny
2 Hobiczaurikány
3 Kimpulujnyág
4 Lupény.

3. Petrozsényi szavazókör.
Székhelye: Petrozsény.

1 Banicza
2 Krivádia
3 Merisor (petrozsényi járás)
4 Petrozsény

4. Puji szavazókör.
Székhelye: Puj.

1 Borbátviz
2 Farkaspatak
3 Fegyer
4 Füzesd
5 Galacz
6 Hegyaljalivádia
7 Hobicza
8 Kisbár
9 Mezölivádia
10 Nagybár
11 Ohábaponor
12 Petrosz
13 Ponor
14 Puj
15 Serél
16 Urik

5. Várhelyi szavazókör.
Székhelye: Várhely.
1 Alsóbauczár
2 Bukova
3 Felsőbauczár
4 Hobiczavárhely
5 Klopotiva
6 Malomviz
7 Ohábasibisel
8 Paucsinesd
9 Vályadilsi
10 Várhely
11 Zajkány

6. Zsilyvajdejvulkáni szavazókör.
Székhelye: Zsilvajdejvulkán.
1 Alsóbarbatenyiszkrony
2 Livazény
3 Zsilykorojesd
4 Zsilymaczesdparosény
5 Zsilyvajdejvulkán

IV. Szászvárosi választókerület.

(A szavazóköröket a r. t. városok állapitották meg.)

V. Hunyadi választókerület. Székhelye: *Vajdahunyad.*

1. Gyalári szavazókör.
Székhelye: Gyalár.
1 Alsótelek
2 Álun
3 Aranyos
4 Bunyila
5 Cserbel
6 Cserisor
7 Cserisorafloresza
8 Csernisorafloresza
9 Csolnakos
10 Doboka
11 Felsőtelek
12 Feresd
13 Golles
14 Govasdia
15 Gyalár
16 Hosdó
17 Királybányatoplica
18 Lelesz
19 Nagyrunk
20 Párosza
21 Plop
22 Pojánarekiczeli
23 Pojenicatomi
24 Pojenicavojni
25 Ruda
26 Szocset
27 Szohodol
28 Ulm
29 Vádudobri
30 Valár

2. Hátszegvidéki szavazókör.
Székhelye: Hátszeg.
1 Alsófarkadin
2 Alsónyiresfalva
3 Alsószilvás
4 Balomir (hátszegi járás)
5 Baresd (hátszegi járás)
6 Boicza (hátszegi járás)
7 Brázova
8 Csopea
9 Demsus
10 Felsőfarkadin
11 Felsőnyiresfalva
12 Felsőszilvás
13 Gauricsa
14 Haczasel
15 Kékesfalva
16 Kernyesd
17 Kiscsula
18 Kispestény
19 Kraguis
20 Kurpeny
21 Lindzsina
22 Nagycsula
23 Nagyosztró és Kisosztró
24 Nagypestény
25 Naláczvád
26 Öraljaboldogfalva
27 Pojeny
28 Poklisa
29 Rea

30 Reketyefalva
31 Stejvaspatak
32 Szacsal
33 Szentpéterfalva
34 Totesd
35 Tustya
36 Uncsukfalva
37 Valisora
38 Váralja

3. Kudzsiri szavazókör.
Székhelye: Kudzsir.

1 Alkenyér
2 Balomir (szászvárosi járás)
3 Benczencz
4 Felkenyér
5 Gyalmár
6 Kudzsir
7 Piskincz
8 Romosz
9 Romoszhely
10 Vajdej

4. Lozsádi szavazókör.
Székhelye: Lozsád

1 Alsóvárosviz
2 Berény
3 Bucsum
4 Felsővárosviz
5 Gredistye
6 Grid
7 Kasztó
8 Kisdenk
9 Kisoklós
10 Kosztesd
11 Lozsád
12 Ludesd
13 Magura
14 Magureny
15 Martinesd
16 Nagydenk
17 Ósebeshely
18 Pád
19 Perkász
20 Répás
21 Szereka
22 Tamáspatak
23 Tordos
24 Tormás

5. Petrillai szavazókör.
Székhelye: Petrilla.

1 Petrilla

6. Russi szavazókör.
Székhelye: Russ.

1 Baczalár
2 Bosoród
3 Gonczága
4 Jovalcsel
5 Kitid
6 Kovrágy
7 Lunkány
8 Mácsó
9 Magyarbrettye
10 Oláhbretye
11 Pokolvalcsel
12 Russ
13 Szentgyörgyválya
14 Sztrigyohába
15 Sztrigyplop
16 Sztrigyszacsal
17 Sztrigyszentgyörgy
18 Zeykfalva

7. Vajdahunyadvidéki szavazókör.
Székhelye: Vajdahunyad.

1 Alsónádasd
2 Batiz
3 Bós
4 Bujtur
5 Erdőhát
6 Erdőhátrunk
7 Felsőnádasd
8 Felsőpestes
9 Grós
10 Hosdát
11 Keresztényalmás
12 Kiskalán
13 Kőboldogfalva
14 Magyarosd
15 Nagyoklós
16 Nándor
17 Nándorválya
18 Pusztakalán
19 Rákosd
20 Szentkirály
21 Zalasd
22 Zsoszány

Folytatólag tárgyaltatott m. kir. belügyminiszter urnak 56100/914. számu körrendelete, az uj központi választmányok megalakitása tárgyában.

Elnöklő főispán annak megállapitása után, hogy az 1913. évi XIV. t.-c. 26. §-a értelmében a törvényhatóság által 26 központi választmányi tag választandó, továbbá, miszerint az 1913. évi XIV. t.-c. 29. §-ának rendelkezéséhez képest a központi választmány tagjai viszonylagos szótöbbséggel, szavazólapokkal választandók meg, e célból szavazatszedő küldöttséget küld ki, melynek elnökéül Hajduczky József biz. tagot, tagjaiul id. Pietsch Lajos és dr. Pap János bizottsági tagokat kéri fel, jegyzőül pedig Deésy János és Baternay Sándor aljegyzőket rendeli ki.

A szavazás megtörténte és a szavazatok számbavétele után Hajduczky József küldöttségi elnök a közgyülésnek bejelenti, hogy beadatott összesen 111 szavazólap, melyből Pogány Károly, Brády Albert, Andersen László. Csathó Pál, Hajduczky József, Söpkéz Sándor, dr. Klein Ármin, dr. Csernovitz Mihály, Misinszki Vilmos, dr. Rosenberg Ignácz, Dénes Károly, Cs. Lázár László, Buczek József, dr. Farkas Béla, Kendeffy Gábor, Kriskó Bohus, dr. Nemes József, dr. Böhm Vilmos, Szentiványi Lajos 111, dr. Gerbert Ottó, id. Pietsch Lajos, dr. Apáthy Árpád, dr. Meskó Aladár, dr. Horváth Kamilló 110, Demián Vazul és dr. Mihu János pedig 103 szavazatot nyertek.

A közgyülés az eredményt tudomásul veszi és ehhez képest elnöklő főispán fentnevezett bizottsági tagokat a központi választmány megválasztott tagjainak jelenti ki.

Felhivja elnöklő főispán h. alispánt, mint a központi választmány elnökét, Misinszki Vilmos tb. főjegyzőt, mint h. elnökét, hogy az 1913. XIV. t.-c. 30. §-ában előirt esküt tegyék le. Mire nevezettek a közgyülés szine előtt az esküt leteszik. Ennek megtörténte után felkéri elnök a közgyülésen jelenlevő megválasztott választmányi tagokat,

hogy a központi választmány tagjaira nézve előirt esküt szintén tegyék le. Erre a jelen volt tagok az esküt szintén leteszik. Az 1914. évi XIV. t.-c. 33. §-a értelmében elhatározza egyben a törvényhatósági bizottsági elnök inditványának elfogadásával, hogy az ideiglenes névjegyzék összeállitását és az ellene benyujtott felszólalások és észrevételek tárgyalását szükség esetén két osztályban fogja végezni. Osztályelnökül a központi választmány elnökén és helyettesén kivül az elnöki tennivalók végzésére Szentiványi Lajos és dr. Gerbert Ottó központi választmányi tagokat, tb. vármegyei II-od főjegyzőket jelöli ki.

A kormányleiratok letárgyalása után dr. Schulhof Zsigmond biz. tag szólásra jelentkezvén, inditványozza, miszerint a tárgysorozat sorrendjétől eltérőleg a kebli ügyek előtt a hatósági átiratok tüzessenek ki napirendre. A közgyülés az inditványt elfogadja, mire elnöklő főispán a hatósági átiratok tárgyalását napirendre tűzi ki.

Marostorda vármegyének az összes birtokpolitikai kérdések nemzeti szempontból való megoldása és Szabolcs vármegyének az általános és gazdasági ismétlő iskolák reformja tárgyában intézett átiratait a közgyülés tudomásul veszi.

Csongrád vármegyének a vármegyei vicinális és községi közdülő utaknak ármentesitési járulékokkal megterhelése alóli felmentése, — Győr vármegyének az önkezelésben levő földbirtok adóköteles tiszta jövedelmének meghatározása, — Győr szab. kir. városnak a magántisztviselők és kereskedelmi alkalmazottak jogviszonyainak rendezése — a magyar Balneologiai Egyesület a hazai gyógyfürdők fejlesztése, — Moson vármegye az ingatlanok feldarabolásának ellenőrzése, — Debrecen szab. kir. város az 1875.

évi XXIX. t.-c. 37. §-ának megváltoztatása tárgyában kelt átiratait törvényhatósági bizottságunk hasonszellemű feliratokkal támogatja.

Kolozsvár szab. kir. város, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye és az „Emke" a románajku honpolgárokkal folytatott tárgyalások elleni tiltakozás tárgyában intézett átiratára törvényhatósági bizottságunk a következő véghatározatot hozta:

Az állandó választmány javaslatához képest Hunyadvármegye törvényhatósági bizottsága azon meggyőződésben lévén, hogy gróf Tisza István miniszterelnök urnak a románajku honpolgárokkal megkisérelt tárgyalásai azon kivánatos célt voltak hivatva szolgálni, hogy a sajnálatos félreértések kiküszöbölésével az ország nem magyar ajku állampolgárai is hazánk megelégedett fiai legyenek és mert egyébként is már eddig elfoglalt álláspontjához képest a kormány elnök ur hazafias és önfeláldozó müködése elé bizalommal tekint — a román paktum tárgyában beérkezett átiratok felett napirendre tér.

A társhatóságok átiratai után sorra kerültek a kebli ügyek, melyek közül fontosságuknál és közérdekünél fogva különösen kiemelem a következőket: A községi kör- és segédjegyzők nyugdij intézeti választmányában 1914—1916. évekre terjedő megbizatással 5 tag megválasztása. A közgyülés az alispán javaslatára Andersen László, Hajduczky József, dr. Ulain Ferencz, dr. Schulhof Zsigmond és dr. Horváth Kamilló törvényhatósági bizottsági tagokat nyugdijválasztmányi tagokká egyhangulag megválasztotta. Tárgyaltatott továbbá a kebli ügyek során a marosillyei Maroskomp bérleti szerződése. Hunyadvármegye közönsége ugyanis a marosillyei Maroshid felépitése céljából megvásárolta a báró Jósika Irén tulajdonát képező vámoskompot. Eme vámoskomp a hid forgalomba helyezéséig a vármegye közönsége által üzembe tartandó

lévén, annak bérletére szabályszerü pályázat volt kihirdetve. Ezen pályázat eredménye szerint a legkedvezőbb volt Krausz Henrik dévai vállalkozó évi 3686 K 50 filléres ajánlata, minélfogva az alispán a vele kötendő bérleti szerződés tervezetét a közgyülésnek bemutatta.

A közgyülés azt elfogadta és az alispánt utasitotta annak aláirására, a vármegye törvényhatósága nevében. Végül felemlitem, hogy az alispán előterjesztésére a III. o. kereseti adónak, bányaadónak és nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyletek adójának kivetése ellen beadott felebbezések elbirálására hivatott és az 1914—1916. évek tartamára alakuló egyenes adó felszólamlási bizottságba ezen a közgyülésen rendes tagokul: Ujváry Jenő iparos, Kenderessy Károly földbirtokos, póttagul: Deutsch Miksa és Schumann Ernő kereskedők, dévai lakósok választattak meg.

Bányaszakértőknek pedig; rendes tagokul: Baumert Károly bányahivatali főfelügyelő petrozsényi, Roth Floris bányaigazgató bpesti, póttagokul: Blaschek Aladár bányagondnok vulkáni és Gellért Jenő bányamérnök lupényi lakósok választattak meg.

Ezek után tárgyalás alá vétettek a községi ügyek, felebbezések és kérések. Déva városnak dögtér letesitése céljából eszközölt ingatlan vásárlását a törvényhatóság jóváhagyta. Jóváhagyta továbbá a közgyülés Szászváros város járda-szabályrendeletének módositott alapszabályait, hegyközség megalakitására és rendtartására vonatkozó szabályrendeletét.

Vajdahunyad város szikviz és ásványviz adóról, valamint ingatlanok átruházása után fizetendő városi átirási dijról alkotott szabályrendeleteit és az állatvásártéri épület

bérbeadására vonatkozólag hozott határozatát. Különös helyiérdekü fontosságánál fogva felemlitem: Alsólunkoj, Felsölunkoj, Szkrofa, Podele, Bucsesd, Dupapiatra, Sztanizsa, Kurety, Ruda, Pottingány, Blezsény, Mihelény és Rovina községek határozatait, illetöleg tiltakozásait a Zalatnán felállitani tervezett járásbirósághoz leendő csatolása ellen. A törvényhatósági közgyülés a községek tiltakozásaihoz hozzájárul és a határozatokban felhozott indokokat magáévá téve, azzal a kéréssel fordul az igazságügyi miniszter ur elé, hogy a bizottságunknak 1912. évben tett felterjesztései alapján szervezzen Brád községben járásbiróságot, amenynyiben pedig ez akadályokban ütközne, hagyja meg a kőrösbányait ugyanazzal a területi beosztással, a hogy ma van, de semmi esetre se szakitsa ki igazságügyi szempontból a hunyadmegyei brádi járáshoz tartozó fenti 13 községet s ne csatolja az alsófehérmegyei Zalatna községben szervezendő járásbiróság területéhez. A törvényhatósági bizottság tehát utasitotta a vármegye alispánját, hogy ily értelmü feliratot intézzen a m. kir. igazságügyi miniszter urhoz.

Ezután a költségvetések, zárszámadások és kérések letárgyalásával a közgyülés véget ér.

Az 1914. évi május hó 27-én tartott rendes tavaszi közgyülésen Főispán ur az őszintén megnyilatkozott részvét meleg szavaival emlékezett meg Kossuth Ferencz nagy hazánk fiának elhunytáról a következő beszédben:

„Engedjék meg, hogy a midőn a közgyülést megnyitottnak nyilvánitom, közéletünknek egy sajnálatos és szomorú eseményéről emlékezzem meg, melyről a mult napokban értesült az ország. Közéletünknek egy kiváló alakja, Kossuth Ferencz országgyülési képviselő, volt

kereskedelmi miniszter hunyt el, megszabadulván a halál által egy hosszas betegség kinos fájdalmaitól.

Midőn megemlékezem e fájdalmas tényről, nemcsak az emberbaráti érzésnek engedek, nemcsak a nagy név örököséről emlékezem, a ki emez örökségnek egész sulyát viselte vállain, de megemlékezem a férfiuról, aki közéleti és államférfiui működésével kiváló érdemeket szerzett.

Nem tartom alkalmasnak e pillanatot, hogy az elhunyt életének lefolyását ismertessem, de inditványozom, hogy a közgyűlés Kossuth Ferencz halála felett sajnálatának és fájdalmának adjon kifejezést, ezt jegyzőkönyvben megörökitse és erről az özvegyet jegyzőkönyvi kivonatban értesitse."

A közgyülésen jelen volt bizottsági tagok állva hallgatták meg a beszédet és általános helyesléssel, egyhangulag elfogadták a főispán ur inditványát. — Ehhez képest az özvegyhez következő részvétiratot intéztem :

Özv. Kossuth Ferencné őnagyméltóságának

Budapest.

Kegyelmes Asszony !

Hunyadvármegye törvényhatósági bizottsága folyó évi május hó 27-én tartott közgyülésében a vármegye főispánjának inditványára elhatározta, hogy kegyelmes asszony néhai férje elhunyta felett sajnálkozásának és fájdalmának ad kifejezést, ezt jegyzőkönyvileg megörökiti s erről kegyelmes asszonyt jegyzőkönyvi kivonatban értesiti.

A midőn ezen jegyzőkönyvi kivonatot mellékelem, fogadja kegyelmes asszony a magam részéről is a sulyos veszteség felett mélyen érzett részvétem őszinte kifejezését.

Déva, 1914. évi junius hó 5. napján.

A miniszteri leiratokra áttérve, a belügyminiszter urnak

a községi, kör- és segédjegyzők illetményeinek szabályozására vonatkozó körrendelete olvastatott fel. A közgyülés az állandó választmány javaslatához képest, a községek által letárgyalt, a dévai m. kir. pénzügyigazgatóság mellé rendelt számvevőség és illetve a vármegye alispánja által felülvizsgált A. és B. kimutatásokat elfogadta.

A kereskedelemügyi miniszter leirata a kir. államépitészeti hivatal 1913—1914. évi személyi és dologi kiadásaihoz való hozzájárulási hányad mérvének az utalapból 3000 koronával leendő felemelése tárgyában. Az alispáni előterjesztés és az állandó választmány javaslata alapján a közgyülés kimondja, hogy a dévai kir. államépitészeti hivatal 1913—1914. évi személyi és dologi kiadásai az 1913—1914. évi közuti költségvetésben előirányzott, évi 4500—4500 kor. hozzájárulási összeget, évi 6000—6000 koronára egésziti ki és hogy ezen kiegészités által előállott 3000 K. hitelkülömbözetet az 1913—1914. évi közuti költségvetés kiadási VII. b. rovata terhére rendeli kifizetni.

Olvastatik ezután belügyminister urnak leirata, a hunyadvármegyei községi, kör- és segédjegyzők nyugdij szabályrendeletének módositása tárgyában. A belügyminiszteri leirat értelmében kiegészitett és ujonnan módositott szabályrendeletet az állandó választmány javaslata alapján a közgyülés elfogadta és végleges jóváhagyás végett belügyminiszter urhoz felterjeszteni rendelte. Ugyancsak ez alkalommal vétetett tárgyalás alá belügyminiszter urnak a községi kör- és segédjegyzők nyugdijalapjánál mutatkozó hiány fedezete tárgyában kelt leirata, arra tekintettel, hogy a számvevőségi kimutatás szerint nem csupán 1912. évben, hanem 1913. évben is a jegyzői nyugdij-alap vagyona nyugdijaikra és özvegyi ellátásokra stb. felhasználható

kellő jövedelem hiányában összesen 78.280 K. erejéig megtámadva lett, ennélfogva az 1886. XXII. t. c. 66. §-ában megállapitott kötelessége alapján a felhasznált tőke visszatéritése, valamint a felmerülő hiány pótlása céljából a közgyülés az összes állami egyenes adók arányában 1914 és 1915. évekre egyformán 2·5%-ban megállapitott körjegyző nyugdij járuléknak, a r. t. városok kivételével, az összes vármegyebeli községekre, belügyminiszteri jóváhagyástól feltételezetten, községi járulék gyanánt való kivetését, névszerinti szavazás megejtésével elhatározza, s egyben felhivja a vármegye alispánját, hogy az ekként meghatározott járulékok behajtása és elszámolása iránt szükséges intézkedéseket, ezen véghatározat jogerőre emelkedése után tegye meg.

Ugyanez alkalommal olvastatik a belügyminister urnak a vármegyei nyugdij-szabályrendelet jóváhagyása és ezzel kapcsolatosan a nyugdij-választmány megalakitása tárgyában kelt leirata. A közgyülés a leiratot tudomásul veszi és egyben kimondja, hogy a nyugdij-szabályrendelet 7. §-a értelmében alakitandó nyugdij-választmányba 1914—1919. évekre terjedő megbizatással 2533/913. kgy. számu határozatának fentartásával az 1913. december 30-án nyugdij-választmányi tagokként megválasztott: Andersen László, Hajduczky József, id. Pietsch Lajos és dr. Ulain Ferencz törvényhatósági bizottsági tagokat jelöli ki.

A kebli ügyek letárgyalása előtt dr. Vlád Aurél bizottsági tag interpellálja a vármegye alispánját, hogy van-e tudomása arról, miszerint a marosillyei, algyógyi és vajdahunyadi járásban az irni-olvasni tudás megállapitása végett kiküldött bizottságok a vizsgára jelentkezőket, dacára annak, hogy jól tudnak irni és olvasni, tömegesen visszautasitják? Hajlandó-e az alispán ez ügyben szigoru vizs-

gálatot inditani és jövőre arról gondoskodni, hogy ezen bizottságokban a román irást-olvasást jól értő pártatlan és becsületes emberek neveztessenek ki?

A törvényhatósági bizottság alispán válaszát megnyugvásal tudomásul veszi. Majd bejelenti alispán, hogy 4 inditvány érkezett be és kéri, hogy a kebli ügyek előtt vétessenek tárgyalás alá. A beérkezett inditványok a következők:

1. Dr. Haragos Ádám bizottsági tag inditványa a Maros folyó sürgős szabályozása és Déva székhelylyel kulturmérnöki hivatal felállitása iránt. A közgyülés elhatározta, hogy mindkét ügyben feliratot intéz a m. kir. földmivelésügyi miniszter urhoz. Közgyülés határozata alapján a feliratokat 1914. évi junius hó 19-én illetékes helyre felterjesztettem.

2. Kontz Domokos és társai inditványa a dévai Magna Curia átalakitásának megakadályozása és egy pénzügyi palota felállitása tárgyában. A közgyülés ezen ügyben is felirat intézését határozta el a m. kir. pénzügyminiszter urhoz.

A feliratok szövege a következő:

Nagyméltóságu Teleszky János m. kir. pénzügyminiszter urnak Budapest.

Kegyelmes Uram!

A törvényhatósági bizottság mult évi december hó 30-án tartott közgyülésén hozott határozat folytán f. évi március hó 19-én itteni 24389/913. szám alatt Nagyméltóságodhoz intézett feliratban a törvényhatóság megbizásából kértem, hogy a dévai m. kir. pénzügyigazgatóság jelenlegi elhelyezésére szolgáló Bethlen Gábor-féle „Magna Curiá"-t muzeumi célokra a „Hunyadvármegyei Történelmi Régészeti és Természettudományi

Társulat" részére átengedni kegyeskedjék. Nagyméltóságodnak ezen feliratra adott 38564/914. számu leirata szerint a kir. kincstárnak a „Magna Curia" épületre előreláthatólag hosszu ideig lesz szüksége s ennélfogva az átengedés iránti kérelem nem teljesithető.

Törvényhatósági bizottságunknak folyó év május hó 27-én tartott közgyülésén Kontz Domokos és társai által beadott ./· alatt csatolt inditvány folytán a törvényhatósági bizottság által hozott határozatot 2. a. csatoltan van szerencsém Nagyméltóságodnak bemutatni.

A vármegye közönsége arról értesült, hogy Nagyméltóságod a „Magna Curia" épületnek átalakitását vette tervbe, azon célból, hogy ez az épület a pénzügyigazgatóság elhelyezését szolgálja továbbra is.

Kegyelmes Uram! Az épületben lényeges átalakitás után sem lesz a pénzügyigazgatóság méltó módon elhelyezve, mert közegészségügyi és célszerüségi szempontból nem felel meg azon követelményeknek, melyeket a hivatalok elhelyezésénél figyelembe szokás venni, az épületnek toldadék épülettel való kiegészitése, rendőri és tüzrendészeti szempontokból is kifogás alá esik, mivel a pénzügyigazgatóság mellett lévő fából épitett dohányraktár a benne felhalmozódó sok gyulékony anyaggal egy valóságos tüzfészket képez és ha a toldadék épülettel a „Magna Curia" még közelebb jutna ezen tüzfészekhez, a történelmi műemlék állandóan ki volna téve az enyészetnek.

Eltekintve azonban a hivatali beosztás célszerütlenségétől, az épület átalakitása és kiegészitése azt eredményezné, hogy a Bethlen Gábor Magna Curiája műemlék jellegét elveszitené.

Értesülés szerint pedig a szóban forgó épületen bizonyos munkálatok vannak tervezve.

A törvényhatósági bizottságnak nincs pozitiv tudomása ezen munkálatok terjedelméről, de minden esetre azon feltevésben van, hogy Nagyméltóságod a Magna

Curiához fűződő kegyeletet érinteni és annak műemlékjellegét megváltoztatni nem szándékszik, sőt ellenkezőleg, azon reménynyel van eltelve, hogy a tervezett restaurálási munkálatok célja az, hogy az épület egyes helyiségeiben az idők folyamán a művészi összhang rovására tett önkényes megváltoztatások az eredeti alaprajzi rendeltetéseknek megfelelően visszaállitassanak, hogy ez által az épület a muzealis céloknak még jobban megfelelhessen.

A törvényhatósági bizottság nevében kérem Nagyméltóságodat, hogy amennyiben a tervezett munkálatok a vázolt restaurálási határokon tul mennének, kegyeskedjék a kivitel azonnali beállitása iránt rendelkezni s egyidejüleg kérem arra, hogy a dévai m. kir. pénzügyigazgatóság méltó és megfelelő elhelyezéséré alkalmas uj pénzügyi palota épitése iránt sürgősen intézkedni, s az igy megüresedő Magna Curiát a „Hunyadmegyei Történelmi Régészeti és Természettudományi Társulat" részére muzeumi célokra mielőbb átengedni kegyeskedjék.

II.

M. kir. vallás- és közokt. miniszter urhoz.

A törvényhatósági bizottsághoz beadott inditványt, a hozott határozatot és a m. kir. pénzügyminiszter urhoz egyidejüleg felterjesztett feliratot másolatban ./· alatt csatolva azzal terjesztem fel, hogy a kérés kedvező elintézését a pénzügyminiszter urnál hathatósan támogatni kegyeskedjék.

III.

Főispán urhoz.

A törvényhatósági bizottsághoz beadott inditványt, a hozott határozatot és a m. kir. pénzügyminiszter urhoz egyidejüleg felterjesztett feliratot másolatban ./· alatt csatolva azzal terjesztem fel, hogy a hozott határozatban foglalt kérés folytán a feliratnak mielőbbi és kedvező elintézését a pénzügyminiszter urhoz vezetendő küldöttség által is hathatósan támogatni méltóztassék.

IV.

Muzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége, Budapest.

A törvényhatósági bizottsághoz beadott inditványt, a hozott határozatot és a m. kir. pénzügyminister urhoz egyidejüleg felterjesztett feliratot másolatban ·/. alatt csatolva azon kéréssel közlöm, hogy a felirat kedvező és sürgős elintézését a m. kir. pénzügyminiszter urnál hathatósan támogatni sziveskedjék.

V.

Műemlékek Országos Bizottsága, Budapest.

A törvényhatósági bizottsághoz beadott inditványt, a hozott határozatot és a m. kir. pénzügyminiszter urhoz egyidejüleg felterjesztett feliratot másolatban ·/. alatt csatolva azon kéréssel közlöm, hogy a felirat kedvező és sürgős elintézését a m. kir. pénzügyminiszter urnál hathatósan támogatni sziveskedjék.

3. Dr. Rosenberg Ignácz törvényhatósági bizottsági tag inditványa a dévai és kőrösbányai közkórházak kibővitése, valamint Hátszegen és Szászváros on épitendő uj közkórházak tárgyában. A közgyülés ehhez képest elhatározta, hogy a kórházak kibővitése, valamint a hátszegi és szászvárosi uj kórházak létesitése céljából a belügyminiszter urhoz feliratot intéz 500.000 korona állami segély iránt.

4. Végül Buday János inditványát dr. Szekfü Gyula Rákóczi-ról irt könyvének elitélése tárgyában tudomásul veszi a közgyülés.

Az inditványok után a közgyülés a kebli ügyeket vette tárgyalás alá. Tárgyalta közgyülés a h. alispánnak a vármegye közigazgatási állapotáról szóló 1913. évi jelentését, melyet több bizottsági tagnak hozzászólása után tudomásul vett. Tárgyaltatott az alispán előterjesztése, a

dévai központi szegényházba történő felvétel módozatainak és házirendjének megállapitására vonatkozó szabályrendelet tárgyában, mely elfogadtatván, kormányhatósági jóváhagyás végett a belügyminiszter urhoz felterjesztetett. Tárgyaltatott továbbá a vármegye bérkocsi szabályrendelete, valamint a gyámpénztári szabályrendelet módositása. Alispáni előterjesztés folytán a közgyülés dr. Apáthy Árpád tiszti főügyészt Hunyadvármegyének a Magyar-Délkeleti h. é. vasut részvénytársaság igazgatóságában való képviseletére közfelkiáltással egyhangulag megválasztja.

A központi választmányba lemondás folytán megüresedett két tagsági hely választás utján való betöltése is ezuttal történt. Nemes József és dr. Mihu János lemondott választmányi tagok helyébe Cseh László és dr. Moldován Silvius 1914—1916. évekre terjedő megbizással választattak meg. Boér Gábor kérése, hogy főszolgabirói helyettesi szolgálatának tekintetbe vételével a VII. fizetési osztályba léptettessék elő, a közgyülés által méltányoltatván, a VII. fizetési osztályba való igényét megállapitja. Az időközben megüresedett törvényhatósági bizottsági tagok helyeinek betöltése céljából a közgyülés választási határnapul az 1886. évi XXI. t.-c. 34. §-ának 2-ik bekezdése értelmében 1914. évi junius hó 19-ik napját tűzi ki és választási elnökül kiküldi a petrozsényi választókerületbe dr. Schulek Jenőt, az alpestesibe Barcsay Tibort, a romosziba dr. Amlacher Albertet és a vajdahunyadiba dr. Nemes Józsefet. Ez alkalommal töltettek be a megüresedett járási mezőgazdasági bizottsági tagsági helyek is. Hunyadvármegye törvényhatósági bizottsága a lemondás folytán megüresedett dévai járási mezőgazdasági bizottságba 1914—1919. évekre rendes tagul Csősz Gábort, a pujiba rendes tagnak Sebesi

Farkast, póttagnak pedig Bezerédy Mihályt választja meg.

Ezekután a dévai közkórház 1915. évi költségvetésének és vármegyei különböző alapok zárszámadásának letárgyalásával a kebli ügyek sorozata véget érvén, áttértünk a városi és községi ügyek tárgyalására. Fontosságuknál és közérdekünknél fogva a következő városi és községi ügyeket tartom megemlitendőknek:

Déva város képviselőtestületének határozatát, mely szerint 3 rendőri állás szervezését határozta el, Déva város szervezeti szabályrendeletének módositását, Déva város képviselőtestületének véghatározatát, mely szerint a város polgármesterének betöltött 15 évi polgármesteri szolgálata után a nyugdijba is beszámitandó évi 400 k. személyi pótlékot szavazott meg, Déva városának a marhalevél kezeléséről és a kezelési dijak felhasználásáról szóló szabályrendeletét, Hátszeg város polgármestere részére útiátalány megállapitását, Hátszeg város szervezeti és bérkocsi szabályrendeleteinek módositását, Hátszeg városi felsőkereskedelmi iskola tanárainak nyugdijügyét, Vajdahunyad város képviselőtestületének azon véghatározatát, mely szerint a városgazdai állás beszüntetését határozta el és végül Vajdahunyad város azon határozatát, mely szerint a városi tisztviselők nyugdijszabályrendeletét megállapitja. A közgyülésünk mindezen határozatokat jóváhagyta és jóváhagyási záradékkal elláttatni rendelte.

Emlitésre méltónak tartom a községi ügyek között az algyógyi járásban fekvő Nagyalmás és Nádasdia községek közbirtokosságának azon határozatát, melylyel a nyomásos gazdálkodás fentartását mondta ki, a brádi görögkeleti iskola, valamint a nyári gyermekmenhely segélyezése ügyében hozott véghatározatokat és Szántóhalma község azon

határozatát, mely szerint az ottani állami elemi iskola céljaira 800 □ öles ingyentelket 5% iskolai pótadót és 24 K. tanitói nyugdijjárulékot és a községi iskolai alapvagyont megajánlja, Gyalár község mozgószinház létesitése tárgyában hozott határozatát, Felváca községnek kölcsön felvételére és a községi népiskolai alap tulajdonát képező erdő kihasználására vonatkozó határozatát és Kimpulujnyág község postaügynökség felállitásához való hozzájárulását.

Ezekután tárgyalás alá vétettek a községi költségvetések, zárszámadások és beérkezett különféle kérések.

Végül Szebenvármegyének a fásitásról és faiskolákról alkotott 1894. évi XII. t.-c. módositása tárgyában kelt átiratának törvényhatósági bizottságunk hasonszellemü felirattal való támogatását határozván el, a többi társhatósági átiratok tudomásul vételével, a közgyülés véget ért.

Az 1914. évi julius hó 6-án tartott rendkivüli közgyülés egyedüli tárgya volt a vármegye közönségének Ő Cs. és kir. Fensége Ferenc Ferdinánd főherceg, trónörökös és fenséges neje Hohenberg Zsófia hercegnő megrenditő tragikus halála felett érzett mély fájdalmának és részvétének kifejezése. Ez alkalommal Hunyadvármegye h. alispánja következő közgyülési meghivót bocsátott ki, fekete gyászkeretben:

Meghivó.

Folyó hó 28-án a délutáni órákban azon megdöbbentő hir kelt szárnyra, hogy Ő császári és királyi Fensége ***Ferencz Ferdinánd*** főherceg, trónörökös és fenséges hitvese, ***Hohenberg Zsófia*** hercegnő Szerajevóban folyó évi junius hó 28-án bünös merényletnek áldozatául estek.

Ezen, mindnyájunkat mélyen lesujtó hir, sajnos, valónak bizonyult!

Hunyadvármegye is bizonyára meg fogja találni és állapitani azon gyöngéd érzelmekből folyó módozatokat, melyekkel a bünös merénylet felett felháborodásának és az áldozatok iránti kegyeletének mély megilletődéssel kifejezést fog adni.

E célból Főispán úr Őméltósága a törvényhatósági bizottság *rendkivüli közgyülését* folyó évi *julius hó 6-ik napjának délelőtti 10 órájára* tüzvén ki, t. Cimet, mint a törvényhatósági bizottság tagját, a vármegyeház disztermében tartandó ezen közgyülésre tisztelettel meghivom azzal, hogy ennek *egyedüli tárgyát a kifejezendő részvét módozatainak megállapitása* fogja képezni.

Déva, 1914. junius hó 30-án.

Csulay Lajos,
h. alispán.

E közgyülésen jelen voltak: Csulay Lajos h. alispán, Misinszky Vilmos tb. főjegyző, Eperjessy István II. főjegyző, Szentiványi Lajos, dr. Gerbert Ottó, Deésy János tb. II. főjegyzők, Baternay Sándor aljegyző, Strausz Andor szolgabiró, tb. aljegyző, dr. Apáthy Árpád t. főügyész, dr. Meskó Aladár t. főorvos, Borbáth Vilmos árv. elnök, Candrea Valer, Székely László, dr. Csulay Andor, Kardos Árpád árv. ülnökök, Buczek József, Cseh László, dr. Gróf Kuun Zsigmond, Hajduczky József, Fáy Viktor, Pogány Károly, Bratán János, dr. Farkas Béla, Schäffer Ödön, Muzsnay Béla, id. Rettegi Gyárfás, dr. Laufer Árpád, dr. Gerey Gyula, Kovács Lajos, Herlea Sándor, Oláriu János, Csősz Gábor, dr. Meskó Miklós, Fekete Máté, dr. Mótz Miklós, Szállasi Károly, Mahler Ignácz, Márton Gyula, dr. Oláriu Virgil, Igna Miklós, Juhász Izidor, Göllner Károly, dr. Ulain Ferenc, Pap Jenő, Czinkora János, ifj. Lázár Farkas, Goró Ferenc, dr. Schulhof Zsigmond, Dávid

József, Pop Miklós, Andrae József, Gligor Ámosz, Székely Mózes, dr. Pop Justin, Janza Vazul, ifj. Pietsch Lajos, dr. Horváth Kamilló, dr. Nemes József, Pogány Árpád, Serbán Szilárd, id. Pietsch Lajos, dr. László Lázár, Barabás Endre, Tornya Samu, dr. Mende Manó, Hirsch Sámuel, Jancsó Ernő, Rozsnyai Barnabás, dr. Mailand Henrik, László Zsigmond, Fehér Róbert, Boér Gábor, Székely Sándor, Balázs Ferenc, Török Géza, Csulay Albert, Balogh Géza (pénztáros), dr. Sándor Sándor, Bakcsy Lajos, Bugyul Sándor, Schulleri Frigyes, Dénes Károly, Major Mihály, Pogány Béla, Goró Ede, Tornya Ödön, dr. Haragos Ádám, Mailand Oszkár, Litsek Cyula, Farkas Béla, Deutsch Miksa, dr. Bágya Iván, Sólyom Ferenc, Buday István, Istvánffy Endre, Puy László, Kenderessy Károly, Schneider József, Andersen József, Beregszászy Árpád, Balia Zsombor, Csató Pál, Mallász József, Beke Ferenc, dr. Székely József, Tersztyánszky Károly, Blaschek Aladár.

A jegyzőkönyvet Misinszki Vilmos tb. főjegyző vezette.

A vármegye h. alispánjának inditványára Cseh László elnöklete alatt Pietsch Lajos, Jancsó Ernő, Török Géza, Schulleri Frigyes, dr. Pop Justin és dr. Schulhof Zsigmond törvhatósági bizottsági tagokból alakitott küldöttség meghivására, főispán ur Ő méltósága a gyülésteremben nyomban megjelenvén, az elnöki szék elfoglalása után a közgyülést következő beszéddel nyitja meg:

Tekintetes Törvényhatósági Bizottság!

Alig pár hete annak hogy cs. és kir. Fensége Ferencz Ferdinánd főherceget, a magyar korona várományosát 50 éves születése évfordulója alkalmával, férfikora teljében, személye iránt odaadó hódoló tisztelettel, örömmel üdvözölte a törvényhatósági bizottság.

És most fájdalommal, igaz őszinte részvéttel kell megemlékeznem róla, de igazán alig kapok megfelelő elitélő és kárhoztató szavakat azon galád, minden emberi érzésből kivetkőztetett legaljasabb szenvedélytől vezetett tervszerü ocsmány merénylet elitélésére, mely magas hivatása teljesitése közepette kioltotta tetterős életét.

Ezen aljas merénylet kioltotta életét a magyar korona várományosának, cs. és kir. Fensége Ferencz Ferdinánd főhercegnek és ugyanily aljas merénylet áldozata lett a gyöngéd szerető fenkölt szellemü hitvesse Hohenberg Zsófia hercegnő is.

Mély megdöbbenéssel és igaz fájdalommal fogadta a hirt a monarchia összes lakossága, a tény maga talán leginkább megdöbbent minket magyarokat, kik édesanyánk, dédelgető, tápláló kebelén, dajkánk meséjével szivjuk magunkba és válik vérünkké azon erős hit és meggyőződés, hogy a király és uralkodócsalád tagjainak személye szent és sérthetetlen, mély megvetést érezve, hogy mégis akadhat embernek nevezett, de vadállattá aljasult, ki szentségtörő kezét felemelte.

Mélyen megrendülve, az alig elhantolt sir felé fordul az ország lakói millióinak tekintete, ott látjuk állani megrendülve a sors csapásai által annyiszor sujtott, hódoló tisztelettel és szeretettel körül övezett Ferencz József Ő cs. és kir. Felségét, ki népei javáért élte munkáját áldozza, fohászszerü imával fordulok az Egek Urához, hogy éltét meghosszabbitva, nemzetünk és népei javára még sokáig tartsa meg.

A fájdalmas tények hatása alatt voltam bátor Hunyadvármegye törvényhatósági bizottságát a mai napon rendkivüli közgyülésre összehivni, kérve a törvényhatósági bizottságot, hogy e sajnálatos körülmény felett a vármegye méltó állást foglalva, felkérem a vármegye h. alispánját erre vonatkozó javaslat előterjesztésére.

A mély megilletődéssel elmondott megnyitó beszédet a közgyülés tagjai állva és feszült figyelemmel meghallgatván, h. alispán következő beszéddel tolmácsolja a törvényhatósági bizottság igaz fájdalmát.

Méltóságos Főispán Ur!

Tisztelt Közgyülés!

A váratlanul bekövetkezett valóban megrenditő gyászeset és annak hatása alatt az elnöki székből Főispán ur Ő méltóságának ajkairól elhangzott gyászbeszéd mindnyájunkban a mélységes megilletődés, a határtalan nagy bánat és fájdalmas részvétérzetét váltotta ki.

Hiszen az a bünös, gaz merénylet megfosztotta imádott hazánkat a trón várományosától, Felséges Urunk és Királyunkat hűséges támaszától, meghitt bizalmasától, azokat az ártatlan gyermekeket a pótolhatatlan édes szülői szeretet melegétől.

Habár megvagyok győződve, hogy a közgyülés minden egyes tagja kegyelettel fogja az áldozatok emlékét megőrizni, mégis helyénvaló, hogy az országos gyászból a törvényhatóság is vegye ki a maga részét és egyben javasolom miszerint:

A törvényhatósági bizottság határozatilag mondja ki, hogy Ő cs. és kir. Fensége Ferenc Ferdinánd főherceg trónörökös és Fensége hitvesse Hohenberg Zsófia hercegnő váratlanul bekövetkezett megrenditő és gyászos elhunyta felett mély fájdalmának és bánatának ad kifejezést és azt jegyzőkönyvileg megörökiti.

Elhatározza egyszersmind, hogy részvétének és fájdalmának kifejezéseül Ő cs. és kir. Apostoli Felségéhez, a m. kir. kormány utján, hódolatteljes részvétfeliratot intéz.

Elhatározza továbbá, hogy a vármegye közönsége gyászának jeléül a törvényhatóság hivatalos kiadványai hat hónapon keresztül fekete pecséttel láttassanak el.

Végül az elvetemült bünös merénylet felett felháborodásának és megvetésének ad kifejezést.

Ezen javaslatot a közgyülés egyhangulag elfogadván, felolvastatott a részvétfelirat szövege, mely következőleg hangzik:

Császári és Apostoli Királyi Felség!

Legkegyelmesebb Urunk!

Mint derüs égből lesujtó villám, oly gyorsan és váratlanul jött a megrenditő gyászhir, hogy Ő császári és királyi Fensége, Ferenc Ferdinánd főherceg trónörökös és Fenséges hitvesse Hohenberg Zsófia hercegnő egy elvetemült gonosztevö orgyilkosságának áldozatul estek.

Mintha mindegyikünk szivét érte volna a gyilkos golyó, ugy sujtotta egész valónkat a mély fájdalom, midőn bebizonyosodni kényszerittettünk a szörnyü hir valóságáról.

A kegyetlen végzet a legnemesebb erényekkel tündöklő tehetség, akarat és tetterőtől duzzadó fejedelmi férfiut és vele együtt azt a lényt, akit mindenek felett szeretett, fosztotta meg az élettől, a legtisztább családi boldogságtól és serdülő gyermekeit a szerető szülők ápoló kezétől.

Vérző szivvel siratja őket Felséged, Fenséges családja, az árvák és velük együtt a hü magyar nemzet.

Emlékük örökkön-örökké élni fog!

A megpróbáltatás e nehéz perceiben a szenvedett vesztesség feletti leirhatatlan bánattól mélyen lesujtva, könnyes szemekkel, alattvalói hódolattal jelenünk meg Felséged trónja előtt Hunyadvármegye közönsége nevében, hogy legőszintébb részvétünk fájdalmas nyilvánitását legkegyelmesebben elfogadni kegyeskedjék.

A mindenható Istenhez fohászkodunk. Adjon erőt Felségednek eme ujabbi sulyos megpróbáltatás leküzdésére. Tartsa meg teljes testi és szellemi erőben

népei javára uralkodói magasztos hivatásának hosszú időn keresztül és adjon az árvák sajgó sebeire gyógyító írt, hogy ezen rettenetes csapást elviselhessék.

A felolvasott részvétfeliratot a jelenlevő bizottsági tagok felállva meghallgatván, annak szövege teljtartalmulag elfogadtatik és m. kir. miniszterelnök úr Őnagyméltóságához felterjesztetni határoztatik.

Az 1914. évi október hó 24-én tartott rendes őszi közgyülésen a következő ügyek tárgyaltattak.

A törvényhatósági bizottsági tagokból alakitott küldöttség meghivására a főispán úr zajos éljenzések között a közgyülési teremben megjelenvén, következő beszéddel nyitja meg a közgyülést:

Mélyen tisztelt Közgyülés!

Midőn a közgyülést megnyitom, szabadságot veszek magamnak, hogy a jelenlegi világ és történelmi nevezetességü napokban pár szóval a vármegye közviszonyaival foglalkozzam. A mozgósitás elrendelése alkalmával örömmel és megnyugvással tapasztaltam, hogy a vármegyének hadbaszólitott fiai nemzetiségi különbség nélkül sorakoztak a zászlók alá. Megnyugvással mondhatom, hogy ebben a tekintetben panaszra nem lehet ok, sőt örömmel tapasztaltam azt a lelkesedést, melylyel fiaink a háboruba mentek. Ezen munkálatok keresztülvitele és hogy a hadbavonulás oly simán történt, ehhez nagy mérvben hozzájárult a vármegye tisztviselőkarának és különösen a jegyzői karnak odaadó fáradsága és munkássága. Ez első időben az éjjeleket és nappalokat is igénybevevő folytonos munkával lehetővé vált és meg is történt. Köszönetet kell hogy kifejezzek a vármegye központi és külső tisztviselői karának és különösen a vármegye jegyzői karának.

De ezen nagy napok során a társadalom is a

hadiállapot minden vonatkozásában megmozdult. A vármegye központjában, minden egyes járásában és községében megalakultak a társadalom minden rétegéből vallás- és nemzetiségi kölönbség nélkül a segélyző bizottságok. Ezeknek főtörekvése oda irányul, hogy a hadbavonultak családtagjai szükséget ne szenvedjenek. Több helyt a vármegyében népkonyhák állittattak fel. A járási és központi bizottságok működésének támogatásában mindenki igaz örömmel és lelkesedéssel vett részt. Nagymérvü pénzsegélyek állanak rendelkezésünkre ugy a járásokban, mint a központban. Hálát adok az Istennek, hogy mindeddig ezen pénzsegélyre tulajdonképen még szükség nem volt. Ámde jöhetnek nagy és nehéz napok! Hogy ezen napok meddig fognak tartani és hogy nemzetünk ezen megpróbáltatása s ezen nagy napjai mikor fognak véget érni, előre nem tudhatjuk és igy ezekre a pénzekre is szükségünk lehet. Örülünk annak, hogy talán erőnket is meghaladva, tekintélyes pénzösszegeket gyüjtöttünk. Ki kell emelnem egyes iparvállalatokat és egyeseket. Neveket nem emlitek. Fogadják valamennyien áldozatkészségükért hálás köszönetemet.

A hadbavonultak támogatására megalakult a „Vörös-Kereszt Egyesület", amely hivatását buzgóan igyekszik teljesiteni.

Örömmel és lelki megnyugvással konstatálom, hogy a vármegyének román anyanyelvü vezető férfiai, talán közóhajnak téve eleget, megértették azt, hogy nekik a lelki nyugalom megerősitése végett nyilatkozniok kell. A román társadalom vezetői és egyházi férfiai valamennyien tanujelét adták őszinte hazafias érzésüknek (Éljenzés.) és ezen, tettekkel is támogatott nyilatkozataikkal nagy mérvben hozzájárultak, ahhoz, hogy a vármegye közállapotai megnyugtatók. Ezt örömmel állapitom meg. Készséggel nyilvánitom ezért elismerésemet és köszönetemet. Ezáltal lehetővé tették

azt, hogy a magyar államhatalomnak erejét, egységét, tömörségét ugy befelé, mint a külfölddel szemben demonstráljuk. Amidőn ezt konstatálom, azon reményemnek adok kifejezést, hogy ezen szép együttérzés majd a béke napjaiban szorosabb kapcsolatot fog eredményezni. (Éljenzés.) És midőn ezen egység megnyilvánulását látom, Istenben vetett hittel hiszem és remélem, hogy erős igazunk a harctéren is mielőbb győzelmes befejezést fog nyerni.

Még van egy pont, amelyet szintén felemlitek. Ezen rendkivüli állapotok, amelyek hazánkat érték, nem találtak bennünket készületlenül. Az 1912. évi törvények, amelyek a rendkivüli állapotokról rendelkeznek, oly nagy erősséget nyujtottak, hogy ilyen rendkivüli viszonyok az országot nem találták teljesen készületlenül. A rendkivüli viszonyok ideje alatt Magyarország miniszterelnöke engem is rendkivüli hatalommal bizott meg. Nem szerénytelenségből, de azért emlitem ezt fel, mert ezen törvények alapján birt rendkivüli hatalommal hála Istennek — örömmel mondhatom — ezideig élnem nem kellett. (Éljenzés.)

Amidőn ezt konstatálom, megnyugvással nézek a jövő elé és kérem a törvényhatósági bizottságot és a vármegye tisztviselői karát, hogy ezen nagy időkben engem támogatni méltóztassanak. (Hosszantartó éljenzés !)

Erre h. alispán szólásra jelentkezvén, hálás köszönetet mond a vármegye főispánjának mindazon elismerő szavakért, melyekkel a tisztviselői kar, valamint a jegyzők működéséről megnyilatkozott. Igéri, hogy a tisztviselői kar, valamint a jegyzők a jövőben is teljesiteni fogják egész odaadással és fáradhatlan ügybuzgalommal kötelességeiket és feladataikat. Egyben inditványozza, hogy főispán ur őméltóságának megnyitó beszédje teljtartalmulag szószerint vétes-

sék jegyzőkönyvre. Bejelenti továbbá, hogy a közgyülést megelőzően, törvényes határidőben két inditvány nyujtatott be és pedig dr. Pop Justin törvényhatósági bizottsági tag és társainak inditványa Ő Császári és Apostoli Királyi Felségéhez intézendő hódoló felirat tárgyában és Cs. Lázár László th. biz. tag inditványa a harcmezőn elesettek emlékének megörökitése iránt és inditványozza, miszerint ezen két inditvány a tárgysorozatba felvett ügyek tárgyalása előtt, soronkivül tüzessék napirendre. A közgyülés az alispáni inditványt magáévá teszi és egyhangulag elhatározza, hogy a tárgysorozatba felvett összes ügyek előtt a benyujtott két inditványt veszi tárgyalás alá.

Ehhez képest tehát tárgyalás alá vétetik dr. Pop Justin és társai által benyujtott következő inditvány: Határozza el a közgyülés, hogy Ő Császári és Királyi Apostoli Felségét a bekövetkezett háború közepette a következő hódoló felirattal üdvözli:

Cs. és Kir. Apostoli Felség, legkegyelmesebb Urunk!

Felség!

Az emberiség földi boldogságán s ezen felépülő előrehaladás munkáján dolgozó békés államok sorában Felséged fejedelmi személyével békét müvelő Géniuszunk legfőbb személyesitője, megtestesitője volt. Ámde az emberiség földi ideálját szolgáló, a béke müvein fáradozó kettős monarchiánknak meg volt az ármánya, mely ott leselkedett a szomszédban, s mely gonosz, elvetemült, istentelen munkájával monarchiánkat történelmileg fejlődött és jogszerint kialakult békében, állami méltóságban és becsületében, területi integritásában támadta meg s ebbeli pokoli törekvéseiben az emberi gonoszság legalantosabb fokán páratlanul álló, el sem képzelhetett, a történelem előtt azonban immár teljesen leleplezett bünös üzelmek szakadatlan sorát s

ezek betetőzéseül felejthetetlen Fenséges Trónörökösünk és Fenséges hitvese elleni végzetszerüen sikerült merényletet vitte végbe.

E türhetetlen bünös üzelmeknek gátat vetni nem lehetett az ármányos Szerbiához intézett ultimátummal sem, s hiábavalónak bizonyultak a korábbi békés kisérletek is.

Ekkor beállott a történelmi nagy pillanat, mely a maga kategórikus imperativuszával Felségedet uralkodói öntudatában Isten és a történelem előtt, nemkülönben saját lelkiismerete előtt felelőssége érzetében arra kényszeritette, hogy a szerb királyságnak, mindennek megfontolása és mindennek meggondolása után, hadat üzenjen. Az emberi jóérzés kárára, az államok földi rendeltetésének félretételével azonban akadt hatalom, mely a nemzetközi élet és jogrend legelementárisabb követelményeit is magától messze eldobott Szerbia igaztalan rut ügyét pártfogásába vette s ezzel, valamint a többi fejleményekkel előállott a most már rémesen duló világháboru.

Ezen világdrámában a Felséged bölcs uralma alatt álló kettős monarchiának és az igaz, hü szövetségesünk: a Német birodalom képviselik a fenkölt, egyetemes emberi erkölcsi eszmét és szent igazságot s igy, ha az isteni gondviselés háborut határozott, ugyanazon gondviselés lesz megoltalmazója Felségednek, valamint dicső és vitéz fegyveres erőnknek, nemkülönben hü szövetségesünknek, mert az erkölcsi eszme és igazság el nem veszhet a földről s ezek képviselőit a hadiszerencse folyton kiséri.

Gondviselésszerü feladatot töltünk be tehát akkor, amikor a világküzdelmet küzdjük, mert oly okból háborut viselni, mint mi tesszük, az égiek által is megszabott kötelességteljesitést képez.

Hunyadvármegye közönsége, a törvényhatósági bizottság, ez évi rendes őszi közgyülése alkalmából

áradozó örömmel és legalázatosabb alattvalói hódolattal üdvözli Felségedet és biztositja, hogy hü Magyarország népei törhetetlenül és a hazaszeretet összeolvasztó erejében egybefort hüséggel és az emberi áldozhatóság végső pontjáig menő áldozatkészséggel, vallás és nemzetiségi különbségre való minden tekintet nélkül álljuk körül Felséged legmagasabb személyét és dicső trónját, s Istenbe vetett legerősebb hittel vagyunk, hogy a legmagasztosabb emberi célokért küzdő szövetséges hadseregek a fenkölt cimü háboruban a jogos és igazságos győzelmet, az ádáz ellenséggel szemben kivivják s erre elérjük a történelmi idő beteljesedését, hogy a világhatalom Felséged és hü szövetségese gondviselésszerüen hivatott kezeibe kerülve, betölthesse azt a történelmi hivatottságot, mellyel a világháboru vérvirágaiból az általános békét fakasszuk életre s ezt beláthatatlan hosszu időre éltessük s ezzel az emberi előhaladást, monarkiánk belső nyugalmát és külső biztonságát a béke minden áldásával biztositva lássuk. E szent pillanatban fog felragyogni a legmagasabb és legteljesebb fény Felséged népeit boldogitó, áldásos, hosszu uralkodása fölött.

E forró imába olvad bele vármegyénk minden polgára s e forró imával válik meg az élettől a harctéri katona.

Legmélyebb alattvalói hódolattal: Hunyadvármegye közönsége.

Déva, 1914. évi október hó 22-én.

Dr. Pop Justin, Dr. Ulain Ferenc, Dr. Farkas Béla, Hajduczky József, Dr. Schulhof Zsigmond, Pogány Károly, Dr. Oláriu Virgil.

Az inditványnak az előadó által történt ismertetése és az állandó választmány javaslatához képest való elfogadásra ajánlata után szólásra jelentkezik *Hajduczky* József kir. tanácsos, törvényhatósági bizottsági tag és a következő

beszéd kiséretében pártolja és egyhangulag elfogadásra ajánlja az állandó választmány javaslatát.

Méltóságos Főispán Ur!

Igen tisztelt közgyülés!

Nincs mai napság, a mindennapi tapasztalatok alapján merem hinni és remélni, hazánk gondolkozó és érző hü honpolgárai között egy sem, kit hidegen hagynának az előttünk most lefolyó világesemények, melyek alapjait fogják megvetni a jövő nemzedék világfelfogásának, jellemének, gondolkozásának és megfogják érlelni hazánk minden állampolgárában a testvériségnek, az összetartozandóságnak és őszinteségnek nemes jellemvonását.

Az a széthuzás, mely a háboru előtt hazánkban a különböző politikai pártok és nemzetiségek között itt-ott előfordultak, ugyszólván egy csapásra szünt meg. Pedig azt hitték ellenségeink, hogy amint meglesz az orosz hadüzenet, az Osztrák-magyar monarchia népfajok szerinti alkotó részeire fog szétesni.

Mi történt? Az, hogy a veszély első pillanatában népünk mint egy család testvérei jajdultak fel. Veszélyben van a haza! Az történt, hogy a hősök kora támadt fel s uj eposok alakjai bontakoznak ki, izmosan feszülő inakkal, büszke, csillogó szemekkel, dacolva minden vésszel, veszéllyel, mindnyájunkat, kik szép hazánk fiai vagyunk, egyazon érzés fog el, egyazon remény táplál, a győzelem érzése, a győzelem reménye, olyan győzelemé, mely évtizedek hosszu sorozatára fogja összes népünknek vallás, nemzetiségi különbség nélkül, biztositani a békés, munkás, boldog családi életet és a kulturális továbbfejlődés lehetőségét.

A hazaszeretet és király tisztelet nemes érzésében egybeolvadva látom én most hazánk minden rendü, rangu és faju népeit. Azok a testvéreink, kik ott fent éjszakon és lent délen, a királygyilkos Szerbiában, a

világtörténelem véres fejezeteit irják s a kultura csatáját vivják, egyformán érzik, hogy most az orosz kancsukás elnyomatás dagadó tengerét fogják fel erős mellükkel és hogy a merre erős karjukkal az utat vágják és biztos fegyverükkel azt megvédik, az az ut mindannyiunkra nézve az emberi jogok, az emberi szabadság és a kultura utja. Egyformán érezzük mi itthonmaradottak, a tőlünk távol titáni küzdelemben lévő testvéreinkkel, hogy ez a haza a mi közös édesanyánk, ez a hazai föld az, mely minket ápol s eltakar, ez a hazai föld az, melyen nekünk élnünk, vagy halnunk kell.

Igen tisztelt közgyülés!

Most tehát, midőn ily kritikus időket élünk, milyet hazánk ezer éves multjában talán sohasem élt át, epochalis is talán ez az idő, olyan, melyhez hazánk történelmében csak a török betörések kora hasonlitható, csak helyeselni tudom és indokoltnak találom, hogy felhasználjuk minden alkalmat, tehát jelen közgyülésünket is, melyen kifejezést adjunk királyhüségünkről, királyunk iránt lelkünkben élő mélységes és változhatatlan szeretetünkről.

Mielőtt az állandó választmány határozati javaslatához való hozzájárulásomat kijelenteném, nem tudom, nem fogok-e diskreciót sérteni, de kénytelen vagyok azon impressiokról beszámolni, melyeket reám a most felolvasott felirati javaslat keltettek. Ugyanis ezt a feliratot, melyet most előttünk magyar nyelven felolvastak, azt a mély érzést benne nem a magyar nyelv zenéje adta, nem azért, mert az illető, ki ezt fogalmazta, nem ezen a nyelven imádja Istenét, de nem is a román nyelv volt az. Nem uraim! élőnyelv nem bir a hangok és hangárnyalatok oly végtelen finom változataival, melyek az embert a királyszeretet ily bensőségteljes megnyilatkozására késztetik. Ehez az inditékot, csak egy a király és hazaszeretet önzetlen melegéről áthatott érző sziv hurjainak rezgései adhatták meg. Mikor iródtak

meg e sorok? nem tudom, nappal, talán éjjel, de bizonyára a hozzá szükséges fényt is ugyanazon lángoló szív nemes hevületének lobbanása adhatta meg.

Nincs tehát e sorokhoz mit hozzá tenni, nincs mit abból elvenni. Fogadjuk azt el ugy, amint megiratott és kérjük fel Őméltóságát, Hunyadvármegye Főispánját, hogy ezen előterjesztett hódoló feliratot, mint Hunyadvármegye egyetemes közönségének hódoló feliratát, a trón zsámolyához eljuttatni kegyeskedjék. (Éljenzés.)

Ezután dr. Pop Justin benyujtott inditványát következő beszéddel támogatja:

Méltóságos Főispán ur!
Mélyen tisztelt Közgyülés!

A benyujtott inditvány nem azok sorából való, melyet indokolással kellene kisérni. Az az inditvány önmagától győz és önmagától meggyőz bárkit is, hisz egygyek, oszthatatlanok és törhetetlenek vagyunk a királyhüségben és királyszeretetben.

Ennek dacára rövid szavakkal kisérni bátorkodom az inditványt, mint egyike az inditvány beterjesztőinek. De e szavak nem az indokolást szándékolják, hanem hogy ugy mondjam, az inditvány mellékfényét kivánják adni, hogy mily szép a tárgya, mily helyénvaló s mennyire aktuális az az inditvány s aztán még azt, hogy vármegyénk románsága mennyire együttérez az inditvánnyal.

T. Közgyülés! A királyok és császárok az emberiség legkimagaslóbb közjogi alakjai. Egyedül ők viselik a souverainitás jegyét, s azt mondhatni, hogy ők csinálják a történelmet, s hozzájuk füződik a történelem. Közjogi állásuk magasságánál, jogaik és kötelességeik nagyszerüségénél fogva és hivatásuk abbeli magasztosságával, hogy az általuk uralt népek sorsát az egész emberiség természetszerü evolutiós utjára, fonalára tereljék és ezen fejlesszék a népek földi életének ultima analisisét képező boldog-

sági végcélja felé, a kötelességeik betöltésénél képviselt fenséges etikummal és magas morállal, — a királyok és császárok a legmagasab méltóságok, akikröl elmondhatjuk, hogy az emberiség dekorumai.

A történelmi idők rendjén, nimbuszukon máig is megmaradt a varázs, mely arra késztet téged, közönséges halandót, hogy egy királyról, vagy császárról szólva, venerációval, félvetisztelettel gondolj reá, mint oly lényre, mely mintegy meghaladja az emberi lény kereteit és amely, mintha már az isteniség szférájába csapna át.

És sehol a világon, mint kettős monarchiánkban, melyeket több nép összetétele alkot meg — nem oly fontos az uralkodói állás, mert nálunk nem egy egyetlen nép, hanem több nép helyezi bele az uralkodó személyébe jóléte iránti bizalmát, élete üdvét.

Ámde a souveraineknek, az uralkodóknak is megvannak a maguk fórumaik: saját lelkiismeretük, azután az Isten, a királyok királya és egek ura s végül a történelem.

E fórumokon haladt végig Felséges uralkodónk, amidőn a királyi manifesztum szavai szerint mindent megfontolva és mindent meggondolva üzente meg a hadat.

Jól tudjuk, hogy jó öreg királyunk apostoli felség volt a béke müvelésében és fentartásában is. Ez a már 90-es évekre hajló agg király, uralkodói hosszu tapasztalataiból, a folytatott háborukból jól tudta, mit jelent a háboruviselés.

Ép azért manifesztumában gyönyörü szavakkal mondja, hogy leghőbb vágya volt, hogy Isten kegyelméből még hátralevő éveit a béke művének szentelhesse és népeit a háboru áldozataitól és terheitől megóvhassa.

Ámde az isteni jót akaró bölcs királyunk ellen ott volt az ármány, mint mondja az indítvány, ott volt

a Mephistó, aki diabolikus munkájában minden jónak megrontója és lerontója.

Igy következett be a hadüzenet és ennek további fejleményei.

Tisztelt közgyülés!

A monarchikus államforma előnyeit nem kivánom méltatni, csak egy szépséget akarok kiemelni az államformából, mely csak a monarchikus államok alattvalóinak van megadva: a királyszeretet, amely soha sem nyilatkozhatik meg fenségesebb formában és időben, mint akkor, amikor a király háborura szólitja fel népeit.

Most van tehát megadva a szép történelmi pillanat, amikor Hunyadvármegye közönsége királyhüségéről és királyszeretetéről tanuságot tehet a történelem előtt. Ezért okos és helyénvaló és legaktuálisabb az inditvány.

Tisztelt közgyülés!

Minket, románokat illetőleg, történelmi tradiciónkat képezi királyhüségünk és hódolatunk s a Habsburg trónhoz való hagyományos ragaszkodásunk. Ezen érzelmek nálunk néplélekké váltak. Ép azért, az első szóra kész örömmel küldtük a háboruba százezrekre menő fiainkat. S e fiaink készséggel jelentek meg, ugyszólva egytől-egyig és állottak csatasorba hazánk és a Monarchia integritását, ennek belső nyugalmát és külső biztonságát harc utján kivivni. Harctérre vonult fiaink értékes tulajdonaikkal és kiváló katonai erényeikkel ezuttal is beigazolták, hogy értékes tényezőt képviselünk Monarchiánk életében és fegyveres erejében.

Ezt be is akartuk bizonyitani, hogy ezuttal is beigazolást nyerjen az, miszerint nem vagyunk államfelforgatók, hanem az államfentartók sorába tartozunk.

Ezért mi románok is egyek és oszthatatlanok vagyunk Magyarország és a Monarchia minden népével abban az óhajban és reményben, hogy a mostan folyó világküzdelemből a szent győzelem a mienk legyen, s ezzel kivivjuk azt, hogy a világuralom a mi Monarchiánk

és hü szövetségese kezébe kerüljön; jól tudva azt, hogy e két nagyhatalom a világhatalmat nem önzés szerint, nem az emberiség elárulásával, hanem az emberi ideálok szellemében, az igazi emberiségi célok szerint fogják gyakorolni, s jól tudva azt, hogy e két nagyhatalom a világkultura kipróbált hatalmi tényezői, melyek biztositanák az általános békét s az ennek melegében és áldásaiban tovább fejlődő emberi jólétet és gyarapodást. *(Szóló itt felolvassa a román parlamenti klub elnökének a mozgósitás alkalmából Magyarország románjaihoz intézett szózatát.)*

Ezért gondviselésszerü sugalattal kiálthatjuk: éljen a király, éljen a duló világküzdelemből folyó győzelmünk s a mikor ez meglesz, a 90-es évekre hajló agg királyunk megvigasztalódva, nyugodtan és boldogan fogja örök nyugalomra hajthatni fejét, hogy mégis csak győzött a jó szellem a rossz szellem fölött, s szemeivel látta népeinek megujuló jólétét és boldogságát s ennek kapcsán kettős monarchiája megerősödését és felvirágozását, melyért oly hosszu emberöltőn át fáradozott. (Hosszas éljenzés.)

Dr. Orendi Gyula az állandó választmány javaslata mellett foglalván állást, az állandó választmány javaslatának elfogadását a következő német nyelven elmondott beszéddel javasolja:

Méltóságos Főispán ur!

Tisztelt Törvényhatósági Közgyülés!

Hunyadvármegyében a szász nemzetiség számra nem népes, s a hódolás e pillanataiban mégis kötelességének tartja a Törvényhatósági Közgyülés e töredéke azt, hogy szavát hallassa. A régi szászvárosi Szászszék megszünt Hunyadvármegyébe történt bekebleztetése által, amely változásban a Szászság a nála szokásos honfihüséggel megnyugodott, s e törvényhatósági bizott-

ság bennünk olyan tagokat kapott, akiknek a királyhüség ősidők óta vérünkben gyökeredzett.

Az ami ebben az órában itt történik, hasonlatos azzal, ami ez év augusztusának 4. napján a berlini királyi palota fehér termében fenséges módon végbement akkor, amikor II. Vilmos császár a trónbeszéd végeztével a Németbirodalom képviselőihez és velük együtt minden népeihez megindult hangon ekép szólott: Ismétlem, én nem ismerek többé pártokat, én nem ismerek többé mást, mint németeket és annak bizonyságul, hogy Önök párt, osztály és felekezeti különbségre való tekintet nélkül erősen el vannak határozva arra, hogy összetartva, engem viharon és vészen át követni fognak, ennek bizonyságául felhivom a pártok vezetőit, lépjenek elő és nyujtsák jobbjukat. Megható pillanat volt az, amelyben a többi pártokról nem is szólva, a koronával, sőt a császár személyével szemben gyakran oly éles magatartást tanusító szociálista vezér elő lépett és kezét dicséretesen a császár kezébe fektette. A szót tett követte: az egész német nemzet nagyszerü sikereket aratva sikra szállott.

És mindez miért történhetett meg igy uraim? Azért, mert a császár megtestesitője, képviselője volt fellépésével annak a nagy gondolatnak, amely gondolat minden németnek szivét betöltötte, karját megacélozta, lelkét bizalommal eltöltötte és amely igy szól: Mi az igazságért küzdünk: Mi a német kultura és a német erkölcs fentartásáért és továbbfejlesztéséért, a német nemzet jövőjéért küzdünk! Mi is hódolunk a mi királyunk előtt, mi is bizunk benne. Bizunk abban a királyban, aki egyetlen szóval megszüntetett minden pártküzdelmet és elfelejtett minden nemzetiségi avagy felekezeti ellentétet, mondván: „Bizom népeimben". Az előttem felszólaló igen tisztelt urak egyike rámutatott, hogyan számitottak a Monarchia ellenségei arra, miképen fogja az első erős vihar a nemzetiségek és pártok közötti

ellentét folytán e Monarchia épületét kártyavárként lerontani. Ámde tévedtek. Avagy van-e csak egyetlen még oly csekélyke nép is e Monarchiában, amely veszélyében a királyt és hazát most kislelkűen cserbenhagyta volna? — Nincsen! Valamennyi egy emberként tömörült a leghűségesebb és legodaadóbb kötelességteljesitésre, mert minden szivben visszhangra találtak az ősz uralkodó szavai: Bizom népeimben!

Ellenségeinknél jobban ismerte a Monarchia népeit és nemzetiségeit a nagy, mélylátásu Bismarck, aki, mikor egy kétkedő azt kérdezte tőle, vajjon csakugyan Ausztria-Magyarország a legjobb szövetséges a Németbirodalom számára? Igy felelt; Ha Ferencz József király lóra kap, követni fogja minden népe! Bismarck halott már régen, de szavai most valóra váltak. A mindenható Isten királyunkat hosszú élettel áldotta meg, hogy módja legyen most 84 éves korában lóra szállni és népeit a már régen fenyegető óriási, a nemzeti lét és nemlét kérdését eldönteni hivatott küzdelemre vezetni. És lám, minden népe követi őt, minden népe bizik benne és abban, hogy mindent megfontolt és mindent meggondolt, hogy a haza javának megteremtésére csak ez az ut állott módjában.

Történt mindez a mi magyar hazánk javára is, mert az a gondolat hat át valamennyiünket és késztet bennünket minden áldozatra ebben az irtózatos küzdelemben is, hogy ez a küzdelem teljessé teszi majd azt a legnagyobb alkotást, melyet Szent István teremtett és szent örökségként utódjára hagyott. Szent királyunknak szabadjára állott választani abban, hogy Magyarország a nyugatnak, avagy a keletnek erkölcseit öltse magára. Ő a nyugatét választotta. A német néphez csatlakozott. Megnyitotta a német bevándorlók részére országát. És ez nem is történt kárára országunknak! Hasonlóul cselekedtek mindazok, akik az ő szellemében kormányoztak. Magyarország a kelet és a nyu-

gat határán a nyugati kultura végvára lett. Királyunk mélyre látó férfiak tanácsára hallgatván, Szent Istvánnak igaz utódjává vált. Ő is állott válaszuton. Ő is tehetett volna másként, talán tett is volna szivesen. Ámde mindent megfontolt és mindent meggondolt, hogy azután nyugodt lelkiismerettel lépjen arra az utra, melyet számára a kötelesség kijelölt. 1870-ben történt ez, amikor Franciaország Poroszországnak hadat üzent és királyunk szövetségét remélte. Mekkora volt akkor a kisértés!

Ki merészelne arról beszélni, hogy királyunk lelkében mely hangok szólalhattak meg akkor, csak röviddel 1866 után. Hiszen birodalmának kancellárja is a francia szövetséget ajánlotta neki. Akkor Andrássy volt az a férfi, aki Magyarország gondviselésszerü feladatát felfogta és hazájáért olyan nagyot cselekedett, ő volt az, aki minden erejével a semlegesség mellett foglalt állást, a királyt nyomós érvekkel meggyőzte és a maga pártjára hóditotta.

Ekép tartatott nyitva az az ut, amely a mai, mindenek által hálával emlitett hüséges szövetségi viszonyhoz: Ausztria-Magyarország és a Német-birodalom szövetségéhez vezetett. Igy azután Monarchiánk hatalmi kifejtése céljából olyan irányt vehetett, amelyben Szent István szelleméhez hüen, a nyugat kulturáját és erkölcseit megszerezhette.

És most megint: „Leghőbb vágyam volt, hogy Isten kegyelméből még hátralévő éveimet a béke müveinek szenteljem." Igy szólt a király. És mégis látjuk: önmagát legyőzve, ő, akinek oly végtelen nagy volt a türelme és aki a béke érdekében annyi áldozatot hozott, nem riadt vissza attól, hogy magas korában a világháboru borzalmait népeire rázuditsa, mert kényszeritve volt reá. Hacsak nem akarta birodalmának évszázadokon át tervszerüen felépitett jövendő feladatát most, az utolsó pillanatban eljátszani, meg kellett tenni azt, amit tett. És ime most ismét egy

magyar államférfiut látunk az ő oldalán, aki Szent István szellemétől és hazájának világtörténelmi hivatásától áthatottan nem retten vissza attól, hogy a fegyverekkel való küzdelem érdekében minden akadályoknak ellentmondó erővel magát, nevét és életét latba vesse, valamennyien megvagyunk győződve arról, hogy ha a mi királyunk az ő nyugalmát váró magas kora, közismert békeszeretete dacára népeit fegyverre hivta, ugy ez azért történt, mert ő ennek az államférfiunak tanácsát mértékadóul vette.

Mi Magyarország jövőjéért küzdünk és ezért kell, hogy e küzdelmet — hazánkat naggyá és erőssé teendők — diadalmasan megvivjuk, ugy, hogy ez világtörténelmi hivatása szerint, uj erőkkel egy szebb és gazdagabb jövőt megérve, tovább éljen.

„Bizom népeimben!" Igy szólt a király. Mi pedig ezt gondoljuk: Bizunk királyunkban. Atyánk nekünk és urunk. Vezetőnk a békében és háboruban: biztos győzelemhez és diadalhoz visz. A németség nevében hozzájárulok a hódoló felirathoz és kiáltom: Isten éltesse a királyt, üdv neki és győzelem! (Hosszas éljenzés.)

Végül Buday János biz. tag a vallásosság szempontjából is helyesli az inditványt, mert ott, ahol az Istenben vetett bizalom és vallásosság felekezeti külömbség nélkül oly nagy mérvben nyilvánul meg, mint a német birodalom és az Osztrák-Magyar Monarchia összes népei között, ott végeredményében a győzelem nem maradhat el.

A közgyülés ezen történelmi nevezetességü beszédekkel támogatott inditványt az állandó választmány javaslatához képest egyhangulag elfogadta.

Tárgyaltatott azután Cs. *Lázár* László törvényhatósági bizottsági tag inditványa, a harcmezőn elesettek emlékének megörökitése iránt, melyet a vármegye alispánjának azon utasitással ad ki, hogy a kegyelet külső megnyilvánitásának

módozataira nézve tegyen annak idején a törvényhatósághoz részletes javaslatot.

A kormányhatósági leiratok közül felolvastatott a miniszterelnök ur leirata, melyben értesiti a vármegye közönségét, hogy a vármegye részvétfeliratát, melyet Ferencz Ferdinánd Ő Fensége és fenséges neje Hohenberg Zsófia hercegnő gyászos elhunyta felett kifejezett, a legfelsőbb trón elé terjesztett.

Megnyugvással tudomásul vette a közgyülés, hogy a belügyminiszter a vármegyei községi kör- és segédjegyzők fizetés kiegészitő államsegélyét 1914. évi január hó 1-ig visszamenőleg kiutalta és egyben megengedte, hogy a jegyzői nyugdijalap biztositása céljából 2·5%-os községi járulék vettessék ki.

A kebli ügyek során bemutatja a vármegye alispánja a „fogadó, vendéglő, kávéház és kávémérés iparüzletek gyakorlása tárgyában alkotott szabályrendeletet" melyet a közgyülés egyhangulag elfogad és jóváhagyás végett a m. kir. kereskedelemügyi miniszterhez felterjesztetni rendel. A törvényhatósági bizottság e közgyülésen megállapitotta a vármegye háztartási, székház és a törvényhatósági közuti alapok 1915. évi költségvetéseit. A vármegyei tiszti nyugdij pótadót 3·5%-ban, a katonai beszállásolási pótadó mérvét pedig 0·2-ben állapitotta meg.

Tudomásul vette a közgyülés a bemutatott vármegyei gyámpénztár 1913. évi zárszámadási mérlegét, valamint a vármegye alispánjának a községi közdülő utaknak 1913. évi hálózatáról, fejlődéséről és állapotáról tett jelentését. Tárgyalta a községi erdők rendtartásáról és vagyonkezeléséről szóló szabályrendeletet.

Boér Gábor, a dévai központi járás főszolgabirója a

VII-ik, *Deésy* János tb. főjegyző a IX-ik fizetési osztályba lett előléptetve. Tudomásul vette a közgyülés *Igaz* György szolgabiró lemondását és részére a felmentvényt megadta. Az alispán előterjesztésére a Vörös-Kereszt Egyesület hunyadmegyei választmánya részére 1000 koronát szavazott meg.

A törvényhatósági bizottság, a lemondás folytán megüresedett puji járási mezőgazdasági bizottsági póttagul 1914—1919. évig terjedő időre *Veress* János puji lakos, a lótenyésztési bizottság elnökéül pedig 1915. évre egyhangulag báró *Nopcsa* Elek törvényhatósági bizottsági tag választatott meg.

A közigazgatási bizottságban megüresedett helyekre megválasztattak: *Pogány* Károly, dr. *Nemes* József, *Demián* Vazul, *Roth* Floris és *Pietsch* Lajos törvényhatósági tagok. A bányaadó kivetésére hivatott bizottságban lemondás folytán megüresedett póttagnak 1914—1916. évekre terjedő megbizatással megválasztatott *Sartoris* Kálmán vajdahunyadi vasgyári főmérnök. A törvényhatósági bizottság *Gálfi* Gábor guraszádai lakosnak, a marosillyei Maroskomp 1915. évi vámbérletére tett ajánlatát elfogadja és utasitja a vármegye alispánját a bérleti szerződés ily értelemben való megkötésére. A kebli ügyek befejezése után a tárgysorozat sorrendje szerint a rendezett tanácsu városok és községek ügyei vétettek elő. Ezek közül különösen kiemelendő Déva város ama határozata, mely szerint ingyenes népkönyvtár létesitése mondatott ki. A törvényhatósági bizottság a város eme nemes kulturális irányu törekvését méltányolván, a határozatot jóváhagyta.

A községi ügyek közt felemlitendő Marosillye község azon véghatározata, mely szerint *Szilágyi* György maros-

illyei lakos által köztér és utca szélesitése céljából ajándékba adott ingatlan területet tulajdonjogába veszi át.

A közgyülés a község ezen határozatát jóváhagyta. Jóváhagyta továbbá Petrozsény község vizvezetéki szabályrendeletét. A községi költségvetések, zárszámadások és kérések elintézése után a társhatósági átiratok vétettek tárgyalás alá. Ezuttal felolvastatott és a közgyülés tudomásul vette özvegy *Kossuth* Ferencné köszönő levelét, *Kossuth* Ferenc elhalálozása felett kifejezett részvétért.

Hason szellemü felirattal támogatta közgyülésünk: Szilágy vármegyének a fertőző betegségek leküzdése és megakadályozása, Baja városnak az ipari munka vasárnapi és ünnepnapi szüneteléséről szóló törvényjavaslat 15. pontjának megváltoztatása, Jász-Nagykun-Szolnok vármegyének a tüdővész elleni védekezés törvényhozási rendezése tárgyában kelt átiratait.

Nagyvárad város és Tordaaranyos vármegyének a hármas szövetség melletti állásfoglalás tárgyában intézett átiratot közgyülésünk magáévá tette és erről nevezett törvényhatóságokat értesitette. Végül tárgyaltatott Bars vármegyének átirata, a hazánkkal ellenséges viszonyban lévő államokból származó ipari termékek vásárlásának mellőzése tárgyában.

Közgyülésünk Bars vármegye átiratát magáévá téve, felhivja Hunyadvármegye lakosságát, iparosait és kereskedőit, hogy a Magyarországgal ellenséges viszonyban álló Nagybrittánia, Franciaország és Belgium területéről származó bármely ipari cikket és terméket vásárlásai alkalmával utasitson vissza és követelje meg az áruknak hazai származását. Mindenki tartsa hazafias kötelességének, hogy a mostani nehéz helyzetben az ellenséget pénzzel ne támogassa, hanem

szükségleti beszerzésénél az amugy is válságba sodort hazai ipart és kereskedelmet lenditse föl. Ezzel az őszi rendes közgyülés véget ért.

Az 1914. évi december hó 18. napján tartott rendkivüli közgyülésen felolvastatott és tudomásul vétetett a miniszterelnök ur leirata, Hunyadvármegye törvényhatóságának Ő Felségéhez intézett feliratára. Felolvastatott és tárgyaltatott a belügyminiszter urnak a hadikölcsön tárgyában kelt leirata és ezzel kapcsolatosan a vármegyének 140.000 korona 6%-os hadikölcsön kötvény jegyzése. A közgyülés e tárgyban a következő egyhangu véghatározatot hozta:

Hunyadvármegye törvényhatósági bizottsága azon tudatban, hogy a mai viszonyok között mindenkinek szent és hazafias kötelessége nélkülözhető vagyonát a háboru céljaira a haza rendelkezésére bocsátani, illetve felesleges pénzét a miniszteri rendeletben foglalt előnyös feltételek mellett, hadikölcsön kötvények vásárlására forditani, az állandó választmány javaslatához és a megejtett névszerinti szavazás eredményéhez képest, egyhangu lelkesedéssel jóváhagyólag tudomásul veszi, hogy a vármegye alispánja 140.000 korona 6%-os m. kir. adómentes állami járadék kölcsönt, vagyis hadikölcsönt jegyzett.

Felolvastatott a belügyminiszter urnak a törvényhatósághoz érkezett azon leirata, melyben a vármegye törvényhatósági bizottságának a levéltár elhelyezésére szükséges helyiségek átalakitására vonatkozó korábbi határozatát jóváhagyta. A közgyülés ezen kormányhatósági jóváhagyást tudomásul vette és utasitotta a vármegye alispánját, hogy a munkálatoknak a leiratban foglaltaknak megfelelőleg való foganatositása iránt intézkedjék.

A kormányhatósági leiratok felolvasása és letárgyalása után a közgyülés a tárgysorozat sorrendje szerint a kebli

ügyekre tért át. A közgyülés tudomásul vette Hunyadvármegye legtöbb egyenes állami adót fizető törvényhatósági bizottsági tagjainak 1915. évre érvényes bemutatott névjegyzékét. Esküdszéki bizottsági tagokul 1915. évre megválasztattak: Cs. *Lázár* László, dr. *Ajtay* Aladár, *Issekutz* Gergely, *Vinkléner* János, *Hajduczky* József, *Mailand* Oszkár, *Balogh* Gyula, *Brády* Albert, dr. *Popp* Justin, dr. *Amlacher* Albert, *Naláczy* Géza és dr. *Olariu* Virgil törvényhatósági bizottsági tagok.

Jóváhagyólag tudomásul vette a vármegye alispánjának azon intézkedését, hogy a hadba vonult dr. *Meskó* Miklós dévai járási ügyészi megbizott helyett, nevezett távollétének tartamára, dr. *Gróza* Péter dévai ügyvédet bizta meg a dévai járási ügyi teendők ellátásával. A kebli ügyek elintézése után a községi ügyek, felebbezések és kérések tárgyalására tért át a közgyülés. Jóváhagyta Szászváros rendezett tanácsu város azon határozatát, hogy a sebesült katonák részére 12000 K. költséggel katonai kórházat rendeztetett be. Azután a városi és községi költségvetések és zárszámadások és egynéhány hatósági átirat tudomásulvételével ezen rendkivüli közgyülés véget ér.

Törvényhatósági bizottságunk a tavaszi rendes közgyülés ismertetése során emlitett 4 inditvány alapján 4 izben élt a felirati jogával.

Az 1914. évben nyugdijaztattak: Szintion László kasztói körjegyző, Puján József, Karbuna Mihály és Ilina István törvényhatósági útkaparók.

A hadba vonult tisztviselőkön kivül hosszabb szabadságot élveztek az 1914. év folyamán: *Eperjessy* István vármegyei II-od főjegyző, *Lehrmann* Gyula és *Kenderessy* Gábor vármegyei irodatisztek. Az elmult esztendőkben

is tekintélyes összeget szavazott meg törvényhatósági bizottságunk különböző segélyekre. Ezen összeg 3175 koronát tesz ki.

A vármegye törvényhatósági bizottságát közelebbről érdeklő fontosabb ügyeket az alábbi sorrendben ismertetem.

a) **Jog- és államtudományi továbbképző tanfolyam.**

Vallás- és közoktatásügyi miniszter ur érdekelt többi szakminiszter urral egyetértőleg 1914. évben is rendelkezett a továbbképző tanfolyamok megalakitására nézve, még pedig olyképen, hogy ugyanazon időben Budapesten és Kolozsváron is tartassék tanfolyam.

Belügyminiszter ur a mult évekhez megfelelően intézkedett a tisztviselők kijelölése iránt, egyben közölte a tanfolyamok gazdag programmját. E rendelet alapján a vármegyei tisztviselői karhoz felhivást intéztem a jelentkezésre, minthogy azonban időközben elrendeltetett a mozgósitás és a bekövetkezett világháboru a tisztviselői karra is fokozottabb tevékenységet háritott, belügyminiszter ur 153.224—914. számu körrendeletével a tanfolyamok elhalasztását közölte.

b) **Marosillye és Dobra között létesitendő Maroshid.**

Az 1913. évről közreadott jelentésemben jeleztem, hogy a hidépités munkája 1913. év utolsó felében kezdetét vette és ez zavartalanul folyt, dacára a legalkalmatlanabb időjárásnak, addig, mig ezt az 1914. évi tavaszi árvizek meg nem akadályozták. Május 12-én a Maros vize kilépett medréből, az egész árteret elárasztotta és a munkálat egy részében kárt okozott. A mederpillérek épitéséhez szükséges állványozások egy részét elsodorta s a pillé-

rek közelében nagyobb kimosásokat okozott. A keletkezett kár a munka jelenlegi állapotához képest jelentéktelennek mondható, mindenesetre azonban a szerzett tapasztalatok oly munkálatok elrendelését tették szükségessé, a melyek a tekintélyes költséggel épitendő hid és tartozékainak biztositása érdekében felette szükségesek. Ezen munkálatokról az épitészeti hivatal a műszaki müveletet elkészitette, s azt a m. kir. kereskedelemügyi miniszter urhoz fölterjesztettem. A többköltség ezen müveletek következtében 30284 K-át tesz ki, a mely összeg azonban még mindig fedezetet talált a hidépitésre engedélyezett 448291 K. 83 fillérben. A pótmunkáknál fölmerült több költséget a közig. bizottság 2666—914. szám alatt engedélyezte.

Az árvizek elmultával a munkálatok szorgalmasan haladtak előre az augusztus hó első napjaiban bekövetkezett általános mozgósitás elrendeléséig. Ezen időtől kezdődőleg a megfogyatkozott munkaerő, s a szállitási nehézségek okozta időveszteség miatt az épitkezésben késedelem állott be, minélfogva a hid csak a folyó év végén lesz rendeltetésének átadható.

A forgalom ezen idő alatt a meglévő régi kompon bonyolult le, mely az 1914. évre, mint legkedvezőbb ajánlattevőnek, Gálffy Gábor guraszádai lakosnak 2800 K-ért lett a törvényhatóság által bérbe adva.

c) Járási székházak felépitése.

Puji járási székház.

Mult évi jelentéseimben megemlékeztem arról, hogy a puji járási székház felépitésének ügye kedvező stádiumban van, amennyiben a községek a hozzájárulást meg-

szavazták, belügyminiszter ur pedig a hiányzó összeget, vagyis 46000 korona államsegélynek kiutalását kilátásba helyezte. Ennélfogva az épitkezés megkezdését csupán a tervek és költségvetés megfelelő átdolgozása, valamint az épitkezés céljaira megvett ingatlan tulajdonjogának rendezése hátráltatta. Midőn ezen akadályok elhárultak, ujabb nehézséget okozott azon körülmény, hogy a kijelölt és megvételre ajánlott telek szabálytalan alakjánál fogva nem alkalmas, hogy az épület kellőképen elhelyezhető legyen.

Szükségesnek mutatkozott ennélfogva, hogy a szomszédos tulajdonosokkal a kellő tárgyalásokat felvegyem az iránt, hogy közös megállapodás révén az ingatlan szabályossá tétessék. E célból május hó folyamán a helyszinen megjelenve, abban állapodtam meg a szomszédos tulajdonosokkal, hogy az ingatlan szabályossá tételére szükséges földterületeket részben csereképen átengedik, részben pedig méltányos árban a törvényhatóságnak eladják. E megállapodások dacára a csere, illetve adás-vételi szerződéseket még nem köthettem meg s igy az ingatlan alakjának szabályozását sem vihettem keresztül, részben azért, mert időközben a hadiállapot bekövetkezett, részben pedig azért, mert az egyik szomszédos teleknek a puji körjegyzőséghez csoportositott községek a tulajdonosai s igy a csere, illetve eladás kérdésében hat község képviselőtestülete hivatott határozni, ami tudvalevőleg több időt vesz igénybe.

Mindenesetre megnyugtató az, hogy a tervezett székház felépitését ezuttal már csak a hadiállapot s a most emlitett s igazán csekélységnek tekinthető ingatlan rendezésének kérdése gátolja. Az anyagi erő megvan, s mihelyt a fent jelzett akadályok megszünnek, az épitkezés nyomban megkezdhető lesz.

Kőrösbányai járási székház.

A kőrösbányai járási székház részére szükséges házastelek megvételét szintén csak a hadiállapot akadályozza.

Mult évi jelentésemben jelzett s a házastelek megvételére, valamint a szükséges államsegély kiutalására irányuló közgyülési határozatra ugyanis belügyminiszter ur 1914. évi augusztus hó 9-én 130408—914. számu leiratban a következőkben válaszolt.

„Az 1913. évi május hó 27-én tartott közgyülésben 8423 sz. a. hozott véghatározatának azt a részét, amelyben kimondotta, hogy a községek által megszavazott járulékok terheire egy 30 év alatt visszafizetendő törlesztéses kölcsönt vesz fel és ezzel az összeggel, valamint az ezen miniszterium által engedélyezendő államsegélylyel 28000 K. vételárban örökáron megveszi, járási székház céljaira, az özv. Ribicey Ferencné kőrösbányai lakos tulajdonát képező, a kőrösbányai 49. számu telekjegyzőkönyvben 24242. hrsz. alatt fekvő házastelket, jóváhagyom.

A járási székház létesitésének a községi hozzájárulások terhére felveendő kölcsönből nem fedezhető költségeire a véghatározatban kért 8500 K. államsegélyt a háztartási alap 1914. évi kölségvetésében a vármegye közönsége részére már engedélyeztem. Ennek az államsegélynek a most emlitett célra leendő felhasználására a felhatalmazást ezennel megadom. Az itt nélkülözhető iratokat azzal küldöm vissza, hogy a házastelek megvételére vonatkozó adás-vételi szerződést, ugyszintén törlesztéses kölcsön felvétele tárgyában hozandó véghatározatát a kölcsön-kötelezvénnyel együtt, annak idején ide terjessze fel.“

E leiratot örömmel vettem tudomásul, a további szük-

séges intézkedéseket azonban már nem tehettem meg, mert a hadiállapot következtében az amortizációs kölcsön nem volt felvehető, s igy egyelőre az adás-vételi szerződés sem volt megköthető. A rendelkezésre bocsátott 85000 korona államsegélyt gyümölcsöző betétként kezelem.

Vajdahunyadi járási székház.

Minthogy más járásokban a járási székházak létesitése kellő kibérelhető lakás hiányában sürgősebb szükséget képez, a vajdahunyadi járás részére székház felépitését, avagy székház céljaira alkalmas ház megvételét egyelőre függőben tartom, már csak azért is, mert az ottani főszolgabirói hivatal részére megfelelő házat béreltem s igy egyelőre a hivatal elhelyezéséről kellő gondoskodás történt.

Marosillyei járási székház.

Mult évi jelentésemben beszámoltam arról, hogy a marosillyei járási székház felépült és rendeltetésének átadatott, s jeleztem egyuttal, hogy a költségek elszámolása folyamatban van, s hogy a felmerült kiadásokról f. évi jelentésemben fogok elszámolni. Ennek alapján, amint azt már a törvényhatósági közgyülés előtt megtettem, a marosillyei járási székház épitési költségeit e helyen is a következőkben számolom el:

1.	Tényleges épitési költségek a kereseti kimutatások szerint	78.871,81 K.
2.	Parkettozási költség . . .	2.633,96 „
3.	Telek vételár	3.200,— „
4.	Illeték	187,80 „
5.	Az épitkezés és az épület felülvizsgálatának költségei . .	283,80 „

6. Szerződési költségek . . .	57,30	K.
7. Hirdetési költségek . . .	48,—	„
Összesen: .	85.282,67	K.

A törvényhatósági közgyülés, valamint belügyminiszter ur az épitkezés céljaira 80.000 koronát állapitottak meg, tehát 5.282 K. 67 fill. tulkiadás történt. Tekintettel azonban arra, hogy a megállapitott 80.000 koronába annak idején a telek vételára s a vétellel kapcsolatos költségek nem számittattak be, s tekintettel továbbá arra, hogy az épitkezésnél a tervektől a talajviszonyoknál fogva elkellett tekinteni, illetve költségesebb beépitéseket kellett eszközölni, ez a tullépés nem is tekinthető soknak. Ezen összegen felül a törvényhatósági közgyülés az épitési vállalkozónak azon előterjesztését, hogy a rendkivüli viszonyok folytán előállott árkülönbség, kamatvesztességek s más valónak bizonyult indokok alapján a már kifizetett összegen felül még 6000 koronát utaljon ki, részben méltányosnak tartva, még 1000 koronát fizetett ki kérelmező vállalkozónak. Igy a költségek 1000 koronával emelkedve, összesen 86.282 K. 67 fill. tesznek ki, a tullépés tehát 6.282 K. 67 fill. Ennek az összegnek fedezése céljából a közgyülés belügyminiszter urhoz azt az előterjesztést tette, hogy engedje, miszerint az az egyes járási székházak felépitésére már engedélyezett, de a rendkivüli viszonyok folytán fel nem használt összegekből és azoknak időközi kamataiból fizettessék ki. Ezen előterjesztésre válasz még nem érkezett s igy e kérdés függőben van.

Szászvárosi járási székház.

A szászvárosi járási székház létesitését, amint mult évi jelentésemben is hangsulyoztam, csupán Kudzsir, Al-

kenyér és Romoszhely községek akadályozták meg, amenynyiben a vármegye törvényhatósági bizottsága által e tárgyban hozott határozatot megfelebbezték. Nevezett községek ugyanis a hozzájárulást megtagadták, a törvényhatóság pedig 1913. évi december hó 30-án tartott közgyülésében 2573 sz. a. hozott határozatában kötelezte őket, hogy a többi szászvárosi járáshoz tartozó községek példájára, a székház létesitéséhez anyagi erejükhöz mérten járuljanak hozzá, illetőleg a székház létesitése céljából felveendő ammortizációs kölcsön törlesztésére, a kölcsön lejártáig, 2 %-os pótadót szavazzanak meg.

Minthogy fent emlitett három község e határozatot magára nézve sérelmesnek tartotta, ellene felebbezést adott be. Belügyminiszter ur a felebbezések felülbirálásakor, 1914. évi julius hó 25-én 74460—914. sz. a. kelt leiratában arra az álláspontra helyezkedett, hogy a törvényhatóság nem kötelezheti a községeket ily terhek hordozására s az egyes községek csak a saját törvényszerü elhatározásuk, illetőleg a törvényhatóság határozatában történt megnyugvásuk esetén kötelesek azokat viselni.

E leirat értelmében jelzett községeket, a nagyfontosságu cél előnyeit ismertetve, ujólag felhivtam, hogy a hozzájárulás kérdésében határozzanak. A községek részéről a határozathozatal már megtörtént, még pedig kedvezően s igy remélhetőleg a szászvárosi járási székház felépitése, avagy megvétele is a háborus állapotok megszüntével kedvező megoldást fog nyerni.

Nem mulaszthatom el itt még megjegyezni azt, hogy az egyes járási székházak létesitése céljából a szükséges államsegélyek kiutalása iránt nemcsak a törvényhatósági bizottsági határozatok felterjesztésekor, hanem azonkivül, a

„Vármegyei Háztartási Alap" költségvetéseinek bemutatásakor is mindig előterjesztést tettem belügyminiszter urhoz.

Előterjesztésemnek eredménye az, hogy az 1913. évi költségvetés keretében belügyminiszter ur a puji járási székház felépitésére 38000 K., az 1914. évben pedig a puji járási székház felépitésére 8000 K., a kőrösbányai járási székház megvételére pedig 8.500 koronát engedélyezett.

1914. év végén tehát a „Járási székházak alap"-jában 54.500 korona volt, amely gyümölcsöző betétként kezeltetik.

d) **A főszolgabirói hivatalok részére szükséges helyiségek bérbevétele.**

Mult évi jelentésemben részletesen megemlékeztem arról, hogy minő indokok vezettek a főszolgabirói hivatalok részére szükséges helyiségek kibérlésére. Jeleztem, hogy mely járások központjaiban vált szükségessé, elsősorban ezen intézkedések megtétele, s hogy ezen járásokban, nevezetesen az algyógyi, brádi, hátszegi, petrozsényi és vajdahunyadi járásban a főszolgabirói hivatal megfelelő elhelyezése iránt alkalmas helyiségek kibérelése utján intézkedtem, s intézkedésemet ugy a törvényhatósági közgyülés, mint belügyminiszter jóváhagyólag tudomásul vette s a bérösszegeket a „Vármegyei Háztartási Alap" költségvetésében engedélyezte.

Megkezdett munkámat az év folyamán folytattam. Látva ugyanis, hogy a szászvárosi járási székház felépitése egyelőre akadályokba ütközik, s tudva azt, hogy ott a főszolgabirói hivatal nem megfelelő épületben van elhelyezve, október hó 20-án *Antoni* József szászvárosi lakos 5 szoba, konyha kamara, mosókonyha, 2 zárt előszoba, folyosó, fáskamara, pince, padlás, klozett és megfelelő udvarrészből álló szász-

városi épületét évi 1000 korona lakbér mellett, kettő évi időtartamra haszonbérbe vettem. A bérleti időt az eddig kötött szerződésektől eltérőleg csupán két évre kötöttem meg, mert reméltem, hogy a két év leforgása alatt a székház felépül. A kötött szerződés egyik pontjában gondoskodtam azonban arról, hogy amennyiben a bérházra a két év letelte után is szükség lenne, a bérleti viszonyt még egy évre meghosszabbithassam. A kötött szerződést a törvényhatósági közgyülés október hó 24-én tartott gyülésében, belügyminiszter ur pedig 55260. számu leiratában jóváhagyta, s a megállapitott évi bérösszeget kiutalta.

Igy most már a szászvárosi főszolgabirói hivatal megfelelő elhelyezése is biztositva van.

e) A szegényház épitése.

Amint már mult évi jelentésemben is emlitettem, a dévai központi szegényháznak, e nemes emberbaráti intézménynek felépitése 1913. év végén már olyan stádiumban volt, hogy az épitkezés megkezdését csupán a téli időjárás hátráltatta. Szóval már csak az első kapavágásra volt szükség. Tervek, költségvetés készen voltak, az épitésre ugy a törvényhatósági bizottságtól, mint belügyminiszter urtól az engedély megvolt. A kellő fedezet a külömböző takarékpénztárakban gyümölcsöző betétként készen állott. Az épitési szerződést *Ráday* Ferenc vállalkozóval megkötöttem. A vállalati összeg a szerződés szerint 97848 K. 64 fillért tesz ki, ebben az összegben benfoglaltatik az a 2000 korona is, amit a mult évi jelentésemben emlitettem, s amelyet *Ráday* árleengedés cimen a szegényháznak engedett át. A tényleges vállalati összeg tehát 95848 K. 64 f. Ugyancsak megkötöttem a szerződést a Dévai Villamossági

R. T. budapesti céggel is, a villamos világitási és csengőberendezési munkálatok elvégzésére is. Ennél a vállalati összeg 860 K. 16 fill.

Amidőn már az időt az épités megkezdésére legalkalmasabbnak találtam, összehivattam az épitő bizottságot a szükséges tennivalók, az épitkezés részletkérdéseinek megbeszélésére. E gyülésen *Mahler* Ignác áll. ép. hivatali főmérnök előadta, hogy a *Villányi* Ármin lugosi mérnök által készitett, egyébként kiváló terveknek az a hibája, hogy az épület igen alacsonynak van tervezve. Az épitésre szolgáló telek talaja átlagosan 1 méterrel mélyebben fekszik, mint az utca járdája. Ha tehát az eredeti terv alapján történnék az épitkezés, az épület egészen mélyen maradna s kevésbbé érvényesülne. Javasolta tehát, hogy az épület emeltessék fel, s egy része teljesen pincéztessék alá. Részletesen ismertette, hogy ezen tervváltoztatás által nemcsak azt az előnyt érjük el, hogy az épület ki lesz emelve, hanem azt is, hogy igy nem egy emeletes, hanem egy két emeletes épületünk lesz, mivel az alagsor, amelynek padozat szintje 1 méterrel magasabb lesz a járda szintjénél, földszintnek tekinthető, amely fölé jönne azután a terveken jelzett földszint és első emelet, jelen esetben második és harmadik emelet. Tekintve azt, hogy a tervektől való ezen eltérés csupán 6021 K. 91 fillérrel tenne ki többet a szerződési összegnél, javasolta, hogy a bizottság az épitkezést ily módositással hajtassa végre. Az épittető bizottság behető tanácskozás után belátva azt, hogy a főmérnök által előadottak szerint az eredeti tervek ugy műszaki, mint célszerüségi szempontból föltétlenül módositandók, s tekintettel arra, hogy e módositással az eredeti beosztás egyáltalában nem lesz megváltoztatva s igy ezen módositott

tervek sem törvényhatósági, sem miniszteri jóváhagyást nem igényelnek, elhatározta, hogy a saját hatáskörében s a 9886—913. sz. törvényhatósági bizottsági határozatban gyökerező jogánál fogva megadja az engedélyt arra, hogy a szegényház a főmérnök által részletezett módositásokkal épittessék föl. Kimondotta továbbá, hogy e módositásokkal felmerülő költségtöbblet, minthogy belügyminiszter ur 2481—914. számu leiratában az épitkezésre amúgy is 103.500 koronát állapitott meg, akadálytalanul utalványoztassék. Utasitott végül, hogy e határozat értelmében járjak el.

Ezek után az épitkezéshez nyomban hozzáfogtunk s azt oly gyorsan folytattuk, hogy az év végére a falazások és a tetőzet teljesen készen voltak, ugy hogy a következő évre már csak a *vakolási és felszerelési* munkák maradtak hátra.

Ezen intézkedésemmel kapcsolatosan belügyminiszter ur és a törvényhatósági bizottság utasitása értelmében elkészitettem: „A dévai központi szegényházba történő felfelvétel módozatainak és a házirendnek megállapitására vonatkozó szabályrendelet" tervezetet s ezt előbb az épitkező bizottságnak, majd a törvényhatósági közgyülésnek bemutattam, a közgyülés elfogadása után 8708—914. alisp. és 541—914. kgy. sz. a. belügyminiszter urhoz felterjesztettem, a honnan többszöri sürgető kérésem dacára még nem jött vissza.

Tekintettel arra, hogy a jelzett szabályrendelet a vármegyei Hivatalos Lap 1914. évi junius 25-iki számában már megjelent és hogy szövege az esetleges belügyminiszteri változtatásokra való tekintettel még nem végleges, teljes szószerinti szövegben, habár közérdekü, ezuttal e helyen nem közlöm.

Amint látható, a szegényház eszméje is testet öltött már, a hatalmas épület ott diszlik a Hunyadi-út végén. Csak a további és már lényegtelen munkálatok befejezését és lakóit várja még.

f) Uj kórházak létesitése, a dévai és kőrösbányai kórház kibővitésének ügye.

A mint már a megelőző években kiadott jelentésemben arról megemlékeztem, a törvényhatósági bizottság még 1911-ben elhatározta, hogy Szászváros on és Hátszegen uj kórházat fog létesiteni.

Hogy ezen kórházak létesitése mily módozatok mellett történne, arra nézve az 1913. évről szóló jelentésem részletes felvilágositást ad. Ugyancsak ezen jelentésemben azon reménynek adtam kifejezést, hogy 1914. évben már kész eredményekről tehetek a törvényhatósági bizottságnak jelentést.

Sajnos, reményem nem válhatott valóra, mivel az időközben kitört világháboru minden anyagi befektetést igénylő s nem a hadsereg érdekét szolgáló alkotás lehetőségének gátat vetett, s igy az emlitett két kórház aktái egyelőre lezárattak.

Hasonló sors érte a dévai és kőrösbányai kórházak kibővitésére irányuló törekvéseimet is.

Ilyen körülmények között az ez év folyamán ugy az uj kórházak létesitése, mint a meglevők kibővitésének kérdését illetőleg, csupán az azok érdekében hozott határozatok állandó felszinen tartására szoritkozhattam, s természetesen ezzel kapcsolatosan arra törekedtem, hogy mindazon kérdések, a melyek keresztülvitelének lehetősége elé a háborus állapot gátat nem vet, oly módon tisztázódjanak,

hogy a normális viszonyok helyreállitával az alkotás munkája azonnal megkezdhető legyen.

Megemlitendőnek tartom, hogy az év folyamán Dr. *Rosenberg* Ignácz törvényhatósági biz. tag azon inditványt terjesztette a törvényhatóság elé, hogy az uj kórházak létesitéséhez, valamint a régiek kibővitéséhez szükséges költségek részbeni fedezése céljából forduljon a törvényhatósági bizottság a m. kir. belügyminiszter urhoz államsegély engedélyezése iránt.

A törvényhatósági bizottság ezen inditványt magáévá téve, a tavaszi rendes közgyülésén 500.000 korona államsegély engedélyezését kérte is időközben, azonban amint már előbb is emlitem, oly helyzetek állottak elő, amelyek a kérdésben való belügyminiszteri döntést egyelőre tárgytalánná tették.

Az uj kórházak létesitéséhez, valamint a kőrösbányai kórház kibővitéséhez már rendelkezésre álló pénzösszegek külön e célra létesitett alapokban kezeltetnek s ezekre nézve bővebb felvilágositást a vármegyei alapokra vonatkozó részletes kimutatás nyujt.

g) A vármegyei alapok és a gyámpénztár pénzkészleteinek gyümölcsöző elhelyezése.

A vármegye törvényhatósági bizottsága 1914. évi október hó 24-én 17420—914. alisp. és 1040—914. kgy. sz. a. fenti tárgyban a következő véghatározatot hozta.

Hunyadvármegye törvényhatósági bizottsága az állandó választmány javaslatához, s a megejtett névszerinti szavazás eredményéhez képest a 121.000—902. sz. B. M. rendelet 14. §-ában gyökerező joga alapján elhatározza, hogy a vármegyei alapok készpénzkészletéből:

180.000 koronáig terjedhető összeg a Dévai Takarékpénztár Részvénytársaságnál,

100.000 koronáig terjedhető összeg a Dévai Közgazdasági Bank Részvénytársaságnál,

40.000 koronáig terjedhető összeg a Dévai Iparbank Részvénytársaságnál,

60.000 koronáig terjedhető összeg a Hunyadmegyei Takarékpénztár Részvénytársaságnál,

40.000 koronáig terjedhető összeg a Vajdahunyadi Takarékpénztár Részvénytársaságnál,

30.000 koronáig terjedhető összeg a Szászvárosi Takarékpénztár Részvénytársaságnál,

100.000 koronáig terjedhető összeg „Ardeleana" szászvárosi Takarékpénztár Részvénytársaságnál,

40.000 koronáig terjedhető összeg a Kőrösbánya és Vidéke Takarékpénztár Részvénytársaságnál,

25.000 koronáig terjedhető összeg a Brooser Vorschussverein Takarékpénztár Részvénytársaságnál,

40.000 koronáig terjedhető összeg a Petrozsényi Takarékpénztárnál,

40.000 koronáig terjedhető összeg a Marosillyei Takarékpénztárnál,

30.000 koronáig terjedhető összeg a Hátszegi Ipar és Kereskedelmi Bank Részvénytársaságnál,

20.000 koronáig terjedhető összeg a „Hatzegána" hátszegi takarékpénztárnál,

20.000 koronáig terjedhető összeg a Zsilvölgyi Ipar- és Kereskedelmi Banknál,

10.000 koronáig terjedhető összeg a Brádi Közgazdasági Bank Részvénytársaságnál,

150.000 koronáig terjedhető összeg az Országos Központi Hitelszövetkezetnél (Budapest, Baros-utca),

1000 koronáig terjedhető összeg a Dévai Csángótelepi Hitelszövetkezetnél helyezhető el gyümölcsözés végett.

A gyámpénztári utasitás 72. §-ában gyökerező joga alapján pedig kimondja, hogy a gyámpénztár pénzkészleteiből:

180.000 koronáig terjedhető összeg a Dévai Takarékpénztár Részvénytársaságnál,

50.000 koronáig terjedhető összeg a Dévai Közgazdasági Bank Részvénytársaságnál,

40.000 koronáig terjedhető összeg a Dévai Iparbank Részvénytársaságnál,

40.000 koronáig terjedhető összeg a Hunyadmegyei Takarékpénztárnál,

20.000 koronáig terjedhető összeg a Vajdahunyadi Takarékpénztárnál,

30.000 koronáig terjedhető összeg a Szászvárosi Takarékpénztárnál,

50.000 koronáig terjedhető összeg az „Ardeleana" szászvárosi Takarékpénztárnál,

20.000 koronáig terjedhető összeg a Kőrösbánya és Vidéke Takarékpénztárnál,

20.000 koronáig terjedhető összeg a Brooser Vorschussverein Takarékpénztárnál,

30.000 koronáig terjedhető összeg a Petrozsényi Takarékpénztárnál,

30.000 koronáig terjedhető összeg a Marosillyei Takarékpénztárnál,

30.000 koronáig terjedhető összeg a Hátszegi Ipar- és Kereskedelmi Banknál,

20.000 koronáig terjedhető összeg a „Hatzegana" hátszegi takarékpénztárnál,

10.000 koronáig terjedhető összeg a Brádi Közgazdasági Bank Részvénytársaságnál,

100.000 koronáig terjedhető összeg az Országos Központi Hitelszövetkezetnél (Budapest, Baros-utca),

1000 koronáig terjedhető összeg a Dévai Csángótelepi Hitelszövetkezetnél helyezhető el gyümölcsözés végett, azzal a feltétellel, hogy ugy a vármegyei, mint a gyámpénztári alapok tulajdonát képező és gyümölcsözés végett elhelyezett pénzösszegek a fent hivatkozott 121.000—1912. sz. B. M. rendelet 14. §-a értelmében bármikor visszavonhatók, s a 10.000 koronát meg nem haladó összegek a felmondáskor azonnal, a 10.000 kort meghaladó összegek pedig a pénzintézetek által a felmondástól számitva 15

nap alatt fizetendők ki, s a kamat utánok a betétel napjától a kivétel napjáig számitandó.

Az Országos Központi Hitelszövetkezetbe ugy a vármegyei, mint a gyámpénztári pénzkészletek oly feltétel mellett helyezhetők el, ha nevezett pénzintézet ezen pénzösszeget a kezelés alatt álló s Hunyadvármegye területén levő fiókok hiteligényeinek kielégitésére forditja. Jelen véghatározat a Hivatalos Lapban közzététetik azzal, hogy megjelenést követő 8 naptól számitott 15 napon belül a vármegye alispánjának közvetitése mellett a m. kir. belügyminiszter urnál felebbezéssel lehet élni. Miről a vármegye alispánja és központi árvaszéke tudás és további megfelelő eljárás végett értesittetnek.

h) Feliratok.

Az egymás után következő években, állandóan napirenden levő témát képezett és képez még most is a vármegye közönségének azon kivánsága és kérése, hogy a vármegyében *kulturmérnöki* hivatal, vagy kirendeltség állittassék fel.

A gazdasági és kulturális élet fellendülésével fokozottan nő e tekintetben a vármegye közönségének is az érdeke, s miután napról-napra felmerülő ujabb okok indokolják a kulturmérnöki hivatal felállitása iránti kérést, 1914. évben is 16415—914. szám alatt már március havában felirtam e tárgyban a földmivelésügyi miniszter urhoz és ujabban szorgalmaztam a törvényhatóság többrendbeli feliratának érdemben való elintézését. Ezenkivül dr. *Haragos* Ádám törvényhatósági bizottsági tagnak, az 1914. évi május 27-ikén tartott közgyülésen előterjesztett inditványára a közgyülés ujabb felirat intézésének a szükségességét határozta el; a határozatnak eleget is tettem, 1914. év junius 24-én felirtam a földmivelésügyi miniszter urhoz, kitől azonban —

valószinüleg a bekövetkezett hadiállapotra való tekintettel mindezideig semminemü válasz nem érkezett.

A földmivelésügyi tárczát érintőleg a *Maros folyó szabályozása és hajózhatóvá tétele* tárgyában ugyancsak az 1914. évi május 29-iki közgyülés *Haragos* Ádám dr. és tsai törvényhatósági bizottsági tagok inditványára 10057—914. szám alatt felirattal fordult a tárca-miniszter urhoz és nyomatékosan rámutatva a törvényhatóságnak 1912. és 1913. évben tett hasonló tárgyu felterjesztéseiben foglalt indokokon kivül arra, hogy a rendezetlen vizfolyásu és feltöltött medrü Maros folyó a vármegye leggazdagabb területét, a gyakori árvizekkel teljesen tönkre teszi és a birtokosokat existenciájukban végzetesen sujtja, különösen a szabályozási munkálatok soronkivüli kivitelét kérte, mindezideig azonban — sajnos! — eredmény nélkül.

A törvényhatósági bizottságnak 1913. évi december 30-án tartott rendkivüli közgyülésén hozott határozatához képest, — mint erről az 1913. évről szóló jelentésemben beszámoltam — feliratban kértem a pénzügyminiszter urat arra, hogy a jelenleg a m. kir. pénzügyigazgatóság elhelyezésére szolgáló Bethlen Gábor-féle „Magna Curiá-t" muzeumi célokra engedje át a vármegyei Történelmi és Régészeti Társulat részére.

A pénzügyminiszter ur 1914. május 18-án kelt 38564. számu leiratában arról értesitett, hogy a dévai Magna Curia épületre a kir. kincstárnak még előreláthatóan hosszu ideig szüksége lesz s ennélfogva nincs abban a helyzetben, hogy azt muzealis célokra engedje át a nevezett társulatnak.

Időközben azon nyugtalanitó hir terjedt el, hogy a pénzügyminiszterium a Magna Curia épület átalakitásával és kibővitésével kivánja a pénzügyigazgatóság jelenlegi

semmiféleképen meg nem felelő elhelyezését megoldani és ezért *Kontz* Domokos és tsai törvényhatósági biz. tagok már az 1914. évi május 27-én tartott közgyülés elé azon inditványt terjesztették elő; miszerint a közgyülés irjon fel a miniszter urhoz és kérje, hogy a pénzügyigazgatóság elhelyezésére emeljen uj épületet s a mennyiben az átalakitási és kibővitési munkálatok tényleg tervbe vétettek volna, az erre vonatkozó intézkedéseket szüntesse be.

A közgyülésnek az inditványt elfogadó határozata alapján 10072—914. szám alatt felirtam a pénzügyminiszter urhoz, s rámutattam közegészségügyi és célszerüségi szempontokból azon hátrányokra, melyekkel a Magna Curia épületben a nagy személyzetü pénzügyigazgatóság elhelyezése jár, rámutattam arra, hogy az épület átalakitása és kibővitése a Bethlen Gábor Magna Curiá-jának műemlék jellegét megszüntetné, ez pedig kegyeletsértés volna, miért is arra kértem a miniszter urat, hogy a mennyiben a tervezett restaurálási munkálatok célja az volna, hogy az épület egyes helyiségeihez az idők folyamán a művészi összhang rovására tett önkényes megváltoztatások az eredeti alaprajzi rendeltetésének megfelelően visszaállitásának és hogy az idők folyamán az épület külsején és belsején észlelhető nagyobb mérvü megrongálások helyreállittassanak, hogy az épület a muzeális céloknak még jobban megfelelhessen — abban az esetben a restaurálási munkálatok mielőbbi foganatositását kegyeletes érzéssel és hazafias lelkesedéssel fogadná a vármegye közönsége, ha azonban a tervezett munkálatok a vázolt restaurálási határokon tulmennének, kérje ki a miniszter urtól a kivitel azonnali beszüntetését és egyidejü intézkedését arra nézve, hogy a pénzügyigazgatóság megfelelő és méltó elhelyezésére alkalmas uj pénzügyi palota

épitését rendelje el, a Magna Curia restaurált épületet pedig engedje át a vármegyei Történelmi és Régészeti Társulatnak.

A feliratot annak támogatása céljából felterjesztettem a vallás- és közoktatásügyi miniszter és a főispán urnak és közöltem a Muzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségével és Műemlékek Országos Bizottságával is.

A feliratra a pénzügyminiszter ur 1914. évi julius 7-én kelt 73271. sz. leiratával a dévai m. kir. pénzügyigazgatóság utján arról értesitett, hogy a szóban forgó épület, mint a történelmi műemlékek közé felvett épület, sem az igazgatóság céljaihoz átalakittatni nem fog, sem pedig hozzá toldalék-épület épittetni nem fog, hanem a végzendő munkálatok a Műemlékek Országos Bizottságának felügyelete alatt fognak eszközöltetni s azok kizárólag az épület helyreállitására vonatkoznak. Ezen helyreállitások azonban nemcsak a használhatóság biztositása céljából eszközöltetnek, hanem kiterjednek azokra a munkálatokra is, melyek az épület történeti jellegének visszaállitása érdekében szükségesnek mutatkoznak.

A Műemlékek Országos Bizottsága értesitett, hogy a pénzügyminiszter ur a helyreállitási munkák vezetésével a bizottság kebelébe tartozó oly szakembert bizott meg, kinek eddigi tevékenysége teljes biztositékot nyujt arra nézve, hogy a helyreállitás műve szakszerüen, a műemléki szempontok szigoru figyelembevételével fog végrehajtatni.

i) Szabályrendeletek.

A vármegyei alkalmazottak, valamint azok özvegyeinek és árváinak ellátásáról szóló szabályrendelet.

A törvényhatósági közgyülés által 1913. évi december hó 30-án alkotott 22144—1913. számu szabályrende-

letét, m. kir. belügyminiszter ur 44199—1914. szám alatt változatlanul jóváhagyta s igy az 1914. évi junius hó 29-étől kezdve hatályban van.

Hummánus és a kor követelményeinek megfelelő rendelkezését ezuttal feleslegesnek tartom ismertetni, mivel azt főbb vonásaiban már előző évi jelentésemben közöltem.

Ebtartási szabályrendelet.

A törvényhatósági közgyülés által 1527—913. kgy. szám alatt alkotott, s az 1913. évi jelentésemben nagy vonásokban ismertetett ebtartási szabályrendelet ellen, szabályszerü időben ötrendbeli fölebbezést nyujtottak be. Ezen fölebbezésekre tekintettel m. kir. belügyminiszter ur 93190—914. számu rendeletével a tervezeten különböző módositásokat kivánt, miért is szükséges lesz, hogy a törvényhatósági közgyülés ujból tárgyalja a kérdéses ügyet.

A kivánt nevezetesebb módositások a következők:

Az eredeti tervezet szerint, a városok és községek belterületén, hol a közbiztonságról rendőri személyzet által történik a gondoskodás, a házőrző ebek is kedvtelésből tartott ebeknek minősitendők. Miniszter ur azon indokolással, hogy a vármegye területén olyan község melyben rendőrség lenne, nincsen, a községekre vonatkozó fenti rendelkezést törölni óhajtja.

A tervezet 11. §-a szerint az ebadó kivetési lajstromok 3 példányban készitendők. A leirat szerint csak egy példány készitése rendelendő el.

Kivánja továbbá a miniszter ur, hogy ugyanazon célra egynél nagyobb számban tartott minden további eb után az illető adótétel kétszeresse fizettessék. Végül kinyilatkoztatja, hogy a jóváhagyásra eléje kerülő szabályrendelet

azon esetleges rendelkezése ellen, hogy a rendezett tanácsu városok által beszedett ebadó a városi nyugdijintézet javára fordittassék, kifogása nem lesz.

Jelenleg a szabályrendelet a fentiek szem előtt tartásával, átdolgozás alatt áll.

Bérkocsi szabályrendelet.

Tekintettel arra, hogy az 1912. évben alkotott, s ugyanazon évben kormányhatóságilag is megerősitett, 16326—1412—912. sz. szabályrendeletünk a gyakorlati életben nem vált be, elhatároztam, hogy annak módositása érdekében előterjesztést teszek a törvényhatósági közgyüléshez. Mielőtt azonban a tervezetet elkészitettem volna, óhajaikra, észrevételeikre meghallgatandónak találtam a járási és városi hatóságokat, a helybeli állami hivatalok főnökeit, továbbá magukat a bérkocsi tulajdonosokat is. Miért is e tárgyban 1914. évi március hó 17-ére tájékoztató értekezletet hivtam egybe a vármegyeházára. Az ott elhangzottak figyelembe vételével az emlitett, s az 1912. évi jelentésemben már leközölt szabályrendeletet oly módon dolgoztam át, hogy az eddig járásonként megállapitva volt dijtételeket az egész vármegyére nézve egységesen állapitottam meg.

A tervezet szerint a dijak a következők.

a) A községek belterületén.

1	fogatu	ruganyos	kocsi óránként . . .	1 K.
1	„	egyszerü	„ „ . . .	80 f.
1	„	ruganyos	„ félnapra . . .	3 K.
1	„	egyszerü	„ „	2 K. 40 f.
1	„	ruganyos	„ egész napra . .	5 K.
1	„	egyszerü	„ „ „	4 K.
2	„	ruganyos	„ óránként . . .	1 K. 50 f.

2 fogatu egyszerü kocsi óránként	. . .	1 K. 20 f.
2 „ ruganyos „ félnapra	. . .	6 K.
2 „ egyszerü „ „	. . .	4 K. 80 f.
2 „ ruganyos „ egész napra	. .	10 K.
2 „ egyszerü „ „ „	. .	8 K.

Fél nap alatt 6, egész nap alatt 12 óra értendő.

b) *Vasuti fuvarozások.*

A község bármely pontjától a községben levő vasuti állomásig, vagy vissza:

1 fogatu kocsi nappal	80 f.
2 „ „ „	1 K. 20 f.
1 „ „ éjjel (este 9-től reggel 6-ig)	1 K. 20 f.
2 „ „ „ „ „ „ „ .	1 K. 60 f.

c) *Külfuvarozások.*

I. 0—20 km. távolság kméterenkint 25 fill. II. 20 km-en felüli távolságról 30 km-ig az első 20 km. után 25 fill., a többi kilométernél 20 fillér.

III. 30 kilométernél hosszabb utért a bejárt kilométerek után 20 f.

Külfuvarozásra megrendelt bérkocsi minimális dija 2 koronában állapittatik meg.

Várakozási idő óránként 60 fillérrel dijazandó, tekintet nélkül arra, hogy a dijazás az A. avagy a C. pont szerint történik.

Az etetésre és pihenésre nézve szükséges idő, ami egy napi fuvarnál 3 órában, félnapi fuvarnál 1·5 órában állapittatik meg, nem dijazandó, ez a várakozási időből levonandó.

Éjjeli várakozás esetén, várakozási időként legfeljebb 5 óra számitható fel, az ezen felüli várakozás nem dijazandó.

Várakozási idő számitása esetén dijtétel összege nem haladhatja felül a bérkocsit az A. pont szerint megillető egész napi dijtétel összeget.

A. B. C. értékdijak 3 felnőtt személyre és 50 kg. málhára szólanak, minden további személy, illetőleg 50 kg. podgyász esetén a kocsibér 20%-a fizetendő. Két 10 éven aluli gyermek egy személynek vétetik.

Éjjeli időben, amennyiben a bérkocsi ezen időre rendeltetik, illetve használtatik, az A. és C. díjszabás 40 %-ra emelkedik.

Ezen díjtételek csak ruganyos jármű tulajdonosait illetik; egyszerű kocsik esetén a díjtételek fele jár.

A rendezett tanácsu városok a belforgalomra nézve külön szabályrendeletet kötelesek alkotni.

A törvényhatósági bizottság ezen módositási tervezetet 1914. évi május havában tartott közgyülésén 7458—547—1914. szám alatt elfogadta, s ennek szabályszerü kihirdetését elrendelte. Ellene egy bérkocsi-tulajdonos részéről adatott be felebbezés. Felebbező azt kivánja, hogy az eredeti, vagyis az 1912. évben alkotott szabályrendelet hagyassék érvényben.

A tervezet m. kir. kereskedelemügyi miniszter ur jóváhagyása alatt áll.

II. Törvényhatósági bizottság albizottságai.

1. Állandó választmány. Az állandó választmánynak 1914. év folyamán tagjai voltak: Andersen László, Dr. Ulain Ferenc, Dr. Antóni Ede, Dr. Apáthy Árpád, Pogány Béla, Csulay Lajos, Simon Ferenc, Orendi Gyula, Kenderessy Ferenc, Dr. Csernovits Mihály, Dénes Károly, Dr. Deák Lajos, Fáy Viktor, Fáy Béla, Maderspach Viktor, Misinszki Vilmos, Dr. Szőllősy János, Hajducky József, Kendeffy Gábor, Dr. Meskó Aladár, Dr. Oláriu Virgil, Mahler Ignác, Dr. Muntean Aurél, Kriskó Bohus, idb. Pietsch Lajos, Dr. Nemes József, Dr. Rosenberg Ignác, Pogány Károly, Dr. László Lázár, Borbáth Vilmos, Dr. Komlós József, Szentiványi Gábor, Dr. Schulhof Zsigmod, Dr. Horváth Kamilló, Demián Vazul és Cs. Lázár László törvényhatósági bizottsági tagok.

A választmány összesen öt ülést tartott s azon a közgyülési ügyeket készitette elő, illetve tárgyalta.

2. *Számonkérő szék.* Elnöke a főispán. Tagjai az alispán, főjegyző, főügyész és az állandó választmány tagjai.

A főispán ur az 1914. év folyamán kétszer tartott számonkérő széket, ezeken a tisztviselők tevékenysége megvizsgáltatott, különösebb észrevételek nem merültek fel.

3. *Igazoló választmány.* Elnöke a főispán ur által neveztetik ki, 8 tagja van, kik közül ötöt a törvényhatóság közgyülése választ, hármat pedig a főispán nevez ki.

1914-ben az igazoló választmány elnöke dr. *Farkas* Béla volt, tagjai pedig:

Választottak: *Andersen* László, dr. *Horváth* Kamilló, dr. *László* Lázár, dr. *Muntean* Aurél és *Barabás* Endre.

Főispán által kinevezettek: dr. *Moldován* Szilvius, *Székely* Mózes és *Wagner* Gusztáv.

A választmány 1914. évben 2 ülést tartott, ezeken nyertek elintézést, a törvény által ide utalt ügyek, s ezeken lett megállapitva a törvényhatósági bizottság virilis tagjainak 1915. évi névjegyzéke.

4. *Állandó biráló választmány.* Elnöke a főispán, akadályoztatása esetén az alispán.

A választmány a törvényhatósági bizottság által 3 évre választott 5 tagból áll.

Tagjainak névsorát 1913. évi jelentésemben közöltem. Az év folyamán 1 ülést tartott, ezen az igazoló választmány által hozott határozatok elleni felebbezések nyertek elintézést.

5. *A vármegyei tiszti nyugdij intézeti választmány.* Elnöke az alispán, tagjai: *Misinski* Vilmos, *Borbáth* Vilmos, *Boér* Gábor, dr. *Meskó* Aladár, dr. *Gerbert* Ottó,

Andersen László, *Kontz* Aladár, *Hajduczky* József, dr. *Ulain* Ferencz és *Pietsch* Lajos idb.

Az 1914. év folyamán 8 ülést tartottak, melyen összesen 30 ügydarab tárgyaltatott.

Az intézet tagjai közül elhalt 1, kilépett 5, nyugdijaztatott 3 egyén. Uj tag 5 vétetett fel.

A nyugdijalap vagyona 310·287 K. 45 fill. tesz ki.

6. Törvényhatósági egészségügyi bizottság. Az egészségügyi bizottságnak hivatalból tagjai: a vármegyei tiszti főorvos, 10 járási, 3 városi tiszti orvos, a törvényhatósági 11 járási, 4 városi állatorvos és honvédzászlóalji főorvos. A törvényhatósági bizottság által 1914—1916. évekre Balázs Árpád, Dénes Károly, Beke Ferencz, Balogh Gyula, Janza Vazul, Csulay Lajos, Hajduczky József, Pap Sándor, Kontz Domokos, Lenkes József, dr. Schulhof Zsigmond, Mailand Oszkár, dr. Petrik Lőrincz, Marek Mór, Fekete Károly, Sándor Lajos, dr. Katzander József, dr. Bágya Iván, Vlád Miklós, Imre István, Andrae József, Bojtor Ferencz, Misinski Vilmos, dr. Meskó Miklós, dr. Horváth Kamilló, Boér Gábor, dr. Szőllőssy János, dr. Gerey Gyula, Fodor Gyula, Kriskó Bohus, dr. Büchler Mór, Varjassy István, Blaschek Aladár, dr. Ábrahám József, bizottsági tagok választattak meg, a közigazgatási bizottság által pedig Mahler Ignácz főmérnök, Major Mihály gyógyszerész és Ráday Ferencz épitőmester jelöltettek ki tagokul.

A bizottság elnökét saját kebeléből választván, a megtartott alakuló ülésen elnökül *Hajduczky* József kir. tanácsost választotta meg.

7. Kórházi bizottság. Elnöke az alispán, akadályoztatása esetén helyettesse. Hivatalból tagjai: a vármegyei tiszti főorvos, a kórházi igazgató-főorvos és a kórházi

ügyek előadásával megbizott vármegyei főjegyző, vagy aljegyző.

A törvényhatósági bizottság 1913. évi december hó 30-iki közgyülésén 1914—1919. évekre terjedő megbizatással: Andersen László, dr. Mailand Henrik, Hajduczky József, dr. Schulhof Zsigmond, Mahler Ignácz, dr. Ulain Ferenc, Papp Adolf, Balog Gyula, Dr. László Lázár és Dr. Meskó Miklós lettek a kórházi bizottság tagjaiul megválasztva.

A bizottság 1914. év folyamán összesen 4 ülést tartott.

8. Központi választmány. Az országgyülési képviselők választásáról szóló 1913. évi XIV. t. c., valamint az országgyülési képviselő választókerületek számának és székhelyének megállapitásáról szóló 1914. évi XV. t.-c, 1914. évi március hó 31-én életbe lépvén, belügyminiszter ur a törvényhatósághoz intézett 56100—1914. számu leiratában elrendelte a központi választmánynak e törvény alapján való megalakitását. E rendelet folytán törvényhatósági bizottságunk április hó 25-én tartott közgyülésében a központi választmány tagjaiul 1914. és 1915. évekre terjedő megbizatással Pogány Károly, Andersen László, Brádi Albert, Csathó Pál, Hajducky József, Dr. Klein Armin, idb. Pietsch Lajos, Dr. Csernovits Mihály, Dr. Rosenberg Ignác, Cs. Lázár László, Dr. Farkas Béla, Dr. Meskó Aladár, Dr. Gerbert Ottó, Demian Vazul, Söpkéz Sándor, Dr. Moldován Szilviusz, Dr. Apáthy Árpád, Misinski Vilmos, Dénes Károly, Bucek József, Kendeffy Gábor, Kriskó Bohus, Dr. Horváth Kamilló, Cseh László, Dr. Böhm Vilmos és Szentiványi Lajos törvényhatósági bizottsági tagokat választotta meg. Igy az uj választmány megalakul-

ván, rendeltetéséhez képest foganatositotta az országgyülési képviselőválasztóknak az uj választási törvény, vagyis az 1913. évi XIV. törvénycikk alapján való összeirását.

Eredménye a következő:

1.	Dévai	választókerületben összeiratott	3033
2.	Marosillyei	„ „	4413
3.	Petrozsényi	„ „	6071
4.	Hunyadi	„ „	4139

A választmány összesen 6 gyülést tartott s elintézte az összes beérkezett, szám szerint 376 ügydarabot.

III. Közigazgatási bizottság.

1. Szervezete és működése.

Elnöke a főispán, akadályoztatása esetén az alispán.

Hivatalból tagjai: 1. az alispán: Csulay Lajos h. alispán, 2. a főjegyző: Misinski Vilmos tb. főjegyző, 3. a tiszti főügyész: Dr. Apáthy Árpád, 4. az árvaszéki elnök: Borbáth Vilmos, 5. a tiszti főorvos: Dr. Meskó Aladár, 6. a kir. pénzügyigazgató: Páll Albert, 7. a dévai kir. tanfelügyelő: Dénes Károly, 8. a brádi kir. tanfelügyelő: Benkő András, 9. a kir. ügyész: Bigner József, 1914. évi augusztus 10. óta Dr. Kiss Dénes, 10. a m. kir. gazdasági felügyelő: Szilassy István, 11. a m. kir. törvényhatósági főállatorvos: Ziegler Gyula.

Választott tagjai: 1913—1914. évre: 1. id. Pietsch Lajos, 2. Pogány Károly, 3. Roth Flóris, 4. Demián Vazul, 5. Dr. Nemes József, 1914—1915. évre: 1. Hajduczky

József 2. Dr. Farkas Béla, 3. Kriskó Bohus, 4. Orendi Gyula, 5. Kenderessy Ferenc.

A közigazgatási bizottság 1914. évben 12 rendes ülést tartott. 1914. évi január hó 10-iki ülésén megalakittattak a közigazgatási bizottság albizottságai, azoknak tagjai az illető bizottságoknál vannak felsorolva.

A közigazgatási bizottság működése a hatáskörébe utalt ügyek elintézésében állott. A vármegye közigazgatási állapotáról 1914 évben is minden ülésen részletes jelentést tettem.

2. Albizottságai.

a) Gyámügyi felebbviteli küldöttség. Az 1877. évi XX. t.-c. 216. §. alapján megalakitott gyámügyi felebbviteli küldöttség áll: a főispán elnöklete alatt, az árvaszéki elnökön és a tiszti főügyészen kivül az alispán, (elnökhelyettes) főjegyző és a közigazgatási bizottságnak a törvényhatósági bizottság által választott négy tagjából, kik közül kettőt és egy póttagot a közigazgatási bizottság választ, kettőt pedig valamint egy póttagot a főispán nevez ki.

1914. évben rendes tagok voltak: 1. Roth Flóris, 2. Nemes József, 3. Pogány Károly, 4. Hajduczky József. Póttagok: 1. Demián Vazul, 2. Orendi Gyula.

Ezen küldöttség előadója az árvaszéki elnök, vagy az előadásra nézve általa helyettesitett árvaszéki ülnök. Az előadó és a vármegyei tiszti főügyész döntő szavazattal nem birnak. Érvényes határozat hozatalára az elnökön kivül négy szavazattal biró tag jelenléte szükséges.

Az 1914. év folyamán a felebbviteli küldöttséghez beérkezett 112 ügydarab, melyekből elintézést nyert 112 ügydarab.

b) Fegyelmi választmány: a) Rendes tagok: 1. Pogány Károly, 2. Dr. Nemes József, 3. Páll Albert. 4. Mahler Ignác. Póttagok: 1. Dr. Farkas Béla, 2. Dénes Károly.

A fegyelmi választmány 1914. évben összesen 5 ülést tartott. Ezen üléseken községi tisztviselők ellen 7 esetben, állami, illetve községi, felekezeti tanitók ellen 1 esetben, lettek a folyamatba tett fegyelmi ügyek letárgyalva.

c) Erdészeti bizottság. Ezen bizottság az 1913. évi X. t.-c. következtében 1914. év folyamán megszünt, működését a közigazgatási bizottság alatt 1914. évi junius hó 10-én tartott ülésében idézett törvénycikk 70. §-sa értelmében alakitott „gazdasági albizottság" vette át.

Elnöke a főispán, helyettes elnöke az alispán, tagjai: Székely Mózes erdőfelügyelő, Bodnár Richárd erdőtanácsos, Szilassy István gazd. felügyelő, Csathó Pál főerdőmérnök, Cs. Lázár László és Kenderessy Ferenc törvh. bizottsági tagok. Jegyzője és előadója Deésy János tb. II-od főjegyző. A bizottság gyüléseit minden hó 10-én, a közigazgatási bizottsági ülés után tartotta meg. Elintézett összesen 3026 ügydarabot.

IV. Közegészségügy.

1. Általános rész.

Az 1914. év első felében kielégitő volt az általános közegészségügyi állapot. Az év II. felében az általános mozgósitással kapcsolatos tömeges jelentkezések és több napig tartó zsufolt városi élet jelenségeit nagy figyelemmel kisértem és bár aggodalmaink voltak egy

hirtelen bekövetkezhető járvány fellépte miatt, megelégedéssel jelenthetem, hogy dacára a sulyos helyzetnek, semmiféle járványos megbetegedés lábra nem kapott és igy különösebb óvórendszabályok életbeléptetése szükségessé nem vált. Ezen idő óta is állandóan tömegmozgalmak vannak vármegyeszerte ugy a behivott, valamint a besorozandó és népfelkelői szemlére jelentkező katonák révén, nemkülönben a sok átutazó katona és beteg-sebesült szállitó vonat, továbbá a harctérről érkező beteg és sebesült katonák ideérkezése által.

Mindezen körülmények dacára sem volt az 1914. év II. fele rosszabb közegészségi ügyi vonatkozásban, sőt némely állandóan fertőzött helységek kevésbbé szenvedtek, mint viszonylagosan ennekelőtte.

2. Himlőoltás.

A vármegye területén a himlőoltás és ujraoltásra kötelezettek, szabályosan a tavaszi évnegyedben beoltattak és pedig: ujraoltatott összesen 8846 egyén, először oltatott összesen 6894 egyén. Beoltatott összesen 15740 egyén. Az oltás eredménye jó volt.

3. Gyógyszertárak és drogeriák.

Az év folyamán az összes gyógyszertárak tiszti orvosi vizsgálat alá vétettek, ugyszintén megvizsgálta a tiszti főorvos a dévai drogeriát. Az aninoszai házi gyógyszertár felállitása a háborus viszonyokra való tekintettel elodáztatott.

4. Kórházak.

a) Dévai közkórház. Forgalma a következő volt: Maradt az 1913. évről 201 beteg, felvétetett az 1914.

évben 3042 beteg, összesen ápoltak 3243 beteget, 69211 ápolási napon. A mozgósitástól az év végéig 322 sebesült katona ápoltatott.

A házi élelmezés bevált, kellő mennyiségü és minőségü élelem lesz a betegeknek kiszolgálva. A hadba vonult helyettes gondnok ideiglenes helyettesitésével Trestyánsky Károly okl. gyógyszerészt biztam meg, mig a szintén hadba vonult dr. Kozma József segédorvos teendőit másik két orvostársa végzi.

b) *Kőrösbányai nyilv. jellegü kórház.* Forgalma a következő volt: Maradt az 1913. évről 14 beteg, felvétetett az 1914. évben 350 beteg, összesen ápoltak 364 beteget, 6630 ápolási napon.

c) *Szászváros és Hátszegen* létesitendő kórházak ügye, nemkülönben a dévai közkórház fejlesztése és a kőrösbányainak ujbólépitése a háborus nehéz viszonyok miatt ez idő szerint halasztást szenved.

d) *Piskii máv. kórházban* ápoltak összesen 484 egyént 5929 ápolási nappal.

e) *A brádi társláda kórházában* 193 beteget ápoltak 2386 ápolási nappal.

f) *Az urikány zsilvölgyi társláda vulkáni kórházának* kibővitése már majdnem teljes befejezést nyert. Ez egyike legmodernebb kórházainknak. Ápoltak benne összesen 726 beteget 8249 ápolási napokon.

g) *A petrozsényi bányatársulati kórházak* összes betegforgalma volt ez évben 819 egyén, kik 17803 napon át gyógykezeltettek.

h) *A magyar kir. állami vasgyárak tüdőszanatórium Algyógyon* a vezető orvosok hadbavonulása miatt bezáratott.

i) A vulkáni bányakórház forgalma kb. a rendes volt. Felvétetett összesen 605 beteg, maradt a mult évről 58, összesen ápoltak 663. Gyógyult 651, gyógyulatlan elbocsáttatott 11. Ápolási napok száma 14673.

A kórházakat megfelelő ellenőrzés alatt tartom és az ujabban rendszeresitett tüdővészes beteg elkülönitést foganatositottam.

5. Járások, városok és községek közegészségi ügye.

A katonai orvosi behivások folytán a marosillyei járási tiszti, a brádi körorvos, a dévai közkórházi segédorvos, a petrozsényi kórházi főorvos, az algyógyi járási tiszti orvos, a szászvárosi és bencenci körorvosok, a Hátszegen székelő várhelyi ideiglenes körorvos, az oláhbrettyei és piskii körorvos, nemkülönben magántársulatok és magánorvosok közül sokan, már polgári szolgálatot nem tesznek. Ennek folytán, valamint a brádi és v.-hunyadi tiszti orvos elhalálozása következtében a közegészségügyi szolgálat ellátása rendkivüli nehézségekbe ütközött. A tiszti főorvos szintén bevonult, bár ő a vm. székhelyén van, de katonai vonatkozásban is erősen igénybe van véve. Folytonos helyettesitésekkel küzdöttem, a lehetőség szerint intézkedve.

A fertőző betegségek közül kanyaró, hagymáz, roncsoló toroklob, szamárhurut, vérhas tették szükségessé a rendesen enyhébb módon fellépő járványok esetén szükséges intézkedéseket.

6. Közegészségügyi személyzet.

A vármegye területén összesen 55 okleveles orvos működik. Ezek közül hivatali állás szerint a következőként oszlik meg a létszám.

1 vármegyei tiszti főorvos, 10 járási tiszti orvos, 16 körorvos, 1 helyettes körorvos, 3 vm. kórházi orvos, 3 városi tiszti orvos, 3 aktiv katonaorvos, 1 ny. tengerész orvos, 2 tüdőszanatóriumi orvos, 11 bányamü orvos, 2 vasuti orvos és 2 munkáspénztári orvos.

Az általános mozgósitás folyamán az év végéig behivatott katonai szolgálatra összeesen 12 orvos.

Okleveles gyógyszerész, ki önállóan gyógyszertárat vezet, bérel vagy mint tulajdonos van 28, okl. segéd 2 és önálló gyógyszertár létezik 24, engedélyezve, de még meg nem nyitva van 1 Aninoszán, házi gyógytár 1 Pusztakalánban.

A bábák száma változatlan. A hol a szükség felmerült, a szükséghez mérten a pótlás iránt a lépéseket megtettem.

7. A tüdőbeteggondozó (Dispensair) intézet.

Az intézet által a f. év szeptember haváig 143 tüdőbeteg gondoztatott. A háboru kitörése után az intézetet a József Kir. Herceg Szanatórium Egyesület, 8 ágygyal felszerelve, sebesült katonák ápolására rendezte be. Igy az intézetben 1914. év szeptember havában felvett 8, az értelmiségi osztályból való sebesült katona nyert jobb ellátásu ápolást. Az intézetnek 3000 korona államsegélye van. Összes kiadása 4230 kor. tettek ki. Fentartásához a vármegye 300 kor. segélyt folyósitott.

8. Az élelmiszer és vegyvizsgáló állomás.

A háboruval felmerült országos pénzügyi állapotok szülte helyzet az intézet létesitése körül, ez idáig tett lépé-

seket, egyelőre feltartóztatja, azonban annak létesítése, jövendő terveim között első helyet foglal el.

9. A déval kerületi munkásbiztosító pénztár.

Az 1907. évi XIX. tc. alapján létesült, s már 8-ik évében fennálló emberbaráti intézmény tevékenységét Hunyadvármegye területén Déva székhellyel fejtette ki. — Ezen működést a beállott külső behatások — pénzügyi depressio, az ipari és kereskedelmi élet pangása sem bénitotta meg, mert ezen ügyet szolgáló igazgatóság és tisztviselői kar az ebből származó akadályok elhárítására, ennek megszüntetése céljából, teljes erkölcsi súlyukat latba vetették. — Főtörekvése a pénztárnak oda irányult, hogy a munkaadói érdekeltség közönyös részét a törvény megismerésére reá kényszeritse, s ezáltal az ország eme sociális intézmények kiépitéséhez, életképessé tételéhez jelentékenyen hozzájáruljon.

A pénztár 1914. évi átlagos taglétszáma 8596 volt, kik után 166,744 K. 65 f. járulék rovatott ki. — A pénztár bevétele előző évi és egyéb követelései folytán 187,988 K. 54 f.-t tett ki.

Ezen összegből a betegsegélyezési ágon segélyekre 176,127 K. 62 f. fordittatott, ami csak ugy történhetett meg, hogy a kezelési kiadások egy részét az Országos Munkás-betegsegélyző és Balesetbiztositó pénztár fedezte.

A balesetre biztositott tagok száma 7674, kik közül 450 szenvedett balesetet.

Baleseti járadékban, s egyéb segélyekben 44,628 K. 63 f. utaltatott ki.

A gyógykezelést, eltekintve az évközi helyettesitésektől és változásoktól 27 orvos látta el, kiknek igyekvése oda

irányult, hogy a beteg elvesztett egészségét legrövidebb idő alatt szerezze vissza, ezért ápolás végett az ország legnevesebb kórházaiba utaltattak a biztositott tagok, s az ezirányban táplált igények minden esetben kielégitést nyertek.

Az év kezdetén az administratios munkát 6 igazgatási és 10 kezelőtiszt látta el, mely szám a hadbavonultak bevonulásával 5-re csökkent, kik azonban odaadó tevékenységgel látják el a távollevők ügykörét is.

10. A vörös-kereszt egyesület megalapitása.

Mara László főispán ur az év első harmadában tette meg az első lépéseket az egyesület megalakitása tárgyában. Összehivta az összes hatósági orvosokat tájékoztató értekezletre, a melyen az előmunkálatokra vonatkozólag a szükséges lépéseket beszélték meg.

Rövidesen beigazolódott, hogy ezen intézkedés nagyon is korszerű volt, mert nemsokára rá már mutatkozott a háboru réme és ekkor aztán gyors egymásutánban alakult meg vármegyeszerte a helyi fiókok egész sorozata és pedig az algyógyi, a dévai, piskii, puji, petrozsényi, vulkáni, lupényi, marosillyei, vajdahunyadi, zámi, brádi, kőrösbányai, kudzsiri, a melyek együttesen Déván, a vármegyeházán diszes közgyülés keretében megalkották a hunyadvármegyei választmányt.

Diszelnökük lett *Mara László* kormánybiztos ur. Elnökké választattak *Mara Lászlóné* őméltósága és *Csulay Lajos* alispán. Alelnök lett *Krisko Bohus* és *Csernovits Róza*. Főorvos: dr. *Meskó Aladár*. Titkárrá választatott: *Misinsky Vilmos*, vm. főjegyző. Jegyzők: *Szentiványi Lajos* és *dr. László Lázár*. Gondnokok: *Deésy János* és

Szoboszlai Samu. A választmány pénztárosa: *Major Mihály* és *Dolcsig János*.

Alakult ezenkivül még Hátszegen, Szászváros on, H.-Dobrán is helyiérdekü egyesület, ezek azonban nem óhajtván a vármegyi választmányba belépni, a budapesti központtal léptek közvetlen összeköttetésbe.

Amint a háboru kitört, azonnal megkezdődött az egyesület igazán áldásos működése. A jóleső öröm érzetével láttam, hogy az eddig tapasztalt és nálunk oly gyakori egyesületi élet, amely az első fellobbanás után, rendesen az érdektelenség és közömbösség révén ellankadt, ez alkalommal homlokegyenest, az áldozatkészség határtalanságával cserélt helyet. Mindenki versenyezett, hogy tehetségéhez képest annyit adjon e célra, amennyit csak adhat. Készpénz, természeti szolgáltatások, önkéntes betegápolás és jótékonyság minden alakja egyszerre testet öltött.

Ennek nyomán kisegitő hadikórházak létesültek: Déván, Petrozsény, Lupény, Vulkán, Hátszeg, Vajdahunyad, Piski, Algyógy, Szászváros, Marosillye, Kudzsir, Kőrösbánya, Pusztakalán, Brád és Zámon, e helyen főleg Csernovits Mihály nagylelküsége révén, Óralja-Boldogfalván Kendeffy Gábor kastélyában is a sebesült és beteg katonák százai lettek egyszerre a leggyöngédebb emberszerető női kezek által, a legönfeláldozóbb módon ápolva.

Az önkéntes betegápolásra jelentkező kiképzett hölgyek, vallás- és nemzetiségi külömbség nélkül, igazán hatalmas tényezői lettek e nagy és fontos szervezetnek.

Kiképzésüket, a vármegye külömböző helyén, főleg a kórházakban, derék orvosi karunk fáradhatatlan tagjai vállalták önkéntesen.

A választmánynak Déván létesitett 52 ágyas hadi-

kórházában a tiszti főorvos, Szászváros on Tóth Sándor, j. tisztiorvos és Markovinovits V. városi t. orvos, Gidro bányafőorvos, Vulkánban, Katzander B. főorvos, Lupényban, Nestor főorvos, Petrozsényban, Motz dr. a dévai közkórházban, Hanko máv. tanácsos Piskin, Köntzei j. t. orvos Hátszegen, dr. Kolconay főorvos Vajdahunyadon, dr. Böhm Brádon, dr. Becsági P. Kalánban tartottak önkéntes betegápolónői tanfolyamokat, a hol 5—7 heti kursusokban igen szép számmal képeztettek ki a jelentkező hölgyek.

Déván, a vármegye középpontján *Mara Lászlóné főispánné vezetése alatt* hónapokon át tartó szakadatlan munka folyt, a főispáni lakás erre berendezett részében, ahol ugy ujjonnan készitett, valamint a vármegye minden részéből beszállitott ruha, fehérnemüek feldolgozása, a korai reggeli óráktól, a késői estig terjedőleg, hölgyeink fáradhatlan munkásságát ugyancsak igénybe vette.

A beérkezett és feldolgozott, valamint az ujjonnan készitett, nemkülönben a készpénzen beszerzett ilyen cikkek, részben az országos hadsegélyző hivatalnak, részben a vármegye külömböző részében felállitott katonai és vöröskereszt hadi kórházaknak szolgáltattak ki.

A vörös-kereszt egyesületek által létesitett hadikórházak működésével, majd a következő évi jelentésemben fogok foglalkozni, mivel az adott körülmények között az adatok beszerzése nem volt időszerü és lehető. Az összes vöröskereszt hadi kórházak, valamint az összes katonai tartalékkórházakban, a betegápolást a vöröskeresztes hölgyek végezték.

El nem mulaszthatom, hogy ezen a téren tett tapasztalataim alapján a legnagyobb elismeréssel ne adózzam és kötelességemnek tartom kijelenteni, hogy a vármegye

hölgyei *Mara Lászlóné* főispánnéval olyan önfeláldozó, hazafias munkát végeztek, amelynek értékét csak azok tudjuk kellően értékelni, kiknek módunkban állott nap-nap után tapasztalni, hogy a vörös-keresztes hölgyek működése milyen nagy mértékben járult hozzá, a gyorsan gyógyuló és ismét harcképessé váló katonák magas arányszámának növelése által, az ország hadviselő képességének emeléséhez.

És ha ezt megállapitottam, ugy csak hasonlót mondhatok, természetesen hatványozott mértékben a vöröskereszt egyesület kebelében működő orvosi karról, kik bár megszaporodott hivatali teendőik által erősen lefoglalva, mégis önfeláldozó és eredményekben gazdag munkát végeztek.

Amilyen áldásos e működés, olyan lélekemelő azon tudat, hogy szenvedő embertársunknak nyujtottak gyógyulást, enyhülést, minden feltünéstől menten, megjutalmazva annak hálás tekintetétől, további munkásságra serkentve azoknak köszönetétől, kik gyógyulásokat elnyerték! Ennél nagyobb és igazibb elismerés nincs.

És adja a Mindenható, hogy ne kelljen e szép hivatást még hosszasan gyakorolni, — de ha még is ugy volna rendelve, hogy ez még hosszasan tartson — ugy erős meggyőződésem, hogy a vöröskereszt egyesület és azoknak a férfiaknak és nőknek gárdája, kik az egyesület működésének ilyen becsületet és tisztességet szereztek — továbbra is lankadatlan harcosai lesznek a kereszt jelében jelképezett hazaszeretetnek.

VI. A gyámsági és gondnoksági ügyek.

Árvaszékünkhöz 1914. év folyamán beérkezett 21800 ügydarab. Ebből 4 ülnök és egy aljegyző elintézett 21560

darabot; az év végén 240 darab maradt elintézetlenül. Ülés 108 esetben tartatott.

1. *A gyámoltak (kiskoruak) létszáma.*

a) Az 1913. év végén gyámság alatt állott .	33048	kk.
b) Az 1914. év folyamán gyámság alá került	8765	„
Összesen	35813	kk.

Ezekből 1914. év folyamán a gyámhatóság gyakorlata alól fölszabadult, még pedig:

a) teljeskoruság elérése következtében . .	1841	egyén
b) nagykorusitás következtében	25	„
c) férjhezmenetel folytán	53	„
d) elhalálozás folytán	51	„
Összesen: .	1970	egyén
Következőleg 1914. év végén gyámság alatt maradt	33843	egyén

2. *A gondnokoltak létszáma.*

a) 1913. év végén gondnokság alatt maradt	1780	egyén
b) 1914. év folyamán gondnokság alá került	73	„
Összesen: .	1853	egyén

Ezekből 1914. évben fölszabadult:

a) gondnokság megszüntetése folytán . .	7	egyén
b) elhalálozás folytán	4	„
következőleg 1914. év végén gondnokság alatt maradt	1842	„

Az elhagyottá nyilvánitott kiskoruak

létszáma volt 1913. év végén . . . . . 244 kiskoru
1914. év folyamán elhagyottá nyilvánittatott 53 „

Összesen : . 297 kiskoru.

Az 1914. év folyamán a gyermekmenhelyekből véglegesen kiadtak . . . . 17 kiskorut
és igy az 1914. év végén az elhagyottá nyilvánitott kiskoruak száma . . . 280 „

Ezen elhagyottá nyilvánitott gyermekek részben a kolozsvári, részben az aradi gyermekmenhelyekben vannak elhelyezve.

A teljeskoruságukat elért kiskoruak közül 94-nek 33632 korona utaltatott ki a gyámpénztárból.

Gyámpénztári törlesztéses kölcsön 1914. évben egyelőre 2 egyénnek 24000 korona összegben utaltatott ki; további kéréseket a beállott viszonyok miatt az árvaszék nem vehetett figyelembe; jobb és csendesebb időkre való utalással adván vissza azokat kérelmezőknek.

Az árvaszék elnöke a 280000—902. B. M. rendelet 4. §-ban előirt vizsgálatot 29 körjegyzőnél és 4 közgyámnál tartott. Ezen vizsgálatok alkalmával általában kellő rend találtatott; alig pár helyen merült fel szükség valamelyes utasitásra, helyesbbitésre, melyek a vizsgálat folyamán teljesitve lettek.

Az ügymenetet a beállott sajátos viszonyok semmiben sem zavarták; a kezelőszemélyzet némi megapadása valamelyes zavart okozott ugyan, mert a katonai szolgálatra behivottak teendőit olyanokkal kellett teljesittetni, kik kevés jártasságuknál fogva eleinte lassabban haladhattak; azonban dicséretreméltó buzgalommal igyekezett mindenik, átérezve és megértve a nagy idők parancsát, kettőzött

szorgalommal pótolni a hiányt. Ezen szorgalmas munkásságban az előadók jártak elöl jó példával, kiket a kezelőszemélyzet szivesen követett.

Az év folyamán november havában adatott ki a ngymlt. belügyminister ur által a 161000—914. körrendelet a *hadbavonultaknak és kiskoru gyermekeiknek fokozott gyámhatósági védelmére vonatkozólag.*

Itt igen nagy feladat hárul az árvaszékekre, melynek annyi ezer kiskoru van gondjaira bizva.

Ezen feladatot átérezve, árvaszékünk a rendeletnek megfelelően intézkedéseit azonnal megtette. Az eredményről a rendeletben megszabott időközökben jelentéseinket felsőbb helyre megtettük.

Az illetékes tényezőkhöz (körjegyzők, közgyámok) kiadott rendeleteink végeredményben mindarra irányultak, hogy azok pontos betartása következtében a gondjainkra bizott kiskoruak vallásos, erkölcsös és hasznos polgáraivá váljanak annyira megpróbált hazánknak és e célból képességük és vagyoni viszonyaikhoz mérten nyerjenek kiképzést, illetve munka- és keresetképességet.

VII. Tiszti főügyész tevékenysége.

Az elmult 1914. évben az ügyforgalom a következő volt:

I. ügykönyv:

1913. december 31-én függőben maradt . .	36
1914. évben beérkezett	76
Összesen: .	112

1914. év folyamán elintézést nyert	46
hátralék 1914. december 31-én	66

II. ügykönyv:

1913. december 31-én függőben maradt . .	19
1914. évben beérkezett	27
Összesen: .	46
1914. év folyamán elintéztetett	22
hátralék 1914. december 31-én	24

Községi perek:

1914. december 31-én függőben	20
1914. évben folyamatban tétetett	13
Összesen: .	33
1914. év folyamán befejezést nyert . . .	7
1914. december 31-én elintézetlen	26

Megyei perek:

1913. december 31-én függőben maradt . .	5
1914. évben folyamatban tétetett	1
Összesen: .	6
1914. év folyamán befejezve	—
1914. december 31-én függőben	6

Véleményezés véget kiosztatott 1914-ben:

370 alispáni,
29 közig. bizottsági,
70 árvaszéki.

Összesen 469 ügydarab, amelyekből

véleményeztetett 458 „

hátralék 11 ügydarab.

Mint központi előadónak kiosztatott

399 alispáni,

216 közig. bizottsági.

Összesen 615 ügydarab. Ezekből

elintéztetett 608 „

hátralék 7 ügydarab

A pénzkezelés 1914. évben a következő volt:

I. sz. pénznapló szerint befolyt .	1183	kor.	32	fill.
II. „ „ „ „ . .	16436	„	24	„
III. „ „ „ „ . .	125	„	44	„
Összesen	17745	„	—	„

VIII. Közbiztonság.

A vármegye közbiztonságát ellátó csendőrszárnyparancsnokságok tekintetében az elmult évben szervezeti változás nem állott be, ez évben is a dévai és petrozsényi csendőrszárny teljesitette ezen fontos szolgálatot.

A dévai csendőrszárnyparancsnoksághoz tartozó őrsök közül a hunyaddobrai őrs létszáma 2, a kudzsiri őrsé pedig 1 fővel emeltetett, az oásai őrs mult év szeptember 19-én szolgálati működését 5 fővel megkezdette.

A mozgósitás elrendelése folytán a szárny legénységi létszáma részint csendőr, részint népfelkelő legénységgel lényegesen felemeltetett. Ugyancsak ez alkalommal Kéménd, Csernakeresztur, Nagyág, Alkenyér, Romosz, Tordos, Branyicska, Guraszáda es Czebe helységekben 5—5 főből álló ideiglenes különitmény állittatott fel.

Az év folyamán egy halálos kimenetelü jogos fegyverhasználat, az országos automobil verseny és a román trónörökös Ő fensége átutazása alkalmával rövid, kisebb összpontositás fordult elő.

Sulyosabb beszámitás alá eső büncselekmény, amit országos feltünést keltőnek lehetne nevezni, nem fordult elő.

A petrozsényi csendőr-szárnyparancsnokság területén felállitott csendőrőrs kirendeltségek Malomviz, Govasdia, Felpestes, Lignum fürésztelep, Totesd, Bunyilla, Óraljaboldogfalva, Reketyefalva, Fehérviz, Klopotiva, Felsőszilvás, Nagypestény 4—4 csendőrrel.

A dévai csendőr-szárnyparancsnokságnál 1914. évben 4069 büntett, vétség és kihágás esete lett feljelentve, ezekből kiderittetett 4067 eset.

A petrozsényi csendőr-szárnyparancsnokságnál 2553 eset lett feljelentve, kiderittetett 2551.

IX. Népmozgalmi adatok 1914. évről.

F. sz.	Anyakönyvi kerület neve	Szü-letés	Há-zasság	Halá-lozás
1	Algyógy	100	22	60
2	Alkenyér	51	4	26
3	Alpestes	115	23	67
4	Alsókajanel	96	17	50
5	Alsólapugy	63	27	44
6	Alsólunkoj	106	20	76
7	Alsónyiresfalva	123	22	85
8	Alsószilvás	56	18	46
9	Alsótelek	46	20	43
10	Alsóvárosviz	101	15	79
11	Alváca	169	24	122

F. sz.	Anyakönyvi kerület neve	Szü-letés	Há-zasság	Halá-lozás
12	Balomir	28	2	17
13	Balsa	115	23	70
14	Batiz	59	15	53
15	Bábolna	71	11	62
16	Bácsi	84	17	51
17	Bencenc	57	11	28
18	Berény	35	5	26
19	Birtin	86	13	70
20	Boica	254	26	193
21	Bokaj	81	25	67
22	Borbátviz	59	18	62
23	Bózes	67	11	46
24	Branyicska	94	17	60
25	Brád	221	35	179
26	Bucsesd	139	33	119
27	Bukova	125	32	82
28	Bunyila	45	8	35
29	Burjánfalva	74	13	73
30	Burzsuk	107	24	95
31	Cebe	70	19	53
32	Cserbel	49	18	36
33	Demsus	71	26	61
34	Déva	251	63	298
35	Dobra	34	10	30
36	Fehérviz	83	10	61
37	Felkenyér	98	5	48
38	Felpestes	59	8	63
39	Felsőcsertés	128	21	95
40	Felsőfarkadin	55	21	47
41	Felsőszálláspatak	126	32	107
42	Furksora	83	12	47
43	Govasdia	55	33	50
44	Guradobra	82	13	69
45	Guraszáda	93	20	70
46	Gyalár	104	24	50
47	Haró	89	13	79
48	Hátszeg	53	22	50
49	Hobica-Urikány	54	10	46

F. sz.	Anyakönyvi kerület neve	Szü-letés	Há-zasság	Halá-lozás
50	Homoród	59	8	38
51	Hosdát	62	14	74
52	Kasztó	61	14	55
53	Kersec	53	11	36
54	Királybányatoplica	92	18	40
55	Kitid	102	42	88
56	Klopotiva	34	13	53
57	Kőrösbánya	16	5	27
58	Kristyór	225	58	170
59	Kudzsir	174	46	95
60	Lapusnyak	108	22	83
61	Livazény	221	45	163
62	Lozsád	45	13	41
63	Lupény	514	92	254
64	Malomviz	41	19	44
65	Marosillye	63	15	37
66	Marossolymos	82	15	73
67	Mezőlivádia	110	21	63
68	Mihalény	162	27	106
69	Nagyalmás	91	17	77
70	Nagydenk	64	18	74
71	Nagypestény	67	22	54
72	Nagyrápolt	69	12	56
73	Oláhbrettye	39	3	38
74	Óraljaboldogfalva	92	16	72
75	Petrilla	511	93	312
76	Petrozsény	530	144	331
77	Piskitelep	170	19	81
78	(Pojána) Ordasmező	101	14	124
79	Puj	134	20	84
80	Rákosd	60	26	49
81	Reketyefalva	128	23	68
82	Ribice	123	25	74
83	Riskulica	174	54	115
84	Romosz	55	9	37
85	Romoszhely	42	5	30
86	Roskány	98	24	61
87	Russ	45	16	38

F. sz.	Anyakönyvi kerület neve	Szü-letés	Há-zasság	Halá-lozás
88	Szántóhalma	58	15	45
89	Szászváros	179	38	145
90	Szentpéterfalva	27	10	24
91	Szirb	113	24	67
92	Sztrigyszentgyörgy	56	20	50
93	Tomesd	108	11	89
94	Tordos	39	4	39
95	Totesd	55	20	51
96	Vajdahunyad	116	34	83
97	Valisora	95	17	64
98	Vajdej	69	9	43
99	Várhely	44	11	62
100	Vecel	94	22	72
101	Vorca	134	22	101
102	Vulkán	426	101	369
103	Zám	91	19	79
	Összesen	10775	2166	7429

Tiszta szaporodás az 1914. évben a halálesetek levonása után 3346. Az 1913. évihez képest a népesedési mozgalom kedvezőbb 1611-el; mert 1913. évben a szaporodás csak 1735 volt.

A halálozási esetek száma is 1914. évben kevesebb volt, mint 1913. évben. 1914. évben a halálesetek száma csak 7419, mig 1913. évben 9156 volt.

A házassági esetek már kedvezőtlenebb statisztikát mutatnak az 1913. évihez képest, amennyiben 1913. évben a házassági esetek száma 3574 volt, mig 1914. évben csak 2166.

A születési esetek száma a legnagyobb volt a petrozsényi anyakönyvi kerületben: 530. Legkisebb volt a kőrösbányai kerületben: 16.

A házassági esetek száma legnagyobb volt a petrozsényi anyakönyvi kerületben: 144. Legkisebb pedig a balomiri anyakönyvi kerületben: 2.

A halálozási esetek száma a vulkáni anyakönyvi kerületben volt a legnagyobb: 369. Legkisebb pedig a kőrösbányai anyakönyvi kerületben: 17.

A halálesetek felülmulták a születési eseteket a következő anyakönyvi kerületekben: A dévaiban 47-el több halálozás történt, mint születés. Itt a halálozási esetek tulsulya abban leli magyarázatát, hogy a vármegye betegekkel mindig tultömött kórházában sok idegen halálozik el.

Felpestesen	a halálesetek	száma	4-el	több,	mint	a születéseké
Hosdáton	,,	,,	12-el	,,	,,	,,
Klopotiván	,,	,,	19-el	,,	,,	,,
Kőrösbányán	,,	,,	11-el	,,	,,	,,
Malomvizen	,,	,,	3-al	,,	,,	,,
Nagydenken	,,	,,	10-el	,,	,,	,,
Ordasmezőn	,,	,,	23-al	,,	,,	,,
Várhelyen	,,	,,	18-al	,,	,,	,,

X. Utlevél és kivándorlás.

A külföldre irányuló népmozgalom tekintetében mélyreható változást idézett elő a m. kir. belügyminiszter urnak a háboru kitörése alkalmával kiadott 5471—914. M. E. számu rendelete, mely a fegyveres erő kötelékébe tartozó egyének részére szóló utlevelek kiadását megtiltotta, továbbá az 5474—914. M. E. számu rendelet, mely a véderőről szóló 1912. XXX. t.-c. 62. §-ának 6. bekezdésében megjelölt férfi személyeknek kivándorlását tilalmazza.

Ezen rendeletek kiadásával a szinte ijesztő mérvben

nőtt kivándorlás teljesen megszünt, s a nem kivándorlás céljából való utlevélkérések száma is elenyésző mérvre csökkent.

A fent hivatkozott számu kormányintézkedések kiadásáig, vagyis 1914. évi julius hó 27-ig beadatott ugyanis hozzám 2341 drb. utlevél iránti kérés, a tilalmi naptól pedig az év végéig csupán 119 darab. Összesen tehát az 1914. év folyamán 2460 kérés érkezett be.

Mielőtt ezen kérések tekintetében a statisztikai adataimat megadnám, meg kell jegyeznem, hogy az utlevél kiadását m. kir. belügyminiszter ur 1914. jul. 27-én és az 5473—914. M. E. rendelet alapján magához vonván, részletes adataim csupán ezen időpontig érkezett beadványokra vonatkozhatnak.

Ezek szerint tehát a 2341 drb. benyujtott kérésből 878 az Észak Amerikai Egyesült Államokba szólott. Tényleg kiadatott 657 utlevél, mellyel mintegy 800 egyén távozott a tengeren tulra; a többi kérések részben megtagadtattak, részben azokat felek időközben visszavonták.

Tekintélyesebb rész, vagyis 1463 egyén a Romániába szóló utlevelek kiadását kivánta, s csak kevesen más európai államokra. Kiadatott ebből 1210 utlevél. Amerikára szóló utlevelekkel együtt összesen 1867 darab.

Szembe állitva ezen adatokat a mult 1913. egész év adataival, kitünik hogy 1914. julius 27-ig 345-tel több utlevél adatott ki a tengeren tulra és 150-nel több Romániára, illetve a többi európai államokra.

Hova fejlődött volna ez a nagyarányu népmozgalom, ha a fent emlitett tilalom életbe nem lép!

S ha majd megszünnek a véres harcok és a békés munka ismét megindulhat, minden eszközzel oda kell hat-

nia ugy az államhatalomnak, mint a társadalomnak, hogy hazánknak ez a csöndes vérvesztése véglegesen megakadályoztassék. Hogy munkaerejét ne vigye ki népünk az országból, hanem itthon maradva pótolja azon hősök ezreit, kik életüket áldozták a hazáért, hogy az élők továbbra is békésen munkálkodhassanak Erősen hiszem, hogy az áldást hozó béke olyannyira föllendit minden ipari és gazdasági tevékenységet, hogy elfogadhatóan senki sem indokolhatja távozását azzal, hogy e hazában munka alkalma nincsen, tehát hogy a kényszerüség adja kezébe a vándorbotot.

XI. Honositás és elbocsátás.

Az 1914. év folyamán a magyar állam kötelékébe 9 önrendelkezési joggal biró egyén vétetett fel, kik a honpolgári esküt le is tették.

Az állam kötelékéből a lefolyt évben egy egyén bocsáttatott el.

XII. Könyöradomány gyüjtések.

Könyöradomány gyüjtésre engedélyt az 1914. év folyamán 12 egyén nyert.

Az engedélyeknek a mult évhez viszonyitott feltünően csekély száma a belügyminiszter urnak a mozgósitás alkalmával kiadott azon rendelkezésének tudható be, melylyel a könyör- és egyéb adomány gyüjtési engedélyek kiadásának a háboruba szólitottak és hozzátartozóik érdekében való beszüntetését rendelte el.

XIII. Fegyvertartási igazolványok.

Az 1914. január 1-én életbe lépett uj fegyvertartási szabályrendelet értelmében ezen engedélyek kiadása az elsőfoku hatóságok hatáskörébe lett utalva.

XIV. Sajtóügy.

A vármegye területén az 1914. év folyamán a következő lapok jelentek meg: „Déva és Vidéke", „Hunyadvármegye", „Szászváros", „Hátszeg és Vidéke", „Petrozsény és Vidéke", „Zsilvölgye", „Marosillye", „Zaránd", „Libertatea", „Foia Interesantea", „Cosinzeana" cimü politikai és társadalmi lapok, továbbá az „Erdélyi Tanügy" cimü tanügyi folyóirat.

Az év folyamán egy uj lap sem indult.

A törvényhatóság egész területére érvénnyel biró utcai elárusitási engedélyt a következő lapok nyertek: a „Friss Ujság", „A Nap", „Az Est", „Polgár", „Budapest", „Kis Ujság", „Ejnye be jó", „Képes Hét", „Az Érdekes Ujság" és a „Pesti Hirlap" cimü politikai, illetve szépirodalmi heti- és napi-lapok.

XV. Nyomdák.

A törvényhatóság területén 14 nyomdaüzem működik és pedig:

F. sz.	A nyomdatulajdonos, illetve a nyomda elnevezése	A nyomdatulajdonos lakhelye
1	Roth Györgyné, Farkas Anna	Brád
2	Mester János	Hátszeg
3	Nagy Bálint (Pannonia)	Marosillye
4	Wachter József	Vajdahunyad
5	Szászvárosi Könyvnyomda R.-t.	Szászváros
6	Motia János (Uj nyomda)	Szászváros
7	Hirsch Adolf	Déva
8	Kroll Gyula	Déva
9	Laufer Vilmos	Déva
10	Heim Ferenc (Haladás)	Déva
11	Muntyán Tivadar	Petrozsény
12	Glück Etti	Petrozsény
13	Steiner Róza	Petrozsény
14	Schön Rezső	Lupény

XVI. Egyletek és társulatok.

A vármegyében működő egyesületek és társulatok száma az 1914. évben 240. Ezek közül a lefolyt évben alakultak, illetve engedélyeztettek.

F. sz.	Az egylet vagy társulat cime	Székhelye
1	Marosillyei iparos egylet	Marosillye
2	Romoszi temetkezési egylet	Romosz
3	Vajdahunyadi vasgyári dalkör	Vajdahunyad
4	„Associatiune pentru literatura roman si cultura popului roman" zalasdi községi ügynöksége	Zalasd
5	Rákosdi gazdák szövetsége	Rákosd
6	M. Vöröskereszt egylet hátszegi fiókja	Hátszeg
7	„ „ „ kudzsiri „	Kudzsir
8	„ „ „ h.-dobrai „	Dobra

XVII. Törvényhatósági levéltár. Rendezés. Selejtezés.

A levéltári anyag elhelyezésére szolgáló alkalmas helyiségek kijelölése tárgyában hozott korábbi vármegyei határozatunkat, mint a mult évi jelentésemben is jeleztem, a belügyminiszter ur nem hagyta jóvá. A törvényhatósági levéltár megvizsgálására a mult évben a belügyminiszter ur kiküldötte Dr. Komáromy András országos levéltárnokot, kivel — miután ez ügyben is megbizatása volt — a levéltári helyiségek ügyében a vármegyei főlevéltáros bevonásával hosszabb tárgyalásokat folytattunk, mig végre abban állapodtunk meg, miszerint tekintettel arra, hogy a belügyminiszter ur ragaszkodott ahhoz, hogy a levéltári helyiségek földszinten legyenek és ne a pincehelyiségekben — arra való tekintettel, hogy a nagy levéltári anyag a földszinten rendelkezésre álló irattári helyiségekben el nem férhet, a pincehelyiségek átalakitására hozott törvényhatósági határozatunk jóváhagyását fogja javasolni a belügyminiszter urnak, ugy azonban, hogy az értékes levéltári anyag a földszinten nyerjen elhelyezést.

Belügyminiszter ur tényleg ily értelemben jóvá is hagyta ez erre vonatkozó közgyülési véghatározatot 5394-914. számu leiratával. A közgyülés ezen leiratot tudomásul vette és utasitott, hogy a háboru lezajlása után a szükséges munkálatok elvégzése tárgyában azonnal intézkedjem. A levéltári legrégibb okmányok már nagyjában csomagokban szedettek össze és a főlevéltáros által gondos és nehéz munkával szakszerüen többféleségük szerint osztályoztatnak. Az igy osztályozott okmány-anyag aztán ujból fog a kiselejtezett anyag mellőzésével registráltatni.

XVIII. Közigazgatási szakkönyvtár.

A napról-napra szaporodó könyvtárunk immár 1279 műből áll. Az 1913. évben jelzett 1245 darabhoz képest a mult esztendőben tehát 34 művel gyarapodott.

A szakkönyvtár mult évi forgalma ez volt:

Törvénykönyvet	180	esetben
Rendeletek Tárát	320	„
Egyéb szakkönyvet	326	„

használtak a központi előadók.

Örvendetes eseményként kell megállapitanom, hogy a központi előadók intensiv módon használják a rendelkezésre álló szakkönyveket.

XIX. Fegyelmi ügyek.

1. Megyei központi és járási tisztviselők ellen.

1913. évről folyamatba maradt 6 fegyelmi ügy. 1914. évben folyamatba tétetett a fegyelmi eljárást megelőző vizsgálat 1 tisztviselő ellen. Befejeztetett 4 ellen. Folyamatban maradt 3 ellen. 3 ellen dorgálás, 1 ellen birság alkalmaztatott.

2. Községi tisztviselők ellen.

1913. évről folyamatban maradt 47 fegyelmi ügy. 1914. évben folyamatba tétetett 55 tisztviselő ellen. Befejeztetett 78 ellen. Folyamatban maradt 24 ellen. Abbanhagyatott 14 ellen, felmentetett 25, 39 ellen fegyelmi büntetés alkalmaztatott.

A kirótt fegyelmi és rendbirságok összege:

1. A megyei tiszti nyugdijalap javára kirovatott:
   a) fegyelmi birság összesen 50 korona.
   b) rendbirság „ 5 „
2. A jegyzői nyugdijalap javára a főszolgabiráktól beérkezett jelentések szerint kirovatott:
   a) fegyelmi birság cimén összesen 1500 K.
   b) rendbirság „ „ 2364 „ 68 f.

XX. Tüzesetek.

A vármegye területén a lefolyt évben 153 tüzeset fordult elő. A 153 tüzeset az alábbi 98 község között oszlott meg. A tüzesetek folytán előállott kár hozzávetőleges számitás szerint 343013 koronát tesz ki, melyből circa $^{2}/_{3}$-rész biztositás utján megtérül.

A tüzeseteknek egyes községek közötti megoszlását ezen táblázat tünteti fel:

Folyó sz.	A község neve	A kár nagysága korona értékben	Folyó sz.	A község neve	A kár nagysága korona értékben
1	Algyógyfelfalu	720	13	Bunyilla	1896
2	Almasel	775	14	Batiz	53600
3	Alsócsertés	1046	15	Balomir	70
4	Alsólapugy	50	16	Berekszó	410
5	Alsóboj	350	17	Bulzesd	220
6	Arany	4020	18	Branyicska	900
7	Alsószilvás	1120	19	Bokajalfalu	600
8	Alsószálláspatak	774	20	Birtin	200
9	Brád	60	21	Burjánfalva	150
10	Bosorod	160	22	Bácsi	500
11	Blezsény	120	23	Csimpa	2400
12	Bucsesd	5000	24	Cserbel	327

Folyó sz.	A község neve	A kár nagysága korona értékben	Folyó sz.	A község neve	A kár nagysága korona értékben
25	Cserisorafloresza	90	62	Mihalény	400
26	Cseb	167	63	Macesd	140
27	Déva	31149	64	Marosillye	638
28	Demsus	60	65	Nagybauczár	600
29	Fegyer	3500	66	Nozság	200
30	Cebe	375	67	Nagykisosztró	5150
31	Füzesd	1786	68	Nagyrápolt	700
32	Felsőlapugy	2100	69	Nagypestény	1580
33	Felsőboj	20	70	Nagyalmás	759
34	Furksora	450	71	Nalácvád	70
35	Felsőbauczár	3000	72	Ohábasibisel	417
36	Fazacsel	1000	73	Ormingye	550
37	Gyalár	2000	74	Őraljaboldogf.	300
38	Gyalumáre	100	75	Petrozsény	26000
39	Guraszáda	193	76	Pojenicavojni	140
40	Hegylivádia	1600	77	Petrilla	1000
41	Herepe	230	78	Prihodesd	40
42	Hátszeg	26334	79	Petrosz	1760
43	Hondol	4600	80	Párospestere	927
44	Kristyor	32000	81	Runksor	140
45	Korojesd	3500	82	Renget	543
46	Kecskedága	100	83	Ribicze	720
47	Kernyesd	400	84	Ribicsora	1960
48	Kőrösbánya	69200	85	Reketyefalva	48
49	Kimpulujnyág	3470	86	Rea	50
50	Kozsa	340	87	Szászváros	300
51	Kitid	2638	88	Ternáva	600
52	Livazény	260	89	Tomnatek	3500
53	Lapusnyak	110	90	Vályabrád	800
54	Lesnyek	100	91	Viszka	130
55	Lunkány	615	92	Valealunga	306
56	Máda	300	93	Vika	406
57	Magyarbrettye	200	94	Vulkán	6000
58	Malomviz	78	95	Valisora	80
59	Mesztákon	500	96	Ulm	634
60	Macsó	220	97	Urik	3002
61	Mihalesd	1550	98	Zsunk	3250

A tűz keletkezésének oka 60 esetben gondatlanság, 58 esetben gyujtogatás, 12 esetben villámcsapás.

A többi esetben a tűz keletkezésének oka megállapitható nem volt.

XXI. Tevékenységi kimutatás 1914. évi január hó 1-től 1914. december hó végéig.

A vármegye központi hivatalában	1914. évben		
	be-érkezett	elintéz-tetett	hátralék-ban maradt
Alispáni beadványi jegyzőkönyvben	21710	21588	132
Központi választmányi „	365	365	—
Kihágási „	906	905	1
Tiszti ügyészi „	103	61	42
Központi árvaszéki „	21800	21726	74
Közig. bizottsági „	4646	4583	63
Összesen :	49530	49228	312

Járások	Beérkezett abban az időszakban, melyről a kimutatás szól		Összesen		A 2 rovatban foglaltakból elintéztetett		Összesen		Hátralék a kimutatás időszakból	
	közig	kih.	közig.	kih.	közig.	kih.	közig.	kih.	közig.	kih.
Algyógy	3561	2449	3561	2449	3555	2449	3555	2449	6	—
Brád	4538	1750	4538	1750	4531	1700	4531	1700	7	50
Déva	5644	1706	5644	1706	5549	1706	5549	1706	95	—
Hátszeg	5868	4374	5868	4374	5868	4374	5868	4374	—	—
Kőrösbánya	2543	1492	2543	1492	2543	1314	2543	1314	—	178
Marosillye	7169	4184	7169	4184	6991	3552	6991	3552	178	632
Petrozsény	6389	1608	6389	1608	6389	1608	6389	1608	—	—
Puj	3635	1473	3635	1473	3653	1473	3635	1473	—	—
Szászváros	6090	1910	6090	1910	6016	1849	6016	1849	74	61
V.-Hunyad	5215	2493	5215	2493	5133	1859	5133	1859	82	634
Városok:										
Déva	8989	—	8989	—	8497	—	8497	—	492	—
Hátszeg	8559	—	8559	—	8559	—	8559	—	—	—
Szászváros	7518	—	7518	—	7180	—	7180	—	338	—
V.-Hunyad	4573	—	4573	—	4573	—	4515	—	58	—
Rendőrkapitányok:										
Déva	2997	839	2997	839	2984	827	2984	827	13	12
Hátszeg	2943	716	2943	716	2939	714	2939	714	4	2
Szászváros	1891	490	1801	490	1891	467	1891	467	—	23
Vajdahunyad	1178	441	1178	441	1178	441	1178	441	—	—

XXII. Hunyadvármegye tiszti-, segéd- és kezelőszemélyzetének névsora.

Székhely: Déva. Terület 1352.517 kat. hold. Népesség: 4 rend. tanácsu városban és 426 községben 340.132.

Főispán: felsőszálláspataki Mara László.

Titkár: Üresedésben. Beosztva Szentiványi Lajos tb. II-od főjegyző.

I. Központi tisztviselők.

H. alispán: nagycsulai Csulay Lajos.
Tb. főjegyző, II. főjegyző: Misinski Vilmos.
Tiszti főügyész: nagytóti Dr. Apáthy Árpád.
Tiszti főorvos: Dr. Meskó Aladár.
II. főjegyző: Eperjessy István.
Tb. II. főjegyző: Szentiványi Lajos, I. oszt. aljegyző.
" " " Dr. Gerbert Ottó " " "
" " " Deésy János, II. oszt aljegyző.
" aljegyző Strausz Andor, szolgabiró.
Közig. gyakornok: Rettegi Béla, ifj. Tóth Ferencz, Dr. Cseh Andor tb. aljegyző.
Főlevéltárnok: Bratán János.
Tb. főügyészek: Dr. Horváth Kamilló, Dr. Schulhof Zsigmond, Dr. Ulain Ferencz.
Tb. tiszti főorvosok: Dr. Mailand Henrik, Dr. Tóth Sándor, Dr. Székely Dezső.

Árvaszék.

Elnök: száldobosi Borbáth Vilmos.
Elnök h: Candrea Valér ülnök.
Ülnök: Székely László, Dr. Csulay Andor, Kardos Árpád.
Jegyző: Baternay Sándor.

II. Kezelő- és segédszemélyzet.

1. A közigazgatásnál.

Irodaigazgató: Kontz Aladár.
Irodatiszt: Kenderessy Gábor és Szabó Károly.
Irodasegédtiszt: Bódi Miklós.
" Nicula János.

Irodasegédtiszt: Maskaric Árpád.
,, Zára Károly.
,, Bragyán György.
,, Rácz Sándor.
,, Vass Dénes.
,, Dragics Ignácz.
Dijnok: Nasztics Mladen.
,, Réhmann Ferencz.
,, Szarvady Gyula.
,, Lup Miklós.
,, Péterfy Mária.

2. Árvaszéknél.

Irodatiszt: Jánossy György.
,, Lehrmann Gyula.
,, Hoffinger Domokos.
Irodasegédtiszt: Farkas Lajos.
Dijnok: Schuszter Endre.
,, Vitán István.
,, Kocsis Antal.
,, Varga Ferencz.

III. Kórházi személyzet.

Igazgató-főorvos: Dr. Motz Miklós.
II-od orvos: Dr. Mende Manó, tb. főorvos.
Segédorvos: Dr. Kozma József.
H. gondnok: Balló Rezső.
Ellenőr: Huszár Albert.
Irnok: Bokor Géza.
Dijnok: Kádár Sarolta.

1. A Kőrösbányai közkórháznál.

Igazgató orvos: Dr. Lendvay Márk.
Gondnok: Bartha Árpád.

IV. Járások és kültisztviselők.

1. Algyógyi járás.

35 község 24,291. lakossal. Székhelye: Algyógy.
Főszolgabiró: nagyklopotivai Pogány Árpád.
Szolgabiró: nagybarcsay Barcsay Adorján.
Járásorvos: Dr. Karácsonyi Miklós.
Járási számvevő: Medgyessy Dezső.
Állatorvos: Koványi Mór.
Ügyészi megbizott: Dezső Sándor, kir. járásbirósági jegyző.
Irodasegédtiszt: Mircse Dénes.
Utmunka felügyelő: Lugossy Árpád.
Dijnok: Szabó Árpád.

2. Brádi járás.

29 község 32711 lakossal. Székhelye: Brád,
Főszolgabiró: Gligor Ámosz.
Szolgabiró: Kirinyi István.
Járásorvos: Dr. Körmendy Gyula.
Tb. járásorvos: Dr. Török Arthur.
Tb. járásorvos: Dr. Böhm Vilmos.
Járási számvevő: Kelecsényi György.
Állatorvos: Kálmán Lajos.
Ügyészi megbizott: Dr Kugel Dezső, ügyvéd.
Irodasegédtiszt: Hesz Imre:
Dijnok: Schrodt Izabella.

3. *Dévai járás.*

56 község 34255 lakossal. Székhelye: Déva.
Főszolgabiró: nagyberivoi Boér Gábor.
Szolgabiró: árkosfalvi Székely Sándor.
Szolgabiró: üresedésben.
Járásorvos: Dr. Mailand Henrik tb. főorvos.
Tb. járásorvos: Dr. Hankó Vilmos.
Járási számvevő: Mallász József.
Állatorvos: Hoffer Nándor.
Ügyészi megbizott: Dr. Gerey Gyula, városi főjegyző.
Irodasegédtiszt: Martinek Nándor.
Dijnok: Zsurzs Győző.
,, Beregszászi Árpád.

4. *Hátszegi járás.*

67 község 43939 lakossal. Székhelye: Hátszeg.
Főszolgabiró: ifj. lozsádi Fekete Károly.
Szolgabiró: Dr. Bartha Dezső.
Szolgabiró: nagypestényi Pap Ernő.
Járásorvos: karatnai Dr. Köntzei Gerő.
Járási számvevő: bajesdi Vitán Gábor.
Állatorvos: Antal Zsigmond.
Ügyészi megbizott: Dr. Deák Lajos, városi t. ügyész.
Irodasegédtiszt: Wolf Béla.
Dijnok: Benkő Matild.
,, Csiki Anna.

5. *Kőrösbányai járás.*

35 község 22502 lakossal. Székhely: Kőrösbánya.
Főszolgabiró: csiktaploczai ifj. Lázár Farkas.

Szolgabiró: Dr. Porsch József.
Járásorvos: Dr. Lendvai Márk.
Járási számvevő: nagyberivoi Boér Mihály.
Állatorvos: Zsigmond Gyula.
Ügyészi megbizott: Dr. Baumgarten János, vármegyei tb. főügyész.
Irodasegédtiszt: Buftya József.
Dijnok: Komsa Aurél.

6. *Marosillyei járás.*

76 község 39877 lakossal. Székhely: Marosillye.
Főszolgabiró: zabolai Finna János.
Szolgabiró: nagybarcsai Barcsay Ákos.
Szolgabiró: kénosi Sándor Béla.
Járásorvos: Dr. Schillinger Károly.
Járási számvevő: Balázs Sándor.
Számgyakornok: üresedésben.
Állatorvos: Révész Adolf.
Ügyészi megbizott: Dr. Rappaport Lipót ügyvédjelölt
Irodasegédtiszt: Ráduly József.
Dijnok: Schillinger József.
Dijnok: Becsek Lajos.

7. *Petrozsényi járás.*

14 község 50235 lakossal. Székhelye: Petrozsény.
Főszolgabiró: Janza Vazul.
Szolgabiró: prileszi Prileszky Pál.
Tb. szolgabiró: Maderspach János, közig. gyakornok.
Járásorvos: Dr. Schullek Jenő, tb. főorvos.
Járási számvevő: Gyila Szevér.
Állatorvos: Erdős László.

Ügyészi megbizott: Dr. Ábrahám József ügyvéd.
Irodasegédtiszt: Szoukup József.
Utmunka felügyelő: Barcsay István.
Dijnok: Opra Béla.
Dijnok: Mohor Géza.

8. Puji járás.

28 község 16228 lakossal. Székhely: Puj.
Főszolgabiró: ponori Török Árpád.
Szolgabiró: ifj. Pietsch Lajos.
Járásorvos: Dr. Jager Ferencz.
Járási számvevő: ifj. Brázovay Elek.
Állatorvos Forgács Vilmos.
Ügyészi megbizott Dr. Szilágyi Károly ügyvéd.
Irodasegédtiszt: Szenkovics Géza.
Dijnok: Gábor Péter.

9. Szászvárosi járás.

34 község 28873 lakossal. Székhely: Szászváros.
Főszolgabiró: szőkefalvi Fodor Gyula.
Szolgabiró: Bercsényi Sándor tb. főszolgabiró.
Közig. gyakornak: dr. Goica Lajos tb. szolgabiró.
Járásorvos: szamosközi Dr. Tóth Sándor tb. főorvos.
Járási számvevő: Kelemen Pál.
Állatorvos: Halmos Gyula.
Ügyészi megbizott: Dr. Szőllősy János ügyvéd.
Irodasegédtiszt: Ginsel Lajos.
Dijnok: Gyárfás Bálint.
Dijnok: Cseh János.

10. Vajdahunyadi járás.

52 község 23108 lakossal. Székhely: Vajdahunyad.

Főszolgabiró: fejérvizi Dr. Bágya Iván.
Szolgabiró: Rimbás Győző.
Közig. gyakornok: ifj. Bágya Zsigmond tb. szolgabiró.
Járásorvos: Dr. Dragits Ágost.
Járási számvevő: Buday Péter.
Állatorvos: Fürst Ede.
Ügyészi megbizott: Dr. Strausz Arpád. városi t. ügyész.
Irodasegédtiszt: Csoflika János.
Dijnok: üresedésben.

V. Rendezett tanácsu városok.

I. Déva: 8501 lakossal. Polgármester: nagysolymosi Kontz Domokos.

II. Hátszeg: 3112 lakossal. Polgármester: Muzsnay Béla.

III. Szászváros: 6940 lakossal. Polgármester: Andrae József.

IV. Vajdahunyad: 4517 lakossal. Polgármester: Imre István.

XXIII. Ügybeosztás 1915. évre.

I.	Állampolgári ügyek. Illetőségi ügyek. Honositás. Elbocsátás. Egyletek, Társulatok alapszabályai. Gyűjtési engedélyek. Lelencek és elhagyottak ügye.	Dr. Cseh Andor tb. aljegyző.
II.	Hadügy (minden a honvédséget, csendőrséget, népfölkelést, közös hadsereget és tengerészetet érintő ügy.	Szentiványi Lajos tb. II-od főjegyző.
III.	Bünügy, sajtó. Esküdtszéki ügyek. Toloncozás. Toloncszámadások.	Dr. Cseh Andor tb. aljegyző.

IV.	Közegészségügy: Járványok kimutatása, közegészségügyi intézkedések, himlőojtás. Gyógyszertárak. Három hónapon túl ápoltak ügye.	Dr. Meskó Aladár főorvos.
	Kórházak költségvetései, számadása, épitése, átalakitása. Járásorvosok, körorvosok, kórházi tisztviselők személyi ügyei. Gyógydijak.	Minden ügyek jogi része
	Bábaügyek. Összes kórházi ügyek. Összes bábaügyek, beleértve azok személyi és fegyelmi ügyeit.	Strausz Andor tb. aljegyző
V.	Állategészségügyek.	Ziegler Gyula tb. főállatorvos
	Megyei és kórházi tisztviselők fegyelmi ügyei.	Misinski Vilmos tb. főjegyző
	Megyéket érdeklő közgyülési ügyek, kérések.	
	Megyei pót- és utadók, megyei közp. és jár. tisztviselők utinaplói.	Strausz Andor tb. aljegyző
	Megyei háztartás. Háztartási alapot és székház alapot érdeklő számlák. Kebli ügyek.	Deésy János tb. II-od főjegyző
VI.	Vármegyei és árvaszéki peres ügyek.	Dr. Apáthy Árpád tiszti főügyész
	Községieket érdeklő közgyülési ügyek, községi háztartás és adók.	Alábbi közgy. beosztás szerint
	Vadászati haszonbérek szerződései.	Dr. Cseh Andor
	Községi tisztviselők személyi és fegyelmi ügyei, továbbá körorvosok fegyelmi ügyei.	Misinski Vilmos tb. főjegyző
	Községi tisztviselők uti naplói.	Strausz Andor

VII.	Községi peres ügyek.	Dr. Apáthy Árpád
	Erdészeti ügyek.	Deésy János
	Ipari munkás és cseléd ügyek. Kereskedelem, házalás, vásár, és vásárvám.	Deésy János
	Italmérés, fegyvertartás.	Dr. Csch Andor
VIII.	Mezőgazdasági és állattenyésztési ügyek.	Gazd. felügyelő
	Megyei és községi utak hálózata, fejlesztése, kimutatásai, műszaki, vállalati szerződések, hajóhidak, kompok, amennyiben azok műszaki intézkedést igényelnek.	Mahler Ignác kir. főmérnök
	Mindezen ügyek jogi része, kereseti kimutatások, hid és utvámok, utbiztosok, utmunkafelügyelők, utkaparók személyi és fegyelmi ügyei.	Jogi rész Strausz Andor tb. aljegyző
IX.	Vizjogi és halászati ügyek	Szentiványi Lajos
X.	Anyakönyvvezetők utinaplói	Deésy János
	Anyakönyvvezetők és helyettesek személyi ügyei. Kihirdetés alóli felmentések.	Deésy János
XI.	Anyakönyvi és levéltári ügyek. Névmagyarosítás.	Bratán János főlevéltárnok
XII.	Vegyes és az I—XI. rovatba be nem osztott ügyek	Strausz Andor
	Összes kihágási ügyek	Kardos Árpád
	Utlevél és kivándorlás	Strausz Andor
	Szertár kezelés	Kontz Aladár

1. Városokat és községeket érdekló közgyülési ügyek, költségvetések, zárszámadások:

1. Déva, Hátszeg, Szászváros, Vajdahunyad r. t. városok: Szentiványi Lajos.
2. Hátszegi, Dévai, Szászvárosi járás: Strausz Andor.
3. Petrozsény, Puj, Vajdahunyad és Marosillyei járás: Deésy János.
4. Algyógy, Brád és Kőrösbányai járás: Dr. Cseh Andor.

2. Helyettesitések:

Csulay Lajos h. alispánt helyettesiti Misinski Vilmos tb. főjegyző.

Misinski Vilmos tb. főjegyzőt helyettesiti Szentiványi Lajos tb. II-od főjegyző.

Szentiványi Lajos tb. II-od főjegyzőt helyettesiti Deésy János tb. II-od főjegyző.

Deésy János tb. II-od főjegyzőt helyettesiti Szentiványi Lajos tb. II-od főjegyző.

Strausz Andor tb. aljegyzőt helyettesiti Dr. Cseh Andor tb. aljegyző.

Dr. Cseh Andor tb. aljegyzőt helyettesiti Strausz Andor tb. aljegyző.

Főlevéltárost helyettesiti a beosztott rangban legidősebb tisztviselő. Irodaigazgatót helyettesiti a beosztott rangban legidősebb tisztviselő.

3. Bizottságok jegyzői:

1. Közgyülés 2. Közig. bizottság	Misinski Vilmos tb. főjegyző.

3. Tiszti nyugdij választmány 4. Állandó biráló „ 5. Fegyelmi „	Misinski Vilmos tb. főjegyző.
6. Állandó „ 7. Szőllészeti és borászati	Deésy János tb. II-od főjegyző.
8. Közp. választmány jegyzője „ „ előadója	Deésy János tb. II-od főjegyző.
9. Egészségügyi bizottság és kórházi választmány	Strausz Andor tb. aljegyző.
10. Lótenyésztési bizottság 11. Igazoló választmány 12. Számonkérőszék	Szentiványi Lajos tb. II-od főjegyző.

13. Gazdasági albizottság: Deésy János tb. II-od főjegyző.

14. Pótadó felszólamlás és adóügyi albizottság 15. Gyámügyi küldöttség, tiszti- és jegyzői nyugdijegylet.	Strausz Andor tb. aljegyző

4. Nyilvántartásokat vezetik :

H. alispán: Tisztviselők törzskönyve, szabadságok, eskütételek, kiküldetések nyilvántartása.

Misinski Vilmos tb. főjegyző: Megyei tisztviselők fegyelmi ügyei, rendbirságok nyilvántartása.

Szentiványi Lajos tb. II-od főjegyző: Engedélyezett vizimüvek nyilvántartása.

Tiszti főorvos: Orvosok, kórházak, gyógyszertárak, bábák nyilvántartása, halottkémek, fertőtlenitők, gyógyszerészsegédek, gyakornokok törzskönyvezése.

Deésy János tb. II-od főjegyző: Hajduk ruhaszükséglete.

Strausz Andor tb. aljegyző: Utlevelek, óvadékot tett kivándorlók, határszéli utiigazolványok nyilvántartása.

Dr. Cseh Andor tb. aljegyző: Honositás, elbocsátás, egyletek és társulatok, lapok, könyöradományok és nyomdák nyilvántartása, bünügy, lapok és társulatok nyilvántartása.

Kontz Aladár irodaigazgató: Irodai anyagszerek és nyomtatványok nyilvántartása, munkásigazolvány, cseléd-könyv, házalási engedélyek, Rigó-féle telek után járó haszonbérek és Maros-révjogok (marosillyei és gyalmári) haszonbéreinek nyilvántartása.

Főlevéltárnok: Szabályrendeletek, vizikönyv nyilvántartása.

5. *Hivatalos órák.*

a) Központban.

Október hó 1-től — április hó 1-ig délelőtt ½ 8 órától ½ 2 óráig. — Aprilis 1-től — október hó 1-ig délelőtt 7 órától délután 1 óráig.

b) A járásokban.

Délelőtt 8 órától 12 óráig, délután 3 órától 5 óráig.

6. *Napos szolgálatot teljesitő tisztviselők és kezelőszemélyzeti tagok.*

a) Előadói tisztviselők.

Hétfő: Misinski Vilmos tb. főjegyző.
Kedd: Dr. Cseh Andor tb. aljegyző.
Szerda: Szentiványi Lajos tb. II-od főjegyző.
Csütörtök: Dr. Cseh Andor tb. aljegyző.
Péntek: Deésy János tb. II. főjegyző.
Szombat: Strausz Andor tb. aljegyző.
Vasárnap: Strausz Andor tb. aljegyző.

b) Levéltár-, iktató- és irattári személyzet.

Hétfő: Bratán János főlevéltárnok.
Kedd: Dragits Ignácz iktató.
Szerda: Szabó Károly irattárnok.
Csütörtök: Lupu Miklós dijnok.
Péntek: Dragits Ignácz iktató.
Szombat: Szabó Károly irattárnok.
Vasárnap: Lupu Miklós dijnok.

c) Kiadóhivatali személyzet.

Hétfő: Bragyán Katicza.
Kedd: Péterfi Mária dijnok.
Szerda: Szarvadi Gyula dijnok.
Csütörtök: Bragyán György irodasegédtiszt.
Péntek: Obradovits Dora irodasegédtiszt.
Szombat: Nasztics Mladen dijnok.
Vasárnap: Maskaric Árpád irodasegédtiszt.

d) Naposok szolgálati ideje:

Vasárnap délelőtt 9—11 óráig. Hétköznapokon délután 3—5 óráig.

XXIV. Közigazgatási bizottsági előadói munkabeosztás 1915.

Ügyosztály	Ügyosztály anyaga	Előadó
I.	Általános közigazgatási ügyek	Misinski Vilmos tb. főjegyző
	Anyakönyvi ügyek	Deésy János tb. II-od főjegyző

Ügy-osztály	Ügyosztály anyaga	Előadó
I.	Községi ügyek: a VI. és XI. alattiak kivételével, a felebbviteli ügyek	Tiszti főügyész
	Egészségügyi ügyek	Dr. Meskó Aladár tb. főorvos és jogi részben Strausz Andort tb. aljegyző.
II.	Állami pénzügyek	Pénzügy-igazgató
	Megyei és községi pótadó ügyek	Strausz Andor tb. aljegyző
III.	Közoktatási ügyek	Tanfelügyelő
IV.	Közgazdasági ügyek	Gazdasági felügyelő
V.	Közuti, közmunka, vasuti, posta és távirda ügyek	Főmérnök
VI.	Vizépitészeti, vizszabályozási és malom ügyek	Szentiványi L. tb. II. főjegyző
IX.	Börtön és igazság ügyek	Kir. ügyész
X.	Kivételes nősülési ügyek	Szentiványi L.
XI.	Fegyelmi ügyek	Misinski Vilmos
XII.	Gyámhatósági ügyek	Árvaszéki elnök
XIII.	Gazdasági albizottsági ügyek	Deésy János tb. II. főjegyző
XIV.	Vegyes ügyek	Strausz Andor

XXV. megyei háztartás.

A megyei háztartási alap, melynek fedezetlen hiányait a belügyi tárca fedezi, az elmult 1914. évben

516.263 K 51 fillér bevétellel
502.425 K 16 fillér kiadással

13.838 korona 35 fillér pénztári maradvánnyal záratott le.

Vagyon állapota:

Cselekvő vagyon	45.022 K	37 fillér
Szenvedő „	11.618 K	24 fillér
Tiszta vagyon	33.404 K	13 fillér

A vármegyei „Háztartási" alap I. a.) rovatánál (tisztviselők fizetése és lakpénze) 1914. év folyamán 7064 K. 39 fillér megtakaritás éretett el, amelyből belügyminiszteri jóváhagyással egyrészt a központban, valamint a szolgabirói járásokban megtorlódott kezelési munkálatok feldolgozására, vagy mozgósitás folytán katonai szolgálatra bevonult központi és járási hajduk helyettesitésére felfogadott ideiglenes kisegitő alkalmazottak napidijaira, továbbá az ugyancsak belügyminiszteri rendelettel engedélyezett segélyek fedezésére 1860 korona 91 fillér használtatott fel.

A vármegyei „háztartási alap" egyes rovatánál belügyminiszter ur által az 1914. évre szerkesztett költségvetés során engedélyezett hitel elégtelensége miatt hiteltullépések állottak elő, melyek elenyésztetése céljából a számvevőség a hitel átruházás engedélyezése iránt előterjesztést tett. A hitelátruházás sürgős lévén, annak eszközlése iránt a törvényhatósági közgyülés utólagos jóváhagyás reményében belügyminiszter urnak 122.000—1902. B. M., valamint

pénzügyminiszter urnak 36000—1902. P. M. számu körrendelettel kiadott utasitás 31. §-a értelmében 5503—1915. szám alatt intézkedtem.

A vármegyei „Háztartási alap" következő rovatánál történtek hiteltullépések.

1.	A II. rovatnál (Altiszti és szolgaszemélyzet fizetése és lakpénze)	150 K	— f.
2.	V. rovatnál (irodai költségek) . . .	2139 „	65 „
3.	VII. b.) rovatnál (Napidijak és utikölségek)	597 „	45 „
4.	IX. rovatnál (különféle kiadások) . .	1058 „	77 „
5.	XI. rovatnál (Hivatalos Lap költségei)	1420 „	— „
	Összesen:	5365 „	87 „

Az 5365 kor. 87 fillér hiteltullépés hitelátruházás utján a I. IV. VI. VII. a.) VIII. és X. rovatokon elért 10.846 kor. 21 fillér megtakaritásból nyert fedezetet.

XXVI. Vármegyei pótadók.

Az 1914. évre a vármegyei pótadók az egyenes állami adók után a következő százalékokban voltak megállapitva:

1. Vármegyei tiszti nyugdij pótadó 3·5%
2. „ székházi „ 1·6%
3. „ rendelkezési „ 1·4%

A katonabeszállásolási pótadó kivetése mellőzendő volt az 1914. évre is, miután a rendelkezésre álló összeg a szükségletet ezen évre is fedezte.

Az egyenes állami adók kivetésének késedelmes befejezése miatt a vármegyei pótadók csak részben voltak

még az 1914 évben előirathatók, ugyanazért végleges kivetési eredmény nem közölhető.

XXVII. A vármegyei alapok forgalma, annuitásos kölcsönök, pénzfölöslegek elhelyezése és számadási zárlat.

A fentiekre vonatkozó kimutatásokat bemutatom:

évi kiadás			Maradvány 1914. év végén				Tulkiadás			
	kötvény		készpénz		kötvény		1913. évi áthozat		1914. év végén	
							készpénz		készpénz	
f	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f
16	—	—	13838	35	—	—	—	—	—	—
57	211931	51	90348	85	440304	20	—	—	—	—
35	3130	18	16564	09	9124	84	—	—	—	—
67	45897	77	20187	43	173861	81	—	—	—	—
73	4534	50	4321	47	—	—	—	—	—	—
96	30579	50	4613	05	11300	—	—	—	—	—
23	150153	97	693	21	161346	57	—	—	—	—
46	—	—	—	—	1489	31	—	—	—	—
20	2740	—	5314	25	40813	11	—	—	—	—
33	8000	—	3609	21	22080	55	—	—	—	—
21	16102	35	8218	24	137636	97	1646	07	—	—
23	35062	37	2246	56	32875	14	—	—	—	—
02	22300	—	6124	43	28849	58	—	—	—	—
93	—	—	—	—	800	45	—	—	—	—
53	85827	08	—	—	—	—	—	—	7518	46
78	18	66	—	—	591	67	—	—	—	—
14	—	—	66	48	1409	39	—	—	—	—
—	4	68	22	50	1004	73	—	—	—	—
59	2000	—	47	94	2342	68	—	—	—	—
—	—	—	—	—	1027	23	—	—	—	—
44	—	—	—	—	1554	14	—	—	—	—
16	—	—	—	—	414	17	—	—	—	—
54	—	—	—	—	259	88	—	—	—	—
29	—	—	71	43	9792	28	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
03	143332	63	41273	19	481809	91	—	—	—	—
97	—	—	2753	33	—	—	—	—	—	—
16	2965	18	639	04	1597	79	—	—	—	—
03	10	—	—	—	1990	10	—	—	—	—
87	59269	78	312	27	80037	22	—	—	—	—
—	5000	—	—	—	18505	42	—	—	—	—
39	5156	—	4756	49	43769	11	—	—	—	—
—	12500	—	—	—	43098	35	—	—	—	—
74	12	—	—	—	182	74	—	—	—	—
—	—	—	—	—	201	—	—	—	—	—
—	—	—	18	—	1509	40	—	—	—	—

XXVIII. Rendezett tanácsu városok.

Déva r. t. város.

Déva r. t. város képviselőtestülete, mely 40 választott és 40 legtöbb adót fizető tagból áll, a hatáskörébe utalt ügyek elintézése céljából az 1914. év folyamán 9 közgyülést tartott.

Ezen közgyülésekben összesen 110 határozat hozatott, melyek közül tárgyuk fontosságánál és közérdekü jellegüknél fogva kiemeltetnek a következők:

1. A törvény által biztositott rendőrségi államsegély terhére 3 rendőri állás szerveztetett.

2. A m. kir. belügyminiszter ur által a város részére kiutalt 5000 kor. rendkivüli államsegélynek felhasználása iránt rendelkezik, s Mara László, Hunyadvármegye főispánjának az államsegély kieszközléséért köszönetet szavaz.

3. Kimondja a közgyülés, hogy a honvédlaktanya átalakitásához és a szükséges uj épület felépitéséhez hozzájárul.

4. A városban létesitendő 2 uj óvoda állandó elhelyezését és dologi szükségleteiről való gondoskodást elvállalja.

5. Tudomásul veszi, hogy a Hajós-utca végleges rendezést nyert és az utcavonal kiegyenesitése végett szükségessé vált terület megvételét elhatározza.

6. A Patak-utca teljes rendezését és kikövezését elhatározza.

7. A jóváhagyott uj városi szervezési szabályrendeletet életbelépteti.

8. Intézkedik a hadbavonult városi tisztviselők és rendőrségi legénység illetményeinek folyósitásáról.

XXVIII. Rendezett tanácsu városok.

Déva r. t. város.

Déva r. t. város képviselőtestülete, mely 40 választott és 40 legtöbb adót fizető tagból áll, a hatáskörébe utalt ügyek elintézése céljából az 1914. év folyamán 9 közgyülést tartott.

Ezen közgyülésekben összesen 110 határozat hozatott, melyek közül tárgyuk fontosságánál és közérdekü jellegüknél fogva kiemeltetnek a következők:

1. A törvény által biztositott rendőrségi államsegély terhére 3 rendőri állás szerveztetett.

2. A m. kir. belügyminiszter ur által a város részére kiutalt 5000 kor. rendkivüli államsegélynek felhasználása iránt rendelkezik, s Mara László, Hunyadvármegye főispánjának az államsegély kieszközléséért köszönetet szavaz.

3. Kimondja a közgyülés, hogy a honvédlaktanya átalakitásához és a szükséges uj épület felépitéséhez hozzájárul.

4. A városban létesitendő 2 uj óvoda állandó elhelyezését és dologi szükségleteiről való gondoskodást elvállalja.

5. Tudomásul veszi, hogy a Hajós-utca végleges rendezést nyert és az utcavonal kiegyenesitése végett szükségessé vált terület megvételét elhatározza.

6. A Patak-utca teljes rendezését és kikövezését elhatározza.

7. A jóváhagyott uj városi szervezési szabályrendeletet életbelépteti.

8. Intézkedik a hadbavonult városi tisztviselők és rendőrségi legénység illetményeinek folyósitásáról.

9. Az 1915. évi költségvetési előirányzat során 61% pótadót állapit meg.

10. A hadikölcsönre 10.000 korona jegyzését mondja ki.

11. A járdák kötelező tisztántartásáról és sepréséről intézkedő szabályrendeletet életbelépteti.

Fegyelmi ügyek. Az 1914. évben fegyelmi ügy folyamatban nem volt.

Déva város területén az 1914. évben a születések száma 251 volt (az 1913. évben a születések száma 229). Halva született az 1914. évben 10 (az 1913. évben halva született 7). A halálesetek száma az 1914. évben 298 volt, ebből 140 a közkórházban halt meg (az 1913. évben meghalt 297, ebből a közkórházban elhaltak száma 123). Ha a kórházi idegen halottakat a halálozási esetekből leszámijuk, a természetes szaporodás az 1914. évben 101 (az 1913. évben a kórházi halottak leszámitásával a természetes szaporodás 99). Házasság az 1914. évben köttetett 63, amig az 1913. évben 87.

A városi hatóság a *szegényeket* rendszerint havi állandó segélyben részesiti, számos esetben azonban a nyomorgóknak rendkivüli, pillanatnyi segélyt nyujt.

Az 1914. évben a szegények segélyezésére a rendes költségvetési fedezetből 3000 koronát használ fel.

A mozgósitás folytán beállott fokozott nyomor sok olyannak segélyezését tette szükségessé, kiknek a megélhetésük az által volt veszélyeztetve, hogy a kereső apa, fiu, testvér a hadba vonult. Ezek segélyezése társadalmi uton a helyben alakult jóléti bizottság keretében és utján történt.

A közegészségügy az 1914. évben az elmult évekhez képest igen kedvezőnek mondható. Mig az 1912. év-

ben 97, az 1913. évben 169 járványos megbetegedés fordult elő, addig az 1914. évben 43.

Az 1914. évben a következő járványos betegségek fordultak elő: vörheny 18, kanyaró 12, hörkhurut 7, hasihagymáz 5, fültőmirigy 1.

Meghalt az 1914. évben: vörhenyben 1, hasihagymázban 2, összesen 3.

Ezzel szemben 1913-ban a következő betegségek fordultak elő: vörheny 41, kanyaró 75, hörkhurut 31, hasi hagymáz 4, roncsoló toroklob 10, egyéb járványos betegség 8.

Meghalt az 1913. évben vörhenyben 9, kanyaróban 1, hörkhurutban 1, hasihagymázban 1, roncsoló toroklobban 1, összesen 13.

A városi tiszti orvos ugy az ujszülöttek oltását, mint az iskolás gyermekek ujraoltását jó sikerrel teljesitette.

A közegészségügyre fontos kihatással biró vizvezeték és alácsatornázás szabályrendelete a miniszteriumból leérkezett, s a miniszter által kijelölt irányelvek szem előtt tartásával a szabályrendelet módosittatott. Formai akadálya e szerint ezen mü létesitésének nincs, sajnos azonban a város kereskedelmét, egyes pénzintézeteit ért válságok, az általános pénzügyi és gazdasági viszonyok, a város közönségét oly nagy mértékben érintették, hogy e miatt annak végrehajtása késedelmet szenved.

A gyermekvédelem az 1914. évben a legintenzivebb módon gondoskodás tárgyát képezte, minden oly esetben, mikor a szülő vagy nem akart, vagy nem volt képes gyermekéről gondoskodni, az oltalom nélkül álló gyermekek az állami gyermekmenhelybe helyeztettek el.

A város az állami gyermekmenhelybe elhelyezettekért az 1914. évben 936 koronát fizetett ki.

Az oktatást a város területén kizárólag állami, illetve felekezeti iskolák látják el, miután az eddig a város által fentartott kereskedő és iparos tanonciskola az 1914. év kezdetével állami kezelésbe vétetett át, melyhez a város évi 3000 koronával járul hozzá.

A munkásgimnáziumot a város évi 150 koronás hozzájárulással támogatja.

Az óvókötelesekről 1 városi és 2 állami óvoda gondoskodott. A városi óvodát kizárólag a város tartja fenn, melynek államositása iránt az eljárás folyamatba tétetett.

A közel jövőben a meglevőkön kivül még két állami óvoda létesül, melyhez a városi hozzájárulást a város képviselőtestülete biztositotta az 1914. évben hozott közgyülési határozatával.

A városban az 1914. évben a következő iskolák voltak: főreáliskola, áll. tanitóképzőintézet, polgári leány és elemi iskola, kereskedelmi és iparos tanonciskola, gazdasági ismétlő iskola és 6 elemi iskola.

1. Ingatlan vagyon	1116890	K
2. Értékpapirok	10800	„
3. Gyümölcsöző tőkék és követelések	199669	„
4. Ingóságok	46890	„
5. Haszonhajtó terek és jogok .	429240	„
Összesen:	1803485	K
Adósság:	787684	K
Tiszta vagyon:	1015801	K
Ezen vagyon évi bruttó jövedelme	64706	„
Városi intézmények jövedelme .	10024	„

Rendkivüli bevételek . . . . . 55320 „

Rendes és rendkivüli bevételek fő-
összege . . . . . 140527 K

Déva város területén az 1914. évben 180 mester és 253 segéd iparos foglalkozott iparral.

Ezzel szemben az 1913. évben 191 önálló iparos és 290 segéd volt.

Az önálló iparosok az 1914 évben következőleg oszlottak meg iparágak szerint:

asztalos 13, kosárfonó 1, pék 3, cipész 28, kőmives 12, géplakatos 8, bádogos 7, csizmadia 7, nyomdász 3, üveges 3, könyvkötő 1, borbély 8, fazekas 3, bognár 3, hangszerkészitő 1, férfi-szabó 12, szobafestő és mázoló 3, mézeskalácsos 2, női szabó 7, szijgyártó 1, cimfestő 1, kövező 3, kötélverő 2, kárpitos 1, kéménysepő 2, kőfaragó 2, kalapos 3, mészáros, hentes 10, órás 3, ács 8, kocsifényező 1, szitás 1, kovács 5, kádár 2, esztergályes 1, lakatos 6, fogtechnikus 1, fésűs 2, szűcs 1.

Tisztviselők létszáma az 1914. évben 22, egyéb alkalmazott 32.

Az 1914. évben, mint mindenütt, ugy városunkban is nagy mértékben éreztette hatását a háboru. Számos programpontja a városnak megoldatlan maradt — a háboru által követelt anyagi erővel való takarékosság következtében egyrészt, másrészt mert számolni kellett azokkal a körülményekkel, hogy a szükséges iparos és anyag sem fog rendelkezésre állani.

Igy elmaradt a Patak-utcának az 1914. évre tervezett rendezése, a városi kertészlak átalakitása, ugyszintén a kaszárnya épitkezés is csak a háboru befejeztével nyerhet ismét aktuálitást.

A nyár elején bekövetkezett mozgósitás és háboru a város tevékenységét nagy mértékben foglalta le a hadviselés érdekében. A nagy tömegekben bevonuló katonák elhelyezése, élelmezése, a szükséges fogatok kiállitása, népfelkelési bemutató szemlék, a haderő által igényelt iparosok és munkások kiállitása, a hadba vonultak családjainak segélyezése és sok egyéb a hadviselés érdekében emelt kivánalom a város közvetitését és munkálkodását sokszorosan vette igénybe, s jól eső érzéssel állapitható meg, hogy a városi tisztviselői kar és egyéb személyzete igyekezett és igyekszik ez ügyekben nemcsak a hivatalos kötelesség keretein belül, hanem ezen messze tul menő lelkesedéssel és hazafias kötelességérzettel eljárni, mely kötelességérzet és lelkesedés a hivatalnoki karon tul, a város egész polgárságát is áthatja s a hatóságot is mindenkor készségesen támogatta. Ez a lelkesedés hatotta át a város közönségét, mikor a hadikölcsönjegyzésben fél millió koronát meghaladó összeggel vett részt s tette lehetővé, hogy hadi célu kórházaink kellő számu kiképzett ápolónővel rendelkezzenek, s a város azon polgárai, kik hadi államsegélyben nem részesithetők, a jóléti bizottság utján a város közönsége által gyüjtött összegből támogattatnak.

Sajnosan kell megállapitanom azonban azt, hogy a háborus viszonyok a város forgalmát nagy mértékben megbénitotta, s erősen érezteti hatását az ipar és kereskedelem terén, a mi kétségtelenül nemcsak ezen kereső osztályok jövedelmét csökkentették nagy mértékben, hanem közvetve éreztették hatásukat a városi bevételek jelentékeny apadásában is.

Hátszeg r. t. város.

Hátszeg r. tan. város képviselőtestületének 1914.

évben volt 24 választott, 24 legtöbb adót fizető és 13 tisztviselő tagja s igy összesen 61 szavazattal biró tagja.

Képviselőtestületi közgyülést 1914. év folyamán tartott összesen 6-ot, 2 rendes és 4 rendkivülit.

A közgyülésen letárgyalt ügyek száma: 98.

A képviselőtestület fontosabb határozatai: Első közgyülésen március 4-én a város kulturális fejlődésének hatalmas mérföldköve, a felső kereskedelmi iskola kérdése került ujból napirendre.

A felső kereskedelmi iskolák főigazgatója leiratban kérdi a várost, hogy miképen óhajtana a város gondoskodni a létesitendő felső kereskedelmi iskola tanárainak nyugdijjogosultságáról? Belép-e város az iskolai alkalmazottakkal az országos gyámintézetbe, vagy a város fog a tanárok nyugdijáról, a hozzátartozóik ellátásáról oly mértékben gondoskodni, mint a minőt a törvény biztosit nekik. A sok rideg elutasitás után az első leirat, a mely biztató reménnyel kecsegtet, s a mely a komoly tárgyalások megkezdését mutatta.

Minthogy az országos gyámintézetbe való belépésnek oly nehézségei voltak, melyeket az ügy sürgős és az idő rövid volta miatt elháritani nem lehetett, a képviselőtestület egyhangulag kimondotta, hogy az 1912. évi XLV. t. cikben foglalt állami nyugdij törvénnyel teljesen egyező nyugdij-szabályrendeletét ugy módositja, hogy a felső kereskedelmi iskolai alkalmazottak s azok hozzátartozói a város többi tisztviselőivel egyenlően tagjai legyenek a városi nyugdijalapnak. Az egyhangulag hozott határozat törvényhatósági jóváhagyás véget felterjesztetett.

3—914. sz. alatt a képviselőtestület az anyakönyvi kivonati dijakat a h. anyakönyvvezetőnek engedi át.

4—914. sz. alatt az iparos tanoncz iskola tanitóivá Pintea Aurél, Magyari Albert és Demeter Lázárt válassza meg a képviselőtestület, egyben felhasználja az alkalmat, hogy Szimziám Miklós ipariskolai tanitónak ez iskolánál 35 éven át nagy ügyszeretettel végzett munkásságáért jegyzőkönyvi köszönetet szavazzon.

5—914. szám alatt Simon Adolf által betöltött fogyasztási adókezelői állást adótiszti és Kindler Miklós által betöltött városgazdai állást számtiszti álássá szervezi át (törvényhatóságilag jóváhagyatott).

7. szám alatt az üzleti zárórákra vonatkozó és 17. §-ból álló szabályrendeletet fogadott el a képviselet közgyülése.

9. szám alatt képviselőtestület a Főtérről éles kanyarulattal torkoló „Sikátor"-utczába a kocsiközlekedést eltiltja. (A törvényhatóság a határozatot feloldotta).

12. sz. alatt a kocsmákról, sörházakról és pálinkamérésekről alkotott szabályrendeletet fogadta el a képviselőtestület.

13. sz. alatt a képviselő választási kerületek uj beosztása következtében a képviselőtestület a várost egy szavazókörré alakitja.

Az uj törvény szerint Hátszeg, Szászváros és Vajdahunyad r. tan. városok alkotnak egy kerületet. Van tehát Hunyadvármegyében egy olyan képviselő választói kerület, melynek választói tisztán városi polgárokból állanak.

16. sz. alatt a képviselőtestület ujból a felsőkereskedelmi iskola tanárai nyugdij ügyével foglalkozik. Előbbeni határozatát u. i. a közoktatásügyi miniszter ur nem tartotta elégségesnek, mert a ker. iskolai tanárok nyugdiját az 1894. évi XXIV. t. cz. szabályozván, ott a szolgá-

lati idő 30 évben van megállapitva. Ezért a közgyülés kimondotta, hogy a felső kereskedelmi iskolának alkalmazottait nyugdijazás esetén, mindaddig mig a hivatkozott t. cz. érvényben áll, ezen t. cz. rendelkezéseit tartja irányadónak.

17. sz. alatt a vágóhid szabályrendeletet fogadja el.

18. sz. alatt a bérkocsi szabályrendeletet módositja a közgyülés.

18—24-ig különböző alapok 1913. évi zárszámadásait fogadja el a képviselet. (Törvényhatóságilag is jóváhagyatott.)

28. sz. alatt Muzsnay Béla, Szakáts Emil, Dr. Bontesku Viktor és Fekete Károly a központi választmány tagjaivá választattak. Az esküt a közgyülés szine előtt nyomban letették

30. sz. alatt a közgyülés megbizza a tanácsot, hogy a városunkba érkező lugosi gör. kath. püspököt közjogi méltóságának megfelelő disszel fogadja.

(A főpásztort, volt hátszegi lelkészt a közönség inpozáns módon fogadta.)

33. sz. alatt 25 vaságy teljes felszerelését mondja ki idegen turisták és diákok fogadására. Egyben utasitja a tanácsot, hogy ily kiránduló csapatokat mindig a legszivesebben fogadja, elhelyezésükről, esetleg szükség esetén élelmezésükről is gondoskodjék. A szükséges kiadások kiutalásával a tanácsot bizza meg.

36. sz. alatt Rein Tivadar hivatalszolga fizetését emeli fel a képviselet.

42. sz. alatt a képviselőtestület Bersan Pompejusz cs. és kir. százados, városunk szülöttjét Bersan Ambrus polgármester helyettes fiát üdvözli azon alkalomból, hogy ő Felsége az ellenség előtt tanusitott vitéz magatartásáért kitüntette.

(Ezen üdvözletet jegyzőkönyvi kivonat alakjában a polgármester adta át a kitüntettnek).

43. sz. alatt a hátszegi hadbavonult katonakötelesek közül többen vitézi harcokban megsebesültek. A képviselet névszerint üdvözli őket.

50. sz. alatt a képviselőtestület a hadbavonult tisztviselőinek fizetését az 1914. évi 6233. M. E. számu rendelet alapján állapitja meg.

54. sz. alatt a száj és körömfájás miatt beszüntetett állatvásárok pótlására a kereskedelemügyi miniszter urtól egy orsz. pót állat és kirakó vásár engedélyezését kérte. (A száj és körömfájás miatt közel 5 hónapig zárva voltak vásáraink s ez 15000 koronánál nagyobb kárt okozott a városnak. Ezt óhajtotta némileg pótolni. A kereskedelemügyi miniszter ur engedélyezte a vásárt december 16. 17. és 19-re. A vásárt megtartották, de az eredmény messze hátra maradt a reméltől.)

56. sz. alatt a polgármester bejelenti, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter ur, a kereskedelmi miniszter urral egyetértőleg a hátszegi községi felső kereskedelmi iskola létesitését 1914. szept. 1-től engedélyezte s hogy az alsó osztályt 30 tanulóval szept. 5-én meg is nyitottuk. A közgyülés általános lelkes örömmel veszi tudomásul a polgármester bejelentését s az iskola dologi kiadásaira 1914. évre 600 koronát utal ki, a polgármesternek pedig az iskola létesitése körüli fáradhatatlan munkásságáért köszönetét fejezi ki. (Az iskola engedélyezésére vonatkozó okirat igy szól: Felső kereskedelmi iskolák főigazgatósága. Szám 3955—914. Tekintetes városi Tanács! A nagyméltóságu vallás- és közoktatásügyi miniszter ur f. évi julius 16-án 95416. VII. a. sz. alatt kelt rendelete alapján értesitem a

tek. Tanácsot, hogy őexcellenciája a kereskedelmi m. kir. miniszter urral egyetértően megengedte, mikép Hátszeg város felső kereskedelmi iskolát létesithessen.

E célból folyamodó város felsőkereskedelmi iskolájának alsó osztályát az 1914—15. tanév kezdetével szabályszerüen megnyithatja oly feltétellel, hogy az iskola megfelelő fentartásáról, elvállalt iskolafentartói kötelezettségéből kifolyóan saját erejéből tartozik gondoskodni.

Ehhez képest köteles az iskolát megfelelően szervezni, fejleszteni, a szükséges felszereléssel ellátni és az iskola céljaira készült és szükségleteinek ugy pedagógiai, mint higiéniai tekintetben teljesen megfelelő épületet emelni: az igazgatói, valamint a szükséges rendes tanári állásokat már most szervezni, s azokra minden tekintetben megfelelően képesitett tanárokat alkalmazni. Tartozik továbbá az iskola tanulmányi és adminisztrativ igazgatására, működésére és felügyeletére nézve az 1915. évi augusztus hó 20-án 44.001 szám alatt kelt rendelettel kiadott szervezeti szabályokat s általában a felső kereskedelmi iskolára vonatkozó összes érvényben levő rendeleteket követni. Köteles végül az 1914. évi április hó 29-én 16—1778. kgy. véghatározatát, mely szerint a létesitendő felső kereskedelmi iskola tanárainak nyugdijügye az 1894. évi XXVII. t. c. alapján fog elbiráltatni, pontosan betartatni.

Amennyiben a szabályszerü feltételek teljesitése igazolva lesz, hajlandó őexcellenciája a rendszeresitett álláson állandóan alkalmazott tanárok részére törzsfizetésük 50 %-áig terjedő fizetéskiegészitő államsegélyt engedélyezni.

Az idézett min. rendelettel reám ruházott felügyeleti jognál fogva megkérem a tekintetes Tanácsot, hogy a létesitendő iskola szervezéséről, elhelyezéséről, az alkalma-

zandó igazgatóról és tanerőkről tájékoztatni és egyben az iskola vezetőségét utasitani méltóztassék, hogy az 1895. évi 44001 sz. a. kelt min. rendelettel kiadott szervezeti szabályokban és az érvényben levő rendeletekben meghatározott jelentéseit és felterjesztéseit mindenkor megfelelően és kellő időben hivatalomhoz juttassa. Tisztelettel: Budapest, 1914. julius 25. Dr Schack Béla főigazgató távollétében: Kirschner Béla s. k. kir. főigazgató.

57. sz. alatt a képviselőtestület köszönetet szavaz mindazoknak, kik a ker. iskola létesitésére közremüködtek.

58. sz. alatt a képviselőtestület módositja a város szervezeti szabályrendeletét, mellyel kimondja, hogy a város tiszti ügyésze a községi felső kereskedelmi iskola tanára is, s igy a jogi tárgyakat külön dijazás nélkül köteles ott előadni.

59. sz. alatt a képviselőtestület elfogadja a 40 §-ból álló felső kereskedelmi iskola szervezeti szabályrendeletét.

60. sz. alatt a képviselőtestület megválassza a felső kereskedelmi iskola igazgató tanácsába Muzsnay Bélát, Puy Lászlót, Jovián Viktort és Fekete Károlyt. (Az igazgató tanács tagjai még hivatalból a városi tiszti ügyész és t. orvos, azonkivül a hátszegi kereskedők társulata választott Kendoff Gerő személyében egy tagot.)

61. sz. alatt a képviselőtestület Szimzián Miklós községi elemi iskolai igazgató tanitónak 300 és Pop Eugenia tanitónőnek 200 koronával emeli fizetését.

65. sz. alatt a képviselőtestület 10000 korona hadi kölcsönt jegyez s annak lebonyolitását a Hunyadmegye Első Takarékpénztárra Hátszegen ruházza. (A városban jegyzett hadikölcsön megközeliti a fél milió koronát. A

városi tisztviselők fizetésükre megközelitőleg 4000 korona hadikölcsönt jegyeztek.)

70. sz. alatt a képviselőtestület tárgyalja a polgármester javaslatát, mely szerint tekintettel arra, hogy a rendőr legénység $^3/_4$ része hadba vonult, a rendőrségi és közbiztonsági szolgálatra a csendőrség kéressék fel. (Ez csak részben sikerült.)

75. sz. alatt tárgyaltatik a város 1915. évi költségvetése, mely 183.033 K. 52 fillér szükséglettel és 138.116 K. 45 fillér fedezettel 96·6% pótadóval elfogadtatott. (Törvényhatóságilag is már jóváhagyatott.)

80. sz. alatt az 1913. évi háztartási zárszámadás és 81—90. sz.-ig külömböző alapok ugyanazon évi zárszámadását fogadja el a képv. testület.

91. sz. alatt megállapitja a képviselőtestület virilis tagjainak 1915. évi névjegyzékét.

92. sz. alatt az árva pénzeket helyezi el névszerinti szavazással.

A központi választmány tagjai 1914. évben 3 ülést tartottak Szászváros on.

Az összeirás, illetve kiigazitás szabályszerüen megtörtént.

Hátszeg r. tan. város képviselő választóinak száma 1914. évben 400.

A m. kir. anyakönyvi kerület anyakönyveiben 1914. évben bejegyeztetett születés 54, az előző évinél 28-al kevesebb, vallás szerint: g. kath. 13 fiu, 7 leány = 20. G. kel. 4 fiu, 7 leány = 11. Ref. 5 fiu, 4 leány = 9. Izr. 2 fiu, 5 leány = 7. R. kath. 3 fiu, 2 leány = 5. Unit. 1 fiu = 1. Összesen 53. Házasságkötés volt 22, az előző évhez képest 3-al több. Halotti anyakönyvi bejegyzés ösz-

szesen 50, a mult évhez képest 23-al kevesebb. Felekezet szerint: g. kel. 6 férfi, 9 nő = 15. G. kath, 4 férfi, 5 nő = 9. R. kath. 2 férfi, 6 nő 8. Izr. 3 férfi, 3 nő = 6. Ref. 3 férfi, 7 nő = 10. Ág. 1 férfi, 1 nő = 2. Összesen 50. 1914. évben a város közegészségügyi állapota általában kedvező volt.

Január havában a fertőző megbetegedések közül a kanyaró lépett fel, mely február, március, április és május hónapokban észleltetett, a legtöbb eset március és április hónapban fordult elő és májusban már csak egy megbetegedést észleltek. A betegség lefolyása igen enyhe jellegü volt, halálozás egy esetben sem fordult elő.

Február havában a járás területéről, egy fertőzött községből roncsoló toroklob hurcoltatott be a városba, de a legszigorubb óvintézkedések alkalmazásával sikerült e gyermekgyilkos betegséget localisálni olyannyira, hogy egy második esetben fel nem lépett.

Junius, julius, augusztus és szeptember hónapok mentesek voltak a ragályos bántalmaktól. Október havában roncsoló toroklob lépett fel egy esetben. November hóban hasi hagymáz egy esetben. December hónap végén ujból roncsoló toroklob esete és egy hasi hagymáz eset jelentetett be.

Fertőtlenitések minden egyes fertőző megbetegedés esetében okleveles fertőtlenitő tiszt által a leggondosabban eszközöltettek.

Egyéb megbetegedések közül a légző szervek hurutjai és izomizületi csuz fordultak a leggyakrabban elő.

Hivatalos orvosi bizonyitvány huszonnégy esetben adatott ki, részben a dévai közkórházban, részben a budapesti és kolozsvári orvosi klinikára leendő felvétel végett.

A védhimlőoltás május hóban eszközöltetett. Az ol-

tásra kötelezett oltandók száma volt 170 és pedig 79 fi és 91 leánygyermek. Beoltattak ezek kezül 70 fi és 89 leánygyermek és pedig az első oltásnál 23 fi és 31 leánygyermek, az ujraoltásnál 47 fi és 58 leánygyermek. Oltatlanul maradt 9 fi és 2 leánygyermek, a kik közül más hatósági területre került és az ottani hatóság értesitve lett 5 fi és 2 leánygyermek, összesen 7 s igy oltatlanul maradt 4 fiu, a kik a jövő évre halasztattak.

Az első oltásnál a védhimlő ellen beoltott gyermekeknél a fogamzás 100 %-os volt.

Részben közegészségi, részben közegészségrendőri vizsgálatok teljesittettek a lefolyt évben a következő esetekben.

Élelmi és élvezeti szerek, valamint az egészségre veszélyesekké válhatott egyébb tárgyak hetenkint egy izben, a nyári és őszi hónapokban hetenkint több izben ellenőriztettek. Elkobozás elég gyakran történt az első vizsgálatok alkalmával, különösen a tejtermékek és gyümölcsöknél, de később elkobozásra ok nem forgott fenn.

A közhelyiségek részben hetenkint, részben havonkint és részben évnegyedenkint vizsgáltattak. Hatósági figyelmeztetésre ok ritkán fordult elő, a midőn pénzbirság alkalmaztatott és a hiányok pótlása a legszigorubban elrendeltetett.

Az iskolák félévenkint a város polgármestere közbenjöttével vizsgáltattak, trachomát nem észleltek.

Az összes közegészségügyi vizsgálatainkról negyedévenkint a vármegye alispánjának jelentés tétetett.

A koleraveszélyre való tekintettel a köztisztaságra különös gond fordittatott. A fertőtlenités czéljából szükségeltető mész állandóan készenlétben tartatik, ugy hogy mindig frissen készittethessék el a netalán szükséges mésztej.

A rendőrség gondoskodott arról, hogy szükség esetén a város által fizetett napidijak mellett egy esetleges kolerajárvány idején a kolerás betegek ápolhatók legyenek.

A felfogatott ápolónők névjegyzéke a rendőrségnél van nyilvántartva.

A közkutakról kiadott rendeletek a legszigorubban betartattak. Közhelyekről és közterekről a trágyadombok kihordattak, a magántulajdonosok udvarán, a mennyiben ki nem hordathattak, lehetőleg szük helyre korlátoztatott és árokkal vétetett körül.

A mészárszékek olajfestéssel vonattak be és a hygiéniai követelményeknek teljesen megfelelnek.

A közvágóhidnál a bélhulladékok csakis fertőtlenitve bocsájtatnak a véghelyre. A járványkórház és hullaház kijavittatott. Az üzletekben engedélyezett pálinka eladásnál általában szokásos volt, hogy a poharak, melyből a pálinkát isszák egy közös tál vizben lesznek bemártva és tartva, a legszigorubban eltiltatott és ugy a rendőrség, valamint a pénzügyőrség figyelme felhivatott annak ellenőrzésére, hogy ezen — a közegészségre annyira ártalmas szokások végre valahára elmaradjanak.

Valamennyi szatócsnál és kereskedőnél elrendelve lett az üzlethelyiségek tisztán tartása, hogy minden héten hétfőn, tehát hetivásári napon boltzárás alkalmával este a leggondosabb takaritás eszközöltessék és a bolthelyiségek pallója luggal felsuroltassék.

Lakások vizsgálata, minden ujonnan épitett ház esetében és ragályos megbetegedések alkalmával eszközöltetett, hatósági figyelmeztetésre ok nem forgott fenn.

A prostituáltak vizsgálata hetenkint kétszer és pedig minden héten kedd és szombati napján eszközöltetett.

Pellagra megbetegedés az év folyamán nem észleltetett. A gyógyszertárak vizsgálatát a vármegye tiszti főorvosa végezte a városi tiszti orvos közbenjöttével. Hatósági figyelmeztetésre ok nem forgott fenn.

A lefolyt év junius havában Hunyadmegye kormánymánybiztos főispánja az összes vármegyei tiszti orvosokhoz felhivást intézet, utasitva őket, hogy körzetük területén az országos vörös-kereszt egyletnek fiókjait alakitsák meg. A módozatokra nézve julius hónapban Dévan a tiszti orvosok értekezletet is tartottak. Mészáros Lajosné, Bárdi Edéné hátszegi urhölgyek és Puy Zsigmond és Dr. Déri J. Jenő urnak szives támogatásával igen rövid idő alatt kétszáz tagnál többet gyüjtöttünk s igy az országos vöröskereszt egyesület hátszegi városi választmányának megalakulhatása biztositva lett és meg is alakittatott.

Az elemi népoktatást három fiu és két leány elemi iskola végezte és pedig a községi fiuiskola két, a r. kath. fiuiskola egy és a református fiuiskola egy tanerővel, a községi leányiskola egy, a r. kath. leányiskola két tanerővel.

A felsőbb népoktatást a községi polgári fiu és leányiskola végezte 11 tanerővel.

Sajnos, azon törekvés, hogy az elemi népoktatást intenzivebbé tegye egy osztott leányiskola létesitésével, a mult évben sem sikerült.

Ennek legfőbb akadálya volt mindig az, hogy a felekezetek görcsösen ragaszkodnak az igényeknek teljesen meg nem felelő egy tanerejü iskolájukhoz s ezzel mindeddig megakadályozták egy egységes iskola létesitését, sokkal több kárt téve ez által a köznek, mint a mennyit felekezetüknek használtak.

Természetes volna egy erős állami fiu és leányiskola felállitása, de erre való minden törekvés hajótörést szenvedett.

Az elemi iskolákba beiratkozott 1914. szeptemberében 150 fiu, 166 leány, összesen 316. A polgári fiu és leányiskolába beiratkozott 113 fiu, 64 leány, összesen 177.

A nevelésügy nagyot haladott 1914. évben a felső kereskedelmi iskola felállitásával. Ez iskola alsó osztályába dacára a háboru okozta nehéz viszonyoknak 28 rendes és 2 magántanuló iratkozott be. Az iskola élére igazgatónak Balás Mártont, a nagybecskereki áll. felső kereskedelmi iskola rendes tanárát hivta meg.

A vidéki tanulók elhelyezésére két internátus áll rendelkezésre. A fiuinternátus katonai egyszerüséggel berendezve, kellő felügyelettel. Dija havi 40 korona.

A folyó tanévben 16 tanuló volt benne elhelyezve, kik közül egy ingyenes, két féldijas és a többi teljes dijfizető volt. A fenti csekély dijért a tanulók kapnak lakást, fütést, világitást, reggelit, ebédet és vacsorát.

A leányinternátus a Szt. Ferencrendi nővérek zárdájában van elhelyezve. Ez, minden külön indoklás nélkül biztositja a szülőket, gyermekeik feltétlen jó elhelyezéséről. Internátusi dij havi 50 kor. Minden 10 növendék után az internátus egy szegény leányt dijtalanul lát el.

1914. sorozási évben összeirt állitáskötelesek száma mindhárom korosztályban 65, meghalt 1, már előzőleg besoroztatott 3, távol maradt 4, tényleg előállott 57, ezek közül besoroztatott a közös hadsereghez 13, a honvédséghez 1, a honvéd póttartalékba 1, a 4 távol maradott állandóan nyomoztatik. A katonai ügyosztály vezetője és katonaügyi előadó a rendőrkapitány.

Adóügyek.

A) *Állami adók.*

A város lakossága terhére 1914. évre előiratott 1913. évi hátralék 42463 kor. 89 fill. Földadó 3154 kor. 49 fill. Házbéradó 6510 kor. 23 fill. Házosztályadó 3824 kor. 50 fill. I. oszt. ker. adó 1679 kor. 40 fill. II. oszt. ker. adó 1784 kor. III. oszt. ker. adó 18383 kor. 46 fill. IV. oszt. ker. adó 2344 kor. 48 fill.

Nyilvános számadásra kötelezettek városi és egyenes adója 20808 kor. 23 fill. Tőkekamat és jár. adó 697 kor. 80 fill. Általános jövedelmi pótadó 15408 kor. 39 fill. Hadmentességi dij 814 kor. Fegyveradó 102 kor. 5%-os orsz. betegápolási pótadó 3073 kor. 66 fill. Összesen 121048 kor. 53 fill.

Az évközben történt törlések levonása és szaporodások hozzáadása után helyesbbitett tartozás 119500 kor. 10 fill. Ebből 1914. évben befolyt 42002 kor. 47 fill. 1915. évre mint hátralék átjött 77497 kor. 63 fill.

B) *Utadó.*

A város lakossága terhére a megelőző évi hátralékkal együtt előiratott 10598 kor. 48 fill. Ebből 1914. évben befolyt 3551 kor. 76 fill. 1915. évre átjött hátralék 7046 kor. 72 fill.

C) *Törvényhatósági pótadó.*

Megelőző évi hátralék a törlések levonása után és 1914. évi előirás 3612 kor. 99 fill. 1914. évben befolyt 1657 kor. 32 fill. 1915. évre hátralék 1955 kor. 67 fill.

D) Hátszeg város mint erkölcsi testület terhére 1914. évre előiratott:

Egyenes adó: Megelőző évi hátralék, — földadó 150 kor. 59 fill. Házosztályadó 4 kor. II. oszt. ker. adó 6 kor. 5%-os orsz. betegápolási pótadó 8 kor. 03 fill. Összesen 168 kor. 62 fill. Ebből 1914. évben lerov. 168 kor. 62 fill 1914. év végével hátralék —.

Utadó: Megelőző évi hátralék, — 1914. évi előirás 16 kor. 26 fill. 1914. évi lerovás 16 kor. 26 fill. 1914. év végével hátralék —.

Törvényhatósági pótadó: Megelőző évi hátralék, — 1914. évi előirás 4 kor. 82 fill. 1914. évi lerovás 4 kor. 82 fill. 1914. év végével hátralék —.

A) *Városi közpénztár.*

Hátszeg város 1914. évi háztartásának állapota a következő volt:

Bevétel: Előirányozott 154,203 kor. 91 fill. Tényleg befolyt 111,366 kor. 93 fill.

Kiadás: Előirányozott 154,114 kor. Tényleg befolyt 109,450 kor. 84 fill. Az év végén pénztármaradvány 1916 kor. 09 fill.

A feltünő bevételi külömbözet az előirányzat és tényleges bevételnél a háborus idők nehézségén kivül főleg a majdnem öt hónapig tartó száj és körömfájás következtében betiltott vásárok elmaradt jövedelméből ered. Oly elmaradt jövedelmek, melyek alig pótolhatók.

1914. évben a községi pótadó 85·5% volt.

B) *A város vagyoni állapota.*

Az összes ingatlanok értéke 208,330 kor. Jogok és javadalmak 844,406 kor. Cselekvő tőke 70,600 kor. Ingók 19,088 kor. Összesen 1.142,424 kor. Városi tiszti

nyugdijalap 55,294 kor. Külömböző alapok 4,081 kor. 68 fill. Tőke (értékpapirokban) 70,600 kor. Összesen 1.272,399 kor. 68 fill. Nem jövedelmező ingatlanok (iskolák, járványkórház, jégverem, megfigyelő ház stb.) 376,000 kor. Összesen 1.648,399 kor. 68 fill. Ezzel szemben tartozás a Pesti Magyar Keresk. Banknál 149,254 kor. 41 fill. Magyar Asphalt R.-társaságnál 117,059 kor. 63 fill. Összesen 266,314 kor. 04 fill.

Ezenkivül a város terhén áll 308,000 koronás adósság ugyancsak a Pesti Magyar Keresk. Banknál, e kölcsönt a polgári fiu- és leányiskola épitésére vette fel. E tartozást azonban a kultuszminiszter ur törleszti ötven éven át fizetendő évi 16,500 kor. államsegéllyel, mely az állampénztárból direkt a kölcsönző pénzintézetnek utaltatott ki s igy számadásainkat nem érinti.

Vagyon 1.648,399 kor. 68 fill. Teher 266,314 kor. 66 fill. Tiszta vagyon 1.382.085 kor. 02 fill.

A város vagyonához számitandók még az utcák és közterek, melyek leltárba nincsenek.

1914. évben az épités teljes mértékben pangott. Alig adatott ki épitési engedély. A megkezdett épitések a beállott nehéz gazdasági viszonyok következtében félbe maradtak s bevégzésük jobb időket vár. A szépités és rendezés munkája azonban ez évben sem szünetelt teljesen.

A mult év nevezetesebb eseményei mind a hadi állapottal függenek össze.

A mozgósitás a legnagyobb rendben történt meg. A hadkötelesek kivétel nélkül lelkesen vonultak be s a nagy idők ledöntötték a különböző nemzetiségek és vallások között még mindig fennállott külömbséget, s mindenki

mint egy testvér a hazát és királyt éltetve teljesitette köte lességét.

A hadi állapot teremtette meg a vereskereszt egyle Hátszeg városi választmányát is. A városi főorvos buzgalma hamarosan annyi tagot toborzott, hogy az önálló város választmány megalakulhatott. E választmány 30 ágyas kórházat tart fenn, melyben számos sebesült hősünk talált má teljes gyógyulást.

A hadi állapottal létrejött mindenféle országos jótékonyságban a város közönsége erejét meghaladó áldozatkészséggel vett részt. A meleg ruhák s egyéb a szeretetnek és lelkesedésnek jelét viselő csomagok százai küldettek a harctérre.

A bevonult katonái közül sokan sebesültek meg, sőt többen hősi halált, igy Dr. Bontescu Fabius ügyvéd, Ábrahám Jakab kereskedő, Hirsch Jakab városi rendőr.

1914. év az iparosokra is a megpróbáltatás éve volt. A kisipar általában pangott. A nyers anyag árának abnormis felszökése, a munkaerők hiánya és drágasága majdnem válságba sodorta. 1914. évben iparengedély kiadatott 19 esetben. Segédi munkakönyv kiadatott 14 drb. Tanoncszerződés köttetett 18 esetben.

Az iparos és kereskedő tanoncz iskola életében nevezetesebb momentum nem történt. A város ez évben is áldozott ez iskolájára is, amennyiben a rendes költségeken kivül egy rajzterem berendezésére 20 rajzasztal és egyéb kellékekre meglehetős összeget költött. A tanszemélyzetben változás nem történt. Államsegély ez évben is 950 koronában volt megállapitva.

Az 1914 évi időjárás csatlakozott az előbbi éveké-

hez, kedvezőtlen volt a gazdálkodókra nézve. A buza a legtöbb helyen alig adta vissza az elvetett magot. A tavaszbuzával való kisérlet pedig mindenkinél balul ütött ki s legfönnebb szalmát, de magot semmit sem adott. A rozs hasonlóan gyenge termést eredményezett. A zab itt-ott sikerült csak. A tengeri termés egyes határdülőkben elég jó volt, de viszont voltak olyan dülőink is, melyeken egyáltalán semmi termés nem volt.

A mezei kézimunkás és cselédviszonyok elég kedvezőek voltak.

A napibérek az elővő évekéhez viszonyitva nagy %-al estek. A napibérek időszakok szerint 1 kor-tól 2 K 20-ig emelkedtek. A mi tekintettel arra, hogy városunban a mezei munka hajnalpirkadáskor kezdődik és az est sötétülésével végződik — alacsonynak mondható.

Mezőgazdaságban iga hiány sem volt. Az állattenyésztés is megfelelő eredménnyel járt.

Állatvásárai a betiltott időt kivéve nagy forgalmuak. Heti vásárainkat az ország legtávolabb vidékéről, sőt külföldről is látogatják.

Marhalevél kiadatott: 20 filléres 1780 drb., 12 filléres 764 drb., 4 filléres 2101 drb. Külföldre kiállittatott összesen 742 járlat. Marhaátirás 1914. évben 38450 volt.

Egyesületeinek száma 26.

Még megemlitendő a városi tanácsnak egy ujitása a szegény ügyben.

Eddig szokás szerint a városi szegények télviz idején pénzsegélyben részesültek. Ez azonban tekintettel épen a segélyezendők kis intelligenciájára s erkölcsi felfogásuk csekélységére, a legtöbb esetben nemcsak hogy nem szol-

gálta a kitüzött célt, de alkalmat adott az iszákos családfőknek az ivásra, melynek szomoru következménye a család éhezése s legtöbbször annak brutális elverése volt. 1914. telén a tanács intézkedése következtében a városgazda a szegényeknek fütésre fát s az élelemre naponkint kenyeret és hozzá valamelyes husételt osztott ki személyenkint.

3. Szászváros r. t. város.

1914-ben Szászváros szab. kir. rendezett tanácsu város képviselőtestületének volt 31 legtöbb adót fizető, 31 választott és hivatalánál fogva tiz tisztviselő tagja s igy összesen 72 szavazattal biró rendes tagja.

Képviselőtestületi közgyülést 1914. év folyamán tartott összesen 16-ot, melyek közül:

a) rendes közgyülés 10,

b) rendkivüli közgyülés 4,

c) alakuló közgyülés 1,

d) általános tisztujitó közgyülés 1 volt.

E közgyülésen letárgyalt ügyek száma: 171.

1914 évben tanácsi iktatóra érkezett 7518 Ebből elintézést nyert 7180. Elintézetlenül 1915-re átjött 338.

Tanácsülés tartatott 65, melyeken elintéztetett 1452 ügydarab.

Bár a város vagyoni viszonyai kedvezőtleneknek nem mondhatók, a legsürgősebb közérdekü beruházások sem voltak foganatosithatók, mivel azoknak kölcsönök utján leendő financirozása a jelenlegi pénzpiaci viszonyok közepette lehetetlen, a város közönsége pedig az önmegadóztatás módját ellenzi.

A város életében fontosabb eseményként megemlitendő, hogy a villamosmüvet előbbi tulajdonos fizetésképtelenségének kényszerhatása alatt megváltotta és házi kezelésbe vette át.

A képviselőtestület a villamossági központ rekonstruálását és uj hálózat létesitését határozta el, azt részben foganatositásba is vette; a háboru kitörése következtében beállott pénz- és munkások hiánya miatt ezen munkát teljes befejezésre juttatni lehetetlen volt.

További fontos közgyülési határozatokhoz soroczandók:

1) a várost és a szomszédos községeket elárasztó sebeshelyi és berényi vadpatak medrének szabályozás tárgyában hozott határozat,

2) a háboruban vitézségi éremmel kitüntetett 64-ik gyalogezredbeli katonai személyek javára 2000 koronás alapitvány tétetett a város közönsége részéről.

Az alaptőke kamatai minden évben Őfelsége születése napján az ezred vitézségi éremmel kitüntetett segélyre szoruló rokkant két katonája közt kiosztandók:

3) a katonai kincstár által épiteni szándékolt barakkok céljára a város által városi terület ingyen engedtetett át,

4) a sebesült és beteg katonák részére szükségkórházat rendezett be városunk 100 ágygyal,

5) a villamos mütelepen lévő mümalmot szükséglaktanyává alakitotta át, mely 1000—1200 katonát képes befogadni.

Végül megemlitendő még, hogy a városi tisztviselők s szolgák hadikölcsönt jegyeztek 3000 kor. összegben.

4. Vajdahunyad r. t. város.

Vajdahunyad r. t. város képviselőtestülete, mely 24 választott és 24 legtöbb adót fizető és 9 hivatalos tagból állott, 1914. év folyamán összesen 12 közgyülést tartott, mely közgyülésekben összesen 131 határozatot hozott.

Ezen határozatok közül tárgyuk fontosságánál és közérdekü jellegüknél fogva kiemeltetnek a következők:

a január hó 5-iki rendkivüli közgyülésen elrendeltetett a tanács által előterjesztett és elfogadott kövezetvám terveknek a m. kir. kereskedelmi miniszter úrhoz felterjesztése engedélyezés végett;

a március hó 24-iki rendkivüli közgyülésen életbeléptettetett a város által alkotott és jóváhagyott a „borbély és fodrász üzletek egészségügyi rendtartásáról" alkotott szabályrendelet, továbbá a belügyminiszter úr részéről megerősitett járdaszabályrendelet:

29. számu határozattal elrendeltetett a tanács által előterjesztett és elfogadott a fogadó-vendéglő-kávéház és kávémérés, továbbá a „korcsma-sörház és pálinka mérés" iparokról alkotott városi szabályrendeleteknek jóváhagyásra leendő felterjesztése;

30. számu határozattal pedig a városi uj husvágatási szabályrendelete terjesztetett fel felsőbb jóváhagyásra.

az április hó 22-iki rendes közgyülésen 35. számu határozattal elrendeltetett a tanács által előterjesztett és elfogadott, a városnak a Cserna és Zalasd patakok kavicsának és homokjának kitermelési és elértékesitési szabályrendeletének felsőbb jóváhagyásra leendő felterjesztése;

bemutattattak a törvényhatóság által jóváhagyott vá-

rosi alapok 1913. évi zárszámadásai és az 1914. évi költségvetései és pedig a költségvetések:

a háztartási alap: bevétel 104234 kor. 94 fillér, kiadás 153917 kor. 5 fillér, hiány 49682 kor. 11 fillér, mely 91 % pótadóval fedeztetett:

a villamosmü-alap: bevétel 43904 kor. 03 fillér, kiadás 43904 kor. 3 fillér:

a nyugdij-alap: bevétel 9332 kor. 98 fillér, kiadás 9332 kor. 98 fillér:

a közmunka-alap: bevétel 4002 kor. 91 fillér, kiadás 4002 kor. 91 fillér:

a szegény alap: bevétel 784 kor., kiadás 784 kor., összeggel:

a junius hó 4-iki rendkivüli közgyülésen életbeléptetett a felsőbb jóváhagyással ellátott az „ingatlan vagyon átruházás után fizetendő városi pótilleték szabályrendelet";

életbeléptettetett a felsőbb jóváhagyással ellátott uj városi nyugdijintézeti szabályrendelet;

86. számu határozattal kimondatott a városi vásárvám házi kezelése;

a november hó 21-iki rendkivüli közgyülésen 116. számu határozattal 20000 korona hadikölcsön jegyeztetett;

a november hó 28-iki rendes közgyülésen elfogadtattak és jóváhagyás végett felterjesztettek a városi alapok 1915. évi költségvetései és pedig:

a háztartási alap: bevétel 89103 kor. 39 fillér, kiadás 159095 kor. 94 fillér, hiány 69992 kor. 55 fillér, mely 124 % pótadóval fedeztetik;

4. *Vajdahunyad r. t. város.*

Vajdahunyad r. t. város képviselőtestülete, mely 24 választott és 24 legtöbb adót fizető és 9 hivatalos tagból állott, 1914. év folyamán összesen 12 közgyülést tartott, mely közgyülésekben összesen 131 határozatot hozott.

Ezen határozatok közül tárgyuk fontosságánál és közérdekü jellegüknél fogva kiemeltetnek a következők:

a január hó 5-iki rendkivüli közgyülésen elrendeltetett a tanács által előterjesztett és elfogadott kövezetvám terveknek a m. kir. kereskedelmi miniszter úrhoz felterjesztése engedélyezés végett:

a március hó 24-iki rendkivüli közgyülésen életbeléptettetett a város által alkotott és jóváhagyott a „borbély és fodrász üzletek egészségügyi rendtartásáról" alkotott szabályrendelet, továbbá a belügyminiszter úr részéről megerősitett járdaszabályrendelet:

29. számu határozattal elrendeltetett a tanács által előterjesztett és elfogadott a fogadó-vendéglő-kávéház és kávémérés, továbbá a „korcsma-sörház és pálinka mérés" iparokról alkotott városi szabályrendeleteknek jóváhagyásra leendő felterjesztése;

30. számu határozattal pedig a városi uj husvágatási szabályrendelete terjesztetett fel felsőbb jóváhagyásra.

az április hó 22-iki rendes közgyülésen 35. számu határozattal elrendeltetett a tanács által előterjesztett és elfogadott, a városnak a Cserna és Zalasd patakok kavicsának és homokjának kitermelési és elértékesitési szabályrendeletének felsőbb jóváhagyásra leendő felterjesztése;

bemutattattak a törvényhatóság által jóváhagyott vá-

rosi alapok 1913. évi zárszámadásai és az 1914. évi költségvetései és pedig a költségvetések:

a háztartási alap: bevétel 104234 kor. 94 fillér, kiadás 153917 kor. 5 fillér, hiány 49682 kor. 11 fillér, mely 91 % pótadóval fedeztetett:

a villamosmü-alap: bevétel 43904 kor. 03 fillér, kiadás 43904 kor. 3 fillér:

a nyugdij-alap: bevétel 9332 kor. 98 fillér, kiadás 9332 kor. 98 fillér:

a közmunka-alap: bevétel 4002 kor. 91 fillér, kiadás 4002 kor. 91 fillér:

a szegény alap: bevétel 784 kor., kiadás 784 kor., összeggel:

a junius hó 4-iki rendkivüli közgyülésen életbeléptetett a felsőbb jóváhagyással ellátott az „ingatlan vagyon átruházás után fizetendő városi pótilleték szabályrendelet";

életbeléptettetett a felsőbb jóváhagyással ellátott uj városi nyugdijintézeti szabályrendelet;

86. számu határozattal kimondatott a városi vásárvám házi kezelése;

a november hó 21-iki rendkivüli közgyülésen 116. számu határozattal 20000 korona hadikölcsön jegyeztetett;

a november hó 28-iki rendes közgyülésen elfogadtattak és jóváhagyás végett felterjesztettek a városi alapok 1915. évi költségvetései és pedig:

a háztartási alap: bevétel 89103 kor. 39 fillér, kiadás 159095 kor. 94 fillér, hiány 69992 kor. 55 fillér, mely 124 % pótadóval fedeztetik;

villamosmü-alap: bevétel 45909 kor. 78 fillér, kiadás 45909 kor. 78 fillér;

nyugdij-alap: bevétel 10036 kor. 87 fillér, kiadás 10036 kor. 87 fillér;

szegény-alap: bevétel 928 kor., kiadás 928 korona;

közmunka-alap: bevétel 4002 kor. 52 fillér, kiadás 4002 kor. 52 fillér összeggel.

A városi tanács az 1914. évben 7 tagból állott és a képviselőtestületi közgyülések elé terjesztett, valamint a hatáskörébe tartozó gazdasági, kulturális, ipari, szegény, iskolai, közegészségügyi, állategészségi és más természetü ügyeket rendszerint a hetenkénti rendes és a szükséghez képest megtartott rendkivüli ülésein intézte el. Az 1914. év folyamán összesen 51 ülést tartott, melyekben összesen 298 ügyet tárgyalt.

A városi tisztviselők száma volt 12, szolgaszemélyzet száma 12, cselédség száma 5.

A tiszti orvosi teendőket dr. Kővári Ernő halála után dr. Büchler Mór nyugalmazott vasgyári főorvos, mint helyettes látta el.

A mozgósitás folytán hadbavonultak: Dénes Lajos rendőrkapitány, Reisenhoffer Lajos műszaki tanácsnok, Kerekes Ferenc végrehajtó, egy rendőr, a kézbesitő és egy hivatalszolga.

A hadbavonult Dénes Lajos rendőrkapitányt Szállasy Károly rendőrfogalmazó helyettesitette.

Reisenhoffer Lajos műszaki tanácsnokot Koncza Kálmán tanácsnok.

Kerekes Ferenc végrehajtót ideiglenesen felfogadott Endrész István.

Az anyakönyvi ügyeket a tanácsnok, mint anyakönyvvezető és a városi ellenőr, mint anyakönyvvezető helyettes látták el:

Házasság köttetett 34, született 116, haláleset volt 83.

A város közegészségügyi viszonyai az 1914. évben eléggé kedvezőek voltak.

A város a városi szegényeket rendszerint havi állandó segélyben részesitette, számos esetben azonban a nyomorgóknak rendkivüli, pillanatnyi segélyt juttatott.

A gyermekvédelem az 1914. évben is gondoskodás tárgyát képezte és mint elhagyottak az 1914. évben is 12 gyermek volt elhelyezve az aradi, kolozsvári és budapesti gyermekmenhelyekben.

A tanügyet illetőleg a városban levő államilag segélyezett községi polgári leányiskolában, a városi állami elemi iskolában, a csángótelepi állami elemi iskolában, a róm. kath. felekezeti iskolában, a gör. kel. felekezeti iskolában, az Emke óvodában, valamint a csángótelepi állami óvodában a tankötelesek oktatása akadálytalanul folyt.

1914. év szeptemberében beiratkozott: az áll. segélyzett közs. polgári leányiskolába 65, az állami elemi iskolába 303, a róm. kath. felekezeti iskolába 83, a gör. kel. felekezeti iskolába 40, a csángótelepi állami elemi iskolába 93, az Emke óvodába 31, a csángótelepi óvodába 40, az iparos tanonciskolába 80, a helybeli róm. kath. zárda gymnasiumi osztályokra előkészitő tanfolyamára 31.

A rendőri ügyeket Dénes Lajos rendőrkapitány és Szállasy Károly rendőrfogalmazó látták el.

A személyes vagyonbiztonság kielégitő volt, emberélet ellen irányult bűncselekmény nem fordult elő.

A városban működő egyletek kormányzati vagy egyéb tekintetben kifogás alá nem estek.

A néperkölcsi állapotban az előző évekhez képest rosszabbodás nem tapasztaltatott.

A kivándorlás csökkent. Kiadatott összesen 7 külföldi utlevél és pedig 4 Romániába és 3 Európára szóló.

A város pénzügyi helyzetét illetőleg az 1914. évben sajnálatos hanyatlás észlelhető, minek több okai voltak: a már évek óta ismétlődő válságos gazdasági és kereskedelmi viszonyok és elsősorban a pénz megdrágulása, a mi a város lakosságát különösen sujtotta, mert tulnyomó részben kézmüvesség vagy egyenlő összegü napibér, illetve fizetés által biztositja megélhetését s jövedelme nem gyarapodott, hanem ellenkezőleg a nap-nap mellett emelkedett drágaság és eladósodott volta oly előre nem látott ujabb terhek viselésére kötelezte, a mi nem állott arányban keresetével, anyagi erejével.

A városnak kereskedelme nincs, idegen forgalma emlitésre sem méltó, vásárjai már évek óta nincsenek kellőleg látogatva, minek folytán azon adozóknak, kik ez uton biztosithatnák megélhetésüket, adózó és fizetési képességük folyton csökken.

A városi háztartás pénzügyi helyzetére lényeges befolyással volt a 3382—914. P. M. rendelet is, mely a végrehajtást korlátozta, továbbá a hadbavonulás.

A város pénztárának 1914. évi állapota a következő volt:

Folyósz.	Az alap megnevezése	Az 1913 év végével maradv.		1914. évi bevétel		Összesen		1914. évi kiadás		1914. év végén maradv.	
		K	f.	K	f.	K	f.	K	f.	K	f.
1	Háztartási alap	112804	19	15169	90	264496	09	185826	70	78669	39
2	Nyugdijalap .	37404	15	37581	06	74995	21	37632	63	37362	58
3	Szegényalap .	5222	08	936	97	6159	05	872	—	5287	05
4	Városház épi tési alap . .	24189	50	1294	77	25484	27	6191	30	19292	97
5	Faiskolai alap	1735	96	103	04	1839	—	—	—	1839	—
6	Városi munkásokat seg.-alap	1302	92	143	68	1446	60	—	—	1446	60
7	Elhagyatott gyermekek seg.-alapja	792	07	47	—	839	07	—	—	839	07
8	Hadbavonultak segélye . .	—	—	—	—	—	—	17699	89	—	—
9	Átmeneti letét	127	80	4755	64	4883	44	3318	89	1521	79
10	Városi letét .	51252	56	8444	50	59697	06	3348	96	56046	02
11	Marhalegeltetés	—	—	2119	—	2119	—	—	—	—	—
12	Fogyaszt. adó	—	—	18039	38	18039	38	11031	48	7007	90
13	Ipardij . . .	20	—	66	—	86	—	20		66	—
14	Sertés legeltetés	—	—	327	80	327	80	—	—	—	—
15	Ferenciek asphaltja	199	37	—	—	199	37	—	—	199	37
16	Illetőségi dij .	—	—	300	—	300	—	—	—	—	—
17	Sátorhelypénz	—	—	65	—	65	—	—	—	—	—
18	Asphaltjárda .	—	—	2942	37	2942	37	—	—	—	—
19	Katonai hátramaradottak .	—	—	6846	15	6846	15	1211	48	5634	67

A vagyonállapot: Ingatlan vagyon értéke 537720 kor., városi jogok értéke 45512 kor., házi butorok és szerek 13631 kor. 74 fill., cselekvő tőke 176093 kor. 68 fillér, városi alapok 55491 kor. 27 fill.; összesen 828448 kor. 69 fill., ebből leütve a tartozást: 658013 kor. 78 fill., marad tiszta vagyon 170434 kor. 91 fillér.

Villamosmű vagyona: gépházi épület értéke 32000 kor., géprészek és anyagok 100152 kor. 84 fillér, utcai hálózat 104772 kor. 43 fillér, összesen 236925 kor. 27 fillér.

A városi árvaszék ügyeit a hetenkénti rendes és a a szükséghez képest megtartott rendkivüli ülésein intézte el. Az ügyek előadója Koncza Kálmán tanácsnok volt. Tartatott összesen 20 ülés, melyeken 94 ügy tárgyaltatott le. Az összes árvaügyek száma 224 volt. A gyámoltak száma 407 volt, a gondnokoltak száma 4. A gyámoltak és gondnokoltak vagyona a letéttel együtt 55995 kor. 42 fill. volt, mely összeg összesitett pénzkezeléssel a gyámpénztár által kezeltetett és gyümölcsöztetés végett a helybeli 4 takarékpénztárnál volt elhelyezve, a pénztárak által fizetett városi pótadó arányában.

A város határában az 1914 év folyamán a termések átlaga inkább gyenge volt. — A város gyümölcstermése kielégitő volt és örvendetesen tapasztaltatott, hogy a kártékony rovarok irtására a tulajdonosok részéről kellő gond fordittatott.

A mezőrendőri ügyek az 1894. XII. t.-c. értelmében kezeltettek. Örvendetes állapot, hogy a mezőrendőri kihágások csökkentek. A napszám azonban az elmult évben is drága, minimális 2 kor. 50 fillér volt.

Az állategészségügyi szolgálatot 1914. évi február hó 5-én bekövetkezett haláláig Ungár Vilmos városi állatorvos látta el, halála után miniszteri engedély alapján Fürst Ede m. kir. járási és városi állatorvos.

Az állategészségügyi állapot az 1914. évben eléggé káros volt, amennyiben a ragadós száj- és körömfájás meglehetős mérvben uralgott.

Az 1914. évben közfogyasztásra levágatott 732 drb szarvasmarha, 488 darab borju, 1212 drb juh, 3857 drb bárány, 313 drb kecske, 864 drb gödölye, 868 drb sertés, 7 darab malac.

A városnak külön szarvasmarha- és külön sertés-legelője van. Legelőre járt szarvasmarha 201 drb, sertés 190 drb. Az állatállomány az 1914. évben volt: 540 drb szarvasmarha, 188 drb ló, 579 drb sertés, 93 drb juh, 3 darab szamár, 2 darab kecske.

A városnak ipara és kereskedelme nagyon kicsiny. Az iparosok és kereskedők száma 297 volt.

A városban az 1914. évben 17 egylet és intézet volt és megjelenik a „Vajdahunyad" politikai és társadalmi hetilap.

Az állitáskötelesek száma az I., II., III. korosztályból 70 volt, besoroztatott 17, a teljesen ismeretlenek száma 7 volt. Katonailag kiképzett A) alosztályu népfölkelő 155 volt, katonailag ki nem képzett B) alosztályu népfölkelő 179. A fősorozástól távol maradt, valamint a teljesen ismeretlenek puhatolása állandóan folyamatban van.

A városban a tűzoltó ügyet az 1914. évben a Vajdahunyadi Önkéntes Tűzoltóegylet Ferenczy József főparancsnoksága alatt és a helybeli m. kir. vasgyárnak kitünően és teljes szakképzettséggel szervezett tűzoltó-egylete Török István m. kir. vasgyári mérnök főparancsnoksága alatt látta el. Tűzeset 4 volt.

XXIX. Községi ügyek.

Az 1914. évben felülvizsgált és letárgyalt községi költségvetések és zárszámadások.

Hunyadvármegye rendezett tanácsu városai, valamint az összes községek 1914. év folyamán törvényhatósági bizottságilag jóváhagyott költségvetéssel birtak.

A községek évi zárszámadásainak a törvényhatóság által történt letárgyalására vonatkozólag az alábbiakat jelentem.

1. Az algyógyi járásban az összes községek 1913. évi zárszámadásai letárgyaltattak.

2. A brádi járásban a brádi, kristyori és mihelényi körjegyzőségekhez tartozó községek 1912. évi és a járáshoz tartozó többi községek 1913. évi zárszámadásai letárgyaltattak.

3. A dévai járásban Bezsán, Felsőcsertés, Hondol, Magura, Nagyág, Nozság és Toplica községek 1912. évi zárszámadásai letárgyaltattak.

4. A hátszegi járásban a járáshoz tartozó összes községek 1913. évi zárszámadásai letárgyaltattak.

5. A vajdahunyadi járásban a batizi és rákosdi körjegyzőségekhez tartozó községek 1912. évi zárszámadásai letárgyaltattak.

6. A kőrösbányai járásban a járáshoz tartozó összes községek 1913. évi zárszámadásai letárgyaltattak.

7. A marosillyei járásban az alsólapugyi, branyicskai, dobrai körjegyzőségekhez tartozó községek 1912. évi és a burzsuki, guraszádai, roskányi, szirbi és vorczai körjegyzőségekhez tartozó községek 1913. évi zárszámadásai letárgyaltattak.

8. A petrozsényi járásban a hob.-urikányi, petrillai és vulkáni körjegyzőségekhez csoportositott községek 1912. évi és a lupényi körjegyzőséghez tartozó községek 1913. évi zárszámadásai letárgyaltattak.

9. A puji járásban a puji körjegyzőséghez csoportositott községek 1912. évi és a felsőszálláspataki körjegyzőséghez tartozó községek 1913. évi zárszámadásai letárgyaltattak.

10. A szászvárosi járásban Romosz község 1911. és 1912. évi, Romoszhely község, a kasztói és tordosi kör-

jegyzőségekhez csoportositott községek 1912. évi, Alkenyér, Balomir, Felkenyér község, az alsóvárosvizi, bencenci, berényi és lozsádi körjegyzőségekhez tartozó községek 1913. évi zárszámadásai letárgyaltattak.

A rendezett tanácsu városok zárszámadásai közül a törvényhatóság letárgyalta: Déva és Szászváros 1912. évi és Vajdahunyad r. t. város 1913. évi zárszámadását.

A rendezett tanácsu városok 1914. évi költségvetéseiben mutatkozó hiányok fedezetére a következő pótadó százalékok állapittattak meg: Déva városban 60%; Hátszeg városban: I. csoport után 57·5%; III. csoport után 28%; Vajdahunyad városban: I. csoport után 47%; III. csoport 44%; Szászváros városban: —.

A törvh. területén fekvő községek költségvetésében a hiány fedezésére megállapitott községi pótadó a köv. volt:

Folyószám	Község neve	A fedezetlen hiány fedezetére kirótt pótadó (%) mérve		
		I.	II.	III.
		csoport		után
	Algyógyi járás.			
1	Algyógyalfalu	60		34
2	Algyógyfelfalu	55·5		15
3	Arany	39		
4	Bábolna	31		
5	Bakonya	136		
6	Balsa	86		
7	Bokajalfalu	47		
8	Bokajfelfalu	40		
9	Boj	47		
10	Bózes	49		
11	Bulbuk	95		

Folyószám	Község neve	A fedezetlen hiány fedezetére kirótt pótadó (%) mérve		
		I.	II.	III.
		csoport után		
12	Cseb	67	21	
13	Csigmó	46		
14	Erdőfalva	145		
15	Feredőgyógy	89		
16	Folt	34		
17	Glod	164	29	
18	Gyertyános	73		
19	Homorod	72		
20	Kisalmás	142		
21	Kisrápolt	50		
22	Középalmás	134		
23	Kurpeny	164		
24	Máda	100		
25	Nagyrápolt	22	39	
26	Nagyalmás	90	36	
27	Nádasdia	168	19	
28	Nyirmező	121		
29	Pojána	94		
30	Porkura	238		
31	Renget	58		
32	Tekerő	49		
33	Valeamare	80		
34	Valeajepi	118		
35	Voja	123		
	Brádi járás.			
1	Alsólunkoj	85		
2	Blezsény	105		
3	Boicza	49		
4	Brád	57		
5	Bucsesd	88		
6	Bukuresd	132		
7	Czereczel	55		

Folyószám	Község neve	A fedezetlen hiány fedezetére kirótt pótadó (%) mérve		
		I.	II.	III.
		csoport		után
8	Dupapiatra	110		
9	Felsőkajanel	114		
10	Felsőlunkoj	46		
11	Herczegány	90		
12	Krecsunesd	88		
13	Kristyor	50		
14	Kurety	194		
15	Mihelény	130		
16	Ormingye	86		
17	Pestyere	161		
18	Podele	170		
19	Pottingány	140		
20	Rovina	110		
21	Ruda	30		
22	Seszur	197		
23	Szelistye	75		
24	Szkrofa	156		
25	Sztanizsa	75		
26	Tresztia	150		
27	Váka	185		
28	Vályabrád	148		
29	Zdrápcz	115		
	Dévai járás.			
1	Alpestes	51	1·5	10
2	Alsókajanel	100		
3	Árki	77		
4	Bácsi	47		
5	Bánpatak	51·2		
6	Barbura	173		
7	Berekszó	70		
8	Bezsán	109		
9	Boholt	112		

Folyószám	Község neve	A fedezetlen hiány fedezetére kirótt pótadó (%) mérve		
		I.	II.	III.
		csoport után		
10	Bojabirz	100		
11	Brettyelin	229		
12	Burjánfalva	124		
13	Csernakeresztur	53		10
14	Dédács	30·5		12
15	Felsőcsertés	49		
16	Fornádia	89		
17	Füzesd	125		
18	Grujelács	198	18	
19	Gyalumare	295	49	
20	Haró	—		
21	Herepe	135		
22	Hondol	55·5		
23	Kaun	230		
24	Kecskedága	130		
25	Kéménd	54·5		
26	Kerges	171		
27	Kersecz	138		
28	Kisbarcsa	75		
29	Kozolya	205		
30	Lesnyek	67		
31	Magura	86		
32	Marosnémeti	41		
33	Marossolymos	74		
34	Merisor	155		
35	Nagyág	97		
36	Nagybarcsa	44	1	5
37	Nagytóti	64		
38	Nozság	62·5		
39	Nyavalyásfalva	106		
40	Ópiski	41		
41	Petrény	49		
42	Piskitelep	20·6		10
43	Popesd	100		

Folyószám	Község neve	A fedezetlen hiány fedezetére kirótt pótadó (%) mérve		
		I.	II.	III.
		csoport után		
44	Sárfalva	63		2
45	Szántóhalma	63		3
46	Szárazalmás	171		
47	Szelistyora	243	34	
48	Stojenásza	290	33	
49	Szentandrás	63		2
50	Szuliget	113		4
51	Tompa	30		
52	Toplicza	100		
53	Valisora	132	28	
54	Veczel	50		
55	Vormága	51·2		
56	Vulcsesd	80		
	Hátszegi járás.			
1	Alsóbauczár	85	5	
2	Alsófarkadin	131		25
3	Alsónyiresfalva	88		14
4	Alsószilvás	73		
5	Baczalár	103		
6	Balomir	160		30
7	Baresd	82	33	20
8	Boicza	98		32
9	Bosorod	93		
10	Brázova	78		20
11	Bukova	64	3	21
12	Csopea	136	6	16
13	Demsus	83		19
14	Felsőbauczár	116	13	
15	Felsőfarkadin	73		35
16	Felsőnyiresfalva	82		22
17	Felsőszilvás	93		
18	Gauricsa	236		40

Folyószám	Község neve	A fedezetlen hiány fedezetére kirótt pótadó (%) mérve		
		I.	II.	III.
		csoport után		
19	Gonczága	83		
20	Haczazsel	113		30
21	Hobiczavárhely	130	10	
22	Jovalcsel	90		
23	Kékesfalva	240		
24	Kernyesd	56		10
25	Kiscsula	100		19
26	Kispestény	84	28	10
27	Kitid	61		
28	Klopotiva	90		14
29	Kovrágy	84		
30	Kraguis	120		33
31	Kurpeny	330		
32	Lindzsina	140		
33	Lunkány	73		
34	Mácsó	56		
35	Magyarbrettye	43		
36	Malomviz	48		13
37	Nagycsula	80	28 5	17 5
38	Nagy-Kisosztró	56	19	28
39	Naláczvád	54		10
40	Nagypestény	80	15	16
41	Ohábasibisel	80		15
42	Oláhbrettye	94·1		
43	Öraljaboldogfalva	43		3
44	Paucsinesd	90		30
45	Pojeny	96	5	34
46	Poklisa	60		10
47	Pokolvalcsel	100		
48	Rea	63		15
49	Reketyefalva	74		7·5
50	Russ	39		
51	Sztejvaspatak	64	8	16
52	Szacsal	75		17

Folyószám	Község neve	A fedezetlen hiány fedezetére kirótt pótadó (%) mérve		
		I.	II.	III.
		csoport után		
53	Szentpéterfalva	73		
54	Sztrigyohába	109		
55	Sztrigyplop	54		
56	Sztrigyszacsal	82		
57	Sztrigyszentgyörgy	66		
58	Totesd	60		10
59	Tustya	69		32
60	Uncsukfalva	80		
61	Valiora	85		8
62	Vályadilzsi	70		15
63	Vályaszentgyörgy	86		
64	Váralja	90		13
65	Várhely	75		15
66	Zajkány	55		40
67	Zeykfalva	33		
	Kőrösbányai járás.			
1	Alvácza	109	18	
2	Baszarabásza	218	5	
3	Báldovin	98	30	
4	Birtin	88	108	9·5
5	Brotuna	230	12	
6	Bulzesd	177	35	
7	Czebe	3	37	
8	Csungány	196	13	
9	Dobrócz	160	20	
10	Felvácza	174		
11	Grohot	310	110	
12	Karasztó	113	9·4	14
13	Karács	60	34	
14	Kazanesd	166	13	
15	Kőrösbánya	50	94	17
16	Lunka	93	6	6

Folyószám	Község neve	A fedezetlen hiány fedezetére kirótt pótadó (%) mérve		
		I.	II.	III.
		csoport		után
17	Lyaucz	88	25	
18	Mesztákony	74		
19	Obersia	180	20	
20	Prevaleny	180	12	
21	Prihodesd	158	70	7·7
22	Ribicze	57·5		
23	Ribicsora	55	7 5	
24	Riska			
25	Riskulicza	158	47	
26	Steja	100	7	
27	Sztrimba	163	20	
28	Tataresd	138 4	74	.6
29	Tomesd	108	10	
30	Tomnatek	189	57	
31	Tyiulesd	120	8	
32	Ternáva	100	6	
33	Ujbaresd	65	14	
34	Valeamare	222	70	
35	Zsunk	115	10·5	
	Marosillyei járás.			
1	Abucsa	120		
2	Almásszelistye	142	2	16
3	Almasel	166		19
4	Alsóboj	205·5	18	
5	Alsócsertés	123		
6	Alsólapugy	187		
7	Bácsfalva	87		
8	Baresd	190		
9	Bástya	200		
10	Batrina	131		
11	Boóz	63		
12	Bradaczel	175		

Folyószám	Község neve	A fedezetlen hiány fedezetére kirótt pótadó (%) mérve		
		I.	II.	III.
		csoport után		
13	Branyicska	91		
14	Brassó	237	5	26
15	Briznik	85		
16	Burzsuk	102		
17	Cserbia	139		18
18	Danulesd	216		
19	Dobra	46·5	24	7·5
20	Dumbravica	114		
21	Dumesd	237		
22	Fazacsel	108		
23	Felsöboj	160	11	
24	Felsölapugy	164		
25	Fintóág	77·5		
26	Furksora	173		
27	Füzesbogara	148		
28	Gerend	100		
29	Glodgilesd	167		
30	Godinesd	160		
31	Gothátya	54		
32	Guradobra	59		
33	Guraszáda	58·5		
34	Gyalakuta	186		
35	Holgya	155		
36	Kabesd	190		
37	Karmazinesd	151		
38	Kimpenyszurduk	96·5		
39	Kimpur	220		
40	Kismuncsel	136·5		
41	Kosesd	164		
42	Kózsa	139		
43	Kulyes	84		
44	Lapusnyak	80·5		
45	Laszó	105		
46	Lunksora	225		

Folyószám	Község neve	A fedezetlen hiány fedezetére kirótt pótadó (%) mérve		
		I.	II.	III.
		csoport		után
47	Marosbrettye	115·5		
48	Marosillye	45		
49	Mihalesd	100		
50	Mikanesd	124		14·5
51	Nagymuncsel	80		
52	Ohába	116		
53	Pánk	100		
54	Pánkszelistye	100		
55	Petresd	223		
56	Poganesd	171	4	15
57	Radulesd	81·5		
58	Roskány	90		
59	Runksor	118		
60	Szakamás	80		
61	Szirb	136		
62	Sztancsesdohába	100		
63	Sztregonya	132		
64	Sztrettye	85		
65	Tamasesd	220		
66	Tataresd	170		
67	Tirnáva	91		
68	Tirnavica	107		
69	Tisza	75		
70	Tyej	77		
71	Üllyes	94		
72	Valealunga	118		
73	Vika	93	20	
74	Viszka	137		
75	Vorca	150		
76	Zám	62		11·5
	Petrozsényi járás.			
1	Alsóbarbatyéniszkrony	38·5		2
2	Banica	64		

Folyószám	Község neve	A fedezetlen hiány fedezetére kirótt pótadó (%) mérve		
		I.	II.	III.
		csoport		után
3	Hobicaurikány	94·5		
4	Kimpulujnyág	116		
5	Krivádia	112		
6	Livazény	27·5		10
7	Lupény	66		
8	Merisor	75		
9	Petrilla	70		
10	Petrozsény	98		8
11	Zsilykorojesd	49		
12	Zsilymacesdparosény	71		
13	Vulkán	125		
14	Felsőbarbatyén (Lupényhoz csatoltatott)	59		
	Puji járás.			
1	Alsószálláspatak	50		
2	Bajesd	78		
3	Borbátviz	56		
4	Farkaspatak	77		
5	Fegyer	50		
6	Fehérviz	58		
7	Felsőszálláspatak	56		
8	Füzesd	55		
9	Galac	47		
10	Hegylivádia	77	31	
11	Hobica	100		
12	Kisbár	77	14	
13	Korojesd	56		
14	Kőaljaohába	99		
15	Macesd	56		
16	Malajesd	64		
17	Mezőlivádia	78	47	
18	Nagybár	49	15	
19	Nuksora	54		

Folyószám	Község neve	A fedezetlen hiány fedezetére kirótt pótadó (%) mérve		
		I.	II.	III.
		csoport		után
20	Párospestere	61		
21	Petrosz	56	18	
22	Ponor	49		
23	Ponorohába	76		
24	Puj	22	22	10
25	Rusor	67		
26	Serél	57		
27	Urik	58		
28	Vajdej	71		
	Szászvárosi járás.			
1	Alkenyér			
2	Alsóvárosviz	67		
3	Bucsum	81		4
4	Felsővárosviz	61		16
5	Gredistye	892		
6	Kosztesd	76		18
7	Ludesd	72		16
8	Balomir			
9	Bencenc	34		3
10	Gyalmár	60		9
11	Piskinc	60		
12	Berény			
13	Szereka			
14	Felkenyér	56		
15	Kasztó			
16	Magurény	82		
17	Ósebeshely			
18	Kudzsir	18		3
19	Lozsád	46·5		
20	Répás	60		
21	Martinesd	40		
22	Paad	38		

Folyószám	Község neve	A fedezetlen hiány fedezetére kirótt pótadó (%) mérve		
		I.	II.	III.
		csoport után		
23	Tormás	45		
24	Magura	46		
25	Nagydenk	58	4	
26	Grid	83		
27	Kisdenk	57		
28	Kisoklos	121	37	
29	Tamáspatak	51	5	
30	Romosz			
31	Romoszhely			
32	Tordos			
33	Perkász			
34	Vajdej			
	Vajdahunyadi járás.			
1	Alsónádasd	176·1		
2	Alsótelek	54·1		
3	Alun	164·3		
4	Aranyos	367·5		
5	Batiz	78·5		
6	Boós	168·5		
7	Bujtur	199·3		
8	Bunyilla	79·2		
9	Cserbel	242·2		
10	Cserisor	252·5		
11	Cserna	107·8		
12	Csernisorafloresza	225		
13	Csolnakos	111		
14	Doboka	125		
15	Erdőhát	307·1		
16	Erdőhátrunk	262		
17	Felsőnádasd	134·5		
18	Felpestes	234·5		
19	Felsőtelek	38·4		

Folyószám	Község neve	A fedezetlen hiány fedezetére kirótt pótadó (%) mérve		
		I.	II.	III.
		csoport után		
20	Goles	148		
21	Govasdia	101·1		
22	Vádudobri	390		
23	Gyalár	84·6		
24	Hosdát	272·11		
25	Hosdó	108		
26	Keresztényalmás	242·5		
27	Királybányatoplica	186·5		
28	Kiskalán	73·5		
29	Kőboldogfalva	88·6		
30	Lelesz	117		
31	Magyarosd	170·5		
32	Nagyoklós	194·2		
33	Nagyrunk	165		
34	Nándor	245		
35	Nándorválya	256·3		
36	Párosza	505		
37	Plop	262·5		
38	Feresdpojánarekiceli	391·5		
39	Pojanicatomi	322·15		
40	Pojanicavojni	572		
41	Pusztakalán	24·6		
42	Rákosd	40		
43	Ruda	250·5		
44	Szentkirály	153·7		
45	Szocset	227		
46	Szohodol	70·3		
47	Ulm	283		
48	Valár	194		
49	Zalasd	135		
50	Zsoszány	254·5		

2. *Körjegyzői nyugdijintézet.*

A választmány 1914. április 12-én, május 22-én, szeptember 19-én, október 9-én és december 3-án tartott ülést. Ezeken letárgyalt 19 ügyet. A többi ügyek elnökileg lettek elintézve.

Az intézeti választmány előadója Brázovay Zoltán, rendes tagjai: Misinszki Vilmos, Dr. Apáthy Árpád, Dr. Meskó Aladár, Andersen László, Hajduczky József, Dr. Ulain Ferenc, Dr. Schulhof Zsigmond, Dr. Horváth Kamilló, Herbay Ágoston, Farkas Béla, Rignáth Béla, Szállasi Károly, Tornya Ákos, Fekete Máté, Pogány Béla, Sorbán István, Pára Zsigmond, Varjassy István, Varga Árpád, Brázovay Ödön, Bakcsi Béla, Domokos Árpád, Bogdánffy Kálmán; póttagjai: Gosztonyi Gyula, Buday István, Martina Lajos, Vitán Géza, Hatzlhoffer Ferenc, Vitéz József, Martonossy György.

Az intézet tagjai közül elhalt ez év folyamán 2, nyugdijaztatott 2, kilépett 3, előlépett 22, fölvétetett 17 tag.

Az alap vagyoni állapota:

cselekvő vagyon . . .	112,126 kor.	36 fill.
szenvedő vagyon . . .	24,120 „	03 „
tiszta cselekvő vagyon .	88,006 kor.	33 fill.

3. *Jegyzői egylet.*

Az 1913. évben Pujon tartott közgyüléséből gróf Tisza István miniszterelnök és Sándor János belügyminiszter Őnagyméltóságait üdvözölvén, elnök következő leveleket kapta:

Tisztelt Uram!

Fogadja és tolmácsolja kérem a Hunyadvármegyei Községi és Körjegyzők Egyletének, az egyesület rendes közgyűléséből hozzám intézett szives üdvözléséért őszinte köszönetemet. Hazafias üdvözlettel.: *Tisza.*

Tisztelt Körjegyző Ur!

A Hunyadvármegyei Jegyzői Egylet nevében küldött meleghangu üdvözlését hálásan köszönve, kérem legyenek meggyőződve, hogy a jegyzőknek érdekeit, mint eddig, ezentul is a legmelegebben fogom szivemen hordozni. Egyuttal fogadják őszinte tiszteletem nyilvánitását, mellyel vagyok igaz hive: *Sándor János.*

Az egylet 1914. évben 2 választmányi és egy közgyülést tartott.

Kolozsváron elhunyt Baló Béla rekelyefalvi körjegyző emlékét a választmány jegyzőkönyvileg megörökitette és az egylet részvétét 1914. junius 29-én özvegyével irásban közölte.

Választmányi gyülésen mutatta be elnök Hollósy András egyleti jegyző lemondását, mivel Aradvármegyébe, Zigmándközbe választatván meg jegyzőnek, körünkből eltávozott. Egy kedves kartársat, egy jó hivatalnokot vesztettünk el benne, emlékét ismerősei és jó barátai meg fogják őrizni.

Felirt Martonossy György marosillyei körjegyző inditványára az országos központi egyesülethez, hogy:

Ha valakinek kellő képzettség mellett 3 évi községi közigazgatási állásban eltöltött szolgálati ideje van, akkor az kinevezhető legyen bármely közigazgatási állásra, épugy mintha megyei vagy városi szolgálatban töltötte volna el 3 évi gyakorlatát.

Szállási Károly puji körjegyző inditványára felirtak, hogy: Hasson oda az országos központi egyesület, hogy a szervezendő járási bizottságban jegyzőknek is legyen tanácskozási és — saját ügyeik kivételével — szavazati joguk.

Ezen inditványokat a központi egyesület vezetősége belügyminiszter ur őnagyméltóságához elő is terjesztette, de a közigazgatás államositásáról alkotott törvényjavaslat napirendről levétetvén, ezen inditványok is szünetelnek.

A nyugdijintézet néhány év óta deficittel küzködik. Nagyok lévén kiadásai, azok a jövedelemből fedezhetők nem voltak és igy kénytelen volt a vezetőség a nyugdijasok jogos igényeinek kielégitése céljából a kiutalásokat az intézet tőkéjéből eszközölni. Törvényhatósági közgyülésünk 1914. év tavaszán a nyugdijintézet igazgató választmánya előterjesztésére elhatározta, hogy a nyugdijintézet vagyoni állását helyrehozza és fizetőképességét rendezi. Elhatározta, hogy az elveszett tőke visszafizetése céljából 1914. és 1915. évekre 2·5% községi pótadót vet ki és ugyanekkor a nyugdijintézeti tagoknak nyugdijjárulékait évi 3%-ról évi 5%-ra felemeli. Ezen határozatot belügyminiszter ur őnagyméltósága jóváhagyta s erről a vármegye közönségét értesitette. Ugyanekkor tárgyaltatott a törvényhatóság által az egylet azon kérése, hogy a községi és körjegyzők szolgálati éveikhez képest évi 600, a segédjegyzők évi 300 korona megfelelő házbérpótlékot kapjanak.

1914. évi közgyülés október 30-án, Déván tartatott meg. Tudomásul vették az elnök jelentését, letárgyalták az egylet 1913. évi zárszámadását és 1915. évi költségvetését, nemkülönben az Erzsébet árvaházi segitő-egyesület 1913. évi zárszámadását és 1915. évi költségvetését.

B) Igazságügy.

1. Szervezet, közigazgatási tisztviselők közreműködése.

Az igazságügyi szervezeti beosztáson az 1914. év folyamán semmiféle változás nem történt.

A közigazgatási tisztviselők az igazságszolgáltatás érdekében minden reájuk háruló feladatot a viszonyokhoz mérten ügybuzgalommal teljesitették. A kézbesitések terén előfordult panaszok sajnos még mindig megismétlődnek. Ennek magyarázatául szolgál azon körülmény, hogy sok községben irástudó és magyarul is értő kézbesitő nem kapható, a körkézbesitői állások rendszeresitését és az állások betöltését az év folyamán bekövetkezett háboru megakadályozta és a háboruval kapcsolatos teendők az összes községi és közigazgatási hatóságokat és közegeket oly mértékben vették igénybe, hogy szolgálati képességüknek és fizikai erejüknek legnagyobb részét ezen utóbbi teendők lelkiismeretes ellátására kellett szenteljék.

Egy további felmerült hiányt képezett az, hogy az 1914. évi XVI. t.-c. értelmében a haláleset felvételt eszközlő kör- és községi jegyzők oly esetben, amidőn ingatlan vagyon is képezi hagyaték tárgyát, mellőzik a telekkönyvek és helyrajzi számok feltüntetését.

Ennek oka abban keresendő, hogy sok község nem rendelkezik oly megbizható telekkönyvvel, melynek nyo-

mán illető elöljárók az e tekintetben szükséges adatokat kitüntethetnék. Ezeknek a beszerzését azonban a háboru tartama alatt elrendelni nem lehet, részben a létszámviszonyok miatt, részben azért, mert a községekre is olyan anyagi kiadásokat háritanak, melyekre fedezetet a háborus viszonyok között nehezen lehetne találni. A háboru utáni békeidőben ezen hiányok pótlása gondoskodásom tárgyát fogja képezni.

2. Bünügyi nyomozatok.

Bünügyi nyomozásokat az 1914 év folyamán a városi rendőrhatóságok 371 ügyben, a főszolgabirák 163 és a községi elöljáróságok 833 ügyben végeztek.

3. Birósági és közigazgatási fogházak.

A dévai kir. törvényszéki fogházban 1914. év folyamán elitélt volt 740 egyén, letartóztatott és vizsgálati fogoly 170, a kir. járásbirósági fogházakban elitélt volt 2441, előzetes letartóztatásban 27 egyén.

Ugy a törvényszéki, mint a járásbirósági fogházakban az élelmezési és egészségügyi viszonyok kielégitők voltak.

C) Közoktatásügy.

I. Népoktatás.

1. Hunyadvármegyei kir. tanfelügyelőség.

Székhelye: Déva.

Hunyadvármegye dévai tankerületének népoktatása élén áll Dénes Károly kir. tanfelügyelő, ki mellé be van osztva két kir. s.-tanfelügyelő, két szolgálattételre beosztott áll. el. iskolai tanitó és egy napidíjas. A tankerülethez tartozik a dévai, vajdahunyadi, szászvárosi, hátszegi, puji és petrozsényi járás, továbbá az algyógyi járásból 14 és a marosillyei járásból 45 község, s igy a hatáskörébe tartozó községek száma: 311, ezenkivül a vármegye összes rendezett tanácsu városai.

A vármegye népoktatásügyét szolgálja a Déván fennálló m. kir. állami elemi iskolai tanitóképezde, továbbá két községi jellegü polgári fiuiskola, két állami jellegü polgári leányiskola, két községi jellegü polgári leányiskola, egy róm. kath. jellegü polgári leányiskola, továbbá 72 állami, 64 községi, 67 gör. kel., 28 gör. kath., 4 ref., 4 ág. h. ev. hitfelekezeti jellegü és egy uradalmi elemi népiskola s végül 24 állami, 1 községi és 1 gör. kel. jellegü óvoda és 4 állami állandó menedékház. Müködésben volt továbbá a nyár két hónapján keresztül 20 nyári me-

nedékház. Közvetlenül a népoktatás igazgatásának hatáskörébe utalva müködött két kereskedelmi tanonciskola és két iparos-tanonciskola. Azon községekben pedig, melyekben középiskola vagy tanonciskola nincs, az elemi iskolai tanitók vezetése alatt minden elemi iskolával kapcsolatban a mindennapi elemi iskolából már kikerült tanulók részére gazdasági ismétlőiskola állott fenn.

A vármegye népoktatása, illetve elemi iskolai állapota, valamint az iskolák jellege és anyagi támogatása járásonkint részletezve a következőkép alakult ki.

Az algyógyi járásból a tankerülethez összesen 14 község tartozott, ezen 14 községből iskolát nélkülöz öt község. Müködött három állami elemi iskola 8 tanerővel, két községi elemi iskola 2 tanerővel és négy gör. kel. hitfelekezeti iskola négy tanerővel, továbbá egy 8 tanerővel, egy óvónő vezetése mellett két állami óvoda. Fizetéskiegészitő államsegély cimén a községi tanitók évi 3115 korona és a gör. kel. hitfelekezeti iskolák tanitói évi 1260 koronát élveztek.

A dévai járás 57 községe közül 10 község nélkülöz még iskolát. Müködött 22 állami iskola 47 tanerővel, 15 községi iskola 15 tanerővel, 11 gör. kel. iskola 12 tanerővel és egy tanerős róm. kath. iskola és egy áll. polgári leányiskola, végül 8 állami és 1 községi jellegü kisdedóvoda 10 kisdedóvónő vezetése mellett. E járásban a községi iskolai tanitók: 22188, a gör. kel. tanitók 2660 korona és a róm. kath. tanitó 930 korona évi fizetéskiegészitő államsegélyt élvezett.

A hátszegi járás 68 községe közül 29 község nélkülözi az elemi iskolát. Müködik a járásban 14 állami iskola 17 tanerővel, 9 községi iskola 11 tanerővel, 17 gör. kath.

iskola 20 tanerővel, 2 református iskola 2 tanerővel, s végül 2 róm. kath. iskola 5, s egy uradalmi iskola 1 tanerővel, továbbá 1 községi polgári fiu- és leányiskola. Fizetéskiegészitő államsegélyt élveztek a községi iskolai tanitók: 1683 korona, a gör. kath. iskolák tanitói 16321 koronát, az ev. ref. tanitók 1541 koronát s végül a róm. kath. hitfelekezeti tanitók 2180 koronát.

A marosillyei járásból 45 község tartozott a tankerület körzetébe, s összesen 17 községben nem müködik népiskola. Müködik a járásban 6 állami elemi népiskola 11 tanerővel, 12 községi iskola 10 tanerővel, 18 gör. kel. hitfelekezeti iskola 19 tanerővel, s végül egy áll. óvoda és két állami állandó menhely egy óvónő, illetve egy-egy menhely vezetőnő vezetése mellett. A községi iskolák tanitói 17500 korona s a gör. kel. iskolák tanitói 8300 korona fizetéskiegészitő államsegélyben részesültek.

A petrozsényi járás 14 községéből csak egy olyan község van, amelyben a tankötelesek oktatásáról gondoskodás nem történt, ellenben müködik a járásban 8 állami iskola 52 tanerővel, egy községi iskola 3 tanerővel, 7 gör. kath. iskola 8 tanerővel, egy róm. kath. iskola 3, egy gör. kel. iskola 1 tanerővel és egy társulati iskola 4 tanerővel, továbbá egy-egy kisdedóvónő vezetése mellett 5 kisdedóvoda s végül egy róm. kath. felekezeti és egy községi jellegü polgári leányiskola és egy községi jellegü polgári fiuiskola. Fizetéskiegészitő államsegélyben részesültek a gör. kath. iskola tanitói 6332 korona, a gör. kel. iskola tanitói 540 korona, a községi iskola tanitói 1600 korona értékben.

A puji járás 28 községe közül 13 községben nem szerveztetett még népiskola. Ellenben müködött a járás-

ban 6 állami iskola 16 tanerővel, két községi iskola 2 tanerővel, 3 gör. kath. iskola 3 tanerővel, továbbá egy-egy tanerővel 4 gör. kel. iskola és egy kisdedóvónő vezetése mellett egy állami kisdedóvoda. A községi tanitók 1920 korona, a gör. kath. iskolai tanitók 3046 korona, s végül a gör. kel. tanitók összesen 2320 korona fizetéskiegészitő államsegélyt élveztek.

A szászvárosi járáshoz tartozó 34 község közül 9 községben nincs egyáltalán népiskola. Müködik a járásban 4 állami iskola 12 tanerővel, két tanerővel 2 községi iskola, 20 gör. kel. hitfelekezeti iskola 33 tanerővel, egy tanerős gör. kath. iskola, továbbá 2 ref. hitfelekezeti iskola 5 tanerővel, 3 ág. h. ev. hitfelekezeti iskola 10 tanerővel, s végül egy-egy tanerős róm. kath. hitfelekezeti iskola. Müködött továbbá egy állami polgári leányiskola, továbbá 3 állami kisdedóvoda 4 kisdedóvónővel és egy gör. kel. hitfelekezeti kisdedóvoda. A községi tanitók 1916 korona, a gör. kath. tanitók 1350 korona, a gör. kel. tanitók 13292 korona, s végül az ev. ref. hitfelekezeti tanitók összesen 2700 korona fizetéskiegészitő államsegélyben részesültek.

A vajdahunyadi járás 51 községéből 19 községben nincs még elemi népiskola. Müködésben van 9 állami el. iskola 24 tanerővel, 21 községi elemi iskola 21 tanerővel, 4 gör. kel iskola 4 tanerővel, s végül 1 róm. kath. és 1 ág. h. ev. hitfelekezeti elemi iskola egy-egy tanerővel. Müködik egy községi jellegü polgári leányiskola, 5 áll. el. kisdedóvoda egy-egy kisdedóvónő és két állami állandó menedékház, egy-egy menházvezetőnő, illetve kisdedóvónő vezetése alatt. E járásban a községi iskolák tanitói 24080 korona, a gör. kel. tanitók 574 korona, s végül a róm.

kath. hitfelekezeti tanitók évi 900 korona fizetéskiegészitő államsegélyben részesültek.

Ezen adatokból nyilvánvaló, hogy e tankerülethez tartozó 283 község közül ma még 70 község teljesen nélkülözi az iskolát. E községek közül azonban 32 iskolailag a hozzá legközelebb eső község iskolájához csatoltatott, ugy hogy ezen községek népoktatásáról némileg gondoskodás történt. Az igy fenmaradó községekben részben a felekezeti iskola müködése szünetel, részben a községi iskola szervezése már is folyamatba van téve, ugy hogy kilátás van arra, hogy a folyamatban lévő szervezések foganatositása után az iskolátlan községek száma csaknem felényire fog leapadni.

Sajnos az utolsó évek mostoha pénzügyi és gazdasági helyzetéből kifolyólag az uj iskolák szervezése és az iskolák fentartása csaknem elviselhetetlen terheket ró az iskola-fentartókra, s ép ezen nyomasztó financiális viszonyok eredményezték azt, hogy sok felekezeti iskola kénytelen volt müködését legalább időlegesen beszüntetni és az egyes községek e terhes anyagi helyzete akasztja meg a további iskolafejlesztéseket is.

Az iskolák elhelyezését tekintve, az állami és felekezeti iskolai épületek, egy-kettőt kivéve, a törvényes követelményeknek megfelelnek, sajnos a községi iskolák elhelyezése csaknem kivétel nélkül nem megfelelő. Ezen iskolák legtöbb esetben bérhelyiségekben vannak elhelyezve, mely bérhelyiségek sem elhelyezésüknél, sem méreteiknél fogva a törvényes követelményeknek meg nem felelnek. A bajon természetesen kizárólag a községek lennének kötelesek uj épületek emelésével segiteni. De sajnos, erre a

községek megfelelő alapok, de különösen a már fentebb vázolt nyomasztó gazdasági viszonyok mellett képtelenek.

Vármegyénk községeinek közterhei oly nagyok, hogy ily épületek emelésére teljesen képtelenek, ugy, hogy a közel jövőben sem lehet kilátás arra, hogy községeink iskoláik törvényszerü elhelyezését biztositani fogják tudni. A törvényhatóság e kérdést beható tanulmányozás tárgyává tette, s ennek megoldása fogja képezni jövőbeni sürgős és fontos teendőjét.

Az iskolák beléletét tekintve, megállapittatott, hogy az iskolai tanitás a törvényes követelményeknek az egész tankerületben megfelelt. Örvendetes tény, hogy a magyar nyelvi tanitás ma már a vármegye minden jellegü iskolájában fokozottabb mértékben folyik. Ehelyütt megállapitandó ama tény is, hogy idegen anyanyelvü tankötelesek a magyar nyelv tanulásában nagy előrehaladottságot és a nyelvvel szemben kellő előszeretetet tanusitottak. Miután pedig ma már alig van nem állami iskola a vármegyénkben, amelynek tanitója az 1913. évi XVI. t.-c. értelmében fizetéskiegészitő államsegélyt ne élvezne, ennek folyománya és feltételeként minden egyes, még nem magyar tannyelvü iskolában is, a magyar nyelv az 1907. évi XXVII. t.-cikkben meghatározott mértékben tanittatik. A tanitás folytonosságát és eredményét sajnos nagyon hátráltatja, különösen a községi és felekezeti iskoláknál, az utóbbi években észlelt folytonos változás. Ennek oka részint abban rejlik, hogy a tanitók az egyes községekben törvényszerü természetbeni lakást nem birnak, megfelelő lakást bérelni nem tudnak, másrészt pedig az évről-évre növekedő tanitó hiány. A tanitóknak bő alkalmuk akad az állásokban válogatni s ebből folyólag mindenki igyekszik kevésbbé jó állo-

mását egy kényelmes jobb állással felcserélni. Az iskolák normális működésének legáltalánosabb bizonyitéka, hogy ez évben sem tanitási eredménytelenség, sem pedig a magyar nyelv tanitásának elhanyagolása miatt egy tanitó ellen sem indittatott meg fegyelmi eljárás.

Iskoláink csendes, eredményes munkálkodását az egész világot megrenditő és lángbaboritó serajevói dráma megakasztotta. Az iskolák uralkodóházunk mélységes gyászában gyászlobogók kitüzésével külsőleg is osztoztak. Azonban még le sem tellett a kötelező gyászidő és a vármegye legtöbb tanitója, ép azok, akik ifjuságuk minden lelkesedésével és férfiui erejük minden ambiciójával a nemzetemelésnek éltek, a falu csendjéből legfelsőbb Hadurunk szavával elhivattak, a szivükben tántorithatlan bátorság tüzével, lelkükben a hazafiui szeretet kiolthatatlan lángjával siettek a harcmezőre, hogy életükkel és vérükkel szolgálják hazájukat! A tankerületből összesen 122 tanitó vonult be a katonasághoz, hogy az európai nagy leszámolásból kivegye részét.

Bevonult katonai szolgálatra Dénes Károly kir. tanfelügyelő is és a tanfelügyelői hivatal vezetését a vallás- és közokt. miniszter Krehnyay Béla és Poppov Péter s.-tanfelügyelőkre bizta.

A harctérre vonult tanitóknak az iskolától való elvonása folytán azok helyettesitéséről kellett gondoskodni, nehogy az iskolák működésének folytonossága megszakadjon. Az állami elemi iskoláknál a hiány helyettesek alkalmazása és fölös tanerők kirendelése által pótoltatott. — Nagyobb nehézségekbe ütközött azonban a községi és felekezeti iskoláknál a hadbavonultak pótlása. A felekezeti iskolákban a tanitót csaknem minden esetben az illető hit-

felekezet lelkésze helyettesitette, tisztán hazafias készségből, azonban a községi iskolákban, miután a községeknek helyettes alkalmazására és dijazására fedezetük nem lévén, a tanitás a háboru kitörése óta szünetel. Bénitólag hatott az 1914. évi szeptemberben megnyilt tanévre ama körülmény is, hogy a városokban laktanyák és kórházak, a falvakban pedig csendőrlaktanyák részére nagyon sok iskolaépület foglaltatott le. A közigazgatási és tanügyi hatóságok erélyes intézkedése folytán azonban sikerült ezeken a helyeken is az iskolákat ideiglenesen más helyiségekben elhelyezni, ugy hogy épület lefoglalás miatt az iskolák működése csak nagyon rövid ideig szünetelt.

Iskoláink müködése a háboru alatt természetesen nem felelhetett meg teljes mértékben a törvényes követelményeknek. Különösen a háboru első hónapjaiban, amikor az ország közállapotán is a legintenzivesebben volt érezhető a háboru hatása, ezen hatás alól nem lehetett mentes nagyon is exponált földrajzi és politikai fekvésü vármegyénk népoktatása sem. A falvak napról-napra üresebbekké lettek, a családfentartók családjaiktól elvonattak, ami a községi és családi élet nyugodt folytonosságát megzavarta.

Minden gondolatot a harctéren küzdők foglalták el, s az otthonmaradottak egész érzelemvilága azoké volt, kik a családjaiktól elszakadva, a nap minden egyes részében szembe kénytelenek nézni a halállal. Természetes eme indokolt rettegés a családfentartó életéért mindenkinek, de különösen a visszahagyott családanya gondosságát az otthoni dolgokról elterelte. De hozzájárult a meggyengült iskolázáshoz a háboru nyomán, ámbár csak sporadikusan fellépett szegénység is. Ami a háznál jó és értékesithető

volt, az mind a katonáskodó apa, fiu vagy testvérnek küldetett el, ugy hogy az iskolás korban lévő gyermekek ruházatára vajmi kevés került. Hozzájárult vármegyénk mezőgazdasági helyzete is.

Vármegyénk lakossága tulnyomó részben mezőgazdasággal foglalkozik. A munkabiró elem a gazdaság köréből elvonattak s igy ezek pótlására legelsősorban is a még tanköteles korban lévő gyermekek vétettek igénybe. A kultuszkormány ennek jelentőségét felösmerve, rendeletileg intézkedett, hogy a háboru első évében az iskoláknak csak a legalsóbb három osztálya népesitendő be, mig a nagyobb és korosabb tanulók az iskolába járás kötelezettsége alól felmentettek. Vármegyénk megállapodott közállapotaira jellemző, hogy eme beiskolázási kedvezménynyel csak nagyon kevés iskola élt, s csak azok, ahol tanitó hiánya miatt a többi osztály amugy sem volt beállitható.

Természetesen befolyással volt a háboru az iskolák beléletére is. A mulasztások rohamosan szaporodtak, s csaknem lehetetlenné vált az igazolatlanul mulasztók birságolása.

Mig a tanitók legjobbjaik a harctéren vérükkel védték hazánkat, az alatt az itthonmaradottak sem nézték tétlenül gigászi küzdelmünket. Versenyre iparkodott az itthonmaradott tanitóság a katonai szolgálatot teljesitő kartársát pótolni, illetve helyettesiteni, de különösen nemes versengéssel vette ki részét a társadalomra hárult nagy feladatok megoldásán. Derék tanitónőink több tizezerre menő téli katonai ruhát készitettek részint maguk, részint a nagyobb, de különösen a gazdasági ismétlő iskolában járó leánytanulókkal. Kivették részüket a jótékonyság gyakorlásából is, amennyiben megtakaritott fillérjeikkel erejüket meghala-

dólag járultak hozzá a háboru folytán keletkezett jótékony alapok gyarapitásához. Az első hadikölcsön alkalmával a tankerület tanitói 19800 korona értékü kötvényt jegyeztek, s két falusi iskola tanulói együttesen, alapitványi céllal, jegyeztek 100—100 korona értékü kötvényt. A katonák karácsonyára a vármegye tanulói 3975 koronát gyűjtöttek s juttattak el rendeltetési helyére.

A képviselőválasztói jog kiterjesztéséről hozott 1913. évi XIV. t.-c. 5. §-a alapján a folyó évben tartattak meg első izben a vall.- és közokt. miniszter által kinevezett iskolafelügyelők elnöklete alatt a nyilvános VI. osztályu záróvizsgák, melyre a tankerületben összesen 276 tanuló jelentkezett, s ezek közül összesen 272 tanuló nyert a hivatkozott törvény kedvezményére jogositott végbizonyitványt.

2. Brádi kir. tanfelügyelőségi kirendeltség.

Székhelye: Brád.

A kirendeltség élén Benkő András kir. tanfelügyelő áll. Ide jelenleg be van osztva egy kir. tanfelügyelőségi tollnok s egy díjnok.

Ezen kerületet 109 község képezi és pedig a brádi és kőrösbányai járások összes községei, az algyógyi és marosillyei járásoknak Brád felé eső felső községei.

Az iskolák száma a következő:

Brádon van egy négy osztályu, latin tanszékkel kiegészitett áll. polg. fiuiskola, egy magán polg. leányiskola. Ezen két iskolánál a tanerők száma 12.

Az állami elemi iskolák száma 7, ezek közül a brádi

öt tantermes, a kőrösbányai 3, nagyalmási 3, brotunaternáváé 1, birtini, felvácai 1, vorcai 1 tantermes.

Községi iskolák vannak és működnek: Alvácán, Almaselen, Almásszelistyén, Alsócsertésen, Bakonyán, Baresden, Bradacelen, Brassón, Dobrócon, Dumesden, Furksórán, Godinesden, Gyalakután, Glódon, Hercegányban, Karasztón, Karmazinesden, Kisalmáson, Lunkán, Lunksórán, Mádán 2 tanterem, Mikanesd-Poganesden, Ormingyán, Pestyerén, Podelén, Porkurán, Tataresd-Prihodesden és Tresztián, Seszuron és Mádaszteninin.

Az iskolák további szervezését vagy fejlesztését megakadályozta teljesen a háborus állapot.

Társulati iskolák müködnek Gurabárza és Muszári bányatelepeken, előbbi telepen 3 tanterem-, utóbbin 2 tanteremmel.

Jogerős határozatok kötelezik községi iskola szervezésére a következő községeket: Bulbuk, Erdőlalva, Felső- és Alsóboj, Kazanesd, Középalmás, Nyirmező, Ordasmező, Valeamáre, Voja, Alsólunkoj, Mihelény, Pottingány, Rovina, Grohot, Karács, Lyauc Riska, Steja, Sztrimba, Tekerő, Tyiulesd, Karmazinesd, Kozsa.

Működő felekezeti iskolák vannak a következő községekben: róm. kath. Boicán 3 tantermes; gör. kel. iskolák a következő községekben: Alsólunkoj, Balsa, Blezsény 2, Boica 1, Bozes, Brád 4, Bucsesd 1, Bukuresd 1, Bulzesd 1, Cseb 1, Cserbia 1, Czebe 2, Czerecel 1, Dupapiátra 1, Felsőkajanel 1, Grohot 1, Hercegány 1, Krecsunesd 1, Kristyór 1, Kurety 1, Mesztákon 1, Mihelény 1, Ormingya 1, Prevalény 1, Ribice 1, Ribicsora 1, Riskulica 2, Rovina 1, Szelistye 1, Sztanizsa 1, Tomesd 1, Váka 1, Valeabrád 1,

Vika 1, Viszka 1, Zdrapc 1, Zsunk 1, Ujbaresd 1 tanitóval.

Már csak a következő községekben nincs egyáltalán még iskola az elhelyezés hiánya miatt: Pottingány (nincs 30 tanköteles), Báldovin (csatlakozik Riskulicához), Baszarabásza (csatlakozik Alvácához), Csungány, Karács (csatlakozik Kőrösbányához), Lyauc, Obersia, Steja, Sztrimba (csatlakoznak Tomesdhez), Tomnatek, Tyiulesd (csatlakozik Tomesdhez), Valeamáre, Bulbuk, Erdőfalva, Nyirmező, Tekerő, Valamáre, Voja, Alsóboj, Felsőboj, Füzesbogara (uj épület emeltetett a gör. kel. hitfelekezet által), Runksor, Petresd.

Ezen községek egy részében az iskolák valójában meg is vannak szervezve, de az elhelyezésük ütközik egyelőre áthidalhatlannak látszó nehézségekbe.

A községek végtelenül szegények, oly épületet sem lehet bérelni, mely legalább a szerényebb igényeket kielégithetné. Uj épület épitését a községek háztartása nem birja meg.

Az itt felsorolt községek tankötelesei, bár nem részesülhetnek teljes számban iskolai oktatásban, de részben a már megszervezett elég nagy számu szomszédos községi iskolákba, részben a szomszédos állami iskolákba, részben a társulati iskolákba vagy a működő felekezeti iskolákba iratkoznak be és nyernek oktatást.

A több tantermes központi iskolákban aránylag elég sok olyan tanköteles tanul, kik otthon iskola hiányában nem tanulhatnak. Ilyen központi több tantermes iskolák vannak Brádon, Kőrösbányán, Nagyalmáson, Gurabárzán és Muszári telepeken.

A beállott háborus állapot hadba szólitotta a tankerület tanitóságának legnagyobb részét.

A községi iskolák uj szervezetüek lévén, a legtöbbnél hadköteles koru tanitó volt alkalmazásban, ezek nagyobb része már az általános mozgósitás alkalmával hadbavonult, a hadsereg kiegészitésére utóbb is sokat vittek el.

Örömmel állapitható meg, hogy a tankerület tanitósága lelkes odaadással ment a harctérre, sokan közülök hadapródőrmester és kisebb rangfokozatban teljesitik hazafias kötelességüket.

A bemutatószemlén alkalmasoknak találtak közül voltak olyanok, akik a szószoros értelmében tiltakoztak az ellen, hogy nélkülözhetetleneknek minősittessenek. Igérték, hogy amennyit veszit távollétükben az oktatás ügye, szorgalommal ki fogják pótolni.

Igy mindenik jellegü iskolánál aránylag sok tanteremben szünetel a tanitás, mert a helyettesités jelentkezők hiánya miatt nem volt keresztülvihető.

A felekezeti iskolák egy részében a lelkészek tanitanak, a több tantermes iskolákban összevonással lehetett a tanitást ellátni. Igy az állomáshelyükön maradottak és a tanitónők kétszeres munkát végeznek.

A hazafias munkában derekasan kivették és kiveszik részüket ugy a tanitók, mint a tanitónők.

A téli hadjáratra a leánynövendékekkel sok hósapkát s más védő ruhadarabokat készittettek, sok szederlevelet szedtek a katonák teapótlására, hadikölcsönkötvényt jegyeztek és gyüjtöttek a katonák karácsonyi ajándékára, százakat szolgáltattak be, mint az iskolás növendékek gyüjtését.

Az 1914. év folyamán egyetlen egy uj állami elemi iskola sem létesülhetett, mert a háborus állapot beálltáig

egy képviselőtestület sem akadt, mely az előirt hozzájárulásokat megszavazta volna.

A háborus állapot beállta uj intézmények létesitését gátolja.

3. A dévai m. kir. állami elemi népiskolai tanitóképző-intézet.

Az intézet igazgatója: Barabás Endre.

Az 1913—14. tanévben 6 rendes tanárból, 1 segédtanárból, 1 gazdaságtani tanárból, 1 gyakorló-iskolai tanitóból, 8 hitoktatóból, 1 óraadó tanitónőből és 2 nevelőből állott a tanári kar.

A tanitóképző-intézet áll: 4 osztályu tanitóképzőből 106 növendékkel, 6 osztályu gyakorló-iskolából 59 tanulóval (40 fiú és 19 leány), gazdasági ismétlő-iskolából 16 tanulóval és földmives ifjusági egyesületből (Dévai Csángó Ifjusági Egyesület) 55 taggal. Az egész intézet tanuló ifjusága tehát 236 tagból állott.

A növendékek megoszlása anyanyelv szerint: 76·92 magyar, 23·08 % román anyanyelvü; vallás szerint: róm. kath. 41·34, gör. kath. 5·76, ref. 26·93, ág. ev. 1·93, unitárius 0·93, gör. kel. 21·15 és izr. 1·93 %; illetőség szerint: hunyadmegyei 20·19, közvetlen szomszédos megyei 19·23, közvetve szomszédos megyei 19·23, más erdélyrészi megyei 22·12, más megyei 17·30, romániai 1·93 %.

A tanulókra vonatkozó további fontosabb adatok:

Átlagos eredmények a tanév végén:

Tanitóképzőben:	magasság:	testsuly:	előmenetel:	magaviselet:	szorgalom
I. osztályban	166·94 cm.	59·43 kg.	2·68	1·13	2·53
II. „	166·90 „	58·16 „	2·23	1·15	2·19
III. „	169·59 „	62·84 „	2·49	1·21	2·37
IV. „	168·40 „	60·97 „	2·23	1·09	1·90

Gyakorló-népiskolában:

	magasság:	testsuly:	előmenetel:	magaviselet:	szorgalom:
I. osztályban	119·8 cm.	22·2 kg.	2·00	1·28	1·57
II. „	124·7 „	25·0 „	2·10	1·27	1·54
III. „	128·0 „	27·0 „	2·50	1·30	1·90
IV. „	133·1 „	30·4 „	2·00	1·40	1·60
V. „	143·0 „	33·2 „	3·00	2·00	2·00
VI. „	141·8 „	34·8 „	2·50	1·50	1·80

Ifjusági egyesületek: 1) Önképzőkör, mely 16 ülést tartott az év folyamán. 2) Ifjusági segitő-egyesület, mely az év folyamán 1718 K-val növelte vagyonát, mely ezzel 6567 K-ra emelkedett. 3) Ifjusági absztinens egyesület, melynek 78 fogadalmat tett tagja volt. 4) Cserkész-őrszem-csapat, 43 fogadalmat tett cserkész taggal. 5) Csángó ifjusági egyesület, melynek 35 földmives rendes és 20 földmives leány pártoló tagja volt. A fiúk közül 26-an tettek fogadalmat, hogy egy évig semmi szeszes italt nem isznak. Három év alatt ezen egyesület tagjai az alkoholfogyasztás kizárásával rendezett műsoros táncmulatságok jövedelméből 723 korona összeget gyüjtöttek kirándulási célokra.

Kirándulások: A tanitóképző növendékei kirándulason voltak. 1) Gyaláron 54 tanuló, 2) Kudzsiron 102 tanuló (műsoros táncestéllyel), 3) Algyógyon 37 tanuló, 4) Haró és Kéménden (ősszel és tavasszal egy-egy nap) 21 tanuló, 5) Zsoszány és Nándorváyára (ősszel és tavasszal egy-egy nap) 21 tanuló, 6) Vajdahunyadon (műsoros táncestéllyel) 60 tanuló, 7) Budapesten 41 tanuló.

Mindössze csak 173 K 32 fill. jutalom osztatott ki, melyhez az intézeti alapitványok (Pogány György-alap 1000 K, Tamó Gyuláné 100 K, Kállay Béni-alap 200 K, Koós Ferenc-alap 200 K, Boga Károly-alap 100 K, Hajt-

man Pál-alap 150 K) kamatain kivül Csulay Lajos h. alispán 20 K-val, egy magát megnevezni nem akaró társaság pedig 80 K-val járult hozzá.

Az intézet fentartása 127,457 K-ba került, amiből az állam 98,941 K-t fedezett. Az állam egy tanitónövendék neveltetésére és ellátására átlag ezen évben 951 K meg nem téritett költséget forditott.

Az állam az intézetben 20 népiskolai növendék részére Napközi Otthont tart fenn a Csángó-telepről bejáró gyermekek számára, akik hetenkint négyszer ingyen-ebédben is részesülnek.

Hogy az életbe kilépő tanitónövendékek a falusi életviszonyokkal megismerkedjenek, már képzésük alatt, évente a IV. osztályos növendékek rendesen négy hunyadmegyei faluba két-két napra terjedő kirándulásban vesznek részt. Az őszi kirándulások alkalmával megfigyelik az illető falu iskolán kivüli szociális életét, gazdasági, kulturális, egészségi, teherviselési, erkölcsi stb. viszonyait és végül az iskola belső életét. Az iskolában főleg azt figyelve meg tüzetesen, hogy a tanitó milyen módszerrel tanitja a nem magyarajku gyermekeket és azzal milyen eredményt tud elérni. A tavaszi kirándulások alkalmával az iskolában órarend szerint a tanitóképző növendékei tanitanak felváltva.

E tanulmányi kirándulások közvetlen tapasztalatai igen értékes elhatározásokra birják a tanitónövendékeket. Igy például maguk kivánták, hogy az intézet tanitsa meg őket *főzni,* mire a közoktatásügyi miniszter engedélyezte is az országban legelső *főzési tanfolyamot — a fiuk részére.* A tanévvégi búcsúzóvacsorát tényleg a végző növendékek készitették el, bizonyságát adva annak, hogy komolyan fogták fel vállalkozásukat. Itt emlithető meg az a ritka

jelenség is, hogy a végzett növendékek teljesen józan fővel vettek búcsút egymástól, az intézettől, a várostól, mert a reggelig tartó búcsúvacsorán egy csepp szeszesitalt sem fogyasztottak.

Az ország összes tanitóképzői között az ugynevezett *osztálytanácsi* intézményt a dévai képző honositotta meg. Ezen intézmény arra szolgál, hogy az egyes osztályok növendékei osztályfőnökeikkel egyetemben bizalmas tanácskozmányok keretében intézik el önkormányzatilag az osztályhoz tartozó növendékek kisebb fegyelmi, rendtartási ügyeit. Itt jelölnek ki mentorokat a gyengébb tanulók támogatására. Az osztálytanácsi intézmény az önfegyelmezés és önnevelés kiváló eszközének bizonyult.

A folyó 1914. év végére elkészült végre a tanitóképző-intézet uj, három emeletes épülete, mely a tantermeket foglalja csak magában. A tanitások az uj épületben 1915. január 4-én kezdettek el.

Az 1914—15. tanév elején, a háboru ellenére a beiratkozott tanitónövendékek száma 114-re emelkedett. A rendes tanitások az általános mozgósitás miatt, csak szeptember 15-én kezdettek el, különben a háborus állapot a tanitások rendes menetét legkevésbbé sem zavarta. Augusztus hónapban és szeptember első felében az intézetet a katonaság foglalta le, ahol néha 600 bevonuló katona is otthonra talált. A növendékek az ősz folyamán 27 kg. szederlevelet gyüjtöttek teapótlékul a harcoló katonáknak. A katonák karácsonyi ajándékára 57 koronát adtak össze, a városi tanácsnak segédkeztek a B) osztályu népfölkelők összeirásában, s amikor a kormány hadikölcsön jegyzésére hivta föl a nemzetet, az anyagi javakban igazán szegény tanitónövendékek két napos önkéntes bőjtöt vállaltak, su-

lyosbitva önkéntes intézeti fogsággal s az igy megtakaritott összeggel 200 korona értékü hadikölcsön-kötvényt vásároltak — emlékeztetőül a nagy háborúra.

Az intézet kötelékéből két rendes tanár, egy nevelő, két növendék, az intézeti kertész és az iskolaszolga teljesitenek katonai szolgálatot, a katonai sor alá szólitott 18—19 éves ifjak között a dévai tanitóképzőnek 38 növendéke áll sorozásra.

II. Középiskolák.

1. A dévai állami főreáliskola.

A dévai állami főreáliskola az 1913—14. évben fennállásának negyvenharmadik évét töltötte be. Ez évben Göllner Károly igazgató vezetése alatt 17 rendes, 3 helyettes tanár, 6 hitoktató és 1 egészségtan tanár, összesen tehát 27 tanerő müködött. Volt tiz osztályban 330 rendes és 19 magántanuló. Vizsgálatot tett összesen 324. Igy tizenhattal több, mint a megelőző évben.

A tanulók közül anyanyelvre nézve: magyar volt 252, német 9, román 58, más 5; vallásra nézve: róm. kath. 129, gör. kath. 12, gör. kel. 55, ref. 58, ág. hitv. ev. 15, unit. 2, izr. 53. Illetőségre nézve: helybeli 163, hunyadmegyei 125, más megyebeli 36. A tanulók közül 42 járt be vonattal Piskiről.

Az egészségi állapot jó volt; ugyan volt 19 esetben sulyos betegség, sőt 3 járványos eset, de azért a tanitás zavartalanul folyt az egész éven át.

Felszerelés szempontjából különösen ki kell emelni, hogy az iskola ez évben szerelt fel egy demonstrációs

kapcsolótáblát, melynek haszna a tanitásban megbecsül hetetlen.

Az iskola rendes tárgyakon kivül számos rendkivüli tárgy tanitásával is emelte növendékeinek képzettségét. A vivás, festészet, zene, gyorsirás mellett a műfaragást is tanitottuk.

Az intézeti alapitványok száma 36, melyekhez, mint uj alapitvány járult az ugrai Balog Pál dr. emlékére létesitett alapitvány.

Az alapitványok tőkeösszege 94840 koronát tesz ki, melynek kamataiból 3271 koronát forditott segélyezésre.

Virágzó élet folyt az ifjusági egyesületekben is; a reáliskola cserkészcsapata élénk tevékenységet fejt ki. Az egyesületek vagyona 9600 korona.

Az intézet ifjusága és tanári kara részt vesz minden társadalmi mozgalomban, tagjai a helybeli és központi szakegyesületeknek. Az ifjuság hangversenye nagy közönség előtt, fényes sikerrel folyt le, éppen ugy nagy közönség előtt tartotta meg a tornaversenyt is. Az ifjuság valláserkölcsi nevelése a rendes kerékvágásban folyt; a fiuk rendszeresen jártak templomba, elvégezték a vallásuk szerint kötelező ájtatossági gyakorlatokat.

Nevezetesebb látogatás a főigazgató hivatalos látogatásán kivül csak Boncz Ödön mint. tan. látogatása volt.

Érettségi vizsgálatot az idén 37 tanuló tett; az eredmény elég jó volt: 4 jelesen, 11 jól, 17 egyszerüen felelt meg a követelményeknek, s csak 5 tanuló utasittatott el.

2. Petrozsényi m. kir. állami főgimnázium.

Az 1913—14. tanévben az intézetnek 14 tanára volt Péterffy Béla igazgató vezetése alatt.

A felvett tanulók száma: 199 rendes és 12 magántanuló, összesen 211 tanuló. A tanév végén ezek közül vizsgálatot tett 183 tanuló. A vizsgálatot tett tanulók közül petrozsényi volt 120, a vármegye más községebeli 53, a magyar anyaország más törvényhatóságabeli 9, romániai 1 tanuló. — Vallásra nézve: róm. kath. 88, gör. kath. 7, reform. 30, ág. h. ev. 13, gör. kel. 18, unitárius 3, izraelita 24 tanuló. — Anyanyelvre nézve: magyar anyanyelvü 144, német 14, román 23, olasz 1, tót anyanyelvü 1 tanuló. — Érettségi vizsgálatot tett 10 rendes és 1 magántanuló, ezek közül 1 jelesen, 1 jól, 7 egyszerüen érettnek nyilvánittatott, egy tanuló javitó, egy pedig ismétlő érettségi vizsgálatra utasittatott.

Junius havában az intézet 16 tanulója Korber Ernő tanár vezetése alatt a Balaton vidékén volt tanulmányi kiránduláson.

A mozgósitás folytán katonai szolgálatra bevonultak: Péterffy Béla igazgató, Borsos-Szabó Imre, Darvai István és Vargha Pál tanárok, kik közül bent maradtak: Darvai István csendőrszolgálatra Petrozsényban, Vargha Pál népfölk. hadnagy az északi harctérre vezényeltetett, s novembertől kezdve hadifogoly Krasznajárszkban (Szibéria).

A hadiállapot dacára a tanitás rendes időben kezdődött, katonai célokra az intézet lefoglalva nem volt; az augusztus havában az intézet tornatermében beszállásolt csendőrség az áll. óvodába költözött, miért is a tanitás a mai napig akadálytalanul folyt.

Szeptember havában az intézet ifjusága 2 izben gyüjtött szederleveleket a katonaság részére.

Október havában a dévai népfölk. bemutató szem-

lén 2 tanulónk volt, s az egyik, Martina Ferenc (VI. o. tan.), már a harctéren van.

November havában a hátszegi népfölk. bemutató szemlén az intézet 8 tanára jelent meg, kik közül 4 legyveres szolgálatra alkalmasnak találtatott, de a közszolgálat érdekében, mint az intézet müködésének folytatásához nélkülözhetetlenek, a m. kir. honvédelmi miniszteriumtól bizonytalan időre felmentést kaptak a népfölkelői szolgálat alól.

Péterffy Béla az intézet igazgatója legfelsőbb elhatározással a balassagyarmati áll. főgimnáziumba helyeztetik át, helyette ifj. Gáspárics Lajos fehértemplomi áll. főgimnáziumi tanár bizatik meg az intézet igazgatóságával.

Az intézet tanulói zárolt hadikölcsönt jegyeztek, m. p. a II—III. o., IV., V., VI., VII. és VIII. oszt. tanulói osztályonkint 50—50 korona, összesen 300 korona értékben; az önképzőkör pedig külön 350 korona értékben.

December havában a tanuló ifjuság adománygyüjtése eredményeként 48 K 24 fillért küldöttünk be a m. kir. honvédelmi miniszterium hadsegélyező hivatalának.

Az intézet tanulóinak létszámát a folyó 1914—15. tanévben a hadiállapot épen nem befolyásolta, mert a rendes beiratások idején 201 rendes s 7 magántanulót vettünk fel; a tandijfizetésnél azonban igen sokan vették igénybe a moratórium nyujtotta kedvezményt.

Egyébként az intézet munkája rendes mederben halad.

2. Szászvárosi Kún-kollégium főgimnáziuma.

Az intézetben az 1913—14. tanévben Csürös Pál igazgató vezetése alatt 18 tanár müködött és 9 osztály-

ban 370 tanuló volt beirva; osztályvizsgát tett 354, kik közül magyar volt 266, német 27, román 61; ref. 148, ág. ev. 33, unit. 2, róm. kath. 67, gör. kath. 8, gör. kel. 60, izraelita 36; helybeli 105, Hunyadmegye más községéből 114, más megyebeli 135. Az internátusban lakott 197.

A tanulók ösztöndij, jutalmak, kedvezmények cimén 16374 kor. segélyben részesültek.

A tanitás nem folyhatott zavartalanul, kanyarójárvány miatt nov. 15-től dec. 3-ig kényszer-szünidő volt.

Iskolai ünnep volt okt. 6-án és 31-én, a reformáció évfordulóján, megünnepelte az intézet Bethlen Gábor, erdély fejedelme trónraléptének 300 éves fordulóját és március 15-ét. A szokásos iskolai hangverseny febr. 7-én volt, felerészben a zenealap, felerészben az ifj. kirándulási alap javára, tiszta bevétel 672 K 78 fill. volt.

Több iskolai kirándulás volt, de ez évben csak kisebb terjedelmüek, u. m.: Zalathnára, Kudzsirra, Szászsebesre, a péterfalvi papirgyárhoz, Alvincre, az aranyi hegyhez.

Rendkivüli tárgyakul szerepeltek: a francia nyelv, gyorsirás, művészi rajz, ének, zene, vivás.

Ifjusági körök voltak: az Arany János önképző-kör, gyorsiró-kör, torna-kör.

4. A brádi gör. kel. algimnázium.

Albu István ideiglenes igazgató vezetése alatt 5 tanár, 1 tornatanár és egy orvos müködik. Egyik tanár azonban a folyó iskolai évben csak helyettesitve van, mert katonai szolgálatra van behiva.

A tanulók száma az 1913—14. isk. évben 124 volt; a jelen 1914—15 isk. évben azonban csak 110 rendes és 3 magántanuló, a mely csökkenés szintén a háborus időknek tudható be. — Az intézettel kapcsolatos elemi iskolában, a hol 2 tanitó müködik, a tanulók száma 68.

Mind a tanárok, tanitók, mind a tanulók nemzetisége román, vallása pedig 5 gör. kath. tanuló kivételével gör. keleti.

D) Pénzügy.

1. Szervezet.

A dévai m. kir. pénzügyigazgatóság vezetője: Páll Albert, kir. tanácsos, pénzügyigazgató, helyettes: Petko Valér pénzügyi tanácsos.

A pénzügyigazgatóság hatáskörébe tartozó ügyek I—VI. ügyosztályban láttatnak el.

Ezekben 2 pénzügyi tanácsos, 2 titkár, 4 segédtitkár, 3 fogalmazó, 1 gyakornok müködött.

A kezelési teendőket az irodai személyzet végezte.

A pénzügyigazgatóság mellé rendelt számvevőség főnöke: Kovács László számtanácsos, helyettese: Knopf Árpád számvizsgáló. A segédszolgálatot kivülök még 2 számvizsgáló, 6 számellenőr, 7 számtiszt, 3 gyakornok látta el.

A pénzügyigazgatóság területén 7 m. kir. adóhivatal: Déva, Hátszeg, Kőrösbánya, Marosillye, Petrozsény, Szászváros, Vajdahunyad székhelyen müködött.

A határszélen a vulkáni mellékvámhivatal és a szurduki vámkirendeltség látta el a jövedéki pénzkezelési szolgálatot.

A pénzügyőrségi előadó: Trucza Károly főbiztos. A vármegye területén a jövedéki ellenőrzési szolgálat ellátására: 4 biztosi kerület van szerezve és pedig: Brád, Déva, Hátszeg és Petrozsény székhelylyel, melyekhez összesen 19

pénzügyőri szakasz tartozik, ezeknél 19 szemlész, 45 fővigyázó és 44 vigyázó a rendes létszám.

2. Pénzügyigazgatóság müködése.

A pénzügyi közigazgatás eredményét a következő adatok tüntetik fel: több, kevesebb, mint 1913. évben.

Befolyt:

állami egyenes adóban	1,578.676 K. 06 f.	— 573.160 K. 51 f.
hadmentességi dijban	38.457 K. 37 f.	— 24.884 K. 14 f.
illetékben . . .	321.450 K. 68 f.	— 320.139 K. 27 f.
bor- és husfogy. adóban	156.550 K. 50 f.	— 81.175 K. 64 f.
szeszadóban . .	1,751.929 K. 86 f.	— 51.364 K. 33 f.
söradóban . . .	10 K. 71 f.	— 10 K. 71 f.
dohány egyedáruságban	2,433.319 K. 88 f.	— 57.050 K. 47 f.

Ezen számok azt mutatják, hogy a háboru a köztartozások behajtását nagyon hátrányosan befolyásolta. A roszabb eredményt még azon körülmény is nagy mértékben elősegitette, hogy a községi és körjegyzők az adózó polgárok befizetéseit nem osztották meg a törvény szerinti arányban az állami és helyhatósági (községi és vármegyei) köztartozások között. A behajtás a rendes körülmények között is különösen a községi és körjegyzőségekben már évek óta kedvezőtlenebb eredményeket mutat. Ezt nemcsak a gazdasági élet befolyásolja, hanem leginkáb az, hogy a jegyzőségek segédmunka ereje egyre csökken, s igy magoknak a körjegyzőknek sok irányu elfoglaltsága mellett a végrehajtások a kellő időben és alkalommal nem foganatosittatnak.

A pénzügyi közigazgatás körében az 1914. év folyamán, különösen annak második felében a háboru kitörése folytán a hadbavonult nagyobb számu tisztviselők mun-

káját az itthon maradottak a legnagyobb odaadással igyekeztek elvégezni, s igy különleges intézkedéseket igénylő körülmények nem fordultak elő.

A pénzügyigazgatóság tevékenysége leginkább arra irányult, hogy az érvényben levő törvények értelmében: az állami egyenes adók, illetékek és fogyasztási adók a teherviselési képesség szigoru szem előtt tartása mellett vettessenek ki, kezeltessenek és szedessenek be.

A három évi érvénnyel a III. oszt. ker. adót először vetette ki a petrozsényi adókivető bizottság, a midőn az arányos adóztatás elve több esetben jogosan és méltányosan jutott érvényre.

Az 1914. évben kivetett: állami egyenes adó 2,171.064 K 82 f., kevesebb 58.601 K 02 f. az 1913. évivel szemben; hadmentességi dij 96.833 K 34 f., kevesebb 2.729 K. 34 f. az 1913. évivel szemben.

A kivetés csökkenése azon körülményben nyeri magyarázatát, hogy egyfelől a hadbavonultak III. oszt. ker. adója, másfelől tulnyomó részben a bányaadó az 1914. évben nem volt kivethető.

A pénzügyigazgatóság ovatos gonddal őrködött afelett, hogy a vármegye nehéz gazdasági helyzete, valamint szerény kereskedelme és ipara azoknál az adónemeknél, melyeknek fix tételei nincsenek, szem előtt tartassanak. Az illetéket és fogyasztási adók összegét pedig a gazdasági élet szabja meg, melynek fejlődése vagy visszaesése a befizetési eredményekben is megnyilvánul.

Az 1914. év tavaszán az esőzések és árviz okozta károk folytán a károsult községekben és városokban jelentékeny összegü leirások történtek.

3. Észrevételek és javaslatok.

A pénzügyigazgatás körében már több év óta tapasztalható, hogy egyfelől az adókivetés mind későbben eszközölhető és fejezhető be, s ennek következtében helyhatósági pótadók alapjai is későn jutnak rendelkezésre, másfelől a behajtás eredménye folyton rosszabbodik.

Ezen elmaradás okát a kir. pénzügyigazgatóság abban látja, hogy a jegyzői kar egy része a kiadott rendeleteket figyelmen kivül hagyja, a kitüzött határidőket be nem tartja, s ezáltal az egész vármegye adókivetését hátráltatja. A jegyzők gyakorlati tovább képzése tehát elodázhatatlan administrationalis szükséget képez. Ez elérhető volna oly módon, hogy ugy a pénzügyigazgatás, mint a közigazgatás egyéb ágazataiban gyakorlati oktatásban, utmutatásban volnának, értekezlet alakjában, részesitendők.

Tekintettel pedig arra, hogy a jegyzők segédmunkaereje napról-napra gyengébb előképzettségü egyénekből kerül ki, a müveltség haladásával pedig a jegyzőkre háruló kötelességek csak szaporodnak, s azoknak ellátása gyorsabb menetben kell történjék, ennélfogva itt volna az ideje, hogy a községi közigazgatás segédmunka erejének olyan szervezete teremtessék meg, mely a jó anyagnak is megélhetést biztosit.

Megfontolandó volna, hogy nem lenne-e célszerü, különösen nagyobb községekben, irodai kezelő-személyzetként nőket alkalmazni, akik ezen munkákra általában mindenütt nagyon beváltak.

A köztartozások egyre kedvezőtlenebb befizetési eredményei pedig arra késztetnek, hogy a tulterhelt jegyzői kart a végrehajtási teendők alól fel kellene menteni és

járási végrehajtói állásokat szervezni. A végrehajtási költségek, valamint azon összegek, a melyek jelenleg a köztartozásokból évről-évre elvesznek, fedeznék a végrehajtók fizetését és lakpénzét.

A háboru után ugyanis sok olyan ember lesz, aki ezen állásra alkalmas, s igy még emberbaráti célt is szolgálna ezen intézménynek Hunyadvármegyében is való életbeléptetése.

E) Honvédelem.

Az 1913. évről közzétett jelentésemben jelzett szervezeti beosztáson változás nem történt.

A háboru által bekövetkezett általános mozgósitásra nem is gondolva, a szokásos nyugodt munkálkodással fejeztettek be az 1914. évi ujoncozási előmunkálatok, ezután pedig 1914. évi április 22-én megkezdődött a fősorozás a brádi járásban és befejezést nyert junius 20-án a szászvárosi járásban.

A sorozást 2 mozgó sorozó bizottság eszközölte a normálisnak megszokott sorozási eredménnyel.

Alig nyert befejezést a sorozás, az egész világot felrázta az a megdöbbentő hir, hogy Fenséges trónörökösünket és fenséges hitvestársát Serajevóban meggyilkolták. Gyors egymásutánban folytak az események. Ő Felsége 1914. julius 29-én elrendelte az általános mozgósitást, első mozgósitási nap augusztus 1. volt. A mozgósitás folytán a nyári nagy munkaidőben letette mindenki gazdasági eszközeit és sietett bevonulni saját csapattestéhez. Még élénk emlékezetünkben élnek a nagy napok. Egész életen át mindnyájunkat lelkesiteni fognak azok az emlékek, melyek azokból az időkből elménkbe vésődtek. Csodálatos gyorsasággal jutott el a hir a vármegye legtávo-

labbi vidékeire is és dicséretes pontossággal sietett mindenki hazafiui kötelességének teljesitésére.

A mozgósitás következtében az év folyamán ujabban sorozásra kerültek az 1894., 1893. és 1892. évi születésü hadkötelezettek, ezeknek a sorozása 1914. október 1-től október 20-ig terjedő időben történt. Ez a sorozás alig nyert befejezést, a honvédelmi miniszter ur elrendelte az 1878—1890. évig terjedő időben született és ezideig be nem sorozott népfölkelésre kötelezetteknek bemutató szemléjét, mely 1914. évi november 16-tól december 31-ig terjedő időben tartatott meg.

Ugy a sorozások, mint a bemutató szemle a legnagyobb rendben folytak le és itt elismeréssel kell adóznom a járási és városi tisztviselőknek, különösen a községi és körjegyzői karnak, hogy az összeirási előmunkálatokat rövid idő alatt lelkiismeretes pontossággal teljesitette és gondoskodott arról, hogy az összeirt egyének a sorozásokon pontosan meg is jelenjenek.

A rendes utóállitások mindazon hadkötelesekre nézve, kik a fősorozásokon bármely oknál fogva meg nem jelenhettek, az előre meghatározott napokon megtartattak és nem szüneteltek a bemutató szemle tartama alatt sem.

A tömeges bevonulások folytán fellépett *a hadbavonultak családtagjai segélyezésének szükségessége.*

A mozgósitás elrendelése után rövid idő alatt megkezdődött a társadalmi actio aziránt, hogy a gyámok nélkül maradt, reászorult családtagok a megélhetést feltétlenül biztositó segélyekben részesüljenek. A vármegye főispánjának elnöklete alatt megalakult a hadbavonultak visszamaradt családjainak segélyezésére a központi segélyező bizottság és ennek utmutatásai szerint, felügyelete és ellenőrzése mel-

lett megalakultak a járási, városi és községenkénti segélyező bizottságok, melyek széleskörü gyűjtési akciót inditottak. A társadalom minden rétege átérezte hazafias kötelességét a hazánk védelmére hadbaszállottak családjaival szemben és ugy az egyesek, mint az erkölcsi testületek, pénzintézetek és bányavállalatok siettek nemes adományaikkal szaporitani azt a tőkét, melynek hivatása leend az aggodalmak elviselésének könnyitése, enyhitése. Pénzbeli adományokon kivül a falusi lakosság terményeket ajándékozott a segélyező bizottságnak, miáltal módot nyujtottak arra, hogy a reászorultak mindjárt kész terményekkel segélyeztessenek.

Városainkban és Petrozsény nagyközségben a helyi segélyező bizottság népkonyhákat állitott fel, honnan a bevonultak családtagjai főzött ételeket és kenyeret kaptak. Miután később a kormány országosan gondoskodott a hadbavonultak reászorult családtagjainak állami segélyezéséről, a társadalmi uton alakult segélyezési akció működését általánosságban beszüntette, a pénz és áru maradványából azonban az esetek gondos mérlegelésével segélyeket nyujtott és nyujt jelenben is olyan hozzátartozók részére, kiknek az államsegélyre jogcimük nincs.

A segélyező bizottságoknál levő összegek eredeti rendeltetése tárgytalanná vált a jelenben, a jövőre azonban mindenesetre meg fogja találni rendeltetését a háboruval kapcsolatos jótékonysági intézmények támogatásában.

A hadbavonultak családtagjainak állami segélyezésére már előzőleg — Bosznia elfoglalása, majd bekebelezése alkalmával történtek némi kisérletek, amint azt az 1882. évi XI. t.-c. és a későbben erre vonatkozólag kiegészitésként kiadott 50,920—909. P. M. utasitás igazolja. Mindkét előző esetben azonban csupán részleges mozgósitásról

lévén szó, a kérdés teljes és helyes megoldása, a sulyos feladatokat reánk rótt jelennek volt fentartva. Mert hiszen jelenben az óriási munkástömegeknek a családi tüzhelytől való elvonása, gyorsabb lendületü és alaposabb irányzatu segitő akció nélkül — most már nem rész — hanem valóságos tömegnyomort szült volna. És a kormányhatalom a komoly helyzetnek helyes megismerése után az 1914. évi XLV. t.-c. megalkotásával, már az általános mozgósitás első napjaiban igyekezett a hadbavonultak hátramaradt és segélyre szorult családtagjainak mindennapi kenyerét biztositani. Minthogy azonban hivatkozott a törvény és a hozzá kiadott 100,000—914. P. M. utasitás, a tárgy természeténél fogva, kellő tapasztalati ismeretek nélkül alkottatott (előzetes részleges mozgósitási segélyakciók támportul alig is szolgálhattak), csak természetes, hogy a gyakorlat első idejében méltányos sérelmek nem nyertek mindenkor jogos és gyors kielégitést, viszont nem jogos igények estek gyakran tulzott méltánylási elbirálás alá.

Nyugodt szivből állitható, hogy Hunyadvármegyében a segélykérdés helyes megoldása és a gyakorlati életben való áldásossá tétele érdekében közremüködött szervek — tőlük telhetőt — mindent megtettek és a jövőben is meg fognak e tekintetben is tenni, hiszen mindannyia egész szivvel és agygyal érzi, hogy a hadsegélyezési munkálatoknál felmerülő nehézségek lelkiismeretes, igazságos és ha kell, méltányos elbirálása és elintézése a ma legsulyosabb társadalmi problémájának a megoldásához visz bennünket közelebb. Aki azonban nem ismeri azon számtalan okokat, amelyek mindegyike speciális elbirálást parancsolnak, az fogalmat sem alkothat magának arról, hogy

a hadsegélyezési ügyek igazságos kezelése, törvény, utasitások és rendeletek mellett is minő kimondhatatlan nehézségekkel vannak összekötve. Mert amennyire igaz, hogy vonatkozó utasitások egyik-másik §-a rideg, ugy gyakran a segélytkérő családtag könnye sem igazi: a szemérmetes szegénység vivja itt is nagy harcát a tettetés és hazugság undort keltő példányaival!

Dicséretére szolgáljon Hunyadvármegye minden illetékes tényezőjének és a hadisegélyezésnél közremüködő összes hatóságoknak és hivataloknak, hogy ma már ezek mindegyike a nagy feladathoz méltóan — felülemelkedett nézőpontból — végzi kötelességét: össze tudja egyeztetni az egyén javát az államérdekkel.

Az állami segélyezésre vonatkozólag az alábbi adatokat közlöm:

Folyószám	A m. kir adóhivatali kerület megnevezése	Hadisegély napi átlaga		Hadisegély évi előirása		Napi átlag községekként		Jegyzet
		K	f	K	f	K	f	
1	Déva	2519	55	919635	75	45	—	Dévai j. és Déva v.
2	Hátszeg	3164	44	1155020	60	50	—	Hátszeg j. és Hátszeg v.
3	Kőrösbánya	2691	09	982247	85	42	—	Brádi és Kőrösbányai j.
4	Marosillye	1501	47	548036	55	20	—	Marosillyei járás
5	Petrozsény	2482	75	906203	75	60	—	Petrozsényi és Puji j.
6	Szászváros	3019	73	1102201	45	44	—	Algyógyi és Szászvárosi j. Szászváros v.
7	Vajdahunyad	1673	29	610750	85	30	—	Vajdahunyadi járás és Vajdahunyad v.
	Összesen:	17052	32	6224096	80	41	—	

Az 1914. év folyamán (1914. augusztus hótól december hó végéig) kifizetett összeg m. kir. adóhivatali

A dévai m. kir. adóhivatalnál (dévai járás és Déva város) 208,286 K 76 f., a hátszegi m. kir. adóhivatalnál (hátszegi járás és Hátszeg város) 126,918 K 90 f., a kőrösbányai m. kir. adóhivatalnál (brádi és kőrösbányai járás) 454,830 K 77 f., a marosillyei m. kir. adóhivatalnál (marosillyei járás) 155,829 K 10 f., a petrozsényi m. kir. adóhivatalnál (petrozsényi és puji járás) 460,972 K 76 f., a szászvárosi m. kir. adóhivatalnál (algyógyi és szászvárosi járás Szászváros város) 153,611 K 93 f., a vajdahunyadi m. kir. adóhivatalnál (vajdahunyadi járás és Vajdahunyad város) 113,283 K 36 f., összesen 1.673,733 K 58 f.

Ezen számadatokból azt látjuk, hogy Hunyadvármegyében a katonai beszállásolási pénznek megfelelően megállapitott személyenkénti napi 57 filléres segélyek (8 éven aluli gyermekek ennek a felét kapják), napi átlag összege 17,052 K 32 f-t tesz ki, ennek megfelelően az 1914—15. állami költségvetési évre (tartama: 1914. julius 1-től 1915. évi junius hó 31-ig terjed) kiutalványozott összeg: 6.224,096 K 80 f-t tesz ki, mely összegnek az 1914. évbeni négy havi időszakban kifizetett összeg teljesen megfelel. Minden kétségen felül az összegek nagyok, azonban megállás nincsen, mert az ujabb és ujabb bevonulások következtében a hadsegély összegek napról-napra olyan mértékben növekszik, hogy az államrezon parancsolja a hadsegély nyujtások, egészséges medrekbe való szoritását.

F) Közlekedésügy.

I. Állami közutak.

A vármegye területén átvonuló állami közutak hossza 306·81 kilóméter.

Az 1914. évben a következő lényegesebb épitkezések történtek:

1. A szeged—temesvár—szászsebesi, piski—hátszeg—vámamargai és a hátszeg—petrozsény—szurduki állami közuton történt árvizkárok helyreállitása 8,435 K 14 fillér.

2. A hátszeg—petrozsény—szurduki állami közuton a 8, 44/a, 65, 93, és 131 számu műtárgyak épitése 13,351 korona 95 fillér.

3. Az állami utakra szükséges fedanyag 79,114 kor. 55 fillér.

4. Utfentartás 69,000 korona.

Az állami közutakon engedélyezett munkák költsége, beleértve a fentartási költséget is, 1914 évben 169,901 kor. 64 fillér volt.

II. Törvényhatósági közutak.

A törvényhatósági közutak hálózatának hossza 456·98 kilóméter.

A törvényhatósági utakon eszközölt fontosabb épitkezések a következők:

1. A marosillyei Maroshid épitése, amely már 1913 év végén megkezdetett, tovább folytatódott. A hozzájáró ut, a vasbeton ártéri hidak és az alépitményi munkák egy része elkészültek. Az egész hid épitési költsége 33,8402 kor. korona 78 fillér.

2. Livazény—lupény—urikányi törvh. közut lupényi átkelési szakaszának rendezése 26,725 kor. 33 fillér.

3. Kőaljaohába—szálláspatak—fehérvizi törvh. ut 2—3 km. szakaszának javitása 4,103 kor. 75 filér

4. A zám—marosillye—bezsáni törvh. közut 9—10 km. szakaszán 5.0 m. és a 10—11 km. szakaszán 3.0 m. nyilásu hidépitése 11,546 kor. 73 fillér.

5. A magyarbrettye—sztrigyszentgyörgy—tordosi törvh. közut 25—26 km. szakaszának rendezése 3,894 korona.

6. A szászváros—sebeshelyi uton levő 12 számu, a piski—dédács—aranyi uton 1 sz. és a szántóhalma—vajdahunyadi uton a 6 és 10 számu műtárgyak helyreállitása 2,378 kor. 94 filér.

7. Az uncsukfalva—kernyesdi hid helyreállitása 7,942 korona 79 fillér.

8. Fedanyag 7,392 kor. 55 fillér.

9. Utfentartás céljaira felhasználtatott 13,000 korona.

A törvényhatósági közutakon 1914. évben engedélyezett és végrehajtott munkák értéke: K 415,386·87 tesz ki.

III. Községi közlekedési (vicinális) közutak.

A községi közlekedési (vicinális) közutak hossza 587·23 km., amelyből 221·23 km. kiépitett, 366 km. kiépitetlen. Az 1914. évben a bucsesd—sztanizsai vicinális utból kiágazó dupapiátrai 13·70 km. hosszu közut felvétetett a községi közutak sorába.

Épitkezések:

1. A puj—borbátviz—baleai vicinális ut 0—22 km. szakaszának épitése folyamatban volt; vállalati összeg 245,725 kor. 67 fillér.

2. A közuti költségvetés VII. b. rovatán engedélyezett 20,000 kor. törvh. segély felhasználtatott a vicinális utakon végzett munkálatokra.

A községi közlekedési (vicinális) utak felügyeletére és fentartására hivatott utibizottságok a közlekedés fentartása érdekében a rendelkezésökre álló anyagi eszközök felhasználásával minden lehetőt megtettek.

IV. Községi közdülő utak.

A községi közdülő utak hossza 657·24 km. Az utak fentartásáról az érdekelt községek magok gondoskodtak.

V. Vasuti állomásra vezető utak.

Ezen utak hossza 6·151 km. Fentartásukról a törvény értelmében megállapitott érdekeltség gondoskodik.

A vármegye területén levő összes közutak műszaki szolgálatát, beleértve a közigazgatás hatáskörébe eső mindennemü egyéb műszaki és ezzel kapcsolatos administrativ szolgálatot, a dévai m. kir. államépitészeti hivatal végzi.

A közutak külső felügyelete céljából a vármegye területén az állami közutakon 5 utmester és 62 utkaparó, a törvényhatósági közutakon 6 utbiztos és 76 utkaparó van alkalmazva.

Ezeken kivül még két utmunkafelügyelői állás van szervezve, akik közül az algyógyi törvényhatósági utakat is kezel.

Az állami és törvényhatósági utak kezelésére az utiszemélyzet elegendő, a vicinális és közdülő utaknál azon-

ban a szakszerű kezelés fejlesztendő lesz, mihelyt ezt az anyagi eszközök javulása meg fogja engedni.

A világháboru eredményei meggyőzték az illetékes köröket arról, hogy a közlekedésügy mai állapotában nem maradhat, az a kis személyzet és csekély javadalmazás, ami ma a közutak épitésére és fentartására fordittatik, messze alul marad azon kiadásoknak, melyek arra lennének forditandók, hogy a közutak a mai közlekedési viszonyoknak és igényeknek megfelelhessenek. — Kifogástalan állapotban levő terjedelmes uthálózat fontos tényező hadászati és közgazdasági szempontból, ennek fejlesztése tehát elsőrendű állami érdek.

VI. Vasuthálózat.

A vármegye területén átvonuló és MÁV. által kezelt vasuthálózat hossza kereken 260 km., ebből MÁV. tulajdona 186 km., helyiérdekü vasut 74 km.

Az igazgatóságon és az üzletvezetőségen kivül ezen vasutvonalak fentartását a piskii, gyulafehérvári, petrozsényi és hátszegi osztálymérnökségek végzik 50 főnyi központi pályafelvigyázói személyzettel, 160 pályaőrrel és összesen átlag napi 900 munkással.

VII. Iparügyek.

Képesitéshez kötött iparl 2469 iparos űz, nevezetesen: Asztalos 157, ács 189, bádogos 36, bognár 82, borbély és fodrász 92, cimfestő 5, cipész 338, cukrász 13, cserép- és palafedő —, csizmadia 139, esztergályos 2, ékszerész, órás, aranyműves 7, épitész, épitő-vállalkozó 37, fésüs 5, fogtechnikus 6, Harangöntő, rézöntő, rézműves 11, 136 hentes, mészáros, bélt. 242, kalapos 13, kádár 19,

kályhás, fazekas 37, kárpitos 6, kefekötő 3, kéménysepro 22, kosárfonó 4, 26 kovács és szegkovács 217, kőfaragó 20, kőmives 227, kötélverő 11, kötszövő 5, lakatos 29, mézeskalácsos 15, nyerges és szijgyártó 22, paplanos 15, reszelővágó 1, sütő 90, szabó, szürszabó 148, szappanos 2, szitás 2, 178 szobafestő, mázoló 40, szücs 88, takács 23, timár 46, ruhafestő 3.

Engedélyhez kötött ipart 1535 iparos űz, nevezetesen:

Szénégetés 3, vas- és fémipar 12, gépgyártás és közlekedési eszközök gyártása, villamossági ipar, hangszeripar, műszerek, tudományos eszközök és tanszerek gyártása 42, kő, föld, agyag, aszbeszt és üvegipar 41, fa és csontipar 30, bőr, sörte, szőr, toll, viaszosvászon és ruggyantaipar —, fonó- és szövőipar 6, ruházati ipar 30, papirosipar 9, élelmezési és élvezeti cikkek gyártása 1210, vegyészeti ipar 20, épitőipar 28, sokszorositó és műipar 32, szállodás, vendéglős és kávésipar, pálinkamérés, fürdők 72.

VIII. Posta és távirda.

Hunyadvármegyében ez idő szerint 3 kincstári, 36 nem kincstári posta- és távirdahivatal és 14 postai ügynökség müködik.

1914. évben ezek közül csak 1 ügynökség állittatott fel.

A személyzet szaporitás főleg a kincstári hivatalok-nál vált szükségessé, hol napidijasokkal lett segitve, mely hivatalonként 2—3 munkaerő többletet vett igénybe, azonban a rendszeresitett létszámban alkalmazottak munkássága fokozottabb mérvben vétetett igénybe.

A távirda és távbeszélő Hunyadvármegye forgalmi viszonyainak ez idő szerint megfelel, amennyiben a megye székhelye, Déva 1914. évben közvetlen Budapesttel köttetett össze a 235. számu távirdavezetéken s igy most már saját és közvetités végett átvett táviratai nagyrészét nem kell transitalás végett Temesvárnak vagy Kolozsvárnak adni. A terv általában az, hogy a hunyadmegyei táviratforgalom idegen kerületbeli közvetitő hivatalok mellőzésével Déván át bonyolittassék le. E célt szolgálja a szintén ujonnan létesitett Déva—petrozsényi uj távirdavezeték.

A mostani rendkivüli viszonyok némi időbeli eltolódást fognak okozni a további fejlesztésben, mert költség nem áll rendelkezésre, de meg a forgalom mikénti alakulása sem tekinthető át ilyen körülmények között, mivel vasuti távirdák, valamint a távbeszélővel egyesitett ügynökségek ideiglenesen magántáviratokat nem kezelnek. A tervezett bővitések Déván személyzetszaporitást tesznek annak idején szükségessé.

Táviróhálózat 1915. elején: vonalhossz: 264,100 klm., huzalhossz: 2418,500 klm.

1914. évben létesitve: huzalhossz: 77,480 klm., távbeszélőhálózat 1915. év elején: vonalhossz: 401,840 klm., huzalhossz: 2.534,320 klm.

1914. évben létesitve: huzalhossz: 96,400 klm.

A járási távbeszélőhálózat ki van épitve: a dévai, brádi, petrozsényi, vajdahunyadi, algyógyi és puji járásban.

G) Földmivelésügy.

I. A vármegye közgazdasági állapota.

Az 1914. év gazdasági szempontból igen gyengének minősithető, mert az egész nyáron tartó nap-nap melletti esőzés és az állandó hüvös idő ugy a szemes életek, mint a takarmányfélék beérését óriási módon megkésleltette és betakaritását renkivül hátráltatta. Részben az 1914. évi árvizek, részben az 1913. évi rossz termés folytán már az 1914. évben is megkisérlett vetőmag kiosztást ez évben fokozottabb mértékben kellett teljesiteni, minthogy vetőmag a két évi rossz termés és az árvizek folytán egyáltalán nem állott a gazdák rendelkezésére. Ebből kifolyólag a m. kir. gazdasági felügyelőséghez intézett kérések alapján nevezett hivatal nagyobb mennyiségü vetőmagot szerzett be és osztott ki a közigazgatási hatóságok közremüködése mellett. Sajnos, hogy ezen kiosztott és igen szépen álló tavaszi vetőmagok egy részét a Maros kiöntése junius elején ismét megsemmisitette, ezzel már harmadik éve téve tönkre az itt levő földek termését. Hunyadmegye területén az 1914. év tavaszán a következő vetőmagvak osztattak ki:

Tavaszbuza 900, árpa 350, zab 200, tengeri 1900, lóhere 100, lucerna 67, bükköny 600, burgonya 1000 métermázsa.

A vetőmagvak kiosztása készpénzfizetés ellenében

történt, az élelmezési tengeri kiosztások ez évben januártól kezdődőleg tartottak augusztusig bezárólag, a mikor is az uj termés forgalomba hozatala azoknak további kiosztását feleslegessé tette. A készpénzért történő kiosztások Hunyadmegye 10 járásából 8 járásban folytak és a következő módon oszlottak meg:

A hátszegi járás részére kiosztatott 85, a dévai járás részére kiosztatott 37, az algyógyi járás részére kiosztatott 5, a brádi járás részére kiosztatott 6, a marosillyei járás részére kiosztatott 32, a puji járás részére kiosztatott 17, a szászvárosi járás részére kiosztatott 17, a vajdahunyadi járás részére kiosztatott 23 waggon, összesen 219 waggon. A petrozsényi és kőrösbányai járásokban ilyennemü kiosztás nem történt, a mi annak tulajdonitható, hogy Petrozsényban tengerire Románia közelsége miatt nem volt szükség, Kőrösbányát pedig a közel fekvő Aradmegye látta el a szükséges tengerivel.

Az általános mozgósitás az aratási időben érte a vármegyét, annak dacára azonban rendkivüli elmaradások nem történtek, minthogy a szemes életek jó része már le volt aratva, másfelől pedig a még kint levő kalászosokat az itthon maradottak akadály nélkül betakaritották, behordták és elcsépelték. Igaz, hogy a tengeri letakaritása és az őszi vetések teljesitése a szokottnál későbben történt, kétségtelen azonban, hogy az egyik munkálatra sem volt hátrányos.

Igyekeztünk oda hatni, hogy az őszi buzával bevetendő területek száma a következő évi termés biztositása végett minél nagyobb legyen. Ez az igyekezet, amint megállapitható volt, nem is veszett kárba, mert az őszi vetések ez évben is elérték azt a területszámot, a mit más években

kitenni szoktak. A kedvező őszi időjárás ezen vetések elmunkálását elősegitette, ugy hogy még november második felében is vettetett buza, a mely decemberre igen szépen kikelt. Az őszi buzák telelése mindenfele igen szépen sikerült, ugy hogy e tekintetben csak helyenként okozott egérkárokat lehet megemliteni mint kedvezőtlen körülményt, azonban ezek is csak szorványosan fordultak elő. Még a tél folyamán az egerek elpusztulván, a vetések tavaszra a a látszólagos károkat kiheverték.

Gyümölcstermésre nézve az 1914. év a legkitünőbbnek volt mondható. A nagymértékben termelt szilvának a feldolgozását a háboru zavarta meg, mert mig más években elözönlik Hunyadmegyét ősszel a kereskedők és szilvafőzéssel foglalkozó üzérek, addig ez évben jóformán alig volt iránta valami kereslet, ami természetesen az árak nagybani alászállását vonta maga után. A gyümölcstermés egy részét aszalás utján értékesitettük, amennyiben több épitett és a földmüvelésügyi kormány által kölcsön adott Ryder-féle vándor-aszalóval nagymennyiségü gyümölcsöt dolgoztak föl aszalványnak.

II. Állattenyésztés.

Állattenyésztési tekintetetben a háborus állapotok bekövetkezése az 1914. évben még csak annyiban volt káros, hogy az apaállatok kiosztása augusztus hóban be lettek szüntetve és igy augusztustól 1915. februárig a szokásos és szükséges pótlásokat nem lehetett megejteni. A nagymérvü husfogyasztás még az 1914. évben nem volt érezhető, mert december hó végén a husárak jóformán változatlanok maradtak és a tulajdonképeni áremelkedések körülbelül csak a háboru nyolczadik hónapjában következtek

reánk. Köztenyésztésre ez évben kiosztatott a m. kir. gazdasági felügyelőség útján 157 darab tenyészbika és 72 darab tenyész kan. Külföldről való importálás ez évben nem történt.

A baromfi tenyésztés céljából történő nemes baromfi kiosztás a közbejött háborura való tekintettel elmaradt. Ugyszintén elmaradtak az ez évi állatdijazások, valamint a kopár és vizmosásos területek megkötését célzó munkálatok is.

III. Állategészségügy.

Az állategészségügyi szolgálatot egy törvényhatósági, 11 járási m. kir. állatorvos és 4 helyhatósági állatorvos látta el, mely utóbbiak a 4 rendezett tanácsu városok alkalmazottai.

A helyhatósági állatorvosi állások közül a vajdahunyadi és szászvárosi évközben megüresedtek és a hadi állapot miatt nem voltak betölthetők.

A vármegye állatállománya az 1914. évi állatösszeirás szerint: 12,562 ló, 148,922 szarvasmarha, 47,953 sertés, 261,436 juh, 15,795 kecske, 175 szamár és 2 öszvér.

Az 1913. évi állatösszeirással szemben valamennyi állatfajnál apadás mutatkozik, nevezetesen: lovaknál 229 drb, szarvasmarháknál 17,736 drb, juhoknál 141,077 drb, sertéseknél 22,741 drb, kecskéknél 14,318 drb. Ijesztő mérvet öltött ezek szerint a szarvasmarha, juh és sertésállomány csökkenése, a melynek oka az aránylag magas árak csábitó hatásán kivül a megelőző 2 év rossz termése, amely a gazdaközönség szegényebb részét arra kényszeritette, hogy szükségleteinek fedezésére az állatállományban birt alaptőkéjéhez is hozzányuljon.

A fertőző állatbetegségek is jelentékeny károkat okoztak az 1914. évben, igy a ragadós száj- és körömfájás — Romániából behurcolva — a vármegye déli részében rohamosan terjedt a petrozsényi, puji, hátszegi, vajdahunyadi járás valamennyi, a dévai és szászvárosi járás igen sok és a marosillyei, algyógyi brádi és kőrösbányai járás számos községében lépett fel. Megbetegedett 235 község 9169 udvarában és 62 legelőjén 38,485 drb szarvasmarha, 34,423 drb juh, 3263 drb sertés; ezek közül elhullott 70 drb szarvasmarha, a többi állat meggyógyult.

A ragadós száj- és körömfájás rohamos és feltartóztathatatlannak tetsző terjedése főleg a pontos és azonnali bejelentés elmulasztásából és a szükséges elrendelt óvintézkedések legfeljebb csak kényszeredett és látszat szerinti végrehajtásából folyik, a gazdaközönség ezen eljárása pedig abból a felfogásból, hogy a ragadós száj- és körömfájás nem veszélyes betegség. Ezzel szemben megdönthetetlenül áll, hogy a ragadós száj- és körömfájás egymagában sokkal nagyobb károkat okoz közgazdaságunknak, mint valamennyi egyéb ragadós állatbetegség együttvéve.

A ragadós száj- és körömfájás okozta kár, a forgalmi korlátozások által okozott gazdasági, forgalmi és kereskedelmi károktól teljesen eltekintve és csupán csak az egyes állatok megbetegedéséből közvetlenül eredő veszteséget számitva, szarvasmarhánál legalacsonyabb becslés mellett darabonkint 10 koronára, juhoknál és sertéseknél 50 fillérre tehető.

A számitás alapjául szolgál a betegség tartama alatt elmaradt munka, tejelésben beálló veszteség, conditióban, illetve fejlődésben való visszaesés. — Hunyadvármegyében ragadós száj- és körömfájásban megbetegedett és gyógyult

38485 drb szarvasmarha, fentiek alapján a kár 384,850 K, ugyanezen betegségben elhullott 70 darab szarvasmarha, nagyobb része szopós borju, 60 korona átlagérték mellett a kár 4200 korona. Megbetegedett és gyógyult 34,423 drb juh és 3260 drb sertés, ebből eredő kár: 17,211 korona 50 fillér, illetve 1630 korona. A ragadós száj- és körömfájás okozta közvetlen kár tehát: 407,191 kor. 50 fillér. Ezzel szemben elhullott lépfenében 123 drb szarvasmarha és 1 darab sertés, veszettségben 1 ló, 1 szarvasmarha, 2 sertés, takonykórban 3 ló, bivalyvészben 1 szarvasmarha, rühkórban 1 ló, sertésorbáncban 16 drb malac és sertésvészben 122 darab malac, sercegő üszökben 51 darab szarvasmarha (beleszámitva borjukat és növendéket), összesen tehát 176 drb szarvasmarha 500 korona átlagértékkel: 88,000 kor., 5 drb ló átlagérték 300 kor.: 1500 kor., 3 sertés átlagérték 80 kor.: 240 kor., 138 malac átlagérték 30 kor.: 4140 kor. Összesen 93,880 korona.

A száj- és körömfájás által Hunyadvármegyében okozott kár tehát 313,311 kor. 50 fillérrel meghaladja a többi ragadós betegségek által okozott összes károkat.

Lépfenével fertőzve volt 70 község 117 udvara és 2 legelő; elhullott 123 darab szarvasmarha. A veszteség aránylag igen csekély, amennyiben 1913. évhez képest 98 drbbal csökkent. A lépfene elleni védekezés terén haladás nem tapasztalható, mert 1913. évben lépfene ellen beojtott 2893 drb szarvasmarhával szemben az 1914. évben csak 2055 drb ojtatott be.

Ugyanezen tapasztalatok állanak a vármegye nagy részében előforduló sercegő üszökre is.

A veszettség 1914. évben 32 községben lépett fel és a kiirtott 32 veszett, 53 fertőzésre gyanus és 471 kóbor

eben kívül 1 ló, 1 szarvasmarha és 2 sertés betegedett meg. Hunyadvármegye ebtartási viszonyai az elavult ebtartási szabályrendelet miatt tarthatatlanok, a már megalkotott megfelelő ebtartási szabályrendelet ellen ismételten beadott felebbezések a jóváhagyást mindeddig késleltették.

A sertéspestis és sertésorbánc az elmult évben csak lényegtelen veszteséget okozott 20 községnek 30 fertőzött udvarában, összesen 136 drb malac hullott el mindkét betegségben együtt.

Bivalyvész 1 község 1 udvarában lépett fel.

Takonykór miatt 2 község 2 udvarában 3 ló irtatott ki.

A husvizsgálatot a vármegye területén 11 állatorvos, 3 emberorvos, 64 képesitett és 1 képesités nélküli vágóbiztos látta el. Közfogyasztásra levágatott összesen 10931 drb szarvasmarha, 3108 borju, 124 bivaly, 87 bivalyborju, 12613 juh, 20887 bárány, 2984 kecske, 1801 gödölye, 13862 sertés és 198 malac. Kényszervágás 259 esetben volt, levágatott 230 drb szarvasmarha, 15 borju, 1 bárány és 13 sertés. Fogyasztástól elvonatott 15 szarvasmarha, 6 juh, 1 kecske, 44 egész sertés és 38 sertés husa.

Az 1914. évi husfogyasztás az 1913. évi forgalomhoz képest 613 drb szarvasmarhával, 1361 borjuval, 83 bivallyal és 82 bárannyal emelkedett, csökkenés: 3 bivalyborju, 2837 juh, 2686 kecske, 179 gödölye, 2242 sertés és 177 malac. A husvágást és árusitást szabályozó 54,300—908. számu F. M. R. vegrehajtása körül ez évben is némi haladás volt észlelhető, amennyiben a mészárszékek megfelelő berendezése vármegyeszerte befejeztetett, csak a közvágóhidak és vágóhelyek felépitése körül semmi haladás sem mutatkozott.

1914. évben vasuton elszállittatott: 10881 felnőtt, 1978 növendékmarha, 1649 szopós borju, 118 felnőtt ló, 13 csikó, 6492 juh, 3090 bárány, 704 hizottsertés, 6215 sovány sertés és 1012 különböző koru malac.

Az 1913. évi forgalomhoz képest csökkenés mutatkozik: 2806 felnőtt szarvasmarha, 1778 növendékmarha, 3286 szopós borju, 1493 hizottsertés, 3425 sovány sertés és 3176 különböző koru malac. Emelkedés: 79 felnőtt ló, 11 csikó, 891 juh és 701 bárány. A megdöbbentő visszaesés egyrészt a száj- és körömfájás okozta forgalmi korlátozásoknak tudható be, nagy szerepet játszik a vármegye állatállományának fentebb feltüntetett nagymérvű apadása, mert a forgalmi korlátozások okozta csökkenését az állatszállitásnak a hadiállapot következtében hatalmasan fellendült állatforgalom pótolta.

IV. Vizjog.

A vizjogi törvény végrehajtásával kapcsolatos administrativ tevékenység 1914. évben az előző évhez képest némi csökkenést mutat, de ennek az augusztus hóval beállott hadi állapot volt természetszerű okozója. Mind a mellett uj vizhasználati engedélyek és a régiek nyilvántartásából kifolyólag 99. elsőfoku véghatározat, illetve engedélyokirat adatott, illetőleg állittatott ki, melyből felebbezés révén csak 4 darab jutott másodfoku elbirálás alá s nyert másodfokon elintézést.

Engedélyezési ügyben 39 helyszini tárgyalás és 11 hatósági vizmű felülvizsgálat tartatott.

Tetemes részét képezték az administrativ teendőknek a felmerült vizrendőri ügyek is, melyek tárgyalásánál a kulturmérnöki hivatal 34 esetben vett részt, a tárgyalá-

sok nagy számára való tekintettel még igy is csak a fontosabb esetekben.

Legnagyobb részben kisebb jelentőségü ügyek ezek, melyek elintézése azonban ugy az első-, mint a másod-, sőt sok esetben még a harmadfoku hatóságnak is tetemes munkát okoz és aránytalanul sok időt vesz igénybe.

Az 1914. évben felmerült administrativ teendők, a beállott hadiállapottal járt személyzetcsökkenés és egyéb nehézségek ellenére is a rendes módon és csökkenés nélkül nyertek elintézést.

Megemlitésre méltó, hogy az utóbbi években elintézésre került engedélyezések során, 1914. évben több nagyobbszabásu vizimű létesült, illetve épült, melyekből különösen a kudzsiri m. kir. vasgyári hivatal kispataki vizierő telepét emelem ki, mint olyant, mely hivatva lesz a rendelkezésre álló vizierő hasznositásával ezt a tetepet modern és nagy niveaura emelni, annak szolgáltató képességét minden irányban növelni és amit különösen kiemelendőnek tartok, azért is, hogy utat fog mutatni a vármegye területén rendelkezésre álló több százezer eddig kihasználatlan lóerő mikénti hasznos értékesitésére, mert ezen vizierők oly kincset jelentenek a vármegyére, a melyeknek jövőbeni kihasználása hivatva lesz Hunyadvármegyének a kiépitendő magyar-ipar-államban a legelső helyet biztositani.

Szokatlanul nagy számot mutat azonban a vármegye területén végzett műszaki tevékenység. A vármegyét az utóbbi években és igy legutóbb 1914. év tavaszán is, több izben sujtó árvizkárokat eddig ugyszólván tehetetlenül kellett elszenvedni és nézni az árvizek mikénti rombolását.

Az 1914. év azonban ezen állapot orvoslásában fordulópontot jelent.

A m. kir. kormány árvizakciójába ugyanis sikerült a vármegye területén lévő mindazon helységeket bekapcsoltatni, ahol ily károsodások a multban előállottak. Az első lépés megtörtént, az árviz által sujtott összes helységek árvédelmi tervei ez év során elkészültek és mihelyt a jelenlegi hadiállapot véget ér, a kiviteli munkálatok nagy erővel és a kilátásba helyezett magas államsegéllyel meg fognak indittatni.

A vármegye egész közönségét érdeklő eme tervezetek képét az alábbiakban részletezem.

Mint foganatositandó árvédelmi munkálatok az alábbiak lettek most már véglegesen megállapitva:

Déva város 520,000, Szászváros város 463,000, Sárfalva község 195,000, Balomir község 230,000, Gyalmár és Bencenc községek ármentesitései 660,000, Marosillye község ármentesitésének tökéletesitése és belvizrendezése 320,000, Sztrettye község 96,000, Homoród község 140,000, Algyógy község 170,000, Bábolna község 75,000, Nagyrápolt község 123,000, Bokajalfalu község 143,000, Berekszó község 33,000, Hunyaddobra és Guradobra községek 345,000, Magyarbrettye község 10,000, Oláhbrettye község 30,000, Jovalcsel község 52,000, Vajdej községek árvédelmei 125,000 koronával, vagyis 18 helység összesen 3.730,000 korona előirányzati költséggel.

A vármegye közönségének köréből beérkezett kérelméhez képest terveztetett a fent felsorolt árvédelmi terveken kivül még ugyancsak 1914. évben:

A Répás-patak szabályozása 50,000, Ópiski község 7,000, Pad község 33,000, Hunyaddobra községek part-

védelmei 14,000, Váralja község belvizszabályozása 28,500, Kutin és Erdőhát községek ivóvizvezetéke 28,000, Vajdahunyadon egy kincstári terület lecsap. 6,500, Martinesd községben egy árokrendezés 500, Marosillyén a hid épitésével kapcsolatban szükségessé vált töltésemelés 24,000 korona előirányzati költséggel és azonkivül egy pár malomterv felszerelése készült el és egy épület-alagcsővezés terveztetett. A felsorolt tervezéseken kivül 1914. év folyamán még számos oly műszaki felvétel is eszközöltetett, melyeknek tervezése 1915. év folyamán fog eszközöltetni.

A kiviteli munkálatok — sajnos — szüneteltek, részben a tavaszi kedvezőtlen időjárás és árviz, részben a beállott hadiállapot folytán.

A fentiekben részletezett tervek elkészitésével ezen idő azonban kihasználtatván, meg van az alap, hogy akkor, amidőn a normális állapotok helyreállanak, a munkálatok az egész vármegye területén fokozott buzgalommal megindulhassanak.

V. Erdészet.

Az erdők állományában évek hosszu során át bekövetkezett változások, melyek a kir. erdőfelügyelőséggel az illetékes hatóságok által nem lettek közölve, miniszteri központi kiküldött közreműködésével a tényleges állapotnak megfelelőleg helyesbbittettek, s az igy összeállitott kimutatás adatai szerint ez idő szerint e vármegye összes erdei 594,069·5 kat. holdat tesznek ki, a melyekből 63,284·7 kat. hold véderdő, 521,277·1 kat. hold feltétlen és 9507·7 kat. hold nem feltétlen erdőtalajon álló erdőt képez. — Ezekhez tartozik még 20,264·3 kat. hold egyéb termékeny és 1163·9 kat. hold terméketlen terület is.

Az erdőtörvény és az érvényben levő üzemtervek és rendeletek értelmében erdősitendő volt az 1879. évi XXXI. t.-c. 17. §-a és az 1898. évi XIX. t.-c. 1. §-a alá tartozó erdőterületeken 4811·56 kat. hold, magán erdőbirtokon 153·30 kat. hold terület, a melyekből tényleg beerdősittetett előbb emlitett erdőkben 3657·47 kat. hold, utóbbin 15·5 kat. hold.

A hátralékok oka a csemete hiányon kivül kétségtelenül abban is keresendő, hogy a nyár derekán bekövetkezett háboru folytán a legértékesebb munkaerő a mező- és erdőgazdasági munkáktól elvonatván, a visszamaradt munkásoknak első sorban a mindennapi megélhetést biztositó mezőgazdasági munkálatokat kellett elvégezniök; minélfogva a kevésbbé sürgős és elodázható, habár nem csekély fontosságu erdei munkálatok teljesitése későbbi időre halasztatott.

Az árvizek keletkezésének megakadályozására és azok romboló hatásának csökkentése céljából a kopár- és vizmosásos területeken az elmult évben is létesittettek kötési és erdősitési munkálatok, még pedig tulnyomó részben államköltségen.

40 erdőbirtokos 51,725 kor. államsegélyt kapott és 62 birtokos 2.995,000 drb ingyen csemetében részesült, amely csemetékkel mintegy 425 kat. hold kopár vizmosásos terület lett beültetve, s az ültetés, különösen a tavaszi, elég kedvező időjárás folytán szépen sikerült.

Az őszi időszakra is fenti munkálatokhoz hasonló terjedelmü munkák irányoztattak elő, azonban a bekövetkezett háborus állapot miatt azok kivitele be lett szüntetve. — Remélhetőleg azonban a békés idők beálltával e fontos közgazdasági érdekeket szolgáló munkálat fokozott mérvben fog folytattathatni.

Ezeken kivül több magánbirtokos az állam által adományozott ingyen csemetével saját költségén igen szép sikerü erdősitéseket végzett.

Rendkivüli használatok engedélyezése aránylag kevés esetben vált szükségessé, amennyiben csakis 10 főhasználati és 10 mellékhasználati engedélyt kellett, indokolt és méltánylást érdemlő esetekben kiadni.

Erdőégés az elmult év folyamán csakis 11 esetben fordult elő, a melyeknek egyike sem okozott jelentékenyebb, számba vehető kárt.

Hogy a régebbi időkben oly gyakori erdei tüzesetek száma annyira csökkent, ennek oka az időjárási viszonyokon kivül az intenzivebb ellenőrzés, s a hatóságok által e tekintetben kellő időben megtett, szükségesnek mutatkozott erélyesebb intézkedésekben, valamint azon körülményben is keresendő, hogy a birtokosok maguk is igyekeznek megóvni a jelentékeny vagyont képező erdőket a pusztulástól.

Rovarkárok, szél- és hótörések az elmult év folyamán nem fordultak elő.

A faértékesitési viszonyok a háborut megelőzőleg uralkodott nyomot pénzügyi helyzet, valamint a bekövetkezett háborus állapot miatt kedvezőknek nem mondhatók, s a fogyasztás inkább csak a sürgős szükséglet kielégitésére szoritkozott; a háboru szerencsés befejezése után azonban annál nagyobb fellendülés várható, ami a fakereskedelmet a multért teljes mértékben kárpótolni fogja.

Általánosságban az erdészeti viszonyok az elmult év folyamán, dacára a háborus állapottal járó különféle nehézségek és bonyodalmakkal, erdőfelügyeleti szempontból elég kedvezően alakultak.

VI. Gazdasági egylet működése.

Az egyletnek 1914. évben kifejtett tevékenysége legfőbbképen a julius hó végén elrendelt részleges, majd általános mozgósitás által fokozódott, hogy a mozgósitás által némileg változott gazdasági helyzet felől a gazdaközönséget tájékoztassa neki segitségére legyen.

Az év első fele rendes müködésének programmszerü kifejtésével telt el, mely rendes hivatali ügymenet mellett tavasszal kedvezményes áru gyümölcsoltványok tömeges kiosztása, vándortanitója által tartott népies előadások és a kölcsönös állatbiztositó intézmény megkedveltetése érdekében összehivott értekezletek rendezése körül kifejtett munkálkodásokban s ezeken kivül választmányi ülések és közgyülés tartásában és általában az egyleti élet fejlesztésében merült ki.

Mint vármegyei mezőgazdasági bizottság véleményezőleg közremüködött felmerült gazdasági kérdések megoldásánál, különösen pedig a községi faiskolák kérdésének szabályzati uton való rendezése körül, mely utóbbira nézve a meglevő szabályrendeletnek módositását javasolta.

Az erdély részi gazdasági egylet által földmivelésügyi kormány támogatása mellyett Dicsőszentmártonban rendezett szociális tanfolyam sikerét anyagi támogatásával kiküldött megyebeli papok, tanitók és intelligensebb kisgazdák által való képviseletével előmozditotta.

Kiküldöttjei, különösen pedig elnöke: Cs. Lázár László, igazgatója Pietsch Lajos és Bezerédy Mihály v. tag által résztvett az O. M. G. E. és G. E. O. Sz. közgyülésén, valamint a vármegye közigazgatási kérdésekben rendezett ülésein és értekezletein és ugyancsak emlitett elnöke és

igazgatója, valamint Csulay Lajos h. alispán, Igaz Kálmán, Kenderessy Károly és Igaz Gyurka választmányi és egyleti tagok által a Temesváron rendezett gazda-kongresszuson.

A mozgósitás elrendelése a hunyadmegyei gazdaközönséget oly időben találta, amikor a nyári gazdasági munka javában folyt, s melynek befejezését, valamint betakaritási és cséplési munkák forcirozott módon való végzését az otthon levő családtagok kellett hogy teljesitsék.

Örvendetesen tapasztaltuk azt a hazafias készséget is, melyet a nagyobb birtokosok elmaradt gazdasági munkájának végzésénél a saját munkájával amugy is nagyon terhelt gazdanép tanusitott.

E tekintetben és különösen az őszi munkák végzésénél nagy segitségére volt a gazdaközönségnek a vármegye közigazgatása.

A gazdasági egylet első dolga volt a gazdaközönséget a külömböző termények hadvezetőség által megállapitott beszerzési árai felől tájékoztatni, hogy az üzérkedőknek teljesen kiszolgáltatva ne legyenek.

A nagy szilvatermés értékesitése a pálinkafőzők részéről kezdetben tanusitott várakozó álláspont miatt bizonytalanná vált, mely körülmény a gazdaközönséget az összes érthető károsodás miatt aggodalomba ejtette.

És ez érthető is volt, mert legtöbb szilvatermelő termését pálinkafőzőnek való eladás utján értékesiti.

E végből tehát az egylet ismételten értekezletre hivta a pálinkafőző cégeket a végből, hogy az ő helyzetüket némileg megkönnyitse a főzési illetéknek szokásos hitelezése iránt közvetlenül és a vármegye főispánja utján is a nagyméltóságu földmivelésügyi és pénzügyi m. kir. miniszterekhez feliratot intézett.

Az egylet ezen aktiójának meg is lett a kivánt eredménye, ugy hogy a gazdaközönségnek módjában állhatott méltányos ár mellett termését értékesithetni.

Ezek után az egylet további munkálkodása a gazdaközönségnek az őszi vetési munkáknak végzésére és a tavaszi munkáknak, s különösen a vetési munkáknak lehetőleg korai megkezdésére való serkentésre irányult.

*

A törvényhatóság 1914. évi fontosabb eseményeiről ezekben beszámolván, kérem jelentésemnek tudomásul vételét.

Déva, 1915. november hó 29.

Csulay Lajos,
h. alispán.

TARTALOMJEGYZÉK.

	Lapszám.
Bevezetés	3—4
A) **Belügyi közigazgatás.**	
I. Törvényhatósági bizottság	4—90
1. Szervezete	4—19
Legtöbb egyenes államadót fizető törvényh. biz. tagok 1915. évi névjegyzéke .	5—11
Az 1916., illetve 1919. év végéig terjedő megbizatással választott törvényh. biz. tagok névsora	12—19
2. Működése	19—90
a) Jog- és államtudományi továbbképző tanf.	68
b) Marosillye és Dobra között létesitendő Maroshid	68—69
c) Járási székházak felépitése . . .	69—75
d) A főszolgabirói hivatalok részére szükséges helyiségek bérbevétele . . .	75—76
e) A szegényház épitése	76—79
f) Uj kórházak létesitése, a dévai és körösbányai kórház kibővitése . . .	79—80
g) A vármegyei alapok és a gyámpénztár pénzkészletének gyümölcsöző elhelyezése .	80—83
h) Feliratok	83—86
i) Szabályrendeletek	86—90
II. Törvényhatósági bizottság albizottságai . .	90—94
1. Állandó választmány	90—91
2. Számonkérőszék	91
3. Igazoló választmány	91
4. Állandó biráló választmány . . .	91
5. Vármegyei tiszti nyugdijint. választmánya .	91—92
6. Törvényhatósági egészségügyi bizottság .	92
7. Kórházi bizottság	92—93
8. Központi választmány	93—94
III. Közigazgatási bizottság	94—96
1. Szervezete és működése	94—95
2. Albizottságai	95—96
a) Gyámügyi felebbviteli küldöttség . .	95
b) Fegyelmi választmány	96
c) Erdészeti bizottság	96
IV. Közegészségügy	96—105
1. Általános rész	96—97

2. Himlőoltás 97
3. Gyógyszertárak és drogeriák . . . 97
4. Kórházak . . . . . 97—99
5. Járások, városok és községek közeg.-ügye . 99
6. Közegészségügyi személyzet . . . 99—100
7. Tüdőbeteg gondozó intézet . . . 100
8. Élelmiszer és vegyvizsgáló állomás . . 100—101
9. A dévai kerületi munkásbiztosító pénztár . 101—102
10. A vörös-kereszt egyesület megalapitása . 102—105
VI. Gyámsági és gondnoksági ügyek . . . 105—108
1. A gyámoltak létszáma 106
2. A gondnokoltak létszáma . . . . 106—107
VII. Tiszti főügyész tevékenysége . . . . 108—110
VIII. Közbiztonság . . . . . 110—111
IX. Népmozgalmi adatok 1914. évről . . . 111—115
X. Utlevél és kivándorlás . . . . . 115—117
XI. Honositás és elbocsátás 117
XII. Könyöradomány gyüjtések 117
XIII. Fegyvertartási igazolványok 118
XIV. Sajtóügy 118
XV. Nyomdák . . . . . 118—119
XVI. Egyletek és társulatok 119
XVII. Törvényhatósági levéltár. Rendezés. Selejtezés . 120
XVIII. Közigazgatási szakkönyvtár 121
XIX. Fegyelmi ügyek . . . . . 121—122
XX. Tüzesetek . . . . . 122—124
XXI. Tevékenységi kimutatás . . . . . 124—125
XXII. Hunyadvármegye tiszti-, segéd- és kezelőszemélyzetének névsora . . . . . 125—128
XXIII. Ügybeosztás 1915. évre . . . . . 132—138
XXIV. Közig. bizottság előadói munkabeosztás . . 138—139
XXV. Megyei háztartás . . . . . 140—141
XXVI. Vármegyei pótadók . . . . . 141—142
XXVII. A vármegyei alapok forgalma, annuitásos kölcsönök, pénzfölöslegek elhely. és számadási zárlat és betét 142
XXVIII. Rendezett tanácsu városok . . . . 143—175
XXIX. Községi ügyek . . . . . 175—190
2. Körjegyzői nyugdijintézet . . . 191
3. Jegyzői egylet 191
4. Hunyadvármegye községe és körjegyzői között történt váttozás 194

B) Igazságügy.

1. Szervezet, közig. tisztviselők közremüködése 196

2. Bünügyi nyomozatok 197
3. Birósági és közigazgatási fogházak . . 197

C) **Közoktatásügy.** 198—220

I. Népoktatás . . . . . 198—207
1. Hunyadvármegyei kir. tanfelügyelőség . 198
2. Brádi tanfelügyelőségi kirendeltség . . 207—211
3. A dévai m. kir. állami elemi népiskolai tanitóképző-intézet . . . . . 211—215
II. Középiskolák . . . . . 215—220
1. A dévai állami főreáliskola . . . 215
2. Petrozsényi m. kir. állami főgimnázium . 216
3. Szászvárosi Kún-kollégium főgimnáziuma . 218
4. A brádi gör. kel. algimnázium . . . 219

D) **Pénzügy.** 221—225

1. Szervezet 221
2. Pénzügyigazgatóság működése . . . 222
3. Észrevételek és javaslatok . . . 224

E) **Honvédelem.** 226—231

F) **Közlekedésügy.** 232—237

I. Állami közutak 232
II. Törvényhatósági közutak 232
III. Községi közlekedési (vicinális) közutak . . 233
IV. Községi közdülő utak 234
V. Vasuti állomásra vezető utak 234
VI. Vasuthálózat 235
VII. Iparügyek 235
VIII. Posta és távirda 236

G) **Földmivelésügy.** 238—253

I. A vármegye közgazdasági állapota . . . 238
II. Állattenyésztés 240
III. Állategészségügy 241
IV. Vizjog 245
V. Erdészet 248
VI. Gazdasági egylet müködése 251